



KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2008



ISSN 0809-4071

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin høstrapport for 2008. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2008.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunal tjenesteproduksjon basert på sist tilgjengelige tall.

Omtalen av kommuneøkonomien i 2008 er i hovedsak basert på det samme tallgrunnlag som er benyttet i Nasjonalbudsjettet 2009, som ble lagt fram 7. oktober.

Til 3. konsultasjonsmøte mellom staten og KS om statsbudsjettet for 2009 (avholdt 19. august 2008) la TBU fram et notat med beregninger av hvordan den demografiske utviklingen anslås å påvirke kommunesektorens utgifter og et notat om utviklingen i kommunale og fylkeskommunale tjenester. Disse notatene er gjengitt som kapittel 9 og 10 i denne rapporten.

De fleste av de faglige begrepene som er brukt i denne rapporten er forklart i vedlegg 8.

Utvalgets forrige rapport ble lagt fram i april 2008 og ble sendt alle landets kommuner og fylkeskommuner (publikasjonsnummer H-2220). Utvalgets rapporter fra høsten 1998 og framover er lagt ut på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider.

Eventuelle kommentarer til rapporten sendes til:

Teknisk beregningsutvalg, sekretariatet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Internettadresse:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dep/443466/Teknisk-beregningsutvalg-for-kommunal-og.html>

Innhold

Kapitler

1	Utvalgets situasjonsforståelse.....	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen de siste årene.....	2
2.1	Kommunesektorens størrelse.....	3
2.2	Aktivitets- og inntektsutvikling.....	3
2.3	Overskudd før lånetransaksjoner.....	7
2.4	Netto driftsresultat.....	8
2.5	Utvikling i tjenesteproduksjon.....	9
3	Inntekter for kommuneforvaltningen.....	12
3.1	Kommunesektorens inntekter i 2008.....	12
3.1.1	<i>Utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2008.....</i>	13
3.2	Samlede inntekter – realvekst 2002-2008.....	14
3.3	Frie inntekter – realvekst 2002-2008.....	17
3.3.1	<i>Skatteandel.....</i>	19
3.4	Statlige overføringer til kommunesektoren.....	20
3.5	Kommuneøkonomien i 2009.....	21
4	Leveranser av offentlig finansierte tjenester.....	23
4.1	Kommunalt konsum.....	23
4.1.1	<i>Ideelle organisasjoner.....</i>	25
4.2	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2007.....	25
4.3	Gebyrinntekter.....	28
4.3.1	<i>Gebyrer i kommuneforvaltningen.....</i>	28
4.3.2	<i>Prisendringer i kommunale gebyrer.....</i>	29
4.3.3	<i>Kommunevise variasjoner innen VAR-sektoren.....</i>	31
5	Aktivitet i kommunesektoren.....	33
5.1	Aktivitet.....	33
5.2	Investeringer.....	33
5.3	Sysselsetting.....	35
5.3.1	<i>Sysselsetting i kommuneforvaltningen.....</i>	35
5.3.2	<i>Sysselsetting etter kommunestørrelse.....</i>	36
6	Priser og kostnader.....	38
6.1	Lønn og lønnsutvikling.....	38
7	Netto driftsresultat og andre regnskapsresultater.....	40
7.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet.....	40
7.2	Netto driftsresultat for kommunene.....	42
7.3	Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner.....	47
7.3.1	<i>Kommunene gruppert etter innbyggertall.....</i>	47
7.3.2	<i>Kommunene gruppert etter landsdel.....</i>	48

7.3.3	<i>Kommunene gruppert etter korrigert inntekt</i>	49
7.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene.....	49
7.5	Korrigert netto driftsresultat.....	51
7.5.1	<i>Videreutvikling av korrigert netto driftsresultat</i>	54
8	Kostnadsdeflatoren for kommunene	55
8.1	Bakgrunn.....	55
8.2	Flertallets vurdering.....	56
8.3	Medlemmene fra KS og kommunesektorens vurdering.....	58
9	Hvordan påvirkes kommunesektorens utgifter av den demografiske utviklingen?	61
10	Tjenesteproduksjon og ressursinnsats	63
Vedlegg		
Vedlegg 1	Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2006-2009 Nasjonalregnskapets gruppering.....	75
Vedlegg 2a	Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2007. Kommuner og fylkeskommuner.....	78
Vedlegg 2b	Driftsutgifter 2007 etter funksjon og art. Kommunene, Oslo og fylkeskommunene.....	79
Vedlegg 3	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2008 og 2009. 1000 kr.....	90
Vedlegg 4	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 1990-2009.....	94
Vedlegg 5	Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering.....	96
Vedlegg 6	Kostnadsdeflator for kommunesektoren.....	99
Vedlegg 7	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner.....	100
Vedlegg 8	Definisjonskatalog.....	101
Vedlegg 9	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen.....	108
Vedlegg 10	Korreksjon i inntektsvekst av endringer i befolkningens sammensetning.....	109
Vedlegg 11	Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 1992 – 2007. Hovedtall for drift, investering og finansiering 1992- 2007.....	111
Vedlegg 12	Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2007.....	112
Vedlegg 13	Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 1996-2007.....	122
Vedlegg 14	Utvalgets mandat og sammensetning.....	136

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

I Nasjonalbudsjettet 2009 anslås realveksten i kommunesektorens inntekter til 1,2 prosent i 2008, mens de frie inntektene anslås å bli på om lag samme nivå som i 2007. I forhold til det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2007 har skatteinntektene blitt oppjustert. Dette motvirkes av at kostnadsveksten også er oppjustert, først og fremst på grunn av høyere lønnsvekst. Den samlede inntektsveksten i 2008 ser ut til å bli noe lavere enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2007. Anslaget på inntektsutviklingen i 2008 er basert på et anslag på den kommunale deflatoren på 5,6 prosent.

I første halvår 2008 har det vært en relativt sterk vekst i aktiviteten i kommunesektoren, men veksten forventes å avta i andre halvår. I Nasjonalbudsjettet 2009 anslås det på usikkert grunnlag at aktivitetsveksten blir vel 3 prosent i 2008. Dette innebærer at aktivitetsveksten reduseres i forhold til 2007, men at den fortsatt er høyere enn inntektsveksten. Som følge av høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst anslås underskudd før lånetransaksjoner å øke, fra 4,2 prosent av inntektene i 2007 til 5,6 prosent av inntektene i 2008.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren og legger til grunn at netto driftsresultat over tid bør utgjøre om lag 3 prosent av inntektene. I perioden 2004-2006 ble netto driftsresultat vesentlig forbedret som følge av høy inntektsvekst og moderat sysselsettingsvekst. Driftsresultatet økte fra 0,6 prosent av inntektene i 2003 til 5,5 prosent av inntektene i 2006. I 2007 ble inntektsveksten vesentlig lavere enn i de foregående år samtidig som sysselsettingsveksten holdt seg oppe. Dette medførte at netto driftsresultat ble redusert til 2,5 prosent av inntektene. Utvalget forventer en ytterligere reduksjon i netto driftsresultat i 2008. Det har sammenheng med at veksten i sysselsetting og produktinnsats er høyere enn inntektsveksten, at den generelle økningen i rentenivået bidrar til økte renteutgifter, samt at krisen i finansmarkedene reduserer inntektene fra finansielle plasseringer. Utvalget anslår på usikkert grunnlag at netto driftsresultat kan komme ned mot 1 prosent av inntektene i 2008.

Sett i forhold til anslag på inntekter i 2008 i Revidert nasjonalbudsjett 2008, legger Regjeringens budsjettforslag for 2009 opp til en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 8,4 mrd. kroner og en reell vekst i de frie inntektene på 4,7 mrd. kroner. I forhold til anslag på regnskap for 2008 innebærer forslaget en reell vekst på 7,3 mrd. kroner i de samlede inntektene og 3,5 mrd. kroner i de frie inntektene. Det legges altså opp til en vesentlig høyere inntektsvekst i 2009 enn i 2007 og 2008. Som følge av den internasjonale finansuroen er usikkerheten om den videre økonomiske utviklingen, og dermed kommunesektorens skatteinntekter, større enn vanlig.

Den demografiske utviklingen med flere barn i barnehagealder, flere elever i videregående opplæring og flere eldre over 90 år trekker isolert sett i retning av økte utgifter i kommunesektoren. Basert på en forutsetning om at gjennomsnittskostnadene i tjenesteproduksjonen ikke endres har utvalget anslått at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen utgjør minst 1,5 mrd. kroner i 2009. Videre anslås kommunesektorens pensjonskostnader å øke med 600 millioner kroner i 2009. Budsjettopplegget legger følgelig til rette for en viss styrking av den økonomiske balansen og økt tjenesteproduksjon utover det som følger av den demografiske utviklingen.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenesteproduksjonen de siste årene

Utviklingen i kommuneøkonomien kan illustreres med en del indikatorer, jf. tabell 2.1. For en nærmere forklaring av begrepene i dette kapitlet vises det til vedlegg 8.

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

	1990- 2001 ¹⁾	2002	2003 ³⁾	2004 ⁴⁾	2005	2006	2007	2008 ⁶⁾
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi								
Kommunalt konsum, pst. av BNP for Fastlands-Norge	15,3	13,0	13,4	13,0	12,6	12,6	12,6	13,0
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP for Fastlands-Norge	21,0	17,1	17,6	17,2	17,1	17,3	16,8	16,9
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent av landet	18,5	15,3	15,3	15,1	15,0	14,9	14,7	14,6
Sysselsatte personer i kommunesektoren, prosent av landet	22,5	19,3	19,5	19,2	19,0	18,9	18,7	18,6
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien								
BNP for Fastlands-Norge, prosent volumendring	3,1	1,4	1,3	4,4	4,6	4,8	6,2	3,1
Inntekter i kommunesektoren, reell endring, prosent ²⁾	2,3	0,1	0,6	4,1	3,1	5,5	1,3	1,2
Frie inntekter i prosent av samlede inntekter ⁷⁾	73,8	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,7	66,9
Frie inntekter og momskompensasjon, andel i prosent ⁷⁾	73,8	75,4	74,6	73,0	73,0	73,0	71,8	71,4
Frie inntekter, reell endring fra året før, prosent	0,9	-1,0	-0,5	3,7	2,5	6,0	-0,5	-0,1
Utførte timeverk i kommunesektoren, prosent endring	1,7	0,7	-2,3	1,6	0,8	1,4	3,1	2,5
Produktinnsats, prosent volumendring	3,8	2,8	4,4	4,5	-2,8	4,1	4,1	4,0
Bruttoinvesteringer, prosent volumendring	5,4	4,8	10,6	-3,1	-7,6	7,0	12,5	5,0
Aktivitetendring i kommunesektoren, reell endring, prosent	2,7	1,7	0,9	1,6	-1,1	2,7	4,5	3,2
Sysselsatte normalårsverk i kommunesektoren, prosent endring	2,2	1,7	-0,2	-0,3	0,8	2,3	3,0	:
Kommunal deflator, prosent endring ⁸⁾	3,5	4,3	3,7	3,0	2,8	3,8	4,2	5,6
Netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter	2,7	0,6	0,6	2,2	3,6	5,5	2,5	:
Bruttoinvesteringer i prosent av inntekter	10,2	11,7	12,2	11,8	10,5	10,8	12,1	12,3
Overskudd før lånetransaksjoner, mrd. kroner	-2,7	-14,6	-15,8	-10,4	-3,3	0,7	-12,0	-17,4
Overskudd før lånetransaksjoner, prosent av inntekter	-1,3	-7,0	-7,1	-4,5	-1,3	0,3	-4,2	-5,6
Netto gjeld, i prosent av inntekter ⁵⁾	23,5	11,1	17,6	24,7	24,6	22,6	24,9	:

¹⁾ Gjennomsnitt over perioden 1990-2000.

²⁾ Inntektsvekst innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002.

³⁾ Tallene for 2002 er påvirket av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2002. Denne funksjonsendringen er forklaringen på at kommunesektorens omfang ble redusert fra 2001 til 2002, jf. del A av tabellen. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for sykehusoverdragelsen. Tilskudd til gjeldslette mv. i forbindelse med sykehusreformen (21,6 mrd. kroner) er holdt utenom ved beregning av overskudd før lånetransaksjoner i 2002.

⁴⁾ Tallene for 2004 er påvirket av at funksjoner knyttet til barnevern, familievern og rusomsorg er flyttet over fra fylkeskommunene til staten fra 1. januar 2004. I del B av tabellen er inntekts- og aktivitetsvekst korrigert for denne funksjonsendringen.

⁵⁾ Gjeldstallene er ikke korrigert for omvurderinger av balanseposter. Fra 2003 til 2004 er den registrerte gjeldsøkningen særlig knyttet til kommunale særbedrifter.

⁶⁾ Tallene for 2008 er basert på Nasjonalbudsjettet 2009.

⁷⁾ Nedgangen i frie inntekter i prosent av samlede inntekter fra 2003 til 2004 skyldes i hovedsak innføring av en generell momskompensasjonsordning fra 2004. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene fra 2004, mens kommunene får tilbakeført kompensasjon for kjøp av momspålagte varer og tjenester. Selv om ordningen er en refusjonsordning er det i praksis liten forskjell på om kommunene får midler som frie inntekter eller som momskompensasjon.

⁸⁾ Finansdepartementet har siden Nasjonalbudsjettet 2008 foretatt en justering i beregningsopplegget for den kommunale deflatoren. Opplegget er justert til mer direkte å ta utgangspunkt i den observerte sammensetningen av kommunenes kjøp av varer og tjenester. For hver gruppe av varer og tjenester er det tilordet en prisvekst, basert på prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå. Endringen er gjennomført fra 2004.

Statistisk sentralbyrå publiserte 21. mai i år reviderte, foreløpige nasjonalregnskapstall for 2007. Den nye informasjonen er innarbeidet i tabell 2.1 og innebærer at enkelte av tallene er endret i forhold til TBUs aprilrapport. Volumveksten i bruttoinvesteringene i kommuneforvaltningen i 2007 er oppjustert fra 7,5 prosent i Økonomisk Utsyn til 12,5 prosent i maipubliseringen. Oppjusteringen av investeringsveksten er den viktigste årsaken til at aktivitetsveksten i 2007 er oppjustert fra 3,5 prosent i aprilrapporten til 4,5 prosent i oktoberrapporten.

Statistisk sentralbyrå publiserte også reviderte tall for offentlige finanser 21. mai i år. Tallene for kommuneforvaltningen var ikke endret fra tidligere publiserte tall 28. mars, som lå til grunn for aprilrapporten. Oppjusteringen av verditallene for bruttoinvesteringene i kommunene i forhold til tall i Økonomisk Utsyn var allerede innarbeidet i tallene for offentlige finanser 28. mars, og dermed også i TBUs aprilrapport.

2.1 Kommunesektorens størrelse

Kommunesektoren forvalter en betydelig del av de økonomiske ressursene i norsk økonomi, jf. del A av tabell 2.1. Målt i forhold til BNP for Fastlands-Norge utgjorde kommunesektorens inntekter på i overkant av 20 prosent i gjennomsnitt fra 1990 til 2001. Andelen ble redusert til nær 17 prosent i 2002, i hovedsak på grunn av overføringen av ansvaret for spesialisthelsetjenesten fra fylkeskommunene til staten. For 2007 og 2008 anslås kommunesektorens inntekter fortsatt til knapt 17 prosent av BNP for Fastlands-Norge. Tabell 2.1 viser videre at kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge i perioden 2002 - 2008 har holdt seg rundt 13 prosent.

Målt i forhold til totalt antall utførte timeverk i norsk økonomi har den kommunale sysselsettingsandelen avtatt svakt de siste årene til i underkant av 15 prosent. Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer utgjorde den kommunale sysselsettingsandelen i underkant av 19 prosent i 2007. Nedgangen de siste årene må ses i sammenheng med at norsk økonomi har vært inne i en kraftig oppgangskonjunktur med svært sterk vekst i samlet sysselsetting.

2.2 Aktivitets- og inntektsutvikling

I del B av tabell 2.1 er utviklingen i BNP for Fastlands-Norge stilt sammen med anslag for inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren. Figur 2.1 belyser utviklingen fra år til år, mens utviklingen med 1990 som basisår framgår av figur 2.2.

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av de samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektiviseringstiltak.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Produktinnsatsen skal registreres på anvendelsestidspunktet og ikke innkjøpstidspunktet. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

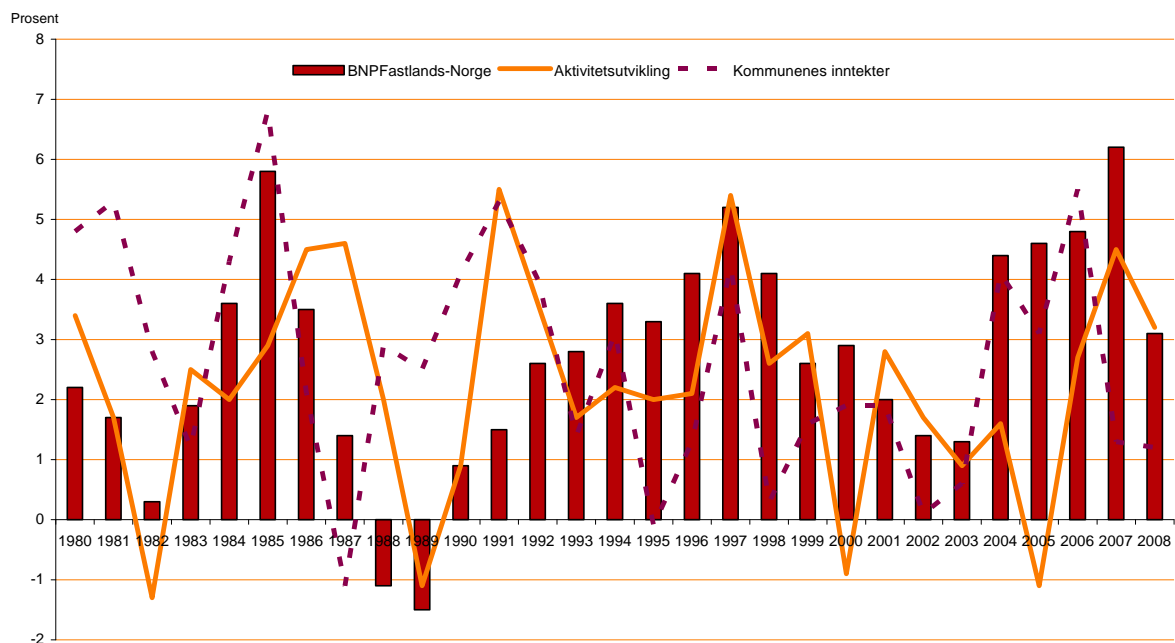
I perioden 1990-2001 steg aktiviteten i kommunene 2,7 prosent i gjennomsnitt. Aktivitetsveksten var noe lavere enn volumveksten i BNP for Fastlands-Norge (3,1 prosent), jf. tabell 2.1. For årene 2002 og 2003 var det forholdsvis lav vekst i BNP for Fastlands-Norge med drøyt 1 prosent i årlig vekst, og veksten i den kommunale aktiviteten lå om lag på linje med BNP-veksten. I 2004, 2005 og 2006 har veksten i BNP for Fastlands-Norge tatt seg kraftig opp til rundt 4½ prosent årlig, reell vekst. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall tok veksten i fastlandsøkonomien seg ytterligere opp i 2007 til drøyt 6 prosent. Aktiviteten i kommunene økte moderat med 1,6 prosent i 2004 og ble redusert med 1,1 prosent i 2005 pga. nedgang i bruttoinvesteringene. Aktiviteten i kommunesektoren tok seg klart opp igjen i 2006, til 2,7 prosent vekst. I 2007 økte aktiviteten i kommunene kraftig med 4,5 prosent. Veksten i 2007 var høyere enn den trendmessige veksten i fastlandsøkonomien, men lavere enn den faktiske veksten i BNP for Fastlands-Norge i 2007 på 6,2 prosent. Dette må ses i sammenheng med at norsk økonomi har vært inne i en høykonjunktur med svært rask vekst i BNP for Fastlands-Norge.

Ifølge nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå 21. mai økte antall utførte timeverk i kommuneforvaltningen med 3,1 prosent i 2007, mens antall sysselsatte personer og normalårsverk i kommunesektoren økte med hhv. 2,9 og 3,0 prosent. Disse sysselsettingsanslagene er som nevnt tall fra nasjonalregnskapet, basert på tall for lønssummer i kommuneregnskapene. Andre datakilder kan vise en annen utvikling. KOSTRA-tall for sysselsetting, som bygger på Arbeidstaker/Arbeidsgiverregisteret, indikerer en noe sterkere vekst enn nasjonalregnskapstallene, mens tall fra lønnsstatistikken til KS(PAI) viser en noe lavere vekst enn nasjonalregnskapstallene.

Foreløpige tall fra kvartalsvis nasjonalregnskap tyder på at den sterke aktivitetsveksten i kommunene har fortsatt i 1. halvår 2008. Bruttoinvesteringene i kommunene fortsatte å øke fra et høyt nivå (drøyt 12 prosent volumvekst 1. halvår 2008). Antall sysselsatte personer i kommuneforvaltningen økte med 3 prosent 1. halvår 2008 i forhold til 1. halvår 2007. Dersom en

tar utgangspunkt i sesongkorrigerte tall for sysselsatte personer kan veksten som årlig rate anslås til knapt 2 prosent fra 2. halvår 2007 til første halvår 2008. Indikatoren for aktivitet i kommunesektoren anslås på usikkert grunnlag å øke med vel 3 prosent fra 2007 til 2008 ifølge anslag i Nasjonalbudsjettet 2009.

Figur 2.1 Aktivitets- og inntektsutviklingen (faste priser) i kommunesektoren 1980-2008. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Prosentvis volumendring fra året før

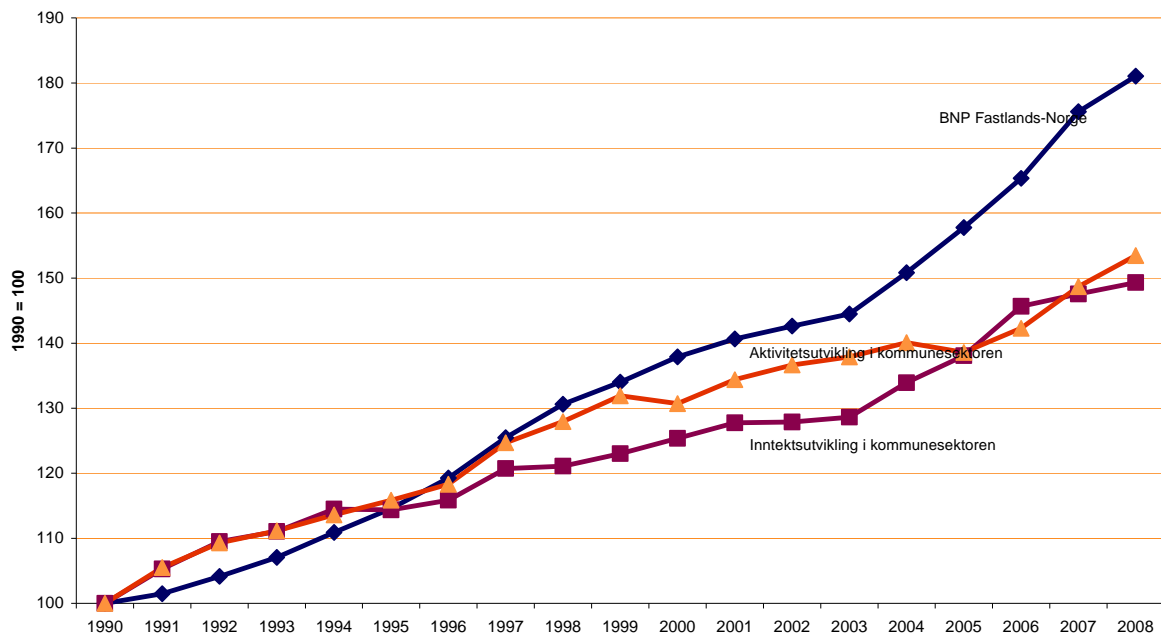


Fra 2003 til 2006 var det en markert bedring i den økonomiske balansen i kommunesektoren. I 2002 og 2003 økte aktiviteten i kommunesektoren med henholdsvis 1,7 og 0,9 prosent. Dette var høyere enn realveksten i kommunesektorens inntekter, jf. figur 2.1, som var på 0,1 prosent i 2002 og 0,6 prosent i 2003. I 2004 og 2005 var bildet motsatt med sterk realvekst i inntektene på hhv. 4,1 prosent og 3,1 prosent, mens aktiviteten som nevnt økte mer moderat. I 2006 tok aktivitetsveksten i kommunesektoren seg opp til 2,7 prosent, men realveksten i inntektene var høyere (5,5 prosent), blant annet som følge av sterk vekst i skatteinntektene. I 2007 ble inntektsveksten lavere (1,3 prosent), mens aktiviteten fortsatte å øke kraftig (4,5 prosent). Inntektsveksten i 2007 var svakere enn de tre foregående årene. Den relativt svake inntektsveksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk inntektsvekst i 2006, blant annet som følge av uventet høy vekst i skatteinntektene. Inntektsnivået i 2007 lå likevel på et høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006. Også den høye aktivitetsveksten i 2007 må ses i sammenheng med den sterke inntektsveksten i 2006. Det skyldes at aktivitetsveksten påvirkes av inntektsveksten over flere år, ikke bare inntektsveksten i inneværende år.

Inntektsveksten varierer gjennomgående mer enn aktivitetsveksten. Dette har blant annet sammenheng med at skatteinngangen er usikker og kan avvike fra de prognosene som legges til grunn i de økonomiske oppleggene samt at varslede svingninger i inntektene ikke vil slå fullt ut i aktivitetsnivået på kort sikt. I 2003 og 2004 ble for eksempel skatteinntektene lavere enn opprinnelig lagt til grunn i budsjettopplegget for kommunesektoren. I 2006 ble kommunesektorens skatteinntekter om lag 7 mrd. kroner høyere enn det opprinnelige anslaget som ble lagt til grunn ved salderingen av statsbudsjettet. I 2007 ble skatteinntektene om lag 2,4 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn høsten 2006. Samtidig har kostnadsveksten de to siste

årene blitt noe høyere enn lagt til grunn i budsjettoppleggene. Anslaget for kostnadsveksten er oppjustert med hhv. 1,0 og 0,7 prosentpoeng i 2006 og 2007 i forhold til anslagene i de opprinnelige budsjettoppleggene.

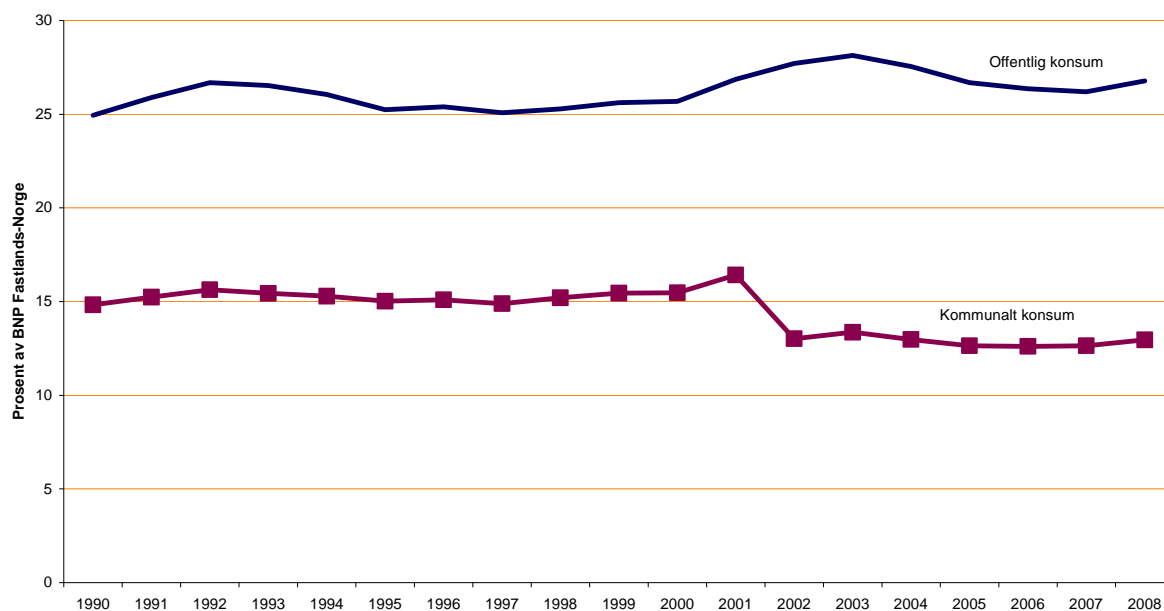
Figur 2.2 *Inntekts- og aktivitetsutviklingen i kommunesektoren 1990-2008. Utviklingen i BNP for Fastlands-Norge. Indekser med 1990 = 100*



Figur 2.2 viser at samlet for de siste 17 årene har BNP for Fastlands-Norge vokst sterkere enn aktiviteten og inntektene i kommunesektoren. Dette må ses i sammenheng med den forholdsvis sterke veksten i norsk økonomi i denne perioden. I løpet av perioden 1990-2007 økte BNP for Fastlands-Norge med 3,4 prosent som årlig gjennomsnitt, mens aktiviteten i kommunesektoren økte med 2,4 prosent pr. år.

Målt i løpende kroner er kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge likevel om lag uendret siden 1990, jf. figur 2.3. Det er da tatt hensyn til overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002. En viktig forklaring på denne utviklingen er det høye innslaget av lønnskostnader i offentlige tjenester, som i perioder med høy lønnsvekst i økonomien bidrar til relativt høy prisvekst på offentlig tjenesteyting. Etter 2002 har kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge vært om lag 13 prosent.

Figur 2.3. Offentlig konsum og kommunalt konsum som andel i prosent av BNP for Fastlands-Norge. 1990-2008



2.3 Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. Overskudd før lånetransaksjoner, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon.

Tabell 2.1 viser utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner samlet for kommuner og fylkeskommuner. Når aktivitetsveksten er høyere enn inntektsveksten trekker dette i retning av at underskuddet øker. Underskuddet økte fram til 2003, og utgjorde da knapt 16 mrd. kroner, tilsvarende 7,1 prosent av inntektene. Underskuddet ble redusert til drøyt 10 mrd. kroner i 2004 og videre til 3,3 mrd. kroner i 2005, tilsvarende 1,3 prosent av inntektene. For 2006 viser regnskapstallene et positivt overskudd før lånetransaksjoner på 0,7 mrd. kroner, tilsvarende 0,3 prosent av inntektene. I 2007 har utgiftene økt betydelig mer enn inntektene og underskudd før lånetransaksjoner i 2007 anslås til 12 mrd. kroner, tilsvarende 4,2 prosent av inntektene.

Anslått økning i underskudd før lån i 2007 må ses i sammenheng med en betydelig økning i formuesutgiftene på om lag 3½ mrd. kroner. Økningen skyldes flere forhold, blant annet at rentenivået har økt til et mer normalt nivå. Deler av økningen er også knyttet til at åtte kommuner har utgiftsført store tap på investeringer i amerikanske obligasjoner og verdipapirer.

Anslått økning i underskudd før lån må videre ses i sammenheng med høy vekst i bruttoinvesteringene. Fra 2006 til 2007 steg bruttoinvesteringene nominelt med om lag 19 prosent samlet for kommuner og fylkeskommuner. Investeringsnivået i kommunesektoren har etter dette kommet opp på et høyt nivå og utgjør om lag 12 prosent av inntektene i 2007, en økning fra 10,8 prosent av inntektene i 2006. Utviklingen i investeringsnivået målt som andel av inntektene framgår av figur 2.4.

Tallene for 2007 viser også at det var en sterk nominell vekst i samlede løpende utgifter utenom renter og investeringer på 9 prosent, hvorav lønnskostnadene steg nominelt med 7,5 prosent. Inntektene utenom formuesinntekter steg til sammenlikning nominelt med 5,5 prosent samlet for kommuner og fylkeskommuner.

Selv med en meget sterk inntektsvekst fra 2005 til 2006 og et høyt nivå på netto driftsresultatet (knappt 15 mrd. kroner), bidro det høye investeringsnivået til at det bare så vidt var et positivt overskudd før lån dette året. Når investeringene i 2007 økte kraftig og driftsutgiftene ellers økte mer enn inntektene bidro dette til en sterk økning i underskudd før lån til 12 mrd. kroner.

Underskudd før lånetransaksjoner er i Nasjonalbudsjettet 2009 anslått å øke fra 12 mrd. kroner i 2007 til 17,4 mrd. kroner i 2008, pga. fortsatt høy vekst i aktiviteten, herunder fortsatt høy volumvekst i de kommunale investeringene.

2.4 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for mål på økonomisk balanse i kommuner og fylkeskommuner. Netto driftsresultat viser årets driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommuner og fylkeskommuner sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Over tid bør netto driftsresultat for kommunesektoren under ett utgjøre om lag 3 prosent av inntektene. Kravet kan variere fra kommune til kommune, særlig knyttet til graden av lånefinansiering i den enkelte kommune.

På 1990-tallet var netto driftsresultatet i kommunesektoren knapt 3 prosent av inntektene som årlig gjennomsnitt. Fra 2000 til 2003 lå netto driftsresultat på et relativt lavt nivå på nær 1 prosent i årlig gjennomsnitt. Nivået på driftsresultatet var lavest i fylkeskommunene. Netto driftsresultatet for kommuner og fylkeskommuner ble vesentlig økt fra 0,6 prosent i 2003 til 5,5 prosent av inntektene i 2006, mens det i 2007 falt til 2,5 prosent. Målt i milliarder kroner økte netto driftsresultatet i kommunesektoren fra knapt 9 mrd. kroner i 2005 til knapt 15 mrd. kroner i 2006, for deretter å bli redusert til drøyt 7 mrd. kroner i 2007.

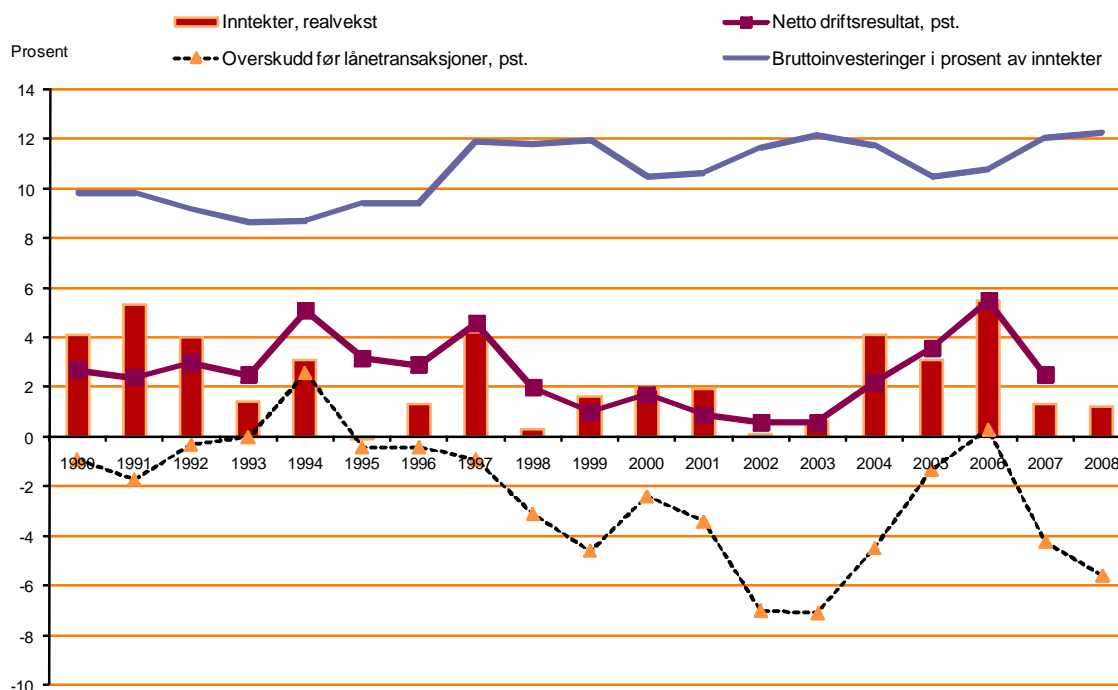
Nedgangen i 2007 var sterkere i *netto* driftsresultat (3 prosentpoeng) enn i *brutto* driftsresultat (2,3 prosentpoeng), pga. relativt sterk vekst i avdrags- og renteutgifter. En generell økning i rentenivået har bidratt til økte renteutgifter. Investeringer i amerikanske verdipapirer i åtte kommuner har også bidratt til tap, som i stor grad inngår i renteutgiftene. Samlet for kommunesektoren kan netto driftsresultat i 2007 anslås 0,35 prosentpoeng høyere (knappt 2,9 prosent) når en holder kommunene knyttet til den såkalte Terra-saken utenfor.

Regnskapstallene for 2007 indikerer at kommunene utenom Oslo samlet sett hadde et netto driftsresultat på 1,9 prosent, en betydelig reduksjon fra 5,2 prosent i 2006. I perioden 2002 - 2005 var netto driftsresultat i fylkeskommunene (utenom Oslo) vesentlig høyere enn for kommunene, og fra 2004 har netto driftsresultatet i fylkeskommunene vært 4 prosent og høyere. Resultatet for fylkeskommunene i 2007 er foreløpig anslått til 4 prosent. Netto driftsresultat i Oslo var 3,6 prosent av inntektene i 2005, 8 prosent i 2006 og 4,6 prosent i 2007.

Figur 2.4 viser utviklingen i kommunesektorens netto driftsresultat, realveksten i kommunesektorens inntekter og utviklingen i overskudd før lånetransaksjoner. Siden 2000 har netto driftsresultat og inntektsutviklingen i stor grad variert i takt. I perioden fra 2000 til 2003 økte realinntektene med i gjennomsnitt om lag 0,9 prosent årlig, mens driftsresultatet i årene 2001-2003 i gjennomsnitt var 0,7 prosent av inntektene. I perioden fra 2003 til 2006 økte den gjennomsnittlige årlige veksten i inntektene til 4,2 prosent, mens nivået på driftsresultatet for

årene 2004, 2005 og 2006 var 3,8 prosent i gjennomsnitt. Fra 2006 til 2007 er det anslått en inntektsvekst på 1,3 prosent, mens netto driftsresultat er redusert med om lag 3 prosentpoeng til 2,5 prosent.

Figur 2.4 Utviklingen i kommunesektorens inntekter (reell prosentvis endring fra året før) 1990-2008, sammenliknet med utviklingen netto driftsresultat og bruttoinvesteringer (i prosent av driftsinntekter) og overskudd før lånetransaksjoner i prosent av inntekter



2.5 Utvikling i tjenesteproduksjon

Tabell 2.3 viser en del sentrale indikatorer for utviklingen i det kommunale tjenestetilbudet. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskole og videregående opplæring, samt pleie- og omsorgssektoren. Tallene er hentet fra KOSTRA og Grunnskolens informasjonssystem (GSI). Til det tredje konsultasjonsmøtet 19. august 2008 mellom staten og KS oversendte utvalget om utviklingen i tjenestene og ressursinnsatsen i kommunesektoren, jf. kapittel 9. I etterkant har det kommet oppdatert statistikk for videregående opplæring og pleie og omsorg. Tallene i dette avsnittet vil derfor for disse tjenestene kunne avvike noe fra det som ble oppgitt i konsultasjonsnotatet.

Befolkningsutvikling

Innbyggertallet i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (dvs. barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over) økte fra 2002 til 2007, noe som isolert sett indikerer et økt behov for kommunale tjenester. Perioden sett under ett har antall barn i barnehagealder gått ned, mens antall barn i skolealder har økt. Det har blitt flere eldre (67 år og over), og denne økningen kan henføres til aldersgruppen over 80 år. Det samlede innbyggertallet har i perioden økt sterkere enn innbyggertallet i de forannevnte målgruppene.

I 2007 var det en kraftig vekst i antall unge med rett til videregående opplæring og antall eldre over 90 år, mens det var en mindre økning i antall barn i barnehagealder og en mindre nedgang i antall barn i grunnskolealder.

Tabell 2.3 Utvikling i tjenesteproduksjon og ressursinnsats 2002 – 2007

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Barnehagetjenester							
Barn med plass i barnehage i alt	198 200	223 400	235 000	249 800	51 500	14 900	6,3
- herav andel med plass i kommunal barnehage	56,7	52,9	52,2	52,4	-4,3	0,1	
Andel barn 1-5 år med plass	65,9	76,0	80,3	84,3	18,4	4,0	
Andel barn 1-2 år med plass	40,4	53,9	61,8	69,3	28,9	7,5	
Andel heldagsplasser (> 41 timer pr. uke)	58,2	68,8	74,6	79,7	21,5	5,1	
Korrigerte oppholdstimer i alt	7 421,3	8 932,4	9 651,6	10 456,0	3 034,7	804,4	8,3
Antall årsverk i alt	42 500	50 300	54 900	60 500	18 000	5 600	10,3
Grunnskoleopplæring							
Elever i alt i grunnskolen	610 300	619 600	618 700	616 400	6 100	-2 700	-0,4
Årstimer til undervisning i alt (i 1000)	32 952,6	33 550,0	33 792,1	34 151,0	1 198,4	358,9	1,1
- herav til spesialundervisning (i 1000)	4 581,3	4 583,9	4 804,4	5 119,1	537,8	325,6	6,4
Årstimer til undervisning i alt per elev	54,0	54,1	54,6	55,4	1,4	1,0	
Andel elever 6-9 år med plass i SFO	52,6	52,3	55,5	58,7	6,1	3,2	
Årsverk av undervisningspersonale ¹	51 200	50 700	51 300	50 800
Pleie- og omsorgstjenester²							
Antall mottakere i alt av hjemmetjenester	145 100	147 000	152 400	160 600	15 600	8 200	5,4
- herav under 67 år	37 400	44 300	48 100	54 500	17 100	6 400	13,3
- herav 80 år og over	74 700	74 700	76 800	75 000	300	-1 800	-2,3
Antall plasser i alt i institusjon	44 000	41 000	41 100	41 200	-2 800	100	0,3
Antall kommunale omsorgsboliger	21 500	25 600	26 400	27 300	5 800	900	3,4
Andel 80 år og over som bor på institusjon	15,3	14,4	14,2	14,1	-1,2	-0,1	
Andel 67 år og over som mottar hjemmetjenester	17,8	16,9	17,1	17,3	-0,5	0,2	
Andel 80 år og over som mottar hjemmetjenester	36,4	34,6	35,2	34,3	-2,1	-0,9	
Åntall årsverk i alt ³	93 700	107 100	113 200	118 200	..	5 000	4,4
Videregående opplæring							
Antall elever i alt i videregående opplæring og fagskoleutdanning	169 900	186 300	191 900	191 600	21 700	-300	-0,2
Antall lærlinger	29 600	31 300	34 400	37 200	7 600	2 800	8,1
Andel 16-18 åringer i videregående opplæring (både elever og lærlinger)	..	90,1	91,3	91,1	..	-0,2	
Andel grunnkurselever med førstevalget til skole og kurs oppfylt	..	74,9	81,4	85,6	..	4,2	
Andel som fullførte videregående opplæring i løpet av fem år ⁴	..	69	69	69	..	-	
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær	..	19 900	20 500	20 600	..	100	0,6
Befolkningsutvikling							
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 678 600	1 699 200	1 707 600	1 717 000	38 400	9 400	0,5
Antall innbyggere i alt	4 552 300	4 640 200	4 681 100	4 737 200	184 900	56 000	1,2
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over	37,0	36,6	36,5	36,2	-0,8	-0,2	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹) Brudd i tidsserien. I rapporteringen for 2007 (skoleåret 2007-2008) til GSI er "årsverk til undervisning til annet enn undervisning" (lesetimer o.l.) for første gang skilt ut som eget punkt. Disse tallene ligger dermed ikke inne i årsverkstallene for 2007, men er inkludert i årsverkstallene for de foregående år.

²) Overgangen fra skjema- til registerbasert rapportering medførte et brudd i tidsserien for mottakere av pleie- og omsorgstjenester fra 2006 til 2007. I tabellen er det gjengitt en estimert tidsserie tilbake i tid. Det har ikke vært mulig å skille ut endringer som skyldes kvalitetsproblemer ved innføring av et nytt system. Veksten fra 2006 til 2007 og nivåene fra 2006 og bakover for mottakere av pleie- og omsorgstjenester vil derfor være påvirket av forbedringer i datagrunnlaget i 2007, og dette vil trekke i retning av at den oppgitte endringen fra 2006 til 2007 overvurderer den reelle endringen, jf. notat 2008/42 *Individbasert statistikk for pleie- og omsorgssektoren i kommunene (IPLOS) – foreløpige resultater fra arbeidet med IPLOS-data for 2007* fra Statistisk sentralbyrå.

³) Brudd i tidsserien. Fram til 2002 ble tallet på årsverk innhentet per skjema. Fra og med 2003 er tallet på årsverk innhentet fra register. Tall fra 2003 og senere lar seg dermed ikke uten videre sammenlikne med tidligere år.

⁴) Tallene for 2005, 2006 og 2007 referer seg til elever som startet i grunnkurs for første gang i henholdsvis 2000, 2001 og 2002.

Utvikling i produksjon og ressursinnsats

Barnehagedekningen har økt fra knapt 66 prosent i 2002 til i overkant av 84 prosent i 2007. Hovedforklaringen er den sterke barnehageutbyggingen i perioden, men også færre barn i barnehagealder har bidratt til økt dekningsgrad. I løpet av perioden har rundt 51 500 flere barn fått plass i barnehage, hvorav knapt 15 000 bare i løpet av fjoråret. I tillegg har en stadig større andel av barna heldagsplasser, slik at kapasitetsveksten har vært enda høyere. Av de nye barnehageplassene i 2007 ble 55 prosent etablert i kommunal regi. Samlet sett drives nærmere halvparten av barnehageplassene av private. Parallelt med den sterke utbyggingen av barnehageplasser har det vært en kraftig økning i ressursinnsatsen i barnehagesektoren, målt ved avtalte årsverk. Hvis en ser perioden siden 2002 under ett, har utviklingen i ressursinnsatsen omtrent fulgt kapasitetsveksten i sektoren, målt ved korrigerte oppholdstimer. I 2007 økte ressursinnsatsen noe mer enn hva økningen i korrigert oppholdstid isolert sett skulle tilsi.

Elevtallet i grunnskolen har gått ned de to siste årene gått ned, etter å ha økt hvert år siden 2001. I 2007 gikk antall elever ned med 0,4 prosent. Samtidig har årstimer til undervisning økt med 1,1 prosent. For 2007 kan dette i stor grad henføres til at flere elever får spesialundervisning, mens økningen for øvrig siden 2002 i første rekke har kunnet henføres til flere elever og en økning i timetallet i grunnskolen. Stadig flere barn har også plass i skolefritidsordningen (SFO).

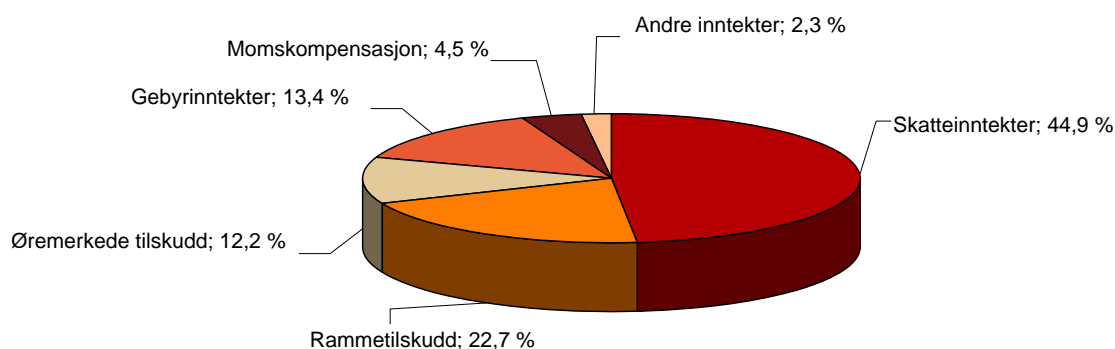
Innen pleie- og omsorgssektoren har det vært en kraftig vekst i sysselsettingen. Antall årsverk har i løpet av 2007 i følge Statistisk sentralbyrå økt med nærmere 5 000, eller 4,4 prosent. De siste årene har behovet for pleie- og omsorgstjenester økt som følge av at det blir flere yngre mottakere og flere eldre over 90 år. Antall mottakere av hjemmetjenester under 67 år har økt betydelig mer enn befolkningsveksten skulle tilsi, og om lag hver tredje mottaker er i denne aldersgruppen. I tillegg er det ofte slik at yngre mottakere har et omfattende tjenestebehov og at ressursinnsatsen derfor blir høy. Endring i sammensetningen av mottakerne med flere mottakere blant yngre og de eldste kan tyde på økt pleietyngde blant brukerne. Antallet sykehjemsplasser var om lag uendret i 2007, mens det har vært en økning i antall omsorgsboliger. Dette er i samsvar med utviklingen de siste årene og har blant annet sammenheng med en bevisst satsing i kommunene på mer bruk av omsorgsboliger og hjemmebaserte tjenester og mindre bruk av sykehjemssopphold som omsorgstilbud.

Antallet unge i alderen 16-18 år har økt kraftig i flere år, og den demografiske utfordringen har som følge av dette vært større for fylkeskommunene enn for kommunene. Det var en sterk vekst i denne aldersgruppen også i 2007, selv om veksten har avtatt noe sammenlignet med foregående år. Likevel er elevtallet i videregående opplæring tilnærmet uendret, noe som i første rekke ser ut til å skyldes færre voksne elever. Blant de unge er andelen i videregående opplæring på samme nivå som året før. Flere tar imidlertid praktisk opplæring med lønn i bedrifter. Antall årsverk ligger har økt svakt fra 2006. En markert større andel av elevene i 2007 fikk oppfylt førstevalget sammenlignet med året før, mens andelen som fullfører videregående opplæring i løpet av fem år, har vært uendret de siste årene.

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Skatteinntekter og rammeoverføringer betegnes vanligvis som kommunesektorens frie inntekter. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter er fordelt på de ulike inntektskildene. Tallene er anslag for 2009.

Figur 3.1 Kommunesektorens inntekter (anslag for 2009)



I dette kapitlet ser en i avsnitt 3.1 på utviklingen i kommuneøkonomien i inneværende år, herunder på skatteinngangen t.o.m. september. Deretter omtales i avsnitt 3.2 og 3.3 den reelle veksten i henholdsvis samlede og frie inntekter siden 2002. I avsnitt 3.4 omtales de statlige overføringene til kommunesektoren, og i 3.5 går det nærmere inn på kommunesektorens inntekter i 2009. For en omtale av kommunesektorens gebyrinntekter vises det til kapittel 4.3.

3.1 Utviklingen i kommunesektorens inntekter i 2008

Omtalen av kommunesektorens inntekter i 2008 er basert på framstillingen i Nasjonalbudsjettet 2009 og Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2009.

I Revidert nasjonalbudsjett 2008 ble den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter anslått til om lag 3,7 mrd. kr fra 2007 til 2008, tilsvarende 1,4 prosent. Den reelle veksten i de frie inntektene ble anslått til 0,2 mrd. kroner.

På bakgrunn av ny informasjon om den løpende skatteinngangen etter Revidert nasjonalbudsjett 2008 er anslaget for kommunesektorens skatteinntekter i 2008 oppjustert med om lag 1 mrd. kroner sammenliknet med anslaget i revidert nasjonalbudsjett. Anslaget for kommunesektorens gebyrinntekter er oppjustert med 400 mill. kroner.

På den annen side bidrar høyere lønns- og prisvekst til at også kostnadsveksten blir høyere enn tidligere lagt til grunn. I Revidert nasjonalbudsjett 2008 ble prisveksten for kommunal tjenesteyting anslått til 4,8 prosent. I Nasjonalbudsjettet 2009 er anslaget oppjustert med 0,8 prosentpoeng til 5,6 prosent. Isolert sett trekker økte kostnader ned realveksten i kommunesektorens inntekter med vel 2 mrd. kroner fra 2007 til 2008.

Etter dette anslås den reelle veksten i kommunesektorens samlede inntekter fra 2007 til 2008 til 3,2 mrd. kroner eller 1,2 prosent i Nasjonalbudsjettet 2009. Kommunesektorens frie inntekter anslås reelt redusert med knapt 0,2 mrd. kroner eller 0,1 pst.

3.1.1 Utviklingen i kommunesektorens skatteinntekter i 2008

Statistikk for den faktiske skatteinngangen hittil i 2008 viser at skatteinntektene til kommunene har økt med 6,6 prosent i perioden januar-september 2008, mens skatteinntektene til fylkeskommunene økte med 6,1 prosent i samme periode. I disse tallene er det korrigert for en feil i tallene for Oslo i september.

Tabellen nedenfor viser skatteinngangen i perioden januar-september for kommunene og fylkeskommunene etter fylke. Tallene for skatteinngangen viser blant annet at veksten i skatteinntektene fra januar til september har vært relativt høy i Akershus, Oslo, Vest-Agder, Rogaland og Møre og Romsdal i forhold andre fylker.

Tabell 3.1 Utviklingen i skatteinntektene til kommunene og fylkeskommunene etter fylke. Januar-september 2008. Prosentvis endring fra tilsvarende periode året før

	Kommunene	Fylkeskommunene
Østfold	4,2	4,7
Akershus	7,7	7,4
Oslo	10,8	6,1
Hedmark	2,7	3,3
Oppland	2,4	3,0
Buskerud	6,5	6,6
Vestfold	4,4	4,9
Telemark	3,4	4,4
Aust-Agder	6,4	6,9
Vest-Agder	7,5	7,7
Rogaland	9,9	10,1
Hordaland	6,4	6,2
Sogn og Fjordane	4,1	5,2
Møre og Romsdal	7,0	7,1
Sør-Trøndelag	5,4	5,4
Nord-Trøndelag	3,4	4,4
Nordland	4,6	4,9
Troms	1,3	1,8
Finnmark	0,7	0,9
I alt	6,6	6,1

Kilde: Finansdepartementet

I Nasjonalbudsjettet 2009 ble som nevnt anslaget for kommunesektorens skatteinntekter oppjustert med 1 mrd. kroner i forhold anslaget i Revidert

nasjonalbudsjett 2008. Etter denne oppjusteringen anslås veksten i kommunesektorens samlede skatteinntekter til 4,9 prosent på årsbasis fra 2007 til 2008. I skatteanslaget i Nasjonalbudsjettet 2009 er det lagt til grunn at skatteinngangen de siste månedene i 2008 vil bidra til at veksten på årsbasis blir lavere enn veksten i januar-september.

3.2 Samlede inntekter – realvekst 2002-2008

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene (jf. tabell 2.1). I dette kapitlet drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter nærmere. På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002.

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se for øvrig også vedlegg 4.

Frie inntekter er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av skatt på inntekt og formue og eiendomsskatt, samt rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet.

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres i første rekke gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter sier noe om hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom kommunene har fått tilført nye oppgaver som følges av økte inntekter, innebærer dette en velferdsøkning hos befolkningen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres derfor for oppgaveoverføringer, men ikke for helt nye oppgaver, når veksten i samlede inntekter beregnes.

Når en vurderer utviklingen i kommunesektorens *frie inntekter*, jf. avsnitt 3.3, flyttes fokuset i noen grad over fra innbyggerne til kommunene. Veksten i de frie inntektene sier noe om kommunesektorens handlingsrom, herunder mulighetene for lokale tilpasninger og prioriteringer. En vurdering av utviklingen i de frie inntektene er derfor mest relevant fra et *kommuneperspektiv*. Økte overføringer som er knyttet til nye oppgaver, øker i liten grad kommunenes handlingsrom. Når veksten i frie inntekter beregnes, korrigeres det derfor både for oppgaveoverføringer og for nye oppgaver.

De siste årene har befolkningen i Norge økt med i underkant av 0,8 prosent årlig. For å sammenholde inntektsutviklingen med befolkningsutviklingen de siste årene har utvalget beregnet tall der både de samlede og de frie inntektene er korrigert for befolkningsendringene. I tillegg er inntektene korrigert for endringer i befolknings*sammensetningen*, siden demografiske endringer skaper endringer i behovet for og etterspørselen etter tjenester.

Ved beregning av realvekst i samlede og frie inntekter benytter utvalget deflatoren for prisvekst i kommunesektoren som er utarbeidet av Finansdepartementet.

Boks 3.1 Om korreksjoner i inntektsvekst

Korreksjonsposter i de frie inntektene blir dokumentert årlig i Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon. For de samlede inntektene henvises det i tillegg til budsjettmateriale fra Finansdepartementet.

Prisutvikling

Ved korrigering for prisutvikling benytter utvalget en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester som er utarbeidet av Finansdepartementet. Det tas her hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats (se vedlegg 6 for en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren).

Oppgaveendringer, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Ved å korrigere for oppgaveoverføringer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer m.v., gjøres vekstratene i tidsseriene mest mulig sammenlignbare. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og regionaldepartementets årlige budsjettproposisjon, og i budsjetttrundskrivene fra departementet.

Utvikling i innbyggertallet

Flere innbyggere vil normalt innebære økt etterspørsel etter kommunale tjenester. For å fange opp den isolerte effekten av befolkningsvekst, kan det beregnes tall der inntektsveksten er korrigert for årlig endring i innbyggertallet.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret etterspørsel etter kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. Ved å korrigere for endret alderssammensetning tas det hensyn til at befolkningen blir dyrere eller billigere som følge av endringer i alderssammensetningen.

Samlede inntekter

Samlede inntekter korrigeres for prisvekst og oppgaveoverføringer m.v. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall og endringer i befolkningens alderssammensetning.

Frie inntekter

Frie inntekter korrigeres for prisvekst, oppgaveendringer og innlemming av øremerkede tilskudd. Det kan også beregnes tallserier der det i tillegg korrigeres for endringer i innbyggertall.

Utviklingen i de samlede inntektene i faste priser, det vil si korrigert for pris- og lønnsutviklingen, men ikke for oppgaveendringer m.m., vises i tabell 3.2. Den faktiske inntektsveksten gir etter dette et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

*Tabell 3.2 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002-2009. Mrd. 2009-kroner**

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Sum inntekter kommuneopplegget	239,9	246,2	251,3	261,5	277,5	281,2	284,7

* Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere momskompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom momskompensasjonsordningen. Beregningene er ikke korrigeret for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2008 er i underkant av 45 milliarder kroner. Dette kan sies å være penger kommunesektoren har hatt til disposisjon for å finansiere økt etterspørsel grunnet befolkningsvekst, reformer og nye oppgaver, regelendringer samt generelle velferdsøkninger.

Tabell 3.3 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser, korrigeret for oppgaveendringer, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Linje 1 i tabellen viser utvikling i samlede inntekter korrigeret for prisutvikling og oppgaveendringer, og er avledet av vekstratene for de samlede inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigeret for utviklingen i antall innbyggere i Norge. I linje 3 er veksten også korrigeret for endringer i befolkningens alderssammensetning.

Det er viktig å presisere at korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad bygger på gjennomsnittskostnadene i tjenesteproduksjonen. Det er ikke opplagt at kostnadene ved flere innbyggere og nye brukere av kommunale tjenester er lik gjennomsnittskostnaden.

Tabell 3.3 Utvikling i kommunesektorens samlede inntekter 2002-2008 korrigeret for oppgaveendringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Samlede inntekter, faste priser	100	100,6	104,6	107,8	113,2	114,5	115,7
2. Samlede inntekter, faste priser, korrigeret for befolkningsvekst	100	99,9	103,4	105,8	110,4	110,7	110,5
3. Samlede inntekter, faste priser, korrigeret for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	99,4	102,3	104,2	108,1	108,2	108,5

Tabell 3.3 viser realvekst i samlede inntekter på 15,7 prosent i perioden 2002-2008. Når det korrigeres for befolkningsvekst var veksten i overkant av 10 prosent. Her legges det til grunn at befolkningssammensetningen er den samme, og kostnadsøkningen er knyttet til en økning i antall innbyggere. Når det til slutt korrigeres for endret alderssammensetning anslås veksten i de samlede inntektene fra 2002 til 2008 til 8,5 prosent. Vi ser av tabellen at både den generelle befolkningsøkningen og i noe mindre grad endringer i alderssammensetning har medført økte utgifter for kommunesektoren. Til sammen anslås økningen i innbyggertall og endring i befolkningens alderssammensetning å "spise" 7,2 prosentpoeng av veksten i de samlede inntektene i perioden. I vedlegg 10 vises effekten av endringer i befolkningens sammensetning. Det er særlig økningen i antall personer mellom 16-18 år og antall innbyggere over 80 år som har bidratt til økte kostnader i perioden.

Veksten i de samlede inntekter var sterkest perioden 2004-2006. I 2007 og 2008 har det bare vært en svak vekst. Den svake veksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk inntektsvekst i 2006, blant annet som følge av uventet høy vekst i skatteinntektene.

3.3 Frie inntekter – realvekst 2002-2008

De samlede inntektene omfatter både frie inntekter og øremerkede tilskudd. Øremerkede tilskudd er bundne midler, mens de frie midlene kan kommunene/fylkeskommunene bruke fritt så lenge de oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor en indikator på kommunenes og fylkeskommunenes handlingsrom, og er dermed mest relevante ut fra et kommuneperspektiv. For at vekstprosentene skal bli sammenlignbare over tid, korrigeres de frie inntektene for oppgaveendringer, regelendringer og innlemminger. I dette avsnittet vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene, og gjennomsnittlig årlig oppgavekorrigert vekst i de frie inntektene for kommuner og fylkeskommuner fra 2002 til 2008.

Utviklingen i forholdet mellom samlede inntekter og de frie inntektene gir viktig informasjon om i hvilken grad sektoren rammefinansieres. Fra 2002 til 2004 falt de frie inntektenes andel av de samlede inntektene fra 75,2 prosent til 69,3 prosent. Deretter har andelen vært mer stabil, og har ligget mellom 67 og 69 prosent de siste årene, jf. tabell 3.4. Denne utviklingen kan blant annet henføres til innføringen av en generell momskompensasjonsordning i 2004 og endringer i ansvarsforhold mellom kommunesektoren og staten. Også det forhold at flere reformer og satsningsområder, blant annet innenfor eldreomsorg, psykiatri og barnehager har hatt øremerket finansiering, har bidratt til at de frie inntektenes andel av de samlede inntektene har blitt redusert.

Tabell 3.4 viser også summen av frie inntekter og momskompensasjon som andel av de samlede inntektene. Regnet på denne måten er det en svakere nedgang i andelen av de samlede inntektene over tid. Innføringen av momskompensasjonsordningen var provenynøytral. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004, mens kommunesektoren får tilbakeført momskompensasjon for kjøp av momspliktige varer og tjenester. For den enkelte kommune vil ikke utbetalt momskompensasjon være lik trekk i rammetilskudd, og ordningen vil følgelig kunne medføre gevinst eller tap. Momskompensasjonen fungerer som rammetilskudd i den forstand at den ikke har til hensikt å påvirke kommunenes prioritering mellom ulike tjenester. Momskompensasjonen virker forskjellig fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

Tabell 3.4 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002-2008.

Prosent

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,7	66,9
Frie inntekter og momskompensasjon som andel av samlede inntekter	75,2	74,6	73,0	73,0	73,0	71,8	71,4

I tabell 3.5 vises utviklingen i frie inntekter i faste priser, korrigert for oppgaveendringer, befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen. Momskompensasjon inngår ikke i tallene. Linje 1 i tabellen viser utvikling i frie inntekter korrigert for prisutvikling og oppgaveendringer, og er avledet av vekstratene for de frie inntektene som er vist i tabell 2.1 i kapittel 2. I linje 2 er inntektsveksten i tillegg korrigert for utviklingen i antall innbyggere i Norge. I linje 3 er veksten også korrigert for endringer i befolkningens alderssammensetning. Også her er det forutsatt uendrede gjennomsnittskostnader, jf. omtale i avsnitt 3.2. Deler av det kommunale tjenestespekteret er finansiert på andre måter enn gjennom frie inntekter, for eksempel finansieres barnehager gjennom øremerkede tilskudd. I korrigeringen for endringer i befolkningens sammensetning er det derfor benyttet en kostnadsnøkkel hvor barnehager er holdt utenom.

Tabell 3.5 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002-2008 korrigert for oppgaveendringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Faste priser. 2002=100

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1. Frie inntekter, faste priser	100	99,5	103,2	105,8	112,1	111,6	111,5
2. Frie inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst	100	98,9	102,0	103,9	109,3	107,8	106,4
3. Frie inntekter, faste priser, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,4	100,9	102,3	107,0	105,4	104,5

Realveksten i frie inntekter har vært på om lag 11,5 prosent i perioden 2002-2008, men som vi har sett i avsnitt 3.2 har den generelle befolkningsøkningen og endringer i alderssammensetningen medført økte utgifter for kommunesektoren.

For perioden 2002-2008 er realveksten i fylkeskommunenes frie inntekter beregnet til vel 15 prosent, mens kommunene har hatt en vekst på nærmere 11 prosent, jf. tabell 3.6. Dette har vært et politisk ønske knyttet til at de demografiske utfordringene har vært større for fylkeskommunene enn for kommunene som følge av den sterke veksten i antall 16-18-åringer. Til sammen anslås økningen i innbyggertall og endringer i alderssammensetning å "spise opp" veksten i fylkeskommunenes frie inntekter og omlag 5 prosentpoeng av veksten i kommunenes frie inntekter i perioden.

Det framgår av tabell 3.5 at veksten i de frie inntektene, som veksten i de samlede inntektene, var sterkest i perioden 2004-2006. I 2007 og 2008 har det vært en reduksjon i de frie inntektene når det korrigeres for befolkningsvekst og alderssammensetning. Den svake veksten i 2007 må ses i sammenheng med at uventet høy vekst i skatteinntektene bidro til en sterk vekst i de frie inntektene i 2006.

Tabell 3.6 Utviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2008, korrigert for oppgaveendringer, befolkningsvekst og endringer i befolkningssammensetning. Faste priser. 2002=100*

	2002*	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kommunene:							
1. Frie inntekter	100	99,3	102,9	105,2	111,6	110,9	110,6
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	98,7	101,7	103,4	108,8	107,2	105,6
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,2	100,8	102,4	107,6	106,4	105,6
Fylkeskommunene:							
1. Frie inntekter	100	100,4	104,3	108,2	114,5	114,3	115,1
2. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst	100	99,8	103,0	106,3	111,6	110,4	109,9
3. Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	99,0	100,9	101,8	104,3	100,9	99,6

*Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Beregning av vekst i frie inntekter fanger ikke opp at reformer og utbygging av tjenestetilbud ofte finansieres av øremerkede tilskudd. Når utbyggingen av den aktuelle tjenesten er gjennomført, innlemmes vanligvis de øremerkede midlene i de frie inntektene. Denne innlemmingen inngår imidlertid ikke i veksten i de frie inntektene. Slike reformer fanges imidlertid opp av utviklingen i de samlede inntektene, som brukes til å belyse tjenesteutviklingen fra et innbyggerperspektiv.

3.3.1 Skatteandel

Som ledd i budsjettopplegget for kommunesektoren legges det opp til en fordeling av frie inntekter på skatteinntekter og rammetilskudd. Kommunesektorens andel av landets samlede skatteinntekter bestemmes ved den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren er tilpasset det nivået på skatteinntektene til kommunesektoren som er lagt til grunn i budsjettopplegget.

Skatteandelen er den andelen av kommunesektorens samlede inntekter som er skatteinntekter (inkl. selskapsskatt). Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 prosent til 50 prosent. Etter 2006 er skatteandelen gradvis redusert, og ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2009 vedtok Stortinget å redusere skatteandelen til 45 prosent i 2009. Utviklingen i skatteandelen er vist i tabell 3.7.

Tabell 3.7 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. Prosent

År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Skatteandel	44,2	46,8	47,5	47,6	47,3	49,5	49,7	48,0	47,0

Skatteandelen har økt gradvis fra 44,2 prosent i 2000 til 49,7 prosent i 2006, for deretter å avta i 2007 og 2008. I 2008 anslås skatteandelen til 47,0 prosent. Skatteandelen avhenger dels av fordelingen av frie inntekter på skatteinntekter og rammeoverføringer i budsjettopplegget, dels av den faktiske utviklingen i skatteinntektene i de enkelte år. I budsjettoppleggene for 2006, 2007 og 2008 kom veksten i frie inntekter i hovedsak som rammeoverføringer i budsjettframleggene. I 2006 bidro imidlertid uforutsette økte skatteinntekter til senere å trekke opp skatteandelen.

3.4 Statlige overføringer til kommunesektoren

Regjeringens forslag til kommuneopplegg for 2009 innebærer blant annet at de statlige overføringene til kommunesektoren anslås å øke fra 121,7 milliarder kroner i 2008 til 132,5 milliarder kroner i 2009, dvs. med 8,9 prosent.

Tabell 3.8 Statlige overføringer til kommuneforvaltningen 2007-2009. Mill. kroner og endring i prosent

	Mill. kroner			Endring i pst.	
	2007	2008 ¹⁾	2009 ²⁾	07-08	08-09
Rammeoverføringer (kap. 571 og 572)	57 804	62 196	69 205	7,6	11,3
Øremerkede tilskudd innenfor kommuneopplegget	31 863	35 716	37 205	12,1	4,2
<i>Herav:</i>					
<i>Tilskudd til barnehager (kap. 231)</i>	17 916	21 381	24 095	19,3	12,7
<i>Rentekompensasjon skole/kirke (kap. 582)</i>	535	903	1 035	68,8	14,6
<i>Omsorgsboliger/sykehjemsplasser, oppstartingsstilskudd og rente- og avdragskomp. (kap. 586.60, 586.63, 586.64)</i>	2 664	1 858	2 076	-30,3	11,7
<i>Psykatri, driftstilskudd kommuner (kap. 743.62)</i>	2 913	3 513	95	20,6	-97,3
<i>Ressurskrevende tjenester (kap. 575³⁾)</i>	2 018	2 741	3 285	35,8	19,8
Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	18 605	21 542	23 774	15,8	10,4
<i>Herav: Flyktninger og asylsøkere</i>	4 401	4 872	5 896	10,7	21,0
<i>Momskompensasjon (kap. 1632.61)</i>	10 848	12 800	13 650	18,0	6,6
Diverse ⁴⁾	2 045	2 197	2 327	7,4	5,9
Statlige overføringer i alt	110 317	121 651	132 511	10,3	8,9

1) Vedtatt budsjett etter stortingsbehandling av Revidert nasjonalbudsjett 2008

2) Regjeringens forslag til statsbudsjett 2009.

3) Kap. 761, post 64 t.o.m. 2007

4) Omfatter overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet

Rammeoverføringene er i Nasjonalbudsjettet 2009 foreslått økt med 11,3 prosent fra 2008 til 2009. Økningen i rammeoverføringene må ses i sammenheng med fordeling av frie inntekter på skatteinntekter og rammeoverføringer.

De øremerkede overføringene innenfor kommuneopplegget anslås å øke med 12,1 prosent i 2008 og med 4,2 prosent i 2009. Som det går fram av tabell 3.8 er det i 2008 en betydelig vekst i øremerkede bevilgninger til barnehager, rentekompensasjonsordningene for skoleanlegg og kirker, psykiatri og ressurskrevende tjenester. Den lavere veksten i 2009 må bl.a. ses i sammenheng med at driftstilskuddet til psykiatri er foreslått innlemmet i rammetilskuddet i 2009.

Oppstartingsstilskuddet innenfor den tidligere handlingsplanen for eldreomsorgen er avviklet. Dette forklarer nedgangen fra 2007 til 2008. Fra 2008 er det etablert et nytt investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Dette tilskuddet trappes opp i 2009.

Den sterke økningen i momskompensasjonen i 2008 har sammenheng med aktivitetsveksten i kommunesektoren.

Det vises til vedlegg 3 hvor det gis en mer detaljert oversikt over de statlige overføringene til kommunesektoren.

3.5 Kommuneøkonomien i 2009

Omtalen av Regjeringens økonomiske opplegg for 2009 er basert på framstillingen i Nasjonalbudsjettet 2009 og Kommunal- og regionaldepartementets budsjettproposisjon for 2009.

I kommuneproposisjonen for 2009 ble det varslet en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på mellom 7 og 7½ mrd. kr fra 2008 til 2009. Videre ble det signalisert en reell vekst i kommunesektorens frie inntekter på mellom 3½ og 4 mrd. kroner. Det ble i tråd med vanlig praksis presisert at den varslede inntektsveksten i 2009 skal regnes fra det nivået på kommunesektorens inntekter i 2008 som er lagt til grunn i Revidert nasjonalbudsjett 2008.

Regjeringens budsjettforslag i Nasjonalbudsjettet 2009 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 8,4 mrd. kroner fra 2008 til 2009 eller 3,0 prosent, regnet i forhold til anslaget for kommunenes inntekter i 2008 i Revidert nasjonalbudsjett 2008. Regnet i forhold til anslag på regnskap for 2008, der det tas hensyn til at skatteanslaget for 2008 er justert opp, innebærer forslaget en reell økning i inntektene på om lag 7,3 mrd. kroner, eller 2,6 prosent.

Veksten i kommunesektorens frie inntekter fra 2008 til 2009 anslås til i underkant av 4,7 mrd. kroner eller 2,3 pst., regnet i forhold til inntektsanslaget for 2008 i Revidert nasjonalbudsjett 2008.

I tillegg til vekst i frie inntekter foreslår Regjeringen økte bevilgninger under ulike departementers budsjetter, blant annet barnehagesektoren, toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester, kvalifiseringsprogram i regi av NAV-kontorene, omsorgsboliger og sykehjemsplasser, rentekompenasjon for skoleanlegg og kirkebygg og utvidet timetall i grunnskolen.

Ved beregning av realveksten i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en prisvekst på kommunal tjenesteyting (deflator) på 4,5 prosent fra 2008 til 2009.

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere deles mellom staten, kommuner og fylkeskommuner. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser for kommunenes og fylkeskommunenes skattører. Kommunene har siden 2005 også mottatt en del av innbetalt skatt fra foretak og andre etterskuddspliktige skattytere som rammetilskudd.

I Kommuneproposisjon 2009 ble det signalisert at skattøren for 2009 vil fastsettes med sikte på at skatteinntektene skal utgjøre 45 prosent av de samlede inntektene i kommuneforvaltningen. Dette trekker isolert sett i retning av lavere skattører og høyere rammeoverføringer, siden skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter er anslått til 47 prosent i 2008. I Kommuneproposisjonene ble det varslet at kommunene ikke lenger skal motta deler av selskapsskatten. Det trekker isolert sett i retning av at kommunene får en økt andel av skatten fra personlige skattytere, dvs. en økning i de kommunale skattørene.

På denne bakgrunn foreslås det å øke de kommunale maksimalskattørene for personlige skattytere fra 12,05 prosent i 2008 til 12,80 prosent i 2009, dvs. med 0,75 prosentpoeng. De fylkeskommunale skattørene foreslås holdt uendret på 2,65 prosent.

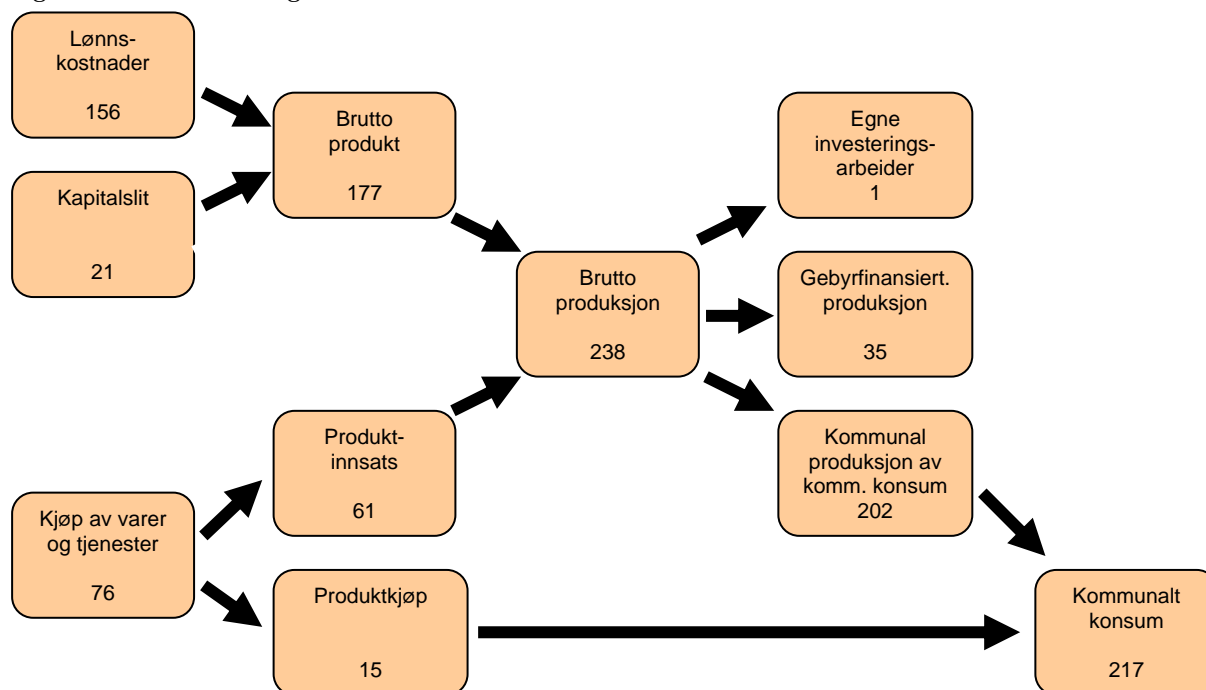
Gjennom inntektssystemet fordeles de frie inntektene mellom kommunene. For å oppnå en jevnere fordeling og større forutsigbarhet i kommunenes inntekter la Regjeringen i Kommuneproposisjonen 2009 fram forslag til nytt inntektssystem for kommunene. Forslaget ble vedtatt av Stortinget. I forkant hadde to utvalg utredet inntektssystemet. Borge-utvalget la fram sine forslag til endringer i inntektssystemet i oktober 2005 i NOU 2005: 18 Fordeling, forenkling, forbedring, mens Sørheim-utvalget, som var et tverrpolitisk utvalg nedsatt av Kommunal- og regionaldepartementet, la fram sin rapport i oktober 2007. Begge rapportene har vært på offentlig høring. Et viktig formål med omleggingen var å oppnå en jevnere inntektsfordeling mellom kommunene. På den bakgrunn ble det vedtatt omlegginger knyttet til økt symmetrisk inntektsutjevning, lavere skatteandel og statliggjøring av selskapsskatten. For å dempe utslagene for enkeltkommuner vil økningen i den symmetriske inntektsutjevningen innføres over 3 år. Tilbakeføring av kommunenes andel av selskapsskatten til staten og lavere skatteandel vil også gjøre kommunenes inntekter mer forutsigbare. Som en del av omleggingen ble det videre vedtatt endringer i distriktpolitiske tilskudd, samt innføring av veksttilskudd, hovedstadstilskudd og ny overgangsordning. Endringene får virkning fra 2009. Regjeringen har varslet at ny kostnadsnøkkel for kommunene vil bli lagt fram i Kommuneproposisjonen 2011. Som ledd i at hovedtyngden av tilskuddene til barnehager innlemmes i inntektssystemet fra og med 2011, vil det også bli innført en delkostnadsnøkkel for barnehager. Forslag til nytt inntektssystem for fylkeskommunene legges fram i Kommuneproposisjonen for 2010.

4 Leveranser av offentlig finansierte tjenester

4.1 Kommunalt konsum

Kommunenes utgifter til de varer og tjenester de forvalter og tilbyr brukerne er ikke sammenfallende med kommunenes egenproduksjon. Det skyldes for det første at kommunale tjenester delvis finansieres av brukere, og for det andre at kommunene kan velge å kjøpe tjenestene fra private leverandører i stedet for å produsere dem selv. I 2007 var nesten 7 prosent av det kommunale konsumet betaling for tjenester skaffet til veie av private produsenter.

Figur 4.1 Sammensetningen av kommunalt konsum i 2007. Milliarder kroner



Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunalt konsum er utgifter til varer og tjenester disponert av kommuneforvaltningen, og omfatter både utgiftene til egenproduksjon og kjøp av tjenester fra private produsenter (produktkjøp). Den siste delen omfatter tjenester som leveres direkte til mottakeren som erstatning for kommunal egenproduksjon, som for eksempel kommunale utgifter til private barnehager eller utgifter til skolebusskjøring. Samlet kommunalt konsum verdsettes som summen av driftskostnadene i forbindelse med egenproduksjon (lønnkostnader, produktinnsats og kapitalslit) fratrukket gebyrene (betalinger knyttet til kjøp av kommunale tjenester), pluss produktkjøpet.

Tabell 4.1 viser sammenhengen mellom produksjon, gebyrer, produktkjøp og konsum for perioden 2002 - 2007.

Tabell 4.1. Produksjon og konsum i kommunal forvaltning 2002-2007, millioner kroner¹

	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*
Produksjon i kommunal forvaltning ²	183 192	194 497	200 893	208 119	221 360	238 764
Gebyrinntekter (-)	29 763	31 271	33 179	34 443	35 065	36 923
Produktkjøp (+)	6 091	7 172	8 219	9 811	12 488	14 989
= Kommunalt konsum	159 500	170 398	175 933	183 487	198 783	216 830

¹ Foreløpige tall basert på kvartalsvis nasjonalregnskap. Øvrige tallene er fra årlig nasjonalregnskap.

² Egne investeringsarbeider er holdt utenfor i tabellen.

Ser man på konsumet gruppert etter internasjonal standard for formålsgruppering av offentlige utgifter (COFOG), er den største kommunale utgiftsgruppen utdanning, som utgjør over en tredjedel av det totale kommunale konsumet. Av de øvrige utgiftene er det gruppen sosial beskyttelse, som i kommunene hovedsakelig omfatter pleie- og omsorgstjenester og barnehagetjenester, og helse som er de største. Tabellen er basert på endelig nasjonalregnskap, og tall for 2006 publiseres november 2008.

Tabell 4.2. Kommunalt konsum etter formål. Prosent

	2002	2003	2004	2005
Totalt kommunalt konsum (mill. kr)	159 500	170 398	175 933	183 487
Alminnelig offentlig tjenesteyting	11,9	11,3	11,3	10,5
Forsvar	:	:	:	:
Offentlig orden og trygghet	1,2	1,1	1,2	1,2
Næringsøkonomiske formål	3,2	2,8	3	3,1
Miljøvern	0,3	0,3	0,3	0,2
Boliger og Nærmiljø	0,8	0,8	0,7	0,5
Helse	17	16,2	16,2	16
Fritid, kultur og religion	4,8	4,6	4,6	4,6
Utdanning	35,7	36,3	36,2	36,2
Sosial beskyttelse	25,2	26,5	26,6	27,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For å si noe om hvordan kommunale tjenester skaffes til veie er et utgangspunkt å se på hvor stor andel av det kommunale konsumet som er produsert av kommunene selv. Andelen av det kommunale konsumet som er levert av private produsenter direkte til husholdningene, produktkjøpet, har økt fra 3,8 prosent i 2002, til nesten 7 prosent i 2007. Dette tilsvarer 15 milliarder kroner i 2007.

Tabell 4.3. Kommunalt konsum 2002-2007. Millioner kroner

	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*
Kommunalt konsum	159 500	170 398	175 933	183 487	198 783	216 0
- herav egenproduksjon	153 409	163 226	167 714	173 676	186 295	201 841
Andel egenproduksjon	0,96	0,96	0,95	0,95	0,94	0,93

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tjenestene som kommunene kjøper fra private produsenter fordeler seg noe annerledes på formål enn totalkonsumet. I formålsgruppen utdanning, som er den største av konsumgruppene, inngår kun en liten andel private undervisningstjenester. Dette er hovedsakelig knyttet til skoleskyss, siden private skoler ikke finansieres av kommunene. Det er formålsgruppen sosial beskyttelse som utgjør hoveddelen av produktkjøpene. Av produktkjøpet på vel 15 milliarder i 2007, var rundt 75 prosent av utgiftene knyttet til denne gruppen. Her inngår blant annet kommunenes utgifter til barnehagene, som utgjør en stadig økende andel av produktkjøpet. I 2002 var rundt 40 prosent knyttet til barnehager, mot en tilsvarende andel på over 60 prosent i 2007. Ser man bort ifra denne økningen er det ingen store endringer i sammensetningen av produktkjøpene gjennom perioden.

Av de øvrige produktkjøpene er det gruppen helse som er den største posten. Det tilskudd til allmennleger og fysioterapeuter som er hoveddelen her. Sett i forhold til de øvrige produktkjøpene er denne andelen stabil gjennom perioden.

Innenfor enkelte tjenestoområder er det ingen kjøp av private tjenester. Det gjelder formålene alminnelig offentlig tjenesteyting, offentlig orden og trygghet samt næringsøkonomiske formål.

4.1.1 Ideelle organisasjoner

En økning i andelen av private leveranser bidrar til en økt forskjell mellom kommunal produksjon og kommunalt konsum av en rekke tjenester. I tillegg til kommunale konsumutgifter overfører også kommunene midler til ideelle organisasjoner, for eksempel "private" sykehjem. Bruken av tjenestene produsert av de private sykehjemmene inngår ikke i det kommunale konsumet, men er skilt ut som konsum i ideelle organisasjoner. Siden en stor del av midlene til disse enhetene kommer fra kommunene, bør også disse overføringene trekkes inn når kommunenes utgifter til erstatning for egenproduksjon skal belyses.

En kan imidlertid ikke ta utgangspunkt i konsumet i ideelle organisasjoner siden disse også mottar midler fra en rekke andre givere. For å supplere bildet av kommunale utgifter til leveranser av tjenester fra private, har vi derfor valgt å skille ut de kommunale overføringene til ideelle organisasjoner. Tallene er gjengitt i tabell 4.4.

Tabell 4.4 Kommunale overføringer til ideelle organisasjoner. Millioner kroner

	2002	2003	2004	2005	2006*	2007*
Overføringer til ideelle organisasjoner	7 154	7 570	5 904	6 362	6 831	7 971

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Sum overføringer hadde om lag samme omfang som produktkjøpene i 2002. Deretter ser vi en tydelig nedgang i 2004 som skyldes at ansvaret for barnevernet og rusomsorgen ble overflyttet til staten og helseforetakene.

Foruten dette har det ikke vært noen markante endringer i sammensetningen av overføringene i perioden 2002-2007, men disse har en noe annen fordeling enn produktkjøpene. Helseformål og kultur har de største overføringene med drøye 40 prosent hver. De resterende 20 prosent av overføringene er fordelt mellom andre formål.

Ser man konsumet og overføringene under ett er innslaget av privatproduserte tjenester varierende fra formål til formål. Andelen av kommunale utgifter til private for å erstatte egenproduksjon er i hovedsak rettet mot områdene helse og sosial beskyttelse. Disse formålene utgjør også hovedtyngden av det kommunale konsumet, men likevel utgjør det private tjenestetilbud en betydelig andel innenfor enkelte tjenestoområder.

4.2 Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2007

I dette kapitlet presenteres produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på data for 2007. I vedlegg 12 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen og det vises produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. I alt 392 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i analysen for 2007.

Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenesteproduksjon basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. Indeksen tar i større grad hensyn til kvantitet enn kvalitet. Produksjonsindeksen omfatter barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern og sosialkontortjenester. Samlet utgjør disse tjenestoområdene om lag 75 prosent av kommunenes driftsutgifter. Det beregnes indekser både for de enkelte

tjenesteområdene og for den samlede tjenesteproduksjonen. Indeksen for den samlede produksjonen kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

Det er stor interesse for produksjonsindeksen og den brukes aktivt av kommuner, statlige myndigheter og forskere. I enkelte sammenhenger benyttes også forholdet mellom produksjonsindeksen og korrigert inntekt som en effektivitetsindikator eller en indikator på hvor mye tjenesteproduksjon den enkelte kommune oppnår relativt til de ressursene den disponerer. Utvalget vil påpeke at en slik anvendelse av indeksen har sine begrensninger og må gjøres med en viss varsomhet. I praksis vil det være svakheter både ved produksjonsindeksen og ved korrigert inntekt. Dette har blant annet sammenheng med at produksjonsindeksen ikke omfatter alle tjenesteområder og gir begrenset informasjon om kvalitet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigerede inntekter (omfatter kun frie inntekter) og finansieringen av de tjenestene som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg fanger ikke målgruppen alltid opp behovet for tjenestene. For en nærmere omtale rundt dette vises det til utvalgets vårrapport for 2008.

Tabell 4.5 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt. Veide gjennomsnitt med antall innbyggere som vekter¹

Korrigert inntekt	Barnehage	Grunnskole	Primærhelsetj.	Pleie og omsorg	Barnevern	Sosialkontortj.	Teknisk	Samlet	Korr. innt.
Under 95	93,3	98,5	96,2	100,0	101,1	94,6	101,4	98,0	91,6
95-100	94,0	97,4	96,3	98,1	94,2	98,5	105,8	97,1	97,1
100-105	99,7	99,2	104,8	102,0	101,3	102,0	99,4	100,9	101,6
105-110	105,9	96,0	100,3	96,5	101,7	112,9	92,4	99,1	106,3
110-125	123,5	117,8	109,2	108,0	104,8	93,5	100,9	112,6	114,1
Over 125	148,5	138,1	137,2	115,3	114,5	91,9	91,9	127,4	146,9
Standardavvik	24,7	13,9	17,1	10,0	25,1	18,9	15,0	9,9	11,3
Korrelasjon med korrigert inntekt	0,47	0,56	0,56	0,42	0,01	0,00	-0,17	0,61	1,00
Antall kommuner	392	392	392	392	392	392	278	392	392

¹Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at gjennomsnittet for kommunene som inngår er lik 100.

I tabell 4.5 vises produksjonsindeksen og delindeksene gruppert etter korrigert inntekt. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter og er korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Som mål på utgiftsbehov er kostnadsnøkklene i inntektssystemet lagt til grunn. Både indeksene og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen. For indekser for enkeltkommuner vises det til vedlegg 12.

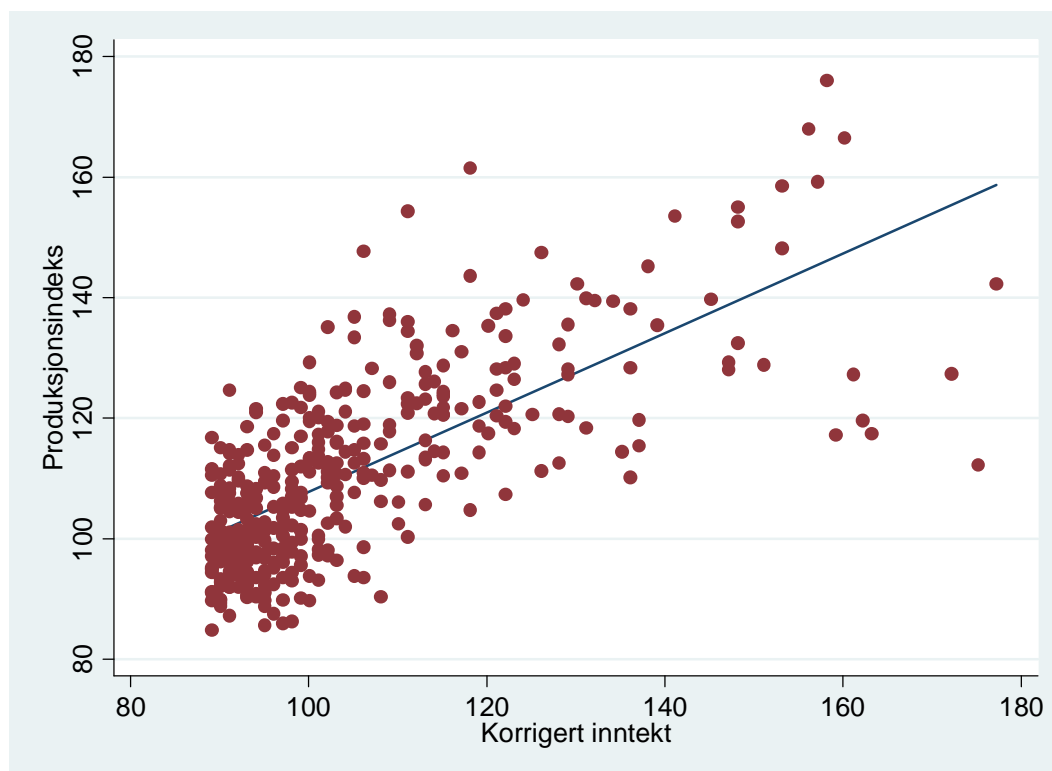
I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigert inntekt.

For tjenesteområdene barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg øker indeksverdien gjennomgående inntektsnivået, men korrelasjonen er svakere for delindeksene enn for samleindeksen og det er større variasjoner mellom kommunene. Dette har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene.

Delindeksene for barnevern, sosialkontortjenester og tekniske tjenester er bare svakt korrelert med korrigert inntekt. De svake korrelasjonene har trolig sammenheng med at tilbudet innen barnevern og sosialkontortjenester i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser, og at tekniske tjenester i stor grad er finansiert gjennom brukerbetaling.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 4.2 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt.¹

Figur 4.2 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt



Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Samtidig framgår det at det er betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

For de fleste kommuner vil verdien på produksjonsindeksen være preget av stabilitet over tid. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen i kommunen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene innenfor de utvalgte tjenesteområdene.

Produksjonsindeksen i liten grad endret siden 2000. Dette har hatt sammenheng med at det i liten grad har blitt etablert ny statistikk som gir en bedre beskrivelse av det kommunale tjenestetilbudet. Pågående prosesser indikerer imidlertid at datasituasjonen er i ferd med å bli bedre:

¹ For å gi et best mulig bilde av majoriteten av kommunene er Bykle, Eidfjord og Øygarden (som har korrigert inntekt over 180) utelatt fra figuren.

- Det er etablert nye kvalitetsindikatorer i KOSTRA som publiseres fra og med 2006.
- I grunnskolen gjennomføres det nasjonale prøver for 4. og 9. klassetrinn som kan benyttes som alternativ eller supplement til standpunktkarakterer som benyttes i den alternative produksjonsindeksen.
- Innen pleie og omsorg vil IPLOS kunne gi en bedre beskrivelse av det tjenestetilbudet den enkelte bruker mottar.

Det pågår for tiden et prosjekt for å videreutvikle produksjonsindeksen. Prosjektet vil søke å utnytte nye data som kan gi bedre indikatorer for tjenestetilbudet, teste ut rikere behovnormering enn aldersgrupper, samt vurdere hvorvidt produksjonsindeksen er egnet for effektivitetsanalyser. Prosjektet og reviderte produksjonsindekser vil bli presentert i kommende vårrapport fra utvalget.

4.3 Gebyrinntekter

4.3.1 Gebyrer i kommuneforvaltningen

Kommunene har, innenfor rammen av gjeldende lover og forskrifter, en viss frihet til å fastsette satser for brukerbetaling og avgifter på kommunale tjenester. For tjenester der virksomheten har karakter av myndighetsutøvelse, eller kommunen langt på vei har monopol på tjenestene, kommer selvkostprinsippet til anvendelse. Det vil si at kommunen ikke kan sette en pris som overstiger produksjonskostnadene. De står imidlertid fritt til å ta en lavere pris, noe som i så fall innebærer at kommunen prioriterer en indirekte subsidiering av brukerne av tjenestene. Unntaket er renovasjonsavgiftene, der kommunene er pålagt å prise til selvkost. Etter skatteinntekter og overføringer fra staten er gebyrene kommuneforvaltningens største inntektspost. I perioden 2005-2007 utgjorde gebyrene om lag 13 prosent av de løpende inntektene.

Tabell 4.6 viser ordinære gebyrer og totale gebyrer i kommuneforvaltningen i 2005-2007. Ordinære gebyrer er kommunenes brukerbetalinger og salgsinntekter eksklusive salg av realkapital, det vil si artene 600-650 i KOSTRA-regnskapet. Legger vi inntekter av egne bygg- og anleggsarbeider til ordinære gebyrer, får vi totale gebyrer etter nasjonalregnskapets definisjoner. I tillegg viser tabellen hvor mye av gebyrene som er brukerbetalinger fra brukerne av den aktuelle tjenesten. Brukerbetalinger vil her si egenandeler, brukerbetalinger for hjemmetjenester, vederlag for opphold på institusjon, oppholdsbetaling i barnehager og skolefritidsordning, samt avgiftspliktige kommunale årsgebyrer knyttet til vann, avløp, feiing og renovasjon. Forskjellen på brukerbetalinger og gebyrer vil dermed være inntekter fra billettsalg, husleie, festeavgifter, salgs- og leieinntekter av varierende og tilfeldig karakter, samt salgsinntekter som er avgiftspliktige.

Utviklingen i gebyrinntektene i tabell 4.6 er avhengig av prisendringer og volumendringer. I avsnitt 4.3.2 går det nærmere inn på utviklingen i priskomponenten.

Tabell 4.6 Gebyrer og brukerbetalinger¹ i kommuneforvaltningen 2005-2007. Millioner kroner

	2005		2006 ²		2007 ²	
	Gebyrer	herav brukerbetalinger	Gebyrer	herav brukerbetalinger	Gebyrer	herav brukerbetalinger
Administrasjon	1 152	37	1 241	35	1 163	32
Barnehager	2 863	2 786	2 564	2 473	2 821	2 710
Undervisning	1 048	123	1 084	131	1 211	148
<i>Grunnskole</i>	121	16	151	22	199	27
<i>Videregående skole</i>	535	49	552	39	614	49
<i>Andre undervisningsformer</i>	392	58	380	70	399	73
Skolefritidsordning	1 890	1 858	1 975	1 942	2 125	2 089
Helse- og sosialtjenester	9 446	5 020	9 890	5 184	10 359	5 495
<i>Kommunehelsetjenester</i>	509	260	528	272	586	306
<i>Somatiske tjenester</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Tannhelsetjenester</i>	437	410	451	422	466	434
<i>Psykisk helsevern</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Pleie og omsorg</i>	5 176	4 274	5 413	4 412	5 757	4 689
<i>Barne- og familievern</i>	12	10	16	13	23	16
<i>Andre sosiale tjenester</i>	3 312	66	3 482	65	3 528	50
Tekniske tjenester mv.	15 146	10 891	15 542	11 092	16 269	11 730
<i>Vann</i>	3 657	3 307	3 764	3 393	4 004	3 616
<i>Avløp / kloakk</i>	4 718	4 336	4 788	4 427	5 021	4 662
<i>Renovasjon</i>	3 615	2 907	3 555	2 917	3 644	3 083
<i>Brannvern / feiing</i>	518	275	586	284	627	299
<i>Samferdsel</i>	1 323	17	1 473	19	1 473	16
<i>Andre tekniske tjenester</i>	1 315	49	1 377	51	1 502	54
Næringsøkonomiske formål	377	14	351	7	443	5
Kultur og idrett	1 358	232	1 406	239	1 565	239
Sum ordinære gebyrer	33 281	20 960	34 052	21 103	35 956	22 448
Egne bygg- og anleggsarbeider	1 162		1 009		960	
Totale gebyrer	34 443		35 061		36 916	

¹ Brukerbetalinger er lik artene 600 og 640 i KOSTRAS kontoplan.

² Foreløpige tall.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabellen viser at gebyrinntektene har økt moderat for alle de store tjenesteområdene bortsett fra barnehagesektoren i perioden. Antall barn i kommunale barnehager har økt hele tiden denne tabellen gjelder, men kommunenes gebyrinntekter falt likevel fra 2005 til 2006, for så å øke igjen i 2007. Årsaken til nedgangen fra 2005 til 2006 var redusert makspris. Nær halvparten av de kommunale gebyrinntektene faller i kategorien tekniske tjenester. De viktigste er tjenester knyttet til avløp og kloakk, renovasjon og vannforsyning. Dette er tjenester som i stor grad prises etter selvkostprinsippet.

Tabellen viser videre at brukerbetalinger utgjør en stor del av gebyrene innen barnehager, skolefritidsordning, helse- og sosialområdet (unntatt andre sosiale tjenester) og de fleste av de tekniske tjenestene. De er derimot lave innen administrasjon, undervisning, næringsøkonomiske formål og kultur og idrett.

4.3.2 Prisendringer i kommunale gebyrer

Barnehager

Finansieringen av barnehagene er tredelt gjennom statstilskudd, kommunale tilskudd og foreldrebetaling. Statstilskuddet fastsettes av Stortinget gjennom de årlige budsjettvedtakene og gis på like vilkår til alle godkjente barnehager i Norge. Kommunene bevilger midler til drift

av egne barnehager. Kommunene gir i tillegg økonomisk støtte til drift av private barnehagehager. Nivået på foreldrebetalingen er dermed avhengig av nivået på den offentlige subsidieringen og av kostnadene i den enkelte barnehage. Barnehagereformen, vedtatt av Stortinget i 2003, legger til grunn økte statstilskudd og maksimalsatser for foreldrebetalingen.

Tabell 4.7 viser utviklingen i brukerbetaling i kommunale barnehager fra 2002. Prisendringene er basert på en utvalgsundersøkelse som er en delundersøkelse til konsumprisindeksen.

Tabell 4.7 Brukerbetalinger i kommunale barnehager og konsumprisindeks. Prosentvis endring siste 12 mnd per januar

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Jan 08 - aug 08	Hele perioden
Barnehagesats	-4,1	-1,3	-7,1	-1,0	-15,7	2,6	-0,1	-0,5	-25,2
KPI	1,3	5,0	-1,8	1,1	1,8	1,2	3,7	1,5	14,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 4.7 viser at brukerbetalingen har gått betydelig ned de siste årene. Reduksjonen er på omtrent 25 prosent i perioden under ett, og har sammenheng med økte driftstilskuddssatser for barnehager og regler om maksimal foreldrebetaling.

Videre viser tabellen at den kraftigste nedgangen i brukerbetalingene for de kommunale barnehagene kom i løpet av 2005. Da ble brukerbetalingene redusert med om lag 15 prosent, noe som i hovedsak skyldes Stortingets vedtak om å senke maksimalsatsen fra 2 750 til 2 250 kroner fra 1. januar 2006. Fra 1. januar 2007 økte satsen til 2 330 kroner per måned, og denne gjelder fortsatt.

Bakgrunns materialet fra Statistisk sentralbyrå viser at på landsbasis betalte familier med årsinntekt på 250 000 kroner i snitt 2 089 kroner i måneden, eksklusiv kostpenger og andre tilleggsutgifter, for en plass i kommunal barnehage i januar 2008. Familier med årsinntekt på 500 000 kroner betalte i snitt 2 297 kroner. Satsene på laveste inntektsnivå varierer kraftig, noe som skyldes at en del kommuner har et inntektsgradert betalingssystem.

For dem i den høyeste inntektskategorien var det ingen med null-betaling i 2006, men én i 2007. Videre var det 2 kommuner som i 2006 krevde 1 200, og dette økte til 3 året etter. Betalingsskalaen for gruppen med høyere inntekt starter imidlertid strengt tatt på 1 550 kroner, og med absolutt tyngdepunkt på maksimalsatsen eller nær denne; nesten 90 prosent av kommunene ligger her.

Boliger

Tabell 4.8 viser utviklingen i kommunale gebyrer knyttet til bolig. Dette er gebyrer for vann, avløp, renovasjon og feiing. Årlig prisendring i disse gebyrene publiseres av Statistisk sentralbyrå og er basert på data innhentet gjennom KOSTRA-rapporteringen.

Tabell 4.8 Kommunale gebyrer tilknyttet bolig. Prosentvis prisendring siste 12 mnd per januar

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Vann	4,6	6,4	1,3	2,6	-0,8	3,9	6,6
Avløp	4,2	5,0	1,1	0,2	-1,5	2,9	6,3
Renovasjon	3,8	2,6	1,3	2,7	1,7	3,2	4,7
Feiing	4,4	5,3	6,0	4,8	3,1	3,3	4,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Pleie og omsorg

Staten regulerer kommunenes adgang til å ta betalt for pleie- og omsorgstjenester gjennom to ulike regelverk, ett for hjemmetjenester og ett for tilbud i institusjon. Alle som ikke bor i institusjon dekker egne boutgifter og betaler egenandeler for helsetjenester inntil frikortgrensen. For kommunale tjenester er hjemmesykepleie og personrettet praktisk bistand fritatt for egenandeler. Kommunen kan kreve betaling for praktisk bistand, som f.eks. rengjøring, innkjøp og matlaging. Kommunen står i utgangspunktet fritt til å fastsette nivået på egenandelene innenfor hva det koster å produsere tjenesten. Vederlaget kan imidlertid ikke settes høyere enn at vedkommende beholder tilstrekkelig midler til å dekke personlige behov og bære sitt ansvar som forsørger.

Forskriften for vederlag ved opphold i institusjon skiller mellom langtids- og korttidsopphold. Beboere med langtidsopphold betaler for et samlet bolig- og tjenestetilbud uten hensyn til omfanget av de tjenester som ytes. Regelverket innebærer at brukeren kan pålegges å betale 75 prosent av inntekter inntil folketrygdens grunnbeløp (G) fratrukket et fribeløp for opphold i institusjon. Av inntekter utover folketrygdens grunnbeløp betales inntil 85 prosent. Vederlaget skal ikke overstige de reelle oppholdsutgiftene. For korttidsopphold betaler alle en fast døgnpris fastsatt av departementet.

Verken for brukerbetalingen innen skolefritidsordningen eller innen pleie og omsorg finnes det tilgjengelig datamateriale som belyser prisendringene.

4.3.3 Kommunevise variasjoner innen VAR-sektoren

Kommunenes inntekter under VAR-området er regulert av selvkost, dvs. at kommunen ikke kan kreve inn mer i gebyrer enn det som det koster å produsere tjenesten. I praksis vil dette løses ved at i år der gebyrinntektene overstiger selvkost, vil det overskytende settes av på bundne fond og vice versa, slik at dette kan ses samlet over en 3-5 årsperiode.

For vann og avløp setter selvkost en øvre grense. For renovasjon skal gebyrene tilsvare selvkost. Forskjeller i gebyrnivået mellom kommunene kan skyldes at kostnaden ved å produsere tjenesten varierer mellom kommunene, eksempelvis som følge av effektivitet, bosettingsmønster, grunnforhold, rensekrav, topografi osv. For vann og avløp vil gebyrene også avhenge av i hvilken grad kommunen eventuelt ønsker å prioritere tjenesten innenfor de frie inntektene, slik at innbyggerne ikke må ta hele kostnaden gjennom gebyrene.

Kommunene skal i KOSTRA oppgi stipulert årsgebyr eksklusiv merverdiavgift for en standardbolig på 120 m² bruksareal, eventuelt for et forbruk på 150 m³ innenfor vann og avløp dersom vannmåler er mest utbredt i kommunen.

Tallene viser at det kan være store variasjoner i gebyrnivået i kommunene, fra knapt 3 300 kroner årlig i Sandøy til nærmere 12 000 kroner i Drangedal (uvedt landsgjennomsnitt er 7 100 kroner). Tabell 4.9 gir en indikasjon på de samlede gebyrene for VAR-tjenestene. I tabellen er kommunene gruppert etter innbyggertall. Tabellen viser hvor stor del av vann- og avløpstjenesten som finansieres gjennom gebyrer fra innbyggerne og hvor stor del som kommunen selv dekker ved å bruke av sine frie inntekter.

Tendensen er at gebyrene er lavere i større kommuner enn i mindre. Dette vil være naturlig ut fra at drifts- og investeringsutgiftene, og derigjennom også kapitalkostnadene, målt per

innbygger normalt vil være høyere i mer gravgrendte strøk. Årsgebyrene ser også ut til å variere mer mellom mindre kommuner enn mellom større.

Av kommunene som inngår i tallgrunnlaget, finansierer om lag 3 av 4 kommuner vann- og avløpstjenestene fullt ut eller tilnærmet fullt ut (> 95 prosent) gjennom gebyrene fra innbyggerne. Om lag én av 25 belaster innbyggerne for mindre enn to tredeler av selvkost gjennom årsgebyrene og finansierer det resterende ved hjelp av frie inntekter. Valle finansierer om lag ¾ av tjenestene ved frie inntekter og er med det den kommunen belaster innbyggerne for den minste andelen av hva det koster å produsere tjenestene.

Tabell 4.9 Gjennomsnittlig årsgebyr og standardavvik (vann, avløp og renovasjon), selvkostgrad (vann og avløp) og korrigerte frie inntekter i prosent av landsgjennomsnittet, gruppert etter kommunestørrelse¹

Innbyggertall	Antall kommuner	Antall innbyggere	Korrigert inntekt	Gebyr	Standard-avvik	Selvkostgrad
< 2 075 innb.	73	101 169	121	7 698	1 554	86
2 075 - 3 749 innb.	73	211 433	106	7 718	1 460	94
3 749 - 6 841 innb.	79	428 526	99	7 356	1 425	97
6 841 - 20 000 innb.	86	1 063 845	96	6 621	1 229	99
> 20 000 innb.	42	1 588 816	96	5 671	1 125	100
Bergen, Stavanger, Trondheim	3	532 523	104	4 329	384	99
Kraftkommuner	8	13 309	217	6 065	1 229	63
Oslo	1	560 484	106	4 647	..	99
Landet	365	4 500 105	106	7 099	1 553	95

¹ Inntekt er korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og inkluderer eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter. Det er oppgitt uveide gjennomsnitt i kolonnene for gebyrbeløp, korrigert inntekt og selvkostgrad.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Kommunal- og regionaldepartementet

Det er i første rekke mindre kommuner og kraftkommunene som prioriterer vann- og avløpstjenestene innenfor rammen av de frie inntektene, mens tendensen er at større kommuner i større grad finansierer tjenestene fullt ut gjennom gebyrer. Dette må ses i sammenheng med inntektsnivået i den enkelte kommune. Selv om enkelte kommuner med et relativt lavt inntektsnivå ikke dekker inn selvkost fullt ut gjennom brukerbetaling og motsatt, viser tabell 4.9 en tendens til at kommuner med høye inntekter belaster innbyggerne for en mindre andel av de samlede kostnadene innen vannforsyning og avløpstjenester, mens kommuner med lavere inntekter i større grad utnytter inntektspotensialet fullt ut.

5 Aktivitet i kommunesektoren

5.1 Aktivitet

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vektor brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren. Den fanger dermed ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektivisering.

I perioden 1990-2001 steg aktiviteten i kommunene 2,7 prosent i gjennomsnitt. Aktivitetsveksten var noe lavere enn volumveksten i BNP for Fastlands-Norge (3,1 prosent). For årene 2002 og 2003 var det forholdsvis lav vekst i BNP for Fastlands-Norge med drøyt 1 prosent i årlig vekst, og veksten i den kommunale aktiviteten lå om lag på linje med BNP-veksten. I 2004, 2005 og 2006 har veksten i BNP for Fastlands-Norge tatt seg kraftig opp til rundt 4½ prosent årlig, reell vekst. Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall tok veksten i fastlandsøkonomien seg ytterligere opp i 2007 til drøyt 6 prosent. Aktiviteten i kommunene økte moderat med 1,6 prosent i 2004 og ble redusert med 1,1 prosent i 2005 på grunn av nedgang i bruttoinvesteringene. Aktiviteten i kommunesektoren tok seg klart opp igjen i 2006, til 2,7 prosent vekst. I 2007 økte aktiviteten i kommunene kraftig med 4,5 prosent. Den høye aktivitetsveksten i 2007 må ses i sammenheng med den sterke inntektsveksten i 2006. Det skyldes at aktivitetsveksten påvirkes av inntektsveksten over flere år, ikke bare inntektsveksten i inneværende år. Veksten i 2007 var høyere enn den trendmessige veksten i fastlandsøkonomien, men lavere enn den faktiske veksten i BNP for Fastlands-Norge i 2007 på 6,2 prosent. Dette må ses i sammenheng med at norsk økonomi har vært inne i en høykonjunktur med svært rask vekst i BNP for Fastlands-Norge.

Aktiviteten i kommunal sektor har vokst noe langsommere enn verdiskapningen i fastlandsøkonomien fra 1990-tallet og framover. Målt i løpende kroner har likevel kommunalt konsum som andel av BNP for Fastlands-Norge holdt seg om lag konstant når en korrigerer for overføringen av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten i 2002. En viktig forklaring på dette er det høye innslaget av lønnskostnader i offentlig tjenester, som i perioder med høy realinntektsvekst i økonomien bidrar til relativt høy prisvekst på offentlig tjenesteyting.

Aktivitetsveksten varierer gjennomgående mindre enn inntektsveksten. Dette henger blant annet sammen med at skatteinngangen avviker fra de prognosene som legges til grunn i de økonomiske oppleggene og at ikke varslede svingninger i inntektene vil slå fullt ut i aktivitetsnivået på kort sikt. Aktivitets- og inntektsutviklingen fra 1990 og framover er gjort nærmere rede for i kapittel 2.2.

5.2 Investeringer

Kommuneforvaltningens investeringer, målt ved anskaffelser av fast realkapital, har ligget på et relativt høyt nivå de siste årene. Bruttoinvesteringer er definert som anskaffelser fratrukket salg. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at de beløp seg til om lag 35 milliarder kroner i 2007, en økning på mer enn 19 prosent sammenlignet med året før. Den kraftige veksten i

investeringene bidro dermed til det store underskuddet før lånetransaksjoner i kommuneforvaltningen i 2007.

Tabell 5.1 viser kommuneforvaltningens anskaffelser av fast realkapital fordelt på tjenesteområder for de tre siste årene. Tabellen viser at undervisningssektoren stod for mer enn 30 prosent av de samlede investeringene i 2007. Teknisk sektor, der vi blant annet finner tjenester knyttet til vannforsyning, kloakk, renovasjon og samferdsel, var imidlertid nesten like stor. Ved å se på utviklingen fra 2006 til 2007, ser man at investeringene økte på alle områder bortsett fra næringsøkonomiske formål. Sterkest var veksten i barnehagesektoren, med en økning på nesten 40 prosent. Dette må ses i sammenheng med satsingen på full barnehagedekning. Også undervisning, helse- og sosialtjenester og kultur og idrett var sektorer med kraftig vekst.

Tabell 5.1 Kommuneforvaltningens anskaffelser av fast realkapital. Millioner kroner

	Samlede investeringsutgifter			Prosentvis endring 2006-07	Andel av totale anskaffelser i 2007
	2005	2006*	2007*		
Administrasjon	1 926	1 527	1 785	16,9	5,1
Barnehage	1 049	2 028	2 833	39,7	8,1
Undervisning	8 205	9 130	10 784	18,1	30,8
<i>Grunnskole</i>	<i>5 650</i>	<i>6 116</i>	<i>6 623</i>		
<i>Videregående skole</i>	<i>2 434</i>	<i>2 880</i>	<i>3 958</i>		
<i>Andre undervisningsformål</i>	<i>121</i>	<i>134</i>	<i>203</i>		
Skolefritidsordning	33	31	33	6,5	0,1
Helse- og sosialtjenester	4 890	5 057	6 066	20,0	17,3
<i>Kommunehelsetjenester</i>	<i>242</i>	<i>180</i>	<i>198</i>		
<i>Tannhelsetjenester</i>	<i>109</i>	<i>155</i>	<i>186</i>		
<i>Pleie og omsorg</i>	<i>2 964</i>	<i>2 850</i>	<i>3 688</i>		
<i>Barne- og familievern</i>	<i>31</i>	<i>37</i>	<i>30</i>		
<i>Andre sosiale tjenester</i>	<i>1 544</i>	<i>1 835</i>	<i>1 964</i>		
Tekniske tjenester mv.	6 934	8 126	9 224	13,5	26,4
<i>Vann</i>	<i>2 032</i>	<i>2 270</i>	<i>2 268</i>		
<i>Avløp / kloakk</i>	<i>1 781</i>	<i>1 842</i>	<i>2 252</i>		
<i>Renovasjon</i>	<i>184</i>	<i>254</i>	<i>341</i>		
<i>Brannvern / feiling</i>	<i>194</i>	<i>395</i>	<i>322</i>		
<i>Samferdsel</i>	<i>2 626</i>	<i>2 767</i>	<i>3 341</i>		
<i>Andre tekniske tjenester</i>	<i>117</i>	<i>598</i>	<i>700</i>		
Næringsøkonomiske formål	362	590	497	-15,8	1,4
Kultur og idrett	2 797	2 875	3 772	31,2	10,8
Sum	26 196	29 364	34 994	19,2	100,0
Sum i faste 2005-priser	26 196	28 029	31 529	12,5	

* Foreløpige tall.

Kilde: Nasjonalregnskapet (Statistisk sentralbyrå)

Av de samlede investeringene på 35 milliarder kroner i 2007, viser grunnlagsdata at kommunene investerte 26 milliarder, fylkeskommunene 4,9 milliarder og kirkelige fellesråd 0,4 milliarder. Resten, det vil si 3,7 milliarder eller drøyt 10 prosent, ble gjort av kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper som inkluderes i forvaltningen.

5.3 Sysselsetting

I avsnitt 5.3 ser vi på utviklingen i sysselsettingen i kommuneforvaltningen ved hjelp av Statistisk sentralbyrås sysselsettingsstatistikk. Kommuneforvaltningen sammenlignes med statsforvaltningen og andre sektorer.

5.3.1 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

I dette delkapitlet belyses nivå og utviklingen i samlet sysselsetting i kommuneforvaltningen ved hjelp av statistikk fra Statistisk sentralbyrås nasjonalregnskap¹. I nasjonalregnskapet beregnes sysselsettingen i kommuneforvaltningen ved å omregne lønnskostnader fra innrapporterte KOSTRA-regnskaper til antall sysselsatte personer. Størrelsen er dermed et gjennomsnittstall for det enkelte år. Sysselsatte personer i kommuneforvaltningen, statsforvaltningen og øvrige sektorer er vist i tabell 5.2.

Tabell 5.2 Sysselsatte personer etter sektor og næring. 1000 personer

	2005	2006*	2007*	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07	Andel av sysselsatte totalt
Kommuneforvaltningen	447,5	459,8	473,1	13,3	2,9	18,7
Offentlig administrasjon	52,9	54,0	54,9	0,9	1,7	
Undervisning	128,5	130,5	132,4	1,9	1,4	
Helse- og sosialtjenester	256,3	265,6	276,0	10,4	3,9	
Vann, avløp og renovasjon	4,4	4,3	4,4	0,1	1,3	
Kultur og idrett	5,4	5,5	5,5	0,0	0,5	
Statsforvaltningen	257,3	263,4	267,3	3,9	1,5	10,6
Andre sektorer	1 646,9	1 709,6	1 790,6	81,0	4,7	70,7
Sysselsatte personer i alt	2 351,7	2 432,8	2 531,0	98,2	4,0	100,0

* Foreløpige tall.

Kilde: Nasjonalregnskapet (Statistisk sentralbyrå)

Tabellen viser at mer enn 473 000 personer var sysselsatt i kommuneforvaltningen i 2007. Dette tilsvarte 18,7 prosent av sysselsatte personer i alt. Denne andelen har vært relativt stabil siden ansvaret for spesialisthelsetjenesten og det fylkeskommunale barne- og familievernet ble overført til staten. Til sammenligning sysselsatte statsforvaltningen i overkant av 267 000 personer i 2007. Dette betyr at nesten 30 prosent av de sysselsatte var ansatt i offentlig forvaltning.

Tabellen viser videre at veksten i sysselsettingen for kommuneforvaltningen har vært lavere enn sysselsettingsveksten totalt i de siste årene. Samlet sysselsetting økte med 4 prosent fra 2006 til 2007. Tilsvarende var veksten i kommuneforvaltningen i underkant av 3 prosent i samme periode. Økningen var klart sterkere i næringen for helse- og sosialtjenester, med en økning på mer enn 10 000 personer eller nesten 4 prosent. Det presiseres at definisjonen av helse- og sosialtjenester i nasjonalregnskapet omfatter mer enn pleie- og omsorgssektoren i KOSTRA. Blant annet inkluderer kategorien barnehager og primærhelsetjenesten. Dette må tas i betraktning når utviklingen i næringen skal vurderes.

Dersom vi ser bort fra helse- og sosialtjenester er offentlig administrasjon og undervisning de største næringene i kommuneforvaltningen. Innenfor begge disse økte antall sysselsatte med om lag 1,5 prosent fra 2006 til 2007. Offentlig administrasjon inkluderer her blant annet

¹ <http://www.ssb.no/emner/09/01/regnskap/>

brannvern, veier, og bistand og tilrettelegging for næringslivet, foruten ordinær administrasjon slik det defineres i KOSTRA.

Boks 5.1 Om statistikkgrunnlaget

Statistisk sentralbyrås registerbaserte sysselsettingsstatistikk er basert på flere ulike registre der de viktigste er Rikstrygdeverkets arbeidstakerregister, Skattedirektoratets lønns- og trekkoppgaverregister og selvangivelsesregister, registeret over vernepliktige fra Vernepliktsverket, registeret over sivilarbeidere fra Siviltjenesteadministrasjonen og Enhets/Bedrifts- og foretaksregisteret. Sysselsatte er definert som antall lønnstakere og selvstendig næringsdrivende i alderen 15-74 år som utførte arbeid av minst én times varighet på referansetidspunktet, og personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende på grunn av sykdom, ferie, lønnet permisjon eller lignende. For sysselsatte med flere arbeidsforhold i referanseuken, blir bare hovedarbeidsforholdet medregnet. Definisjonen av sysselsatte personer benyttet i Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) tilsvarer definisjonen i registerstatistikken.

Registerstatistikken og AKU viser noe lavere sysselsettingstall enn nasjonalregnskapet. Viktigste årsak til avvik er at registerstatistikken og AKU måler sysselsetting for bosatte i Norge, mens nasjonalregnskapet også inkluderer utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsaktivitet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide skip. I sysselsettingsberegningene for offentlig forvaltning i nasjonalregnskapet er det benyttet en indirekte metode med omregning av lønnskostnader fra offentlige regnskaper til årsverkstall og sysselsatte personer. Dette sammenholdes og avstemmes delvis mot registerstatistikk. Ved avstemning av samlet sysselsetting i Norge utnytter nasjonalregnskapet hovedsakelig informasjon fra AKU.

5.3.2 Sysselsetting etter kommunestørrelse

Nasjonalregnskapet kan ikke brukes til å studere sysselsetting på kommunenivå. Til dette formålet må i stedet den registerbaserte sysselsettingsstatistikken² fra Statistisk sentralbyrå benyttes. I og med at disse to statistikkene baseres på ulike kilder, vil man få noen avvik i tallene. Forskjellene på de to statistikkene er omtalt i boks 5.1.

Tabell 5.3 viser hvordan sysselsettingen fordeler seg mellom ulike sektorer avhengig av størrelsen på bostedskommunen. Andelen sysselsatte som arbeider i kommunesektoren øker med avtagende innbyggertall. Av alle sysselsatte i kommuner med under 3 000 innbyggere, arbeider over en fjerdedel i kommunal sektor. I kommunene Bjarkøy og Nesseby arbeider over 40 prosent av de sysselsatte i denne sektoren, og dette er dermed kommunene med størst andel sysselsatt i kommunesektoren. I kommunene Oslo og Ullensaker arbeider mindre enn 12 prosent av de sysselsatte i kommunesektoren, noe som plasserer dem i den andre enden av skalaen.

Mønsteret er motsatt for statsforvaltningen, i det andelen sysselsatte der øker med innbyggertallet. I Oslo arbeider 14 prosent av de sysselsatte i statsforvaltningen, og i øvrige

² <http://www.ssb.no/regsys/>

kommuner med over 50 000 innbyggere arbeidet i nesten 13 prosent. I denne gruppen av kommuner hadde Tromsø den største andelen på i underkant av 24 prosent.

Tabell 5.3 Sysselsatte etter sektor og størrelse på bostedskommune. Prosent av sysselsatte i alt etter kommunestørrelse. 4. kvartal 2007

	Kommuner ¹	Fylkes- kommuner	Stats- forvaltningen	Andre sektorer	I alt	Andel av totalt sysselsatte
Hele landet	16,7	1,7	10,2	71,4	100,0	100,0
Oslo	11,5	0,4	14,0	74,1	100,0	12,4
Over 50 000 innb	14,0	1,8	12,8	71,4	100,0	24,1
20-50 000 innb	15,8	2,0	10,6	71,5	100,0	22,0
10-20 000 innb	17,4	2,1	9,1	71,5	100,0	16,4
5-10 000 innb	19,9	2,1	7,0	71,0	100,0	13,3
3-5 000 innb	23,0	1,8	5,5	69,7	100,0	6,0
Under 3 000 innb	26,6	1,5	5,2	66,8	100,0	5,8

¹ Inkludert Oslo

Kilde: Registerstatistikken (Statistisk sentralbyrå)

Andelen som er sysselsatt i andre sektorer er rundt 70 prosent. Ut over dette har andre sektorer mye av det samme hovedmønsteret som gjelder for statsforvaltningen. Imidlertid er det ulikheter på to punkter. De fire kommunegruppene med innbyggertall fra 5 000 og oppover (men ekskl. Oslo) er veldig like med drøyt 71 prosent ansatt i andre sektorer. I de minste kommunene (under 3 000 innbyggere) er andelen sysselsatte innen disse sektorene vesentlig lavere enn i øvrige kommunegruppene.

I Bardu kommune er sysselsettingsandelen innenfor næringsvirksomheten lavest med i overkant av 43 prosent, mens Nessebys andel er opp mot 44 prosent. De fire kommunene Sykkylven, Klepp, Bømlo og Sola har alle en andel på over 80 prosent sysselsatt i andre sektorer.

6 Priser og kostnader

For nærmere omtale av den kommunale deflatoren, se kapittel 8.

6.1 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftskomponenten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Tabell 6.1 viser at gjennomsnittlig årslønnsvekst i 2007 var høyest for arbeidsgruppen industrifunksjonærer innen NHO-området med 5,7 prosent og lavest for undervisningspersonell i kommunal sektor med 3,6 prosent. Årslønnsveksten for kommuneansatte inkludert undervisningspersonell var på 4,8 prosent, mens statsansatte hadde en årslønnsvekst på 5,1 prosent.

Tabell 6.1 Årslønnsvekst per årsverk i prosent og lønn per årsverk 2007 for noen store forhandlingsområder

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst			Lønn per årsverk 2007	Lønn heltidsansatte 2007
	1997-2002	2002-2007	2007		
Industri i alt (NHO)	5,2	4,3	5,3	404 600	
Industriarbeidere (NHO)	4,9	3,9	5,5	334 800	
Industrifunksjonærer (NHO)	5,5	4,6	5,7	502 100	
Varehandel (HSH)	5,0	4,2	5,0		348 200
Finanstjenester	-	5,4	5,2		478 800
Statsansatte	5,2	4,2	5,1	384 900	
Kommuneansatte (KS inkl bedr.medl) *)	4,9	4,1	4,8	344 400	
Undervisningspersonell i komm.sekt *)	6,5	3,6	3,6	390 300	
Helseforetak (NAVO)	-	5,4	4,9		403 500
Øvrige bedrifter (NAVO)	-	4,2	5,3	370 900	

*) I 2004 og 2005 inngår undervisningsstillinger utenom Oslo både i tallene for undervisningspersonell og kommuneansatte. Fra og med 2004 omfatter tallene for kommuneansatte også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell.

Kilde: NOU 2008:10 Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 2008

I perioden 1997 til 2002 hadde undervisningspersonell en noe sterkere årlig årslønnsvekst enn de øvrige forhandlingsområdene med 6,5 prosent, mens kommuneansatte (eksklusiv undervisningspersonell) og industriarbeidere hadde lavere årslønnsvekst enn de andre områdene med 4,9 prosent. I perioden 2002 til 2007 var den årlige årslønnsveksten høyest for arbeidstakere innen finanstjenester og helseforetak (NAVO) med 5,4 prosent og lavest for undervisningspersonell i kommunal sektor med 3,6 prosent. Kommuneansatte hadde i denne perioden en årlig årslønnsvekst på 4,1 prosent. Tallene for kommuneansatte i denne perioden var eksklusiv undervisningspersonell frem til 2003 og inklusiv undervisningspersonell fra og med 2004. Industriarbeidere og kommuneansatte har lavere lønn per årsverk enn de øvrige gruppene.

Tabell 6.2 viser gjennomsnittlig månedsførtjeneste (grunnlønn pluss faste og variable tillegg) per 1.12.07 for kommunalt ansatte fordelt på tjenestested og prosentvis vekst fra 01.12.06 til 1.12.07. Lønnsveksten i tabell 6.1 og 6.2 er derfor ikke direkte sammenliknbare. I tabell 6.1 ser vi på gjennomsnittlig årslønnsvekst, mens vi i tabell 6.2 ser på endringer månedsførtjenesten per 1.12 de enkelte år.

Tabell 6.2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og gjennomsnittlig månedsførtjeneste *12 per 1.12.07. Prosentvis vekst i månedsførtjeneste fra året før og gjennomsnittlig årlig vekst 1.12.04-1.12.07. Fordelt på kommunale sektorer

	Årsverk per 1.12.07	Månedsførtj.*12 per 1.12.07	Gjennomsnittlig årlig prosentvis vekst 1.12.04- 1.12.07	Prosentvis vekst 1.12.06-1.12.07
I alt	317 800	348 000	4,0	4,4
Av dette:				
Sentraladm	20 978	357 400	5,1	5,6
Grunnskole	73 715	366 800	3,1	3,7
Videregående	29 782	388 200	2,8	4,0
Barnehager / SFO	35 415	295 900	4,6	4,3
Pleie/omsorg	112 476	341 100	5,8	5,0
Kultur	5 960	335 100	4,7	5,0
Teknisk	21 375	340 100	4,7	5,6

* Årsverkstallene i denne tabellen vil avvike fra årsverkstallene i tabell 2.5 pga grupperingsforskjeller og forskjeller i statistikkilde.

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig månedsførtjeneste per 1.12.07 høyest innenfor videregående skole og grunnskolen, og lavest i barnehager/SFO.

Det var størst økning i månedsførtjenesten fra 1. desember 2006 til 1. desember 2007 innen for sentraladministrasjon og teknisk sektor med 5,6 prosent. Det var lavest vekst innenfor grunnskole og videregående skole med henholdsvis 3,7 og 4,0 prosent. De seneste 3 årene har det vært størst økning innenfor pleie og omsorg med en årlig vekst på 5,8 prosent og lavest innenfor videregående skole med 2,8 prosent.

7 Netto driftsresultat og andre regnskapsresultater

Dette kapitlet omhandler utviklingen i og sammenhengen mellom ulike resultater fra kommuneregnskapene. Vi ser nærmere på utviklingen i brutto driftsresultat, netto driftsresultat og underskudd før lån og avsetninger.

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for mål på økonomisk balanse i kommunesektoren. I 2007 gikk netto driftsresultat ned etter flere år med økning. Etter at netto driftsresultat var nede i 0,6 prosent av inntektene i 2003, økte netto driftsresultat til 2,2 prosent i 2004, videre til 3,6 prosent i 2005 og kom opp i 5,5 prosent i 2006. I 2007 sank netto driftsresultat til 2,5 prosent, som er det laveste driftsresultatet siden 2004. Resultatet er påvirket av åtte kommuner som har tapt på investeringer i kompliserte strukturerte produkter basert amerikanske verdipapirer (de såkalte Terra-kommunene). Holder en disse kommunene utenom var netto driftsresultat på 2,9 pst i 2007. Hvis vi tar utgangspunkt i siste tiårsperiode var netto driftsresultat i 2006 det høyeste kommunesektoren har oppnådd, mens netto driftsresultat i 2002 og 2003 var de laveste.

Fra 2006 til 2007 sank netto driftsresultat i kommunene utenom Oslo fra 5,2 til 1,9 prosent. I Oslo sank netto driftsresultat fra 8,0 til 4,6 prosent, mens fylkeskommunene hadde en nedgang fra 5,3 til 4,0 prosent. Mens det var forholdsvis små forskjeller i netto driftsresultat mellom kommunene og fylkeskommunene i 2006, hadde kommunene i gjennomsnitt større nedgang enn fylkeskommunene fra 2006 til 2007. Resultatet for kommunene utenom Oslo er også påvirket av de såkalte Terra-kommunene. Holder en disse kommunene utenom hadde kommunene unntatt Oslo netto driftsresultat på 2,4 pst i 2007.

Antall kommuner med negativt netto driftsresultat gikk opp fra 2006 til 2007. I 2007 hadde 29 prosent av kommunene negativt netto driftsresultat. Dette var en økning fra 2006 hvor bare 5 prosent av kommunene hadde negativt resultat. Det var en fylkeskommune som hadde negativt driftsresultat i 2007. Antallet kommuner i ROBEK er for øyeblikket 43. Dette er på samme nivå som i desember 2007.

Utvalget anbefaler at netto driftsresultat over tid bør utgjøre om lag tre prosent av driftsinntektene. I den siste tiårsperioden er det to år hvor netto driftsresultat har vært høyere enn tre prosent og åtte år hvor det har vært lavere. Netto driftsresultat var høyere enn tre prosent i 2005 og 2006.

Tallene bygger på KOSTRA-tall for kommuneregnskapene. Kommunale foretak mv. inngår ikke i tallgrunnlaget. I og med at en del kommuner organiserer deler av virksomheten i kommunale foretak mv., vil vi isolert sett få bedre tallgrunnlag om vi legger konsernregnskapene i KOSTRA til grunn. På den annen side er kvaliteten på dataene i konsernregnskapene dårligere enn for kommuneregnskapene. Utvalget regner med at kvaliteten på konserntallene etter hvert vil bli god nok til at disse kan brukes i stedet for tall fra kommunekasseregnskapene.

7.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

I 2007 var netto driftsresultat i kommunesektoren på 2,5 prosent av driftsinntektene. Dette var 3,0 prosentenheter lavere enn i 2006. I likhet med netto driftsresultat viste også brutto driftsresultat (utenom avskrivninger) klar nedgang fra 2006 til 2007. Brutto driftsresultat var på 5,1 prosent i 2007. Dette var 2,4 prosentenheter lavere enn i 2006.

Tabell 7.1: Utviklingen i brutto og netto driftsresultat målt i prosent av de totale driftsinntektene for kommunesektoren samlet 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Brutto driftsresultat	2,5	4,5	5,5	7,5	5,1
Netto driftsresultat	0,6	2,2	3,6	5,5	2,5

Boks 7.1 Definisjon av brutto og netto driftsresultat og overskudd før lån

Brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter, det vil si lik overskudd på løpende drift. Endringer i brutto driftsresultat fra ett år til et annet viser i hvilken grad det har vært samsvar mellom årets inntektsvekst og utgiftsvekst

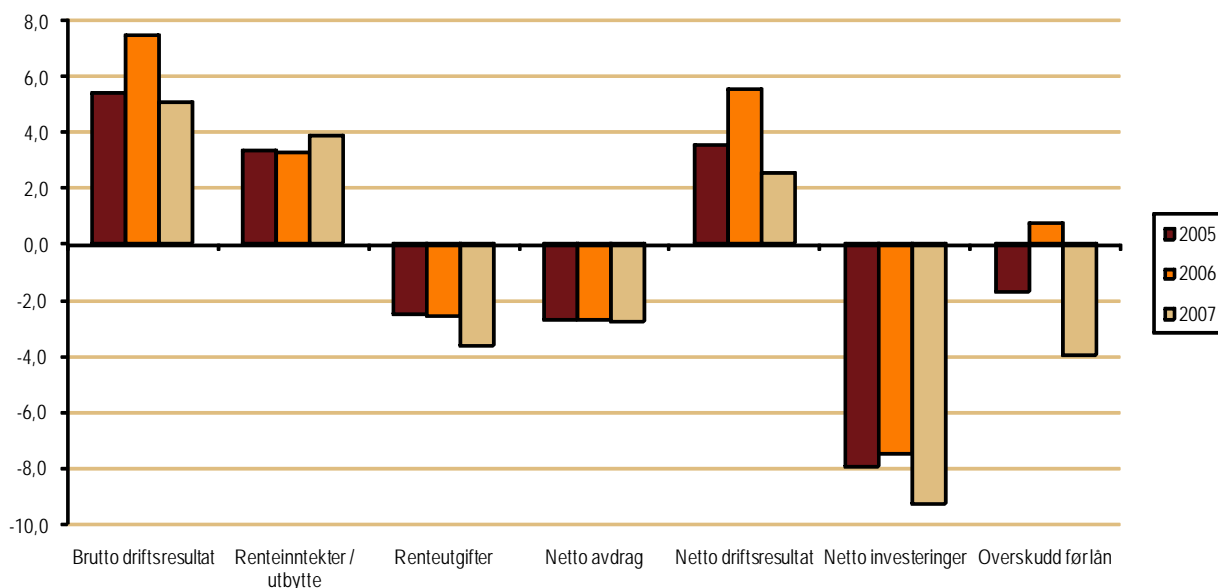
Netto driftsresultat er lik overskuddet på løpende drift fratrukket netto renteutgifter og avdrag. Dersom netto renteutgifter og avdrag er høyere enn brutto driftsresultat, får vi et netto driftsresultat som er mindre enn null. Også endringer i netto driftsresultat vil være påvirket av i hvilken grad det har vært samsvar mellom inntektsvekst og utgiftsvekst. Men netto driftsresultat vil i tillegg være påvirket av utviklingen i netto renteutgifter og avdrag. Utviklingen i netto renter og avdrag vil være avhengig av endringer i netto gjeld, rentesatser og utbytte. På denne måten kan vi få frem i hvilken grad utviklingen i netto driftsresultat er påvirket av utviklingen i løpende inntekter/utgifter og hvor mye som skyldes utviklingen i netto finanstransaksjoner.

Overskudd før lån¹ viser endring i netto gjeld. Overskudd før lån er lik brutto driftsresultat pluss netto renteutgifter fratrukket netto investeringsutgifter. Overskudd før lån vil isolert sett være lavere jo høyere netto investeringsutgifter kommunene har, jo lavere brutto driftsresultat de har og jo høyere netto renteutgifter de har. På denne bakgrunn kan vi få frem i hvilken grad endringer i overskudd før lån skyldes endringer i investeringsutgiftene og i hvilken grad endringene skyldes forhold på driftssiden.

Figur 7.1 viser utviklingen i brutto driftsresultat, netto driftsresultat og underskudd før lån og avsetninger for årene 2005-2007. Figuren viser at nedgangen i netto driftsresultat fra 2006 til 2007 primært var en følge av nedgangen i brutto driftsresultat. Det vil si at nedgangen primært skyldtes at driftsutgiftene økte sterkere enn driftsinntektene. Både renteinntekter og utbytte og renteutgifter økte mer enn driftsinntektene fra 2006 til 2007, men renteutgiftene økte sterkere enn renteinntektene. Det vil si at også økte netto renteutgifter bidro til nedgang i netto driftsresultat fra 2006 til 2007. Økningen i renteutgiftene har sammenheng med at noen kommuner har tapt på investeringer i amerikanske verdipapirer (Terra-kommunene), men også resten av kommunene hadde samlet sett en forholdsvis sterk vekst i renteutgiftene fra 2006 til 2007.

¹ Overskudd før lån i dette kapitlet bygger på kommuneregnskapene slik som vedlegg 2A, mens tallene i tabell 2.1 bygger på nasjonalregnskapets tall (se vedlegg 1)

Figur 7.1 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter. Kommune- og fylkeskommunekassene 2005-2007



Figur 7.1 viser også utviklingen i overskudd før lån. Overskudd før lån betyr isolert sett en nedgang i kommunenes nettogjeld, mens underskudd før lån isolert sett betyr en økning. Figuren viser at mens kommuner og fylkeskommuner hadde et overskudd før lån på 0,8 prosent av driftsinntektene i 2006, ble dette snudd til et underskudd på 4,0 prosent i 2007. Økningen i underskuddet før lån var hovedsakelig en følge av at brutto driftsresultat gikk ned og av at netto investeringsutgifter gikk opp. Det vil si at økningen i underskuddet skyldtes forhold både på drifts- og investeringssiden. Mens investeringsutgiftene fratrukket investeringsinntektene utgjorde 7,4 prosent av driftsinntektene i 2006 var dette økt til 9,3 prosent i 2007.

7.2 Netto driftsresultat for kommunene

Kommunene eksklusive Oslo hadde i 2007 et netto driftsresultat på 1,9 prosent av driftsinntektene. Dette var en nedgang på 3,3 prosentenheter i forhold til 2006, jf. tabell 7.2. Av dette kan 2,1 prosentenheter henføres til lavere brutto driftsresultat (eks. avskrivninger), mens sum netto renteutgifter og avdrag økte med 1,2 prosentenheter i forhold til driftsinntektene. Økningen i netto driftsresultat skyldes altså i hovedsak at driftsutgiftene har økt mer enn driftsinntektene, men også sum netto renteutgifter og avdrag har økt. Netto driftsresultatet er også påvirket av de såkalte Terra-kommunene. Holder en disse kommunene utenom, blir netto driftsresultatet for kommunene utenom Oslo på 2,4 pst i 2007.

Tabell 7.2 Utviklingen i brutto og netto driftsresultat* i prosent av totale driftsinntekter for kommunene utenom Oslo og Oslo 2003-2007

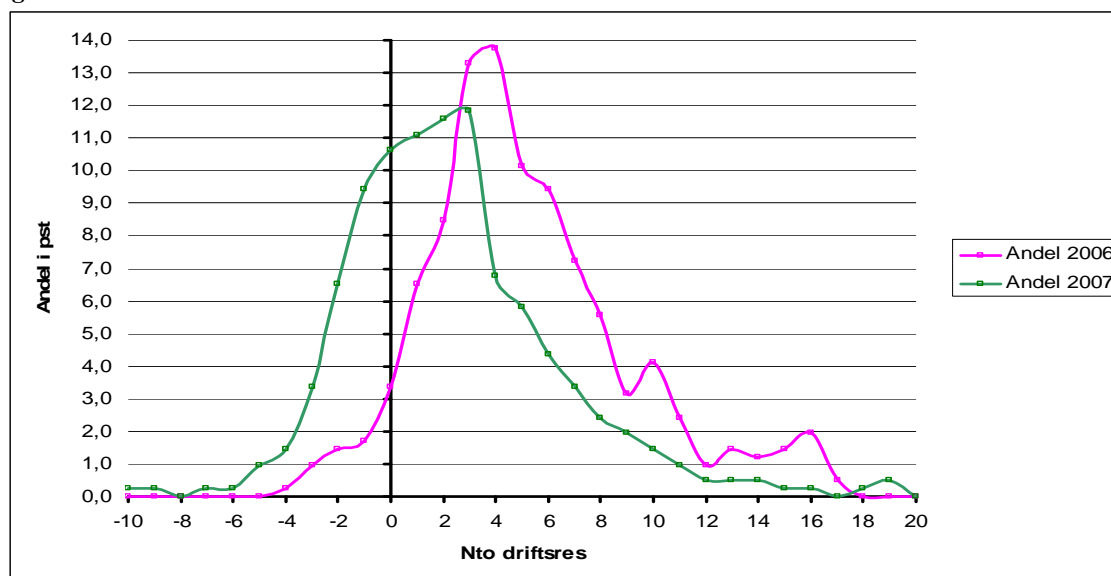
	Kommunene utenom Oslo		Oslo	
	Brutto driftsres.	Netto driftsres.	Brutto driftsres.	Netto driftsres.
2003	3,0	0,7	0,6	-0,7
2004	4,6	2,0	2,5	1,1
2005	5,8	3,5	4,0	3,6
2006	7,5	5,3	7,7	8,0
2007	5,4	1,9	3,6	4,6

* Brutto driftsresultat eks. avskrivninger

I Oslo kommune utgjorde netto driftsresultat 4,6 prosent av driftsinntektene i 2007, mot 8,0 prosent i 2006. Nedgangen i netto driftsresultat i Oslo på 3,4 prosentpoeng er nettovirkningen av at brutto driftsresultat (eks. avskrivninger) gikk ned med 4,1 prosentpoeng, mens nedgangen i netto renteutgifter og avdrag på 0,7 prosentpoeng isolert sett bidro til en økning i netto driftsresultat.

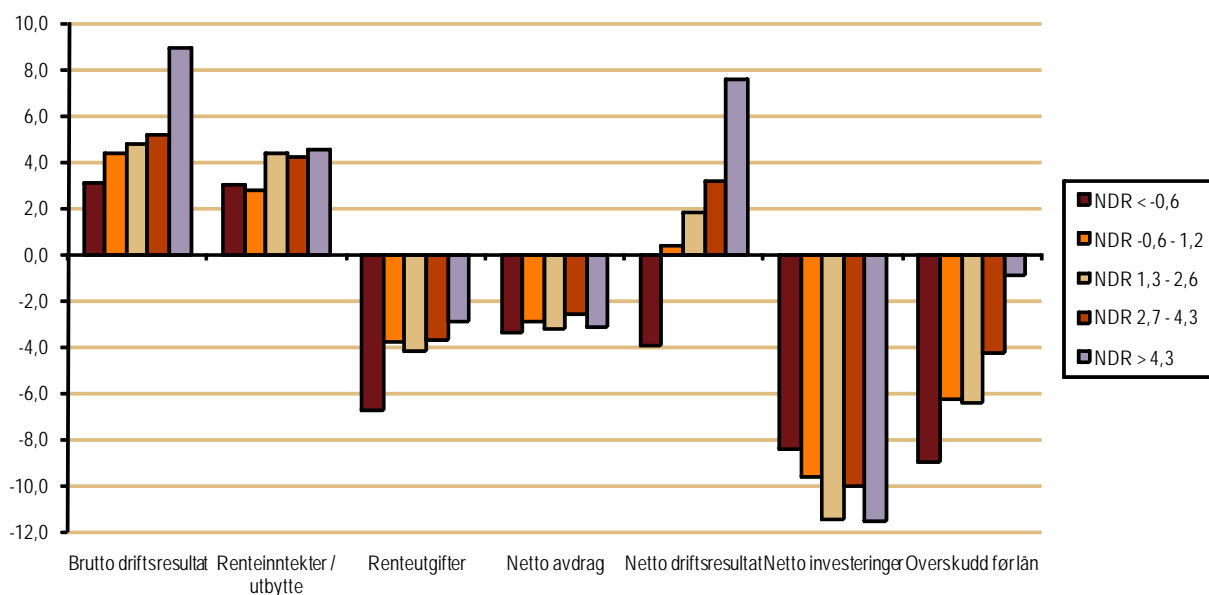
Figur 7.2 viser hvordan netto driftsresultat varierte kommunene imellom i 2006 og 2007. Figuren viser at det er betydelige forskjeller i netto driftsresultat mellom kommunene både i 2006 og i 2007. Figuren viser videre at det var flere kommuner som hadde netto driftsresultat lik 3 prosent eller høyere i 2006 enn i 2007, mens det i 2007 var flere kommuner som hadde netto driftsresultat lik 2 prosent eller lavere enn i 2006. Når vi tar utgangspunkt i gjennomsnittlig netto driftsresultat i kommunene utenom Oslo på 1,9 prosent i 2007, hadde om lag 50 prosent av kommunene netto driftsresultat på mellom 0 og 4 prosent og om lag 2/3 av kommunene netto driftsresultat på mellom -1 og 5 prosent. Resten av kommunene hadde høyere eller lavere netto driftsresultat enn dette.

Figur 7.2 Spredning i netto driftsresultat. Andel kommuner i prosent. Kommunekassene utenom Oslo. 2006 og 2007



I figur 7.3 er kommunene utenom Oslo sortert etter netto driftsresultat i 2007 og delt opp i fem grupper der hver gruppe omfatter om lag like mange innbyggere.

Figur 7.3 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune utenom Oslo sortert etter netto driftsresultat i 2007



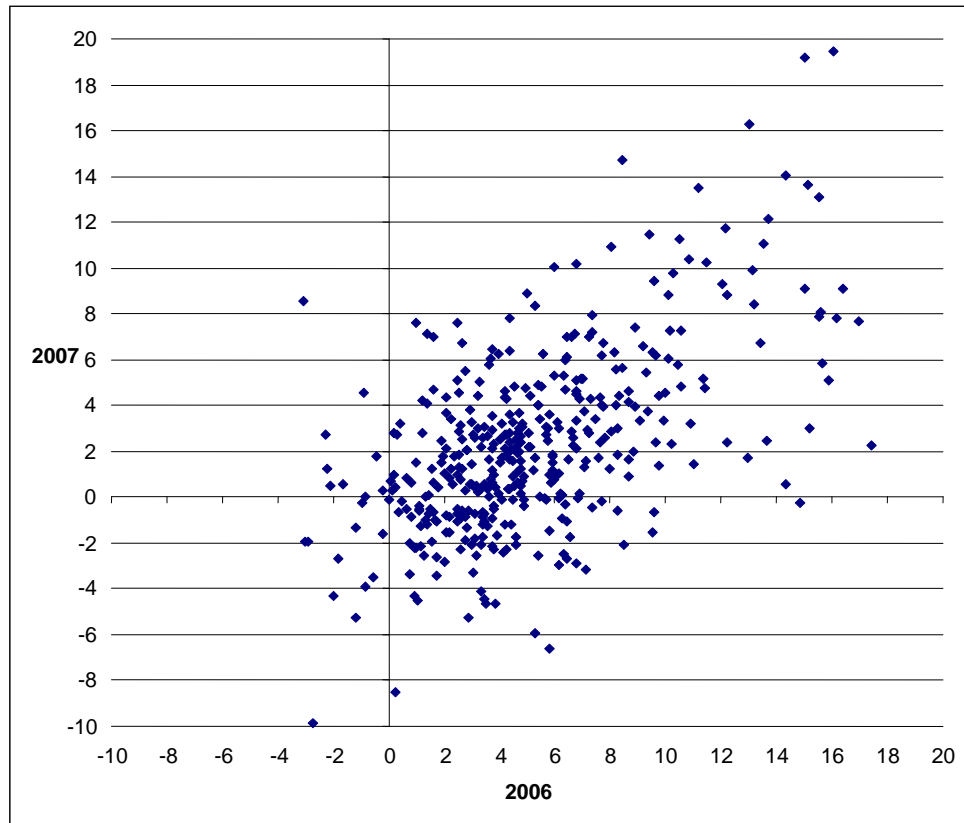
Figur 7.3 viser at kommuner med lavt netto driftsresultat også hadde lavt brutto driftsresultat og vice versa. Figuren viser videre at det var større forskjeller i netto driftsresultat kommunene imellom enn i brutto driftsresultat. Det betyr at forskjellet i netto renteinntekter og avdrag forsterket forskjellene i brutto driftsresultat. Det vil si at kommuner med lavt brutto driftsresultat i gjennomsnitt hadde høyere netto renteutgifter og avdrag enn kommuner med høyt brutto driftsresultat. Renteinntektene var lavest i de to kommunegruppene med de laveste netto driftsresultatene og renteutgiftene var høyest i kommunene med lavest netto driftsresultat. De høye renteutgiftene i denne gruppen er påvirket av de såkalte Terra-kommunene. Figuren viser videre at det er små forskjeller i netto avdrag mellom gruppene.

Det kan også leses av figur 7.3 at det var kommunene med de høyeste netto driftsresultatene som hadde de høyeste netto investeringsutgiftene. Det var også kommunene med de høyeste netto driftsresultatene som hadde de laveste underskuddene før lån.

Det er interessant å se på i hvilken grad det er de samme kommunene som har høye og lave netto driftsresultater fra år til år. I figur 7.4 er kommunene plottet inn slik at x-aksen viser netto driftsresultat i 2006 og y-aksen viser netto driftsresultat i 2007. Figur 7.4 viser en klar tendens til at kommunene som hadde høye netto driftsresultater i 2006 også hadde høye netto driftsresultater i 2007, men samtidig var det forholdsvis store variasjoner kommunene imellom.

Kommunene til venstre for y-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2006. Kommunene til venstre for y-aksen som samtidig ligger under x-aksen hadde negativt netto driftsresultat i både 2006 og 2007, mens kommunene som ligger til venstre for y-aksen og over x-aksen hadde negativt netto driftsresultat i 2006 og positivt netto driftsresultat i 2007. Figur 7.4 viser at om lag halvparten av kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i 2006 hadde snudd dette til positivt netto driftsresultat i 2007.

Figur 7.4 Netto driftsresultat. 2006 og 2007 Kommunene utenom Oslo. Prosent av driftsinntektene



Samtidig viser figur 7.4 at en god del kommuner med positivt netto driftsresultat i 2006 kom ut med negativt netto driftsresultat i 2007. Dette gjaldt kommunene som ligger til høyre for y-aksen og under x-aksen. Kommunene som ligger til høyre for y-aksen og over x-aksen hadde positive netto driftsresultater i både 2006 og 2007.

Tabell 7.3 viser antall kommuner med negative netto driftsresultat fra 2003 til 2007 fordelt på kommunestørrelse. I 2007 hadde 29 prosent av kommunene (124 kommuner) negativt netto driftsresultat, mens det i 2006 bare var 5 prosent av kommunene (20 kommuner) som hadde negativt netto driftsresultat. Vi må tilbake til 2003 for å finne et år med flere kommuner med negative driftsresultater enn i 2007. Det var blant kommuner med 5-10 000 innbyggere at andelen kommuner med negativt driftsresultat var størst i 2007, mens andelen kommuner med negativt netto driftsresultat var lavest blant kommuner med mer enn 50 000 innbyggere. Av kommunene med 5-10 000 innbyggere hadde 42 prosent (39 kommuner) negativt netto driftsresultat, mens 8 prosent (1 kommune) av kommunene med mer enn 50 000 innbyggere hadde negativt netto driftsresultat.

Tabell 7.3 Antall kommuner og prosentvis andel kommuner i hver gruppe med negativt netto driftsresultat 2003-2007. Kommunene er gruppert etter innbyggertall. Kommunene eksklusive Oslo

Innbyggertall	Antall kommuner					Prosentvis andel				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
<3 000	49	47	33	6	37	31	30	21	4	23
3 000-5 000	30	25	15	4	20	36	30	19	5	27
5 000-10 000	41	22	16	6	39	45	24	18	7	42
10 000-20 000	24	13	10	3	15	42	23	17	5	27
20 000-50 000	10	5	1	1	12	31	16	3	3	34
>50 000	4	3	0	0	1	36	27	0	0	8
I alt	158	115	75	20	124	36	27	17	5	29

I tabell 7.4 undersøker vi i hvilken grad det er de samme kommunene som hadde negativt netto driftsresultat i de forskjellige årene. I 2007 var det 124 kommuner som hadde negativt netto driftsresultat. Av disse var det 5 kommuner som hadde negativt netto driftsresultat hvert av de siste tre årene. Til sammen er det 177 kommuner som har hatt negativt netto driftsresultat minst et av de siste tre årene og 35 kommuner der summen av netto driftsresultat de tre siste årene var mindre enn null. Det betyr at det er 254 kommuner som ikke har hatt negativt netto driftsresultat i noen av de tre siste årene. Det er blant kommunene med mer enn 50 000 innbyggere at andelen kommuner som ikke hatt negativt netto driftsresultat de siste 3 årene er størst med 92 prosent (12 kommuner), mens andelen kommuner som ikke har hatt negativt netto driftsresultat de siste 3 årene er lavest blant kommuner med 5-10 000 innbyggere med 45 prosent (41 kommuner).

Tabell 7.4 Antall kommuner med negativt netto driftsresultat i hhv. alle de tre siste årene, i to av de tre siste årene og i et av de siste tre årene. Kommunene er gruppert etter innbyggertall

	Kommunegruppe						I alt
	Under 3 000	3 000-5 000	5 000-10 000	10 000-20 000	20 000-50 000	Over 50 000	
Antall kommuner som hadde negativt netto driftsresultat i 2007	37	20	39	15	12	1	124
Antall kommuner med negativ sum netto driftsresultat de tre siste årene (2005, 2006 og 2007)	11	8	11	2	3	0	35
Antall kommuner med neg. nto. driftsres alle de tre siste årene	2	1	1	1	0	0	5
Antall kommuner med neg. nto. driftsres. i to av de siste tre årene.	12	4	7	5	2	0	30
Antall kommuner med neg. nto. driftsres. i et av de siste tre årene.	46	26	43	15	11	1	142
Antall kommuner med negativt netto driftsresultat i minst et av 3 siste årene	60	31	51	21	13	1	177
Antall kommuner som ikke har hatt negativt netto driftsresultat i noen av de 3 siste årene(2005, 2006 og 2007)	102	42	41	35	22	12	254

Innmelding i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK) innebærer at kommunestyret har vedtatt budsjett eller økonomiplan i økonomisk ubalanse, at regnskapsmessig underskudd er vedtatt dekket inn over mer enn to år eller at kommunen ikke har fulgt opprinnelig vedtatt inndekningsplan. I desember 2006 var om lag 70 kommuner innmeldt i ROBEK. I desember 2007 var antallet redusert til 42, i første rekke på bakgrunn av at tidligere underskudd hadde blitt dekket inn i årsregnskapene for 2006. Per november 2008,

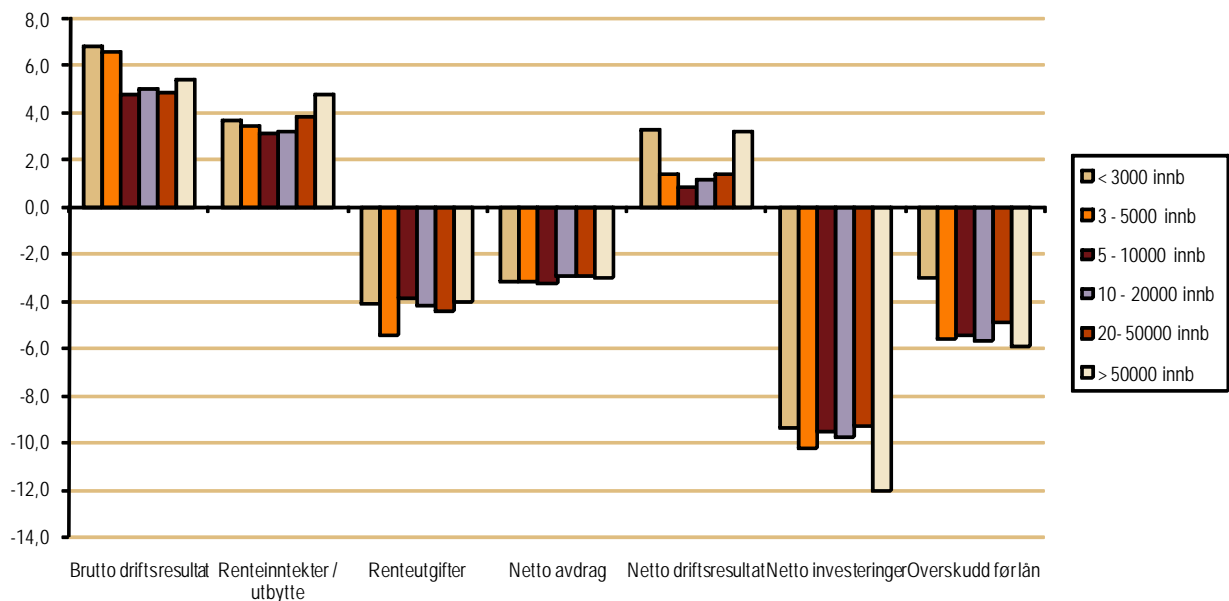
etter at årsregnskapet for 2007 er vedtatt, er 43 kommuner oppført i registeret, det vil si om lag på samme nivå som året før.

7.3 Netto driftsresultat fordelt på grupper av kommuner

7.3.1 Kommunene gruppert etter innbyggertall

Figur 7.5 viser i hvilken grad brutto driftsresultat, netto driftsresultat og underskudd før lån og avsetninger varierte etter kommunestørrelse i 2007.

Figur 7.5 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune utenom Oslo sortert etter innbyggertall i 2007



I 2007 var det kommuner med under 3 000 og med over 50 000 innbyggere som hadde de høyeste netto driftsresultatene. I 2007 var netto driftsresultat i disse kommunegruppene på henholdsvis 3,3 og 3,2 prosent. De relativt høye netto driftsresultatene i kommunene med under 3 000 innbyggere har bakgrunn i at disse kommunene også hadde relativt høye brutto driftsresultater, mens de relativt høye netto driftsresultatene i kommunene med over 50 000 innbyggere har bakgrunn i at denne kommunegruppen hadde relativt høye renteinntekter og utbytte. Dersom de såkalte Terra-kommunene holdes utenom blir nettodriftsresultat for kommunene med under 3 000 innbyggere på 4,3 prosent istedenfor 3,2 prosent.

Det var kommunene med mellom med mellom 5 000 og 10 000 innbyggere og kommuner med mellom 10 000 og 20 000 innbyggere som hadde de laveste netto driftsresultatene i 2007. I disse kommunegruppene var netto driftsresultat på henholdsvis 0,9 og 1,0 prosent. Kommunene med mellom 3 000 og 5 000 innbyggere hadde relativt høye brutto driftsresultater, men da denne kommunegruppen også hadde relativt høye renteutgifter ble netto driftsresultatene likevel relativt lave. Det er Terra-kommuner som trekker opp renteutgifter i denne gruppen. Dersom Terra-kommunene holdes utenom blir netto driftsresultat for kommunene med mellom 3 000 og 5 000 innbyggere 3,2 prosent istedenfor 1,9 prosent.

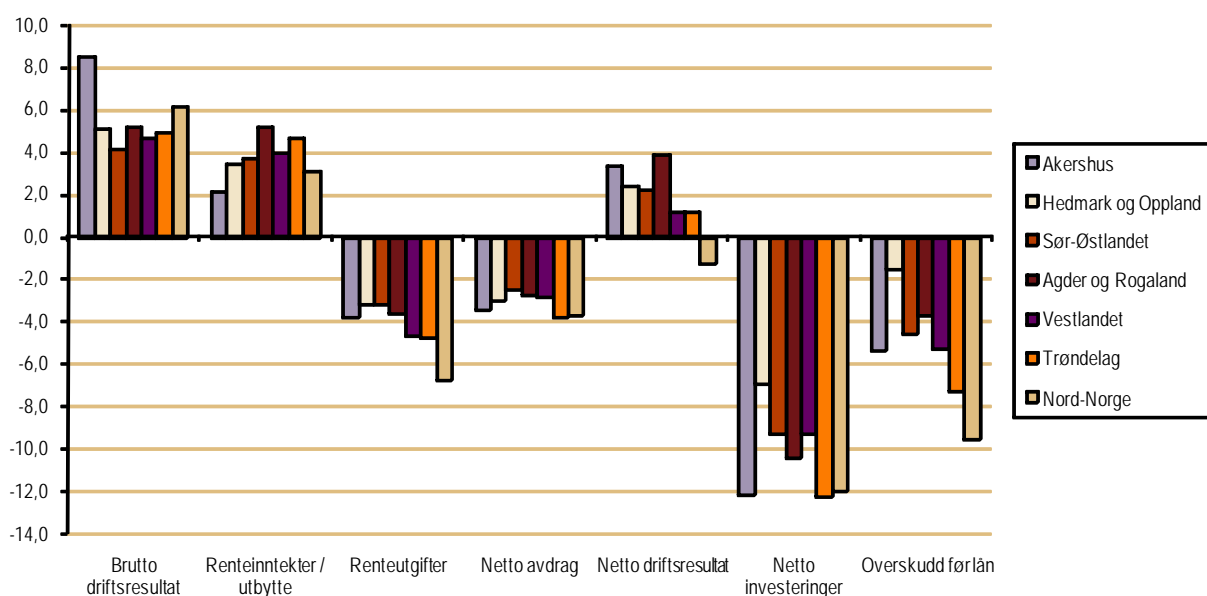
Underskudd før lån var lavest i kommunene med under 3 000 innbyggere. Dette har bakgrunn i at disse kommunene hadde relativt høye driftsresultater. Kommunene med over 50 000

innbyggere hadde høyere netto investeringsutgifter enn de øvrige kommunene. Siden denne kommunegruppen også hadde relativt høye driftsresultater, medførte ikke de relativt høye investeringsutgiftene høyere underskudd før lån i denne kommunegruppen enn i de fleste andre kommunegruppene.

7.3.2 Kommunene gruppert etter landsdel

I 2007 var netto driftsresultat høyest i kommuner i Agder og Rogaland med 3,9 prosent og i Akershus med 3,4 prosent. De relativt høye netto driftsresultatene i Agder og Rogaland har bakgrunn i høye renteinntekter og utbytte og avdrag, mens de høye netto driftsresultatene i Akershus har bakgrunn i relativt høye brutto driftsresultater. Kommunene i Akershus hadde relativt lave renteinntekter og utbytte, noe som gjorde at forskjellen i netto driftsresultat mellom kommunene i Akershus og resten av landet var vesentlig mindre enn forskjellene i brutto driftsresultat.

Figur 7.6 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune utenom Oslo sortert etter landsdel i 2007



Netto driftsresultat var lavest i kommunene i Nord-Norge med -1,2 prosent og i kommunene på Vestlandet og i Trøndelag med 1,2 prosent. Dersom Terra-kommunene holdes utenom blir netto driftsresultat for kommunene i Nord-Norge 1,0 prosent istedenfor -1,2 prosent. Det var relativt høye netto renteutgifter og avdrag som gjorde at kommunene i disse landsdelene kom ut med svakere netto driftsresultater enn resten av landet.

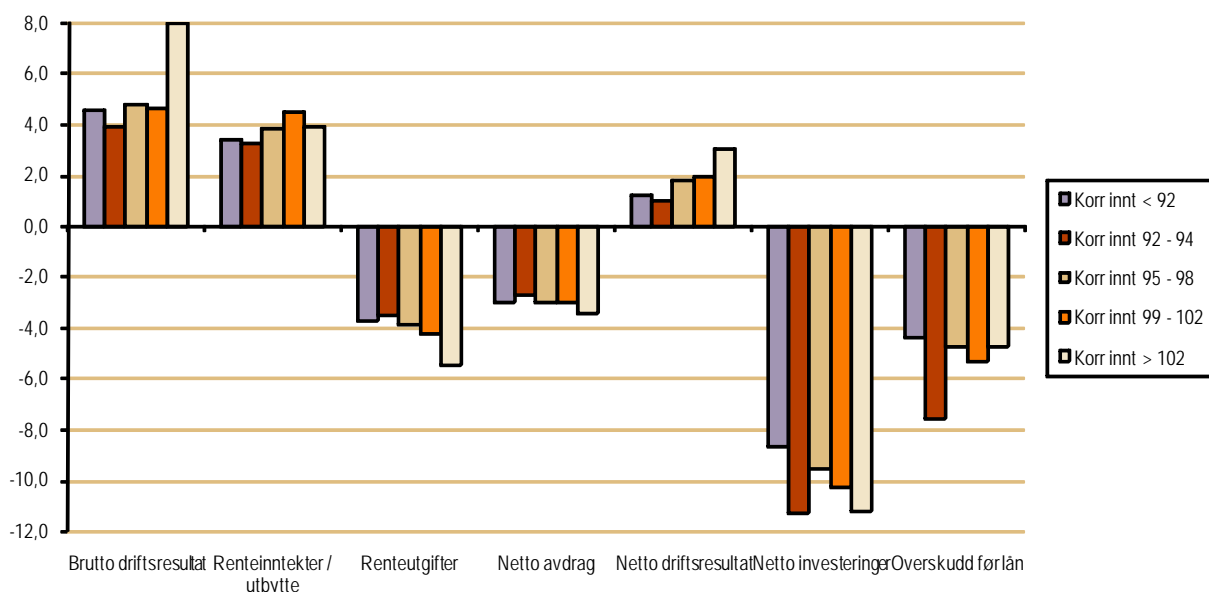
Det var relativt store forskjeller i underskudd før lån landsdelene imellom. Dette hadde bakgrunn i forskjeller i netto investeringsutgifter. Underskudd før lån og netto investeringsutgifter var størst i kommunene i Nord-Norge og Trøndelag. Også kommunene i Akershus hadde høye netto investeringsutgifter, men siden kommunene i Akershus også hadde relativt høye driftsresultater ble ikke underskudd før lån like høyt her. Underskudd før lån og netto investeringsutgifter var lavest i kommunene i Hedmark og Oppland.

7.3.3 Kommunene gruppert etter korrigert inntekt

I figur 7.7 grupperes kommunene etter frie inntekter (skatt på inntekt og formue og rammetilskudd) per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet. Intervallene er satt opp slik at hver gruppe omfatter om lag like mange innbyggere.

Figur 7.7 viser at netto driftsresultat er større i kommuner med relativt høye korrigerede frie inntekter enn i kommuner med lave korrigerede frie inntekter. Både brutto og netto driftsresultat er lavest i kommunene med korrigerede frie inntekter på mellom 92 og 94 prosent av landsgjennomsnittet og høyest i kommunene med korrigerede frie inntekter på over 102 prosent.

Figur 7.7 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Kommune utenom Oslo sortert etter korrigerede frie inntekter i 2007



Figur 7.7 viser at det var små forskjeller i underskudd før lån mellom kommunegrupper sortert etter korrigerede frie inntekter. Kommunene med høye frie inntekter hadde høyere netto investeringsutgifter enn kommuner med lave korrigerede inntekter. Men siden kommunene med høye frie inntekter også hadde høyere driftsresultater enn kommuner med lave inntekter, medvirket dette til forholdsvis små forskjeller i underskudd før lån. Unntaket var kommuner med frie inntekter på mellom 92 og 94 prosent. Kommunene i dette inntektsintervallet hadde de høyeste investeringutgiftene og de laveste netto driftsresultatene, og kom dermed ut med et relativt høyt underskudd før lån.

7.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

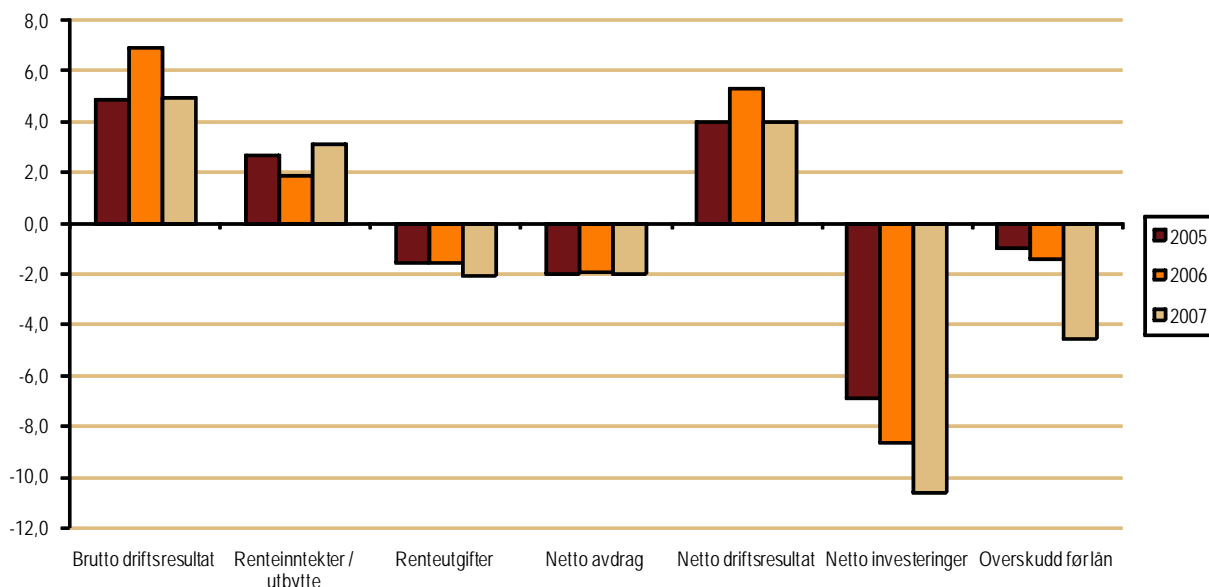
Fylkeskommunene hadde netto driftsresultat på 4,0 prosent av driftsinntektene i 2007. Dette var 1,3 prosentenheter lavere enn i 2006. I likhet med netto driftsresultat viste også brutto driftsresultat (utenom avskrivninger) nedgang fra 2006 til 2007. Brutto driftsresultat var på 5,0 prosent i 2007. Dette var 1,9 prosentenheter lavere enn i 2006.

Tabell 7.5: Utviklingen i brutto og netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter for fylkeskommunene 2003-2007

	2003	2004	2005	2006	2007
Brutto driftsresultat	1,8	5,4	4,8	6,9	5,0
Netto driftsresultat	1,1	4,3	4,0	5,3	4,0

Figur 7.8 viser utviklingen i brutto driftsresultat, netto driftsresultat og underskudd før lån og avsetninger i fylkeskommunene i årene 2005-2007. Figuren viser at nedgangen i netto driftsresultat fra 2006 til 2007 var en følge av nedgangen i brutto driftsresultat. Det vil si at nedgangen primært skyldtes at driftsutgiftene økte sterkere enn driftsinntektene. Både renteinntekter og utbytte og renteutgifter økte mer enn driftsinntektene fra 2006 til 2007, men renteinntektene økte sterkere enn renteutgiftene. Det vil si at også økte netto renteinntekter bidro til å redusere nedgangen i netto driftsresultat fra 2006 til 2007.

Figur 7.8 Netto driftsresultat, brutto driftsresultat, renter, avdrag, netto investeringsinntekter og overskudd før lån i prosent av totale driftsinntekter Fylkeskommunekassene 2005-2007



Figur 7.7 viser også utviklingen i overskudd før lån. Overskudd før lån betyr isolert sett en nedgang i kommunenes nettogjeld, mens underskudd før lån isolert sett betyr en økning. Figuren viser at underskuddet før lån økte fra 1,4 prosent av driftsinntektene i 2006 til 4,6 prosent i 2007. Økningen i underskuddet før lån var en følge av at brutto driftsresultat gikk ned og av at netto investeringsutgifter gikk opp. Det vil si at økningen i underskuddet skyldtes forhold både på drifts- og investeringssiden. Mens investeringsutgiftene fratrukket investeringsinntektene utgjorde 8,6 prosent av driftsinntektene i 2006 var dette økt til 10,6 prosent i 2007.

I 2007 var der Akershus og Nordland som hadde høyest netto driftsresultat av fylkeskommunene med 7,8 prosent. Det var Troms som hadde størst økning i netto driftsresultat fra 2006 til 2007, med en økning på hele 10,7 prosentenheter fra -3,6 prosent i 2006 til 7,0 prosent i 2007. Den sterke økningen i netto driftsresultat i Troms skyldtes i sin helhet økt brutto driftsresultat.

Tabell 7.6 Brutto driftsresultat*), netto renter og avdrag og netto driftsresultat målt i prosent av totale driftsinntekter i fylkeskommunene 2003-2007.

Fylkeskommune	Årlig Gjennomsnitt 2003-2005			2006			2007		
	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.	Brutto drifts-res.	Netto renter og avdrag	Netto drifts-res.
Østfold	-1,4	-5,7	4,3	4,0	-1,7	5,7	4,5	0,0	4,6
Akershus	-0,6	-2,8	2,2	5,2	-1,7	6,9	2,4	-5,3	7,8
Hedmark	3,5	0,7	2,8	9,8	2,1	7,6	4,6	1,4	3,2
Oppland	4,0	-0,8	4,8	3,9	-1,7	5,6	3,6	-0,7	4,3
Buskerud	3,6	0,7	2,9	8,4	1,3	7,1	4,3	2,1	2,2
Vestfold	7,3	4,3	3,0	7,7	3,0	4,7	7,5	2,5	5,0
Telemark	4,1	2,6	1,4	8,8	2,8	6,0	4,4	3,5	0,9
Aust-Agder	2,8	1,0	1,8	6,7	1,3	5,5	5,6	1,0	4,5
Vest-Agder	6,4	3,7	2,7	7,5	3,5	4,0	4,2	3,6	0,6
Rogaland	5,7	2,1	3,6	9,2	2,4	6,8	6,7	3,1	3,5
Hordaland	7,0	3,2	3,8	10,6	2,7	7,8	4,7	3,1	1,6
Sogn og Fjordane	0,7	-0,2	1,3	4,0	-0,1	4,1	-0,6	-0,3	-0,3
Møre og Romsdal	5,7	2,7	3,0	8,7	3,6	5,0	4,3	1,6	2,7
Sør-Trøndelag	10,6	6,3	4,3	12,7	7,1	5,7	9,0	7,1	1,9
Nord-Trøndelag	-2,8	-4,5	1,7	7,2	2,7	4,5	0,2	-5,7	5,9
Nordland	5,1	0,2	4,9	5,6	0,1	5,5	7,3	-0,4	7,8
Troms	1,6	-0,7	2,2	-4,2	-0,6	-3,6	6,7	-0,3	7,0
Finmark	4,8	3,4	1,5	4,8	3,9	0,9	7,7	3,4	4,3
Samlet alle fk.	4,0	0,9	3,1	6,9	1,6	5,3	5,0	1,0	4,0

Netto driftsresultat i 2007 var lavest i Sogn og Fjordane med -0,3 prosent. Det var Hordaland som hadde størst nedgang i netto driftsresultat fra 2006 til 2007, med en nedgang fra 7,8 prosent i 2006 til 1,6 prosent i 2007. Den relativt sett sterke nedgangen i netto driftsresultat i Hordaland skyldtes først og fremst nedgang i brutto driftsresultat.

Sett i forhold til driftsinntektene var avdrag og netto renteutgifter høyest i Sør-Trøndelag med 7,2 prosent, og lavest i Nord-Trøndelag og Akershus med henholdsvis -5,7 og -5,3 prosent. Når sum avdrag og netto renteutgifter har negativt fortegn, betyr det at renteinntektene inkludert utbytte mv er høyere enn sum renteutgifter og avdrag. I tillegg til Nord-Trøndelag og Akershus hadde Oppland, Nordland, Sogn og Fjordane og Troms høyere renteinntekter enn sum renteutgifter og avdrag.

7.5 Korrigert netto driftsresultat

Netto driftsresultat er utvalgets hovedindikator for mål på økonomisk balanse i kommunesektoren. For å supplere bildet av den finansielle utviklingen i sektoren har utvalget utviklet indikatoren korrigert netto driftsresultat.

Boks 7.2 Definisjon av korrigert netto driftsresultat

Korrigert netto driftsresultat - Korreksjonen av netto driftsresultat gjøres ved å erstatte avdragene i kommuneregnskapet med kapitalslit/avskrivninger fra nasjonalregnskapet. Disse avskrivningene er basert på gjenanskaffelsesverdi. Korrigert netto driftsresultat kan gi en indikasjon på i hvilken grad kommunesektoren har satt av tilstrekkelige midler til å gjenanskaffe sine varige driftsmidler uten at gjeldsbyrden øker.

Kommuneloven stiller balansekrav om at driftsresultatet som et minimum må være tilstrekkelig til å dekke renter, avdrag og nødvendige avsetninger. Et negativt netto driftsresultat vil være i strid med balansekravet med mindre det brukes av tidligere avsatte driftsinntekter.

Med hensyn til å vurdere den økonomiske balansen i kommunesektoren er det av betydning i hvilken grad formuesbevaringsprinsippet er ivaretatt. Utvalget definerte formuesbevaringsprinsippet slik i sin rapport av november 2001²:

”Formuesbevaring innebærer at brutto driftsresultat (løpende driftsinntekter fratrukket løpende driftsutgifter) skal være tilstrekkelig til å dekke netto renteutgifter (renteutgifter fratrukket renteinntekter) og avskrivninger/kapitalslit.”

Vurdert i forhold til dette er det en svakhet at netto driftsresultat baseres på netto avdrag i stedet for avskrivninger. Verdien av en kapitalbeholdning vil reduseres i løpet av en periode som følge av kapitalslit, det vil si normal slitasje, skade og foreldelse. Varige driftsmidler som for eksempel sykehjem eller skolebygninger fornyer ikke seg selv, men ”forbrukes” over tid. For å få et bedre inntrykk av hvorvidt formuesbevaringsprinsippet, slik utvalget har definert det over, er oppfylt for sektoren samlet sett, beregner utvalget et *korrigert* netto driftsresultat.

Korrigeringen av netto driftsresultat gjøres ved å erstatte netto avdrag fra kommuneregnskapet med beregnet kapitalslit fra nasjonalregnskapet. Tallene for kapitalslit hentes fra nasjonalregnskapet og er basert på gjenanskaffelseskost og geometriske avskrivninger. Etter en revisjon av nasjonalregnskapet har Statistisk sentralbyrå oppjustert kapitalslitet for perioden 1970-2005. For en nærmere omtale av måling av avskrivninger og kapitalslit i kommunene vises det til utvalgets rapport fra november 2003.

Forskjellen mellom avskrivninger og avdrag skyldes flere forhold. Forhold som isolert sett tilsier at avdragene er lavere enn avskrivningene er at avdragene beror på historisk kost og lånefinansieringsgrad. Også det at avskrivningene er geometriske mens avdragene er lineære tilsier at avdragene blir lavere enn avskrivningene. På den annen side kan det isolert sett gi høyere avdrag enn avskrivninger, dersom avdragstiden på lånene er kortere enn avskrivningsperioden. Forskjeller i lånefinansiering og avdragstid kommunene imellom, gjør at også forskjellene mellom avdrag og avskrivninger vil variere. Lav lånefinansiering og lang avdragstid vil gi relativt sett høye avskrivninger i forhold til avdragene.

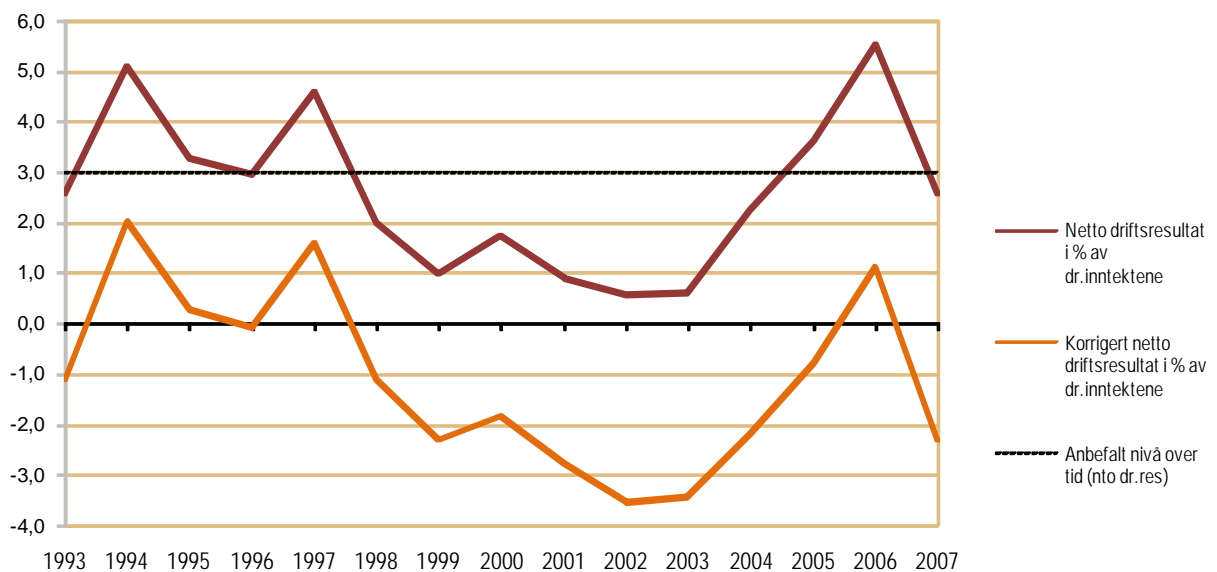
Tall for kommunesektoren samlet sett viser at avskrivningene er høyere enn avdragene. Dette tilsier at avdragene undervurderer størrelsen på det årlige kapitalslitet basert på gjenanskaffelsesverdi. Dersom en ønsker å si noe om i hvilken grad kommunesektoren har satt av tilstrekkelige midler til å gjenanskaffe sine varige driftsmidler uten at gjeldsbyrden øker, vil gjenanskaffelsesverdi bedre ivareta hensynet. Dette betyr videre at netto driftsresultat vil være høyere enn korrigert netto driftsresultat. Hvis vi samtidig antar at korrigert netto driftsresultat lik null er tilstrekkelig til at kommunesektoren kan sette av nok midler til å dekke kapitalslitet, tilsier dette at netto driftsresultat må være større enn null for sektoren samlet sett. Det må understrekes at kapitalslitet er en beregnet størrelse som er beheftet med stor usikkerhet og at ulike beregningsmetoder fører til ulike resultater.

² Utvalget tok i sin rapport av november 2001 utgangspunkt i at kravet i kommuneloven om driftsbalanse er en ”praktisk operasjonalisering av det såkalte formuesbevaringsprinsippet”.

Avviket mellom netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat er påvirket av en rekke forhold som vil kunne endre seg over tid. Utvalget har anslått at kommunesektoren over tid bør ha et netto driftsresultat på om lag tre prosent av driftsinntektene for å kunne ivareta formuesbevaringsprinsippet. Det er viktig å presisere at dette nivået på netto driftsresultat er sett i forhold til kommunesektoren som helhet. Hvilket nivå netto driftsresultat bør ligge på i den enkelte kommune og fylkeskommune, avhenger blant annet av andel lånefinansiering i den enkelte kommune. Kommuner med høy lånefinansiering vil kunne oppfylle formuesbevaringsprinsippet selv om netto driftsresultat er lavere enn tre prosent. På den annen side vil kommuner med høy lånefinansiering normalt ha relativt lav formue, noe som isolert sett kan tilsi at disse kommunene har behov for å bygge opp formue (betale ned gjeld).

I figur 7.8 vises utviklingen i netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene. I 2007 var korrigert netto driftsresultat på -2,3 prosent av driftsinntektene. Dette var en nedgang fra +1,1 prosent i 2006 som var første gang korrigert netto driftsresultat var vært større enn null siden 1997. Målt som andel av inntektene har korrigert netto driftsresultat i gjennomsnitt vært vel 3 prosent lavere enn netto driftsresultat. De senere årene har differansen mellom korrigert netto driftsresultat og netto driftsresultat kommet opp i over 4 prosent.

Figur 7.8 Netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i prosent av totale driftsinntekter 1993-2007



Forskjellen mellom netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat er lik forskjellen mellom avdrag og avskrivninger. Forskjellen mellom avdrag og avskrivninger er påvirket av flere forhold. Forskjellen vil øke desto høyere investeringsutgiftene er i forhold til driftsinntektene, desto lavere andel av investeringene som er lånefinansiert og desto sterkere prisstigningen er.

Tabell 7.7 Investeringsutgifter, bruk av lån, avskrivninger og avdrag. Årlig gjennomsnitt 1991-2007

	1991-95	1996-00	2001-05	2006-07
Bto inv.utg. i pst av dr.innt	9,5	10,8	12,8	11,6
Nto inv.utg. i pst av dr.innt	6,0	7,5	9,2	8,1
Nto bruk av lån i pst av nto inv.utg	65,8	77,2	83,8	82,7
Avskr i pst av dr.innt	6,1	6,2	6,9	7,5
Avdrag i pst av dr.innt	2,7	3,0	2,8	2,8
Avvik avskrivn/avdrag	3,4	3,2	4,1	4,6

Når forskjellen mellom avdrag og avskrivninger har økt på 2000-tallet, bør dette for det første ses i sammenheng med at investeringsutgiftene ligger på et høyere nivå enn tidligere (se tabell 7.2). Dette har gitt økte avskrivninger. På den annen side var den kommunale lånefinansieringen høyere på 2000-tallet enn tidligere. Men her ser det ikke ut til at avdragene har økt verken i takt med økningen i investeringene eller økningen i lånefinansiering. En nærliggende forklaring på denne utviklingen kan være at det er avdragstiden på kommunesektorens låneopptak som har økt. I og med at kommunenes netto driftsresultater lå på et relativt lavt nivå tidligere på 2000-tallet, kan kommunene ha brukt økt avdragstid som et virkemiddel for å bedre netto driftsresultat på kort sikt.

Forskjellen mellom avdrag og avskrivninger vil også øke dersom kommunesektoren i økende grad danner kommunale foretak. Mens avskrivningsdataene bygger på hele kommuneforvaltningen inkludert foretakene, omfatter tallene for avdragene bare kommunekassene.

7.5.1 Videreutvikling av korrigert netto driftsresultat

Utvalget er inneforstått med at nåværende definisjon av korrigert netto driftsresultat innehar noen svakheter, for eksempel ved at investeringsinntektene ikke er regnet med.

Utvalget vil utrede dette og andre spørsmål i forbindelse med formuesbevaring, langsiktig økonomisk balanse og netto driftsresultat i vårrapporten 2009.

8 Kostnadsdeflatoren for kommunene

8.1 Bakgrunn

Finansdepartementet har i flere tiår utarbeidet en kostnadsdeflator for kommunesektoren i forbindelse med utformingen av det økonomiske opplegget for sektoren. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet til å prisomregne overføringer til kommunene, dernest til å beregne realvekst i kommunesektorens inntekter. Beregningene av deflatoren er en integrert del av et omfattende tallarbeid i tilknytning til nasjonalbudsjettene, og utgjør en del av grunnlaget for Finansdepartementets vurderinger av utviklingen i norsk økonomi. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi har siden 1997 benyttet Finansdepartementets deflator i sine rapporter.

Det har det siste året pågått en diskusjon om deflatoren, både i utvalget og i konsultasjonsordningen. Diskusjonen i utvalget startet høsten 2007 ved at medlemmene fra KS og kommunesektoren påpekte at deflatoren de senere årene har vært for lavt anslått, og at anslagene gradvis har blitt oppjustert i påfølgende budsjettokumenter. Årsakene til oppjusteringene har særlig vært knyttet til høy prisvekst på bygg- og anleggsinvesteringer.

Etter Nasjonalbudsjettet 2008 foretok Finansdepartementet en justering av beregningsopplegget for kostnadsdeflatoren for kommunene. Opplegget ble presentert i et notat til Det tekniske beregningsutvalget for kommunal og fylkeskommunal økonomi 22. februar 2008. Justeringen innebar blant annet at nasjonalregnskapets prisindeks for bygg- og anleggssektoren ble erstattet med byggekostnadsindeksen, noe som isolert sett innebar en nedjustering av den beregnede kostnadsveksten i kommunesektoren. I det såkalte økonominotatet som utvalget utarbeidet til konsultasjonsordningen i slutten av februar 2008 valgte medlemmene fra KS og kommunesektoren å ta en særmerknad knyttet til den kommunale deflatoren.¹ I særmerkningen ble det gitt uttrykk for at "det nye opplegget inneholder åpenbare svakheter, slik som manglende håndtering av økende fortjenestemarginer og svekket produktivitet i byggenæringen under nåværende høykonjunktur, i tillegg til inkonsistens med nasjonalregnskapet og dermed øvrige indikatorer utvalget nytter i sitt arbeid." I utvalgets rapport fra april 2008 ble uenigheten håndtert ved at det ble referert til beregninger i KS som tydet på at den beregnede kostnadsveksten for perioden 2004-2007 ville vært noe høyere med det tidligere beregningsopplegget.

Deflatoren ble også diskutert i konsultasjonsmøtet mellom staten og kommunesektoren 29. februar 2008. Leder Halvdan Skard i KS viste til særmerkningen i TBUs økonominotat og fant det naturlig at kostnadsdeflatoren ble diskutert nærmere i utvalget. Statsråd Magnhild Meltveit Kleppa kommenterte at det er positivt hvis TBU foretar en videre drøfting av temaet. Utvalget fulgte opp saken ved å arrangere et seminar om kostnadsdeflatoren for kommunesektoren 6. juni i år. Representanter fra KS, Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet hadde innlegg om den kommunale deflatoren.

¹ Økonominotatet, inklusive særmerkningen og Finansdepartementets notat, er trykt som kapittel 4 i utvalgets rapport fra april 2008.

Utvalget har i vurderingen av den kommunale deflatoren delt seg i et flertall og et mindretall.

Flertallet består av utvalgsmedlemmene Borge, Bowitz, Langørgen, Arnesen, Aasdalen, Lilleschulstad, Brandt og Elgsæther. Deres vurderinger er gjengitt i avsnitt 8.2.

Mindretallet består av utvalgsmedlemmene Johansen, Hernes, Koht og Fjellanger. Deres vurderinger er gjengitt i avsnitt 8.3.

8.2 Flertallets vurdering

Kostnadsdeflatoren for kommunesektoren utarbeides i Finansdepartementet i forbindelse med utformingen av det økonomiske opplegget for sektoren. Deflatoren benyttes blant annet til å prisomregne overføringer til kommunene og til å beregne realveksten i kommunesektorens inntekter. Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi har siden 1997 benyttet Finansdepartementets deflator i sine rapporter.

I etterkant av Nasjonalbudsjettet 2008 endret Finansdepartementet sitt beregningsopplegg for den kommunale deflatoren slik det er beskrevet foran. Utvalgets flertall mener at det nye beregningsopplegget har flere attraktive egenskaper i forhold til det tidligere beregningsopplegget. Utvalgets flertall vil særlig framheve at det nye beregningsopplegget vil gi gode anslag på kostnadsveksten, og dermed også realinntektsveksten, på et tidlig tidspunkt. Videre er beregningsopplegget etterprøvbart ved at det er basert på publisert statistikk fra Statistisk sentralbyrå og tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppkjørene.

På den andre siden kan det innvendes at bruk av Finansdepartementets deflator for å beregne realinntektsvekst medfører visse inkonsistenser i forhold til utvalgets indikator for aktivitetsutviklingen i sektoren, og at disse har blitt noe større med det nye beregningsopplegget. Indikatoren for aktivitetsutviklingen i kommunesektoren baseres på nasjonalregnskapets prisindekser for timeverk, produktinnsats og investeringer. Utvalgets flertall kan ikke se at dette er en vesentlig innvending mot det nye beregningsopplegget.

Det nye beregningsopplegget for den kommunale deflatoren tar utgangspunkt i den observerte sammensetningen av kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, og hvor hver gruppe av varer og tjenester er tilordnet en prisvekst. Med unntak av lønselementet er prisveksten basert på ulike prisstatistikker fra Statistisk sentralbyrå. Det vil alltid være et visst innslag av skjønn i tilordningen av prisstatistikker til den enkelte vare- og tjenestegruppe og det kan være svakheter ved prisstatistikkene. De forhold som særlig har vært gjenstand for debatt er prisindekser for energi, prisutviklingen på bygg- og anleggstjenester og lønselementet.

I det nye beregningsopplegget er prisveksten på energi basert på prisveksten for gruppen energi og brensel i konsumprisindeksen, noe som er begrunnet med at tjenesteytende næringer og husholdninger har hatt om lag samme prisutvikling på elektrisk kraft de senere årene. Utvalgets flertall mener det ikke er urimelig å gå ut fra at prisutviklingen på elektrisk kraft er om lag den samme i kommunesektoren som i

andre tjenesteytende næringer og i husholdningene. En undersøkelse i regi av KS viser at kommunesektoren, som husholdningene, har en blanding av spotpris, variabel pris og fastpris. Eventuelle avvik vil også ha begrenset betydning siden utgiftsandelen for energi er i underkant av 6 prosent.

I det nye beregningsopplegget benyttes byggekostnadsindeksen for å måle prisveksten på bygg- og anleggsinvesteringer. Byggekostnadsindeksen er en input-indeks og fanger ikke opp produktivitetsutvikling og endring i fortjenestemarginer. Det er grunn til å tro at byggekostnadsindeksen undervurderer prisveksten i høykonjunkturer på grunn av stigende fortjenestemarginer og tilsvarende overvurderer prisveksten i nedgangskonjunkturer. På lang sikt er det imidlertid grunn til å tro at byggekostnadsindeksen overvurderer prisveksten fordi det ikke tas hensyn til produktivetsforbedringer som følge av teknologisk framgang. Byggekostnadsindeksen er også grunnlaget for defleringen av bygge- og anleggsinvesteringer i nasjonalregnskapet. I tillegg gjøres det i nasjonalregnskapet noen justeringer basert på såkalte hedoniske prisindekser for nye boliger. Justeringene innebærer imidlertid en sterk nedgang i produktiviteten i bygge- og anleggssektoren de siste 12-15 årene.

Lønnsveksten tallfestes med utgangspunkt i beregnet årslønnsvekst for kommunale arbeidstakere ifølge tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. En vesentlig svakhet med dette opplegget er at pensjonskostnader holdes utenfor. Bakgrunnen for at pensjonskostnadene holdes utenfor er at de beregnede pensjonskostnadene ble antatt å være relativt stabile over tid. De senere års utvikling indikerer imidlertid at pensjonskostnadene øker noe over tid. Pensjonskostnader har aldri tidligere vært inne i den kommunale deflatoren på budsjettbasis. Fram til og med 2001 ble imidlertid variasjoner i kommunale pensjonspremier innarbeidet i ettertid i deflatoren for historiske beregninger av realinntektsvekst i sektoren, blant annet basert på nasjonalregnskapstall. Det tidligere beregningsopplegger hadde imidlertid svakheter knyttet til oppgaveendringer (sykehusreform etc.) og siden 2002 har det også av andre grunner vært hensiktsmessig å ta utgangspunkt i tall for årslønnsveksten og ikke nasjonalregnskapets tall for lønnskostnader pr årsverk. Utvalgets flertall mener imidlertid at det er prinsipielt riktig å ta hensyn til pensjonskostnadene og at beregningsopplegget bør modifiseres dersom det viser seg at forutsetningen om stabilitet i pensjonskostnadene ikke holder.

Utvalgets flertalls vurderinger og konsekvensene av disse kan oppsummeres i følgende punkter:

1. Det nye beregningsopplegget har visse attraktive egenskaper knyttet til etterprøvnbarhet og at det gir gode anslag på et tidlig tidspunkt.
2. Det nye beregningsopplegget har svakheter knyttet til prisutviklingen på bygg- og anleggstjenester og pensjonskostnader. Men siden det er vanskelig å peke på bedre alternativer, vil utvalget fortsette å benytte Finansdepartementets deflator ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter. Omtalen av utviklingen kan suppleres med annen relevant informasjon om den underliggende kostnadsutviklingen og med alternative beregninger slik det er gjort i utvalgets rapport fra april 2008.
3. Over tid vil utvikling av metoder og datagrunnlag kunne gi bedre mål på prisutviklingen på bygg- og anleggstjenester. Dette er en prioritert oppgave i

4. Det anbefales at det settes i gang et utredningsarbeid for å vurdere om kommunesektorens pensjonskostnader bør inkluderes i kostnadsdeflatoren. Finansdepartementet bes om å legge fram et notat til møte i TBU i februar 2009.

8.3 Medlemmene fra KS og kommunesektorens vurdering

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi har til oppgave å redegjøre for hvilken realinntektsvekst kommunesektoren har stått og vil stå overfor. Utvalget har siden 1997 benyttet Finansdepartementets deflator i sine rapporter.

I etterkant av Nasjonalbudsjettet 2008 endret Finansdepartementet sitt beregningsopplegg for den kommunale deflatoren. Som det gamle beregningsopplegget, tar det nye beregningsopplegget utgangspunkt i den observerte sammensetningen av kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, hvor hver gruppe av varer og tjenester er tilordnet en prisvekst. Med unntak av lønnelementet er prisveksten fortsatt basert på ulike prisstatistikker fra SSB. Men mens det gamle beregningsopplegget benyttet prisindekser fra SSBs nasjonalregnskap, velger Finansdepartementet i det nye opplegget å bruke enkeltindikatorer som inngår i SSBs nasjonalregnskap. Dette medfører at de til dels bruker andre indikatorer enn det SSB har valgt, dels at de bruker indikatorer SSB velger å justere i nasjonalregnskapet i lys av annen informasjon. Det vil alltid være et visst innslag av skjønn i tilordningen av prisstatistikker til den enkelte vare- og tjenestegruppe, og det kan være ulike svakheter ved prisstatistikkene. Med det nye beregningsopplegget for deflatoren forkaster Finansdepartementet det skjønnet SSB utøver på dette området.

I det nye beregningsopplegget benyttes byggekostnadsindeksen for å måle prisveksten på bygg- og anleggsinvesteringer. Byggekostnadsindeksen er en input-indeks og fanger ikke opp produktivitetsutvikling og endring i fortjenestemarginer i bygg- og anleggssektoren. Prisen kommunesektoren må betale for varer og tjenester fra bygg- og anleggssektoren påvirkes av produktivitetsutviklingen og omfatter fortjeneste til leverandørene. Deflatoren bør derfor anvende indekser som fanger opp dette, slik nasjonalregnskapets prisindeks for produksjonen i bygg- og anleggssektoren gjør.

I det nye beregningsopplegget er prisveksten på energi basert på prisveksten for gruppen energi og brensel i konsumprisindeksen, mens SSB i nasjonalregnskapet bruker indekser fra elektrisitetsstatistikken. Medlemmene fra KS og kommunesektoren mener at det bør være mulig å avklare hvilke prisindekser for energi som best fanger opp prisene som kommunesektoren står overfor, og at utvalget bør anmode SSB om å arbeide videre med dette. Eventuelle avvik kan imidlertid ha begrenset betydning siden utgiftsandelen for energi er i underkant av 6 prosent.

Kommunesektoren er en tjenestetilbyder, og lønnsutgiftene er sektorens største utgiftspost. Lønnsveksten tallfestes med utgangspunkt i beregnet årslønnsvekst for kommunale arbeidstakere ifølge tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene. Fram til og med 2001 ble variasjoner i kommunale pensjonspremier innarbeidet i deflatoren for historiske beregninger av

realinntektsvekst i sektoren. I budsjettsammenheng ble det lagt til grunn at veksten i pensjonskostnadene fulgte den generelle lønnsveksten. Fra og med 2002 er imidlertid pensjonskostnader holdt utenfor deflatoren. Bakgrunnen var at med ny metode for beregning av pensjonskostnader ventet en at pensjonskostnadene skulle være stabile over tid. Dette har så langt ikke vist seg å være tilfellet. I og med at det er prinsipielt riktig å ta hensyn til pensjonskostnadene og det nå viser seg at forutsetningen om stabilitet i pensjonskostnadene ikke holder, bør beregningsopplegget modifieres.

Deflatorens evne til å gi et korrekt bilde av pris- og lønnsveksten for kommunesektoren er avgjørende for at det er samsvar mellom regjeringens målsetting for utviklingen av det kommunale tjenestetilbudet og de rammene kommunesektoren har fått gjennom kommuneopplegget. Både regjeringen og lokalpolitikere rundt om i landet blir bedømt ut fra de forventningene som har blitt skapt gjennom budsjettopplegget og det tjenestetilbudet innbyggerne får. For at den valgte deflatoren skal ha tillit, må kommunesektoren kjenne seg igjen i den økonomiske utviklingen som beregningene viser. Kommunesektorens investeringer og vedlikeholdsprosjekter omfatter foruten pris på innsatsfaktorer også fortjenestemarginen i bygg- og anleggsbransjen. Likeså må kommunene dekke pensjonskostnadene for egne ansatte. Medlemmene fra KS og kommunesektoren anbefaler at det arbeides videre for at deflatoren skal gi bedre uttrykk for pris- og lønnsveksten ved at endringer i fortjenestemarginer og pensjonskostnader tas hensyn til.

At det nye beregningsopplegget til Finansdepartementet vil låse anslag på kostnadsveksten og dermed også realinntektsveksten på et tidlig tidspunkt kan framstå som en fordel. Ulempen er at opplegget ikke tar hensyn til senere innkommet informasjon som tilsier at utviklingen har vært annerledes enn først antatt.

Medlemmene fra KS og kommunesektorens vurderinger og konsekvensene av disse kan oppsummeres i følgende punkter:

1. Det nye beregningsopplegget gir anslag på et tidlig tidspunkt, men fanger ikke opp senere innkommet informasjon og lar seg slikt sett ikke etterprøve.
2. Både det gamle og det nye beregningsopplegget kan ha svakheter knyttet til prisutviklingen på bygg- og anleggstjenester, elektrisitetspriser og pensjonskostnader. Det skyldes blant annet at valg av underliggende indekser i noen grad er et skjønnsspørsmål. SSB er ansvarlig for utarbeidningen av norsk offisiell statistikk. Det legges til grunn at SSB har utøvet sitt beste skjønn i nasjonalregnskapstallene slik de nå foreligger. I utvalgets mandat heter det at ansvaret for det statistiske arbeidet med data skal ligge i SSB. Dersom ikke andre grunner taler for noe annet og det er enighet om dette i utvalget, må det være riktig å legge SSBs skjønn til grunn.
3. For prisutviklingen på bygg- og anleggstjenester og elektrisitet er det således mest naturlig å fortsette med det tidligere beregningsopplegget.
4. For lønnskostnader kan det være gode grunner for å avvike fra SSBs lønnstall og videreføre opplegget fra 2002 med bruk av tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppjørene. Det anbefales imidlertid at det settes i gang et utredningsarbeid for å vurdere hvordan kommunesektorens pensjonskostnader bør inkluderes i kostnadsdeflatoren. Finansdepartementet anmodes om å legge fram et notat til møte i TBU i februar 2009.

Inntil det er funnet en løsning for å ta hensyn til ovennevnte kostnadselementer bør TBU benytte det tidligere beregningsopplegget for deflatoren.

9 Hvordan påvirkes kommunesektorens utgifter av den demografiske utviklingen?

24. juni 2008

Notat fra TBU til konsultasjonsordningen mellom staten og kommunesektoren

9.1 Reviderte beregninger av merutgifter for kommunesektoren i 2009

Til 1. konsultasjonsmøte om 2009-budsjettet la Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) fram et notat med beregninger av merutgifter for kommunesektoren i 2009 knyttet til den demografiske utviklingen. Utvalget anslo merutgiftene for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen i 2009 til mellom 1,1 og 1,375 mrd. kroner. Notatet er publisert i kapittel 5 i april-rapporten 2008 fra utvalget. Det vises til nærmere omtale av metode og beregningsopplegg der.

I tråd med etablert beregningsopplegg bygger anslag på merutgifter i 2009 på anslått befolkningsvekst fra 1.1.2008 til 1.1.2009. I notatet til 1. konsultasjonsmøte la utvalget til grunn egne anslag på befolkningsveksten fra 1.1.2008 til 1.1.2009 i tre alternativer. Bakgrunnen for dette var at den faktiske befolkningsveksten de seinere år har vært betydelig sterkere enn det som følger av SSBs framskrivning av folketallet som ble lagt fram i 2005.

Utvalgets alternativ 1 var basert på hhv. lav nettoinnvandring, alternativ 2 på middels nettoinnvandring og alternativ 3 på høy nettoinnvandring. Dette ga anslått befolkningsvekst på hhv. 51 000, 56 000 og 61 000 i 2008. Til sammenlikning var befolkningsveksten i 2007 på 56 000 personer. Dette er den høyeste befolkningsveksten som noensinne er registrert.

SSB la 8. mai 2008 fram en ny befolkningsframskrivning for perioden 2008-2060 som tar utgangspunkt i folketallet per 1. januar 2008. På grunnlag av dette legger utvalget fram en ny beregning av merutgiftene for kommunesektoren i 2009.

SSB har framskrevet folketallet i en rekke alternativer. Middelalternativet (alternativ MMMM) viser en befolkningsvekst på 56 000 personer fra 2008 til 2009. Dette er på linje med alternativ 2 i utvalgets notat til 1. konsultasjonsmøte. Imidlertid er sammensetningen av veksten annerledes. Sammenliknet med utvalgets anslag, viser SSBs framskrivning en høyere befolkningsvekst i de yngste aldersgruppene og en lavere befolkningsvekst i de eldre aldersgruppene fra 2008 til 2009. På bakgrunn av dette anslår utvalget nå merutgiftene for kommunesektoren til i alt om lag 1½ mrd. kroner i 2009. Beregning av merutgiftene er vist i tabell 1.

*Tabell 9.1 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper.
Endring fra 2008 til 2009.*

	Kostnads- nøkkel	Samlede utg. (mrd. 2008-kr)	Utgift per innb. i aldersgruppa (2008-kr)	Anslått endring i folketall fra 2008 til 2009 ¹⁾	Mer-/mindreutgift (mill. 2008-kr)
0-5 år	0,128	29,3	83 593	5 166	432
6-15 år	0,344	79,2	127 770	-954	-122
16-18 år	0,122	28,1	147 124	2 541	374
19-66 år	0,112	25,7	8 682	47 269	410
67-79 år	0,090	20,7	52 295	1 651	86
80-89 år	0,149	34,2	184 674	-895	-165
90 år og over	0,055	12,7	382 525	1 226	469
Sum	1,000	230	48 545	56 004	1 484

1) SSB alternativ MMMM.

Av de samlede merutgiftene anslås det at opp mot 400 mill. kroner kan knyttes til fylkeskommunene. Etter flere år med sterk vekst i antall 16-18-åring, ser det nå ut til at veksten i denne aldersgruppen flater ut. Dette vil få konsekvenser for fylkeskommunenes merutgifter til videregående opplæring.

Statistisk sentralbyrå publiserte 22. mai nye tall for befolkningsutviklingen som viser en økning i folketallet på 16 200 i første kvartal. Dette er den høyeste økningen som noen gang er registrert i 1. kvartal og nær 5 900 flere enn i 1. kvartal 2007. Netto innvandring sto for 77 prosent av økningen. Den høye befolkningsveksten i første kvartal trekker isolert sett i retning av høyere befolkningsvekst i 2008 enn det som er lagt til grunn i tabell 1. For å illustrere betydningen av en eventuell høyere befolkningsvekst har utvalget beregnet merkostnader for det av Statistisk sentralbyrås framskrivningsalternativer som gir den største befolkningsveksten i 2008 (HHMH). Befolkningsveksten anslås da til nærmere 63 000, og de beregnede merkostnadene blir vel 1,9 milliarder kroner.

Utvalget understreker at utgiftsberegningene er beheftet med usikkerhet. Beregningene av mer- og mindreutgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen må betraktes mer som grove anslag enn som eksakte svar.

10 Tjenesteproduksjon og ressursinnsats

Notat fra utvalget til det tredje konsultasjonsmøtet mellom staten og kommunesektoren 19.8.2008

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) er bedt om å lage et notat om utviklingen i kommunesektorens tjenesteproduksjon og ressursinnsats til konsultasjonsmøtet den 19. august 2008 mellom staten og KS.

Notatet beskriver kort utviklingen i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon med vekt på utviklingen fra 2006 til 2007. I vedlegg er det gjort nærmere rede for utviklingen. Utviklingen beskrives i hovedsak gjennom kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen, som eksempelvis antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen, antall elever og lærlinger i videregående opplæring og antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester. Det pågår et arbeid i KOSTRA-systemet for å utvikle objektive indikatorer for kvalitet, og enkelte av disse er også tatt med for å belyse utviklingen i tjenestetilbudet.

Innen barnehagesektoren var det i 2007 rekordstor utbygging for andre år på rad. Om lag 14 900 flere barn fikk plass i barnehage i løpet av året. I tillegg tilbringer barna i snitt stadig lengre tid i barnehagen, slik at kapasitetsveksten har vært enda høyere.

Innen grunnskolen har det blitt flere elever med spesialundervisning, og stadig flere barn har plass i skolefritidsordningen (SFO), men for øvrig er bildet relativt stabilt.

Innen pleie og omsorg har det vært en kraftig vekst i sysselsettingen. Antall årsverk har i løpet av 2007 i følge tall fra Statistisk sentralbyrå økt med nærmere 5 000, eller 4,4 prosent. Omlegging av statistikken fra skjema til registerbasert rapportering i 2007 gjør det vanskelig å danne seg et godt bilde av utviklingen i sektoren som følge av brudd i tidsseriene for mottakere av pleie- og omsorgstjenester.

For barnehage og grunnskole har utvalget fått gjennomført beregninger av i hvilken grad kvantitative mål på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall årsverk. For dette formålet er det konstruert en kvantitetsindikator for hver sektor. Beregningene gir som resultat at kvantitetsindikatoren per årsverk ble noe redusert i grunnskolen og var om lag uendret i barnehagesektoren.

I 2007 gikk elevtallet i videregående opplæring for første gang på flere år ned, til tross for at antall unge mellom 16 og 18 år økte. Nedgangen i elevtallet ser i første rekke ut til å skyldes færre voksne i videregående opplæring. Samtidig er det en lavere andel av de unge som tar videregående opplæring, og blant disse er det en vridning i retning av flere lærlinger. En markert større andel av elevene i første år på videregående fikk oppfylt førstevalget sammenlignet med året før.

Utviklingen i tjenestetilbudet må i tillegg til befolkningsveksten og barnehagereformen ses i sammenheng med kommunesektorens økonomiske situasjon. Sektoren hadde i perioden 2004-2006 en relativt høy inntektsvekst, noe som har bidratt til høyere aktivitet i sektoren. Deler av inntektsveksten i perioden ble imidlertid også benyttet til å styrke kommunesektorens økonomi og dekke inn tidligere underskudd, etter flere år med svak økonomi og ubalanse mellom inntekter og utgifter. I 2007 ble realveksten i kommunesektorens inntekter vesentlige lavere

enn i de tre foregående årene. Den relativt svake inntektsveksten i 2007 må ses i sammenheng med sterk merskattevekst og særskilt sterk inntektsvekst i 2006. Inntektsnivået i 2007 ligger likevel på et noe høyere nivå enn i det økonomiske opplegget som ble vedtatt høsten 2006. Mens inntektsveksten ble lavere, fortsatte aktivitetsveksten i kommunesektoren å øke, og aktivitetsveksten i 2007 var vesentlig høyere enn inntektsveksten. Netto driftsresultat ble redusert fra 5,5 prosent i 2006 til 2,5 prosent i 2007. Aktivitetsveksten i 2007 må ses på bakgrunn av inntektsveksten i både 2006 og 2007.

Vedlegg: Beregninger av produksjon og ressursbruk i kommunesektoren

1 Innledning

En vesentlig del av kommunesektorens tjenesteproduksjon består av nasjonale velferdstjenester rettet mot bestemte aldersgrupper av befolkningen, først og fremst barnehager, grunnskole, videregående opplæring og pleie og omsorg. *Del 2* starter derfor med å gi en beskrivelse av den demografiske utviklingen siden 2002. Deretter beskrives utviklingen i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon i samme periode. Utviklingen beskrives i hovedsak gjennom kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen som antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen, antall elever og lærlinger i videregående opplæring og antall mottakere av pleie- og omsorgstjenester, men også objektive indikatorer for kvalitet, første gang publisert i KOSTRA i 2007, er omtalt.

Del 2 presenterer også dekningsgrader hvor indikatorene for tjenesteproduksjonen relateres til behovet eller størrelsen på målgruppene. I tråd med etablert praksis defineres aldersgrupper som målgrupper. Eksempelvis måles barnehagedekningen ved andelen barn i alderen 1-5 år som har plass i barnehage. For enkelte tjenester vil det være vanskelig å avgrense målgruppen. Pleie- og omsorgssektoren har et økende antall yngre brukere, mens dekningsgradene ofte relateres til antall eldre. Videre er det slik at ikke alle i samme aldersgruppe har behov for eller ønske om å benytte den aktuelle tjenesten. Med unntak for grunnskole, som er obligatorisk for alle, vil det typisk være slik at full behovsdekning nås ved en lavere dekningsgrad enn 100 prosent. Hva som skal betraktes som tilfredsstillende dekningsgrad, er et politisk spørsmål.

I *del 3* presenteres beregninger som illustrerer i hvilken grad kvantitative indikatorer på tjenesteproduksjonen har økt i takt med ressursinnsatsen målt ved antall avtalte årsverk. Beregningene omfatter barnehage og grunnskole.

2 Utvikling i demografi og tjenesteyting 2002-2007

I del 2 vises befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i det kommunale tjenestetilbudet. Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen og videregående opplæring, samt pleie- og omsorgssektoren. Tallene er hentet fra KOSTRA, der reviderte tall ble publisert 16. juni 2008, og fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI).

Overgangen fra skjema- til registerbasert rapportering av tjenestedata innen pleie og omsorgssektoren i forbindelse med innføring av IPLOS (individbasert pleie- og omsorgsstatistikk) har medført et brudd i tidsserien for mottakere av hjemmetjenester. Tallene for hjemmetjenester for 2007 er derfor ikke direkte sammenlignbare med foregående år. I tillegg er det oppdaget feil i et av de lokale fagsystemene. Statistisk sentralbyrå ventes derfor først å kunne publisere foreløpig reviderte IPLOS-tall i august.

2.1 Demografisk utvikling

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester. Den demografiske utviklingen i perioden 2002-2007 beskrives i tabell 1.

Tabell 1 Demografisk utvikling 2002-2007

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	298 100	290 800	289 300	292 500	-5 600	3 200	1,1
Antall barn 1-2 år	117 300	115 600	115 900	117 900	600	2 000	1,7
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	613 000	622 700	621 800	619 600	6 600	-2 200	-0,4
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	162 400	179 500	186 800	191 100	28 800	4 300	2,3
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 075 700	1 092 700	1 096 000	1 099 300	23 600	3 300	0,3
Pleie- og omsorg:							
Antall eldre 67-79 år	400 100	390 300	391 600	395 100	-4 900	3 500	0,9
Antall eldre 80 – 89 år	177 400	185 100	186 300	185 300	7 900	-1 000	-0,5
Antall eldre 90 år og over	27 600	30 800	31 900	33 300	5 600	1 400	4,4
Antall eldre 67 år og over	605 100	606 200	609 700	613 700	8 600	4 000	0,7
Totalt:							
Antall innbyggere 1-18 år og 67 år og over	1 678 600	1 699 200	1 707 600	1 717 000	38 400	9 400	0,5
Antall innbyggere i alt	4 552 300	4 640 200	4 681 100	4 737 200	184 900	56 000	1,2
Andel innbyggere 1-18 år og 67 år og over	37,0	36,6	36,5	36,2	-0,8	-0,2	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Innbyggertallet i de viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester (dvs. barn og unge 1-18 år og innbyggere 67 år og over) økte fra 2002 til 2007, noe som isolert sett indikerer et økt behov for kommunale tjenester. Perioden sett under ett har antall barn i barnehagealder gått ned, mens antall barn i skolealder har økt. Det har blitt flere eldre (67 år og over), og denne økningen kan henføres til aldersgruppen over 80 år. Det samlede innbyggertallet har i perioden økt sterkere enn innbyggertallet i de forannevnte målgruppene.

Nedgangen i antall barn i barnehagealder i perioden gjør det isolert sett lettere å oppnå målsettingen om full barnehagedekning, men regionvise variasjoner rundt demografi, flyttemønster o.l. gjør at det vil kunne være store geografiske forskjeller. Økningen i barne- og ungdomskullene i perioden betyr, foruten økt etterspørsel etter skoleplasser, også økt behov for barnevernstjenester.

Også i 2007 var det en kraftig vekst i antall unge med rett til videregående opplæring og antall eldre over 90 år, mens det var en mindre økning i antall barn i barnehagealder og en mindre nedgang i antall barn i grunnskolealder. For 2007 indikerer utvalgets beregninger at merkostnadene knyttet til den demografiske utviklingen var nær 1,9 milliarder kroner, forutsatt samme standard og dekningsgrader som året før.

Statistisk sentralbyrå publiserte 8. mai 2008 nye befolkningsframskrivninger. Basert på deres middelalternativ, forventes det for 2008 en økning i antall barn i barnehagealder på om lag 5 000, mens antallet barn i grunnskolealder vil gå svakt ned. Den sterke økningen i unge mellom 16 og 18 år som har vært de senere årene, forventes å avta i 2008 før den flater ut fra 2009. Antall innbyggere over 67 år vil øke svakt, men det forventes fortsatt en sterk vekst i antall eldre over 90 år.

2.2 Kommunale tjenester

Barnehager

Tabell 2 Utvikling i barnehagesektoren 2002-2007 (private og kommunale)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon:							
Barn med plass i barnehage i alt:	198 200	223 400	235 000	249 800	51 500	14 900	6,3
- herav andel i kommunal barnehage	56,8	53,1	52,4	52,5	-4,3	0,1	
Barn 1-2 år med plass i barnehage	47 400	62 400	71 600	81 700	34 300	10 100	14,1
Andel barn med heltidsplass (41 timer eller mer per uke)	58,2	68,8	74,6	79,7	21,5	5,1	
Korrigerte oppholdstimer*	7	8		10	3 034	804	
	421 300	932 400	9 651 600	456 000	700	400	8,3
Gjennomsnittlig oppholdstid per barn per uke	37,5	39,0	40,2	41,1	3,6	0,9	2,2
Dekningsgrad:							
Andel 1-5 år med plass	65,9	76,0	80,3	84,3	18,4	4,0	
Andel 1-2 år med plass	40,4	53,9	61,8	69,3	28,9	7,5	
Ressursinnsats:							
Antall årsverk	42 500	50 300	54 900	60 500	18 000	5 600	10,3
Kvalitet:							
Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskoleutdanning	88,1	89,2	86,9	83,1	-5,0	-3,8	
Andel assistenter med førskole-, fag- eller annen pedagogisk utdanning	19,1	20,2	..	1,1	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

*Oppholdstimer i kommunale barnehager korrigert for alder og oppholdstidskategorier. Antall barn 0-2 år vektet med 2, antall barn 3 år vektet med 1, 5 og 4-6 åringer vektet med 1. Oppholdstid 0-8 timer vektet med 6, timer, 9-16 vektet med 13 timer, 17-24 timer vektet med 21 timer, 25-32 timer vektet med 29 timer, 33-40 timer vektet med 37 timer, og 41 timer eller mer vektet med 45 timer.

Barnehagedekningen økte fra knapt 66 prosent i 2002 til i overkant av 84 prosent i 2007. Hovedforklaringen er den sterke barnehageutbyggingen i denne perioden, men også færre barn i barnehagealder har gjort det lettere å oppnå økt dekning. I løpet av perioden har over 51 000 flere barn fått plass i barnehage, hvorav 14 900 i løpet av 2007. Av de nye barnehageplassene i 2007 ble 55 prosent etablert i privat regi. Samlet sett drives nå nærmere halvparten av barnehageplassene av private.

De fem siste årene har det vært en økning i andelen heldagsplasser, og i snitt tilbrakte hvert barn med barnehageplass 3½ timer mer i barnehagen per uke i 2007 enn i 2002. Kapasitetsveksten har altså vært enda større enn det økningen i antall barn med barnehageplass tyder på. Fra 2002 til 2007 økte antall korrigerte oppholdstimer med 41 prosent, mens veksten i antall barn med plass utgjorde 26 prosent.

Parallelt med den sterke utbyggingen av barnehageplasser har det vært en kraftig økning i ressursinnsatsen, målt ved avtalte årsverk. Hvis en ser perioden siden 2002 under ett, har utviklingen i ressursinnsatsen omtrent fulgt kapasitetsveksten i sektoren, målt ved korrigerte oppholdstimer. I 2007 økte ressursinnsatsen noe mer enn hva økningen i korrigert oppholdstid isolert sett skulle tilsi.

Andel styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning har de siste årene gått jevnt ned. Dette må ses i sammenheng med at antall barnehager og antall

barnehageplasser har økt kraftig i samme periode. Antallet styrere og pedagogiske ledere med godkjent førskolelærerutdanning har riktignok økt, men ikke i samme takt som utbyggingen av sektoren. Andelen assistenter med fagutdanning gikk på sin side opp i 2007.

Siden 2004 er det blitt publisert ventelistetall for barnehagene. Selv med sterk utbygging de siste årene, har nedgangen i ventelistene fram til inngangen av 2007 vært beskjeden, men anslaget ved inngangen til 2008 tyder på at ventelistene nå er betydelig mindre. Anslagsvis 8 700 barn stod på venteliste ved årsskiftet, mot 12 000 barn året før. Dette er imidlertid et usikkert anslag. Økningen i etterspørselen de senere årene må ses i sammenheng med lavere priser, samt at bedre tilgang på barnehageplasser og et bedre arbeidsmarked kan føre til at flere foreldre søker om plass for barna sine.

Grunnskole

Tabell 3 Utvikling i grunnskoleopplæring 2002-2007 (private og offentlige)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon*:							
Elever i alt i grunnskolen	610 300	619 600	618 700	616 400	6 100	-2 700	-0,4
Antall elever med plass i SFO	133 500	133 300	137 600	143 300	9 800	5 700	4,1
Antall elever med spesialundervisning	34 100	34 700	35 600	37 800	3 700	2 200	6,2
Dekningsgrad:							
Andel elever 6-9 år med plass i SFO	52,6	52,3	55,5	58,7	6,1	3,2	
Ressursinnsats:							
Årsverk av undervisningspersonale*	51 200	50 700	51 300	50 800
Årstimer til undervisning i alt**	32 952 600	33 550 000	33 792 100	34 151 000	1 198 400	358 900	1,1
- Derav årstimer til spesialundervisning	4 581 300	4 583 900	4 804 400	5 119 100	537 800	325 600	6,4
Andre årstimer ***	..	52 600	72 800	74 300	..	1 500	2,1
Årstimer til undervisn. i alt per elev**	54,0	54,1	54,6	55,4	1,4	1,0	1,8
Kvalitet:							
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1.-7. årstrinn****	..	13,5	13,5	13,3	..	-0,2	-1,5
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 8.-10. årstrinn****	..	15,1	15,1	15,0	..	-0,1	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Grunnskolens informasjonssystem (GSI)

* I rapporteringen for 2007 (skoleåret 2007-2008) til GSI er "årsverk til undervisning til annet enn undervisning" (lesetimer o.l.) for første gang skilt ut som eget punkt. Disse tallene ligger dermed ikke inne i årsverkstallene for 2007, men er inkludert i årsverkstallene for de foregående år. Det er derfor et brudd i tidsserien mellom 2006 og 2007.

** Begrepene årstimer og årstimer per elev kan illustreres gjennom et eksempel. På en skole med 10 lærere hvor alle underviser 26 timer per uke i 38 uker, vil antall årstimer ved skolen være 9 880 (10x26x38). Og dersom skolen har 135 elever, blir årstimer per elev 73,2 (9 880/135).

*** Andre årstimer inkl. bl.a. timer til sosialpedagogiske tjenester/rådgiver, kontaktlærertjeneste for elevråd, kontaktlærer, pedagogisk veiledning, utvikling med mer.

**** Indikatoren viser beregnet gjennomsnittlig gruppestørrelse ved å se på forholdet mellom elevtimer og lærertimer. Elevtimer er det samlede antall timer elevene har krav på etter forskriftsfestet fag- og timefordeling, herunder eventuelle kommunale tillegg til nasjonal norm. Lærertimer er det samlede antall timer lærerne underviser. Selv om antall elever i en gitt undervisningssituasjon vil variere innenfor den enkelte skole og det enkelte årstrinn, gir indikatorene et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer.

Elevtallet i grunnskolen har de to siste årene gått ned etter å ha økt hvert år siden 2001. I 2007 ble antall elever redusert med 2 700 eller 0,4 prosent. Samtidig har årstimer til undervisning økt

med 1,1 prosent. Dette kan for 2007 i stor grad henføres til at flere elever får spesialundervisning, mens økningen for øvrig siden 2002 i første rekke har kunnet henføres til flere elever og en økning i timetallet i grunnskolen.

Nærmere 6 av 10 barn mellom seks og ni år hadde i 2007 plass i skolefritidsordningen (SFO). Andelen har de to siste årene økt etter å ha ligget relativt stabil siden 2002, og i alt benyttet 5 700 flere barn seg av ordningen i 2007 enn i 2006.

Pleie og omsorgstjenester

Tabell 4 Utvikling i pleie- og omsorgssektoren 2002-2007 (private og kommunale)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon:							
Antall mottakere av hjemmetjenester*		164			
	162 100	600	171 200	
- herav under 67 år	41 600	50 200	55 000	
- herav 67-79 år	42 700	36 400	36 300	
- herav 80-89 år	64 000	62 800	64 500	
- herav 90 år og eldre	13 700	15 300	16 100	
Antall beboere i institusjon	41 600	40 700	40 600	40 600	-1 000	100	0,1
Kommunalt disponerte omsorgsboliger, i alt	21 500	25 600	26 400	27 300	5 800	900	3,4
Dekningsgrad:							
Andel 80 år og over som bor på institusjon	14,5	14,6	14,3	14,2	-0,3	-0,1	
Andel 67 år og over som mottar hjemmetjenester	15,0	18,9	19,1
Andel 80 år og over som mottar hjemmetjenester	37,9	36,2	37,0
Ressursinnsats:							
Årsverk i alt **	106 500	107 000	113 200	118 200	..	5 000	4,4
Kvalitet:							
Legeårsverk per 1000 plasser i institusjon	..	6,7	7,0	7,8	..	0,8	11,4
Fysioterapiårsverk per 1000 plasser i institusjon	8,2	7,7	8,1	8,6	0,4	0,5	6,2
Andel årsverk med fagutdanning	..	70	71	71	..	0	
Andel plasser i brukertilpasset enerom m/ bad/wc	..	55,8	55,6	63,3	..	7,7	

Kilde: Statistisk sentralbyrå

* Brudd i tidsserien. Tallene for 2002, 2005 og 2006 refererer seg til mottakere av hjemmetjenester, hentet fra innrapporterte KOSTRA-skjema. F.o.m. 2007 er dataserien definert som mottakere av kjernetjenester i IPLOS, og inkluderer da også antall personer som mottar avlastning utenfor institusjon og omsorgslønn, samt hjemmesykepleie, praktisk bistand og brukerstyrt personlig assistanse (BPA).

** Årsverksstatistikken er registerbasert personellstatistikk fra KOSTRA. Statistikken baserer seg i hovedsak på Rikstrygdeverkets Arbeidstaker/Arbeidsgiverregister. SSB supplerer A/A-statistikken med tall fra andre registre. Innrapportering til A/A-registeret skjer løpende gjennom året. Registerstatistikk gir ikke mulighet til å skille ut vikarer. Årsverk er beregnet ut fra avtalt arbeidstid.

Ressursinnsatsen i form av antall årsverk innen pleie- og omsorgstjenestene økte kraftig i 2007. I følge Statistisk sentralbyrå var det 5 000 nye avtalte årsverk i sektoren i 2007, noe som tilsvarer en vekst på 4,4 prosent. Andelen av de ansatte som har helse- og sosialfaglig utdanning, er uendret fra året før.

Det er økende behov knyttet til at det blir flere eldre over 90 år, samtidig som det blir flere yngre mottakere. De siste årene har antall mottakere av hjemmetjenester under 67 år økt betydelig mer enn befolkningsveksten skulle tilsi. Samlet sett har utviklingen de siste årene vist en betydelig endring i hvilke grupper som benytter de hjemmebaserte pleie- og

omsorgstjenestene. Endring i sammensetningen av mottakergruppen med flere brukere blant yngre og de eldste kan tyde på økt pleietyngde blant brukerne.

Innføring av IPLOS har medført et brudd i tidsserien for mottakere av hjemmetjenester, slik at tallene for hjemmetjenester for 2007 ikke er direkte sammenlignbare med foregående år. Det er også oppdaget feil i et av de lokale fagsystemene. Statistisk sentralbyrå ventes derfor først å kunne publisere foreløpig reviderte IPLOS-tall i august.

Antallet sykehjemsplasser og andelen i aldersgruppen over 80 år som bor på sykehjem, var om lag uendret i 2007, mens det har vært en økning i antall omsorgsboliger. Dette er i samsvar med utviklingen de siste årene og har blant annet sammenheng med en bevisst satsing i kommunene på mer bruk av omsorgsboliger og hjemmebaserte tjenester og mindre bruk av sykehjemssopphold som omsorgstilbud. Samtidig som antall beboere på sykehjem har vært stabil, har det vært en økning i antall legeårsverk som utføres på institusjonene, mens antall årsverk av fysioterapeuter har ligget på om lag samme nivå. Det har i 2007 også vært en relativt stor økning i andelen tjenestemottakertilpassede enerom der beboeren har eget bad og toalett.

2.3 Fylkeskommunale tjenester

Tabell 5 Utvikling i videregående opplæring 2002-2007 (private og kommunale)

	2002	2005	2006	2007	Absolutt endring 2002-07	Absolutt endring 2006-07	Prosentvis endring 2006-07
Produksjon:							
Antall elever i videregående skoler i alt	169 900	185 200	194 300	191 400	21 500	-2 900	-1,5
Antall elever i fylkeskommunale videregående skoler	156 700	171 700	176 800	173 700	17 000	-3 100	-1,8
Antall lærlinger	29 600	31 300	34 400	37 200	7 600	2 800	8,1
Dekningsgrad:							
Andel 16-18 åringer som er i videregående opplæring (både elever og lærlinger)	88,8	90,1	91,3	89,7	1,1	-1,6	
Andel av elevene som er 20 år eller eldre	..	9,5	9,7	8,5	..	-1,2	
Ressursinnsats:							
Lærerårsverk i alt, fylkeskommunale skoler, minus fravær*	..	19 900	20 500	20 600	..	100	0,6
Elever i fylkeskommunale skoler per lærerårsverk, minus fravær*	..	9,3	9,5	9,3	..	-0,2	
Kvalitet:							
Andel elever med førstevalget til skole og kurs oppfylt	..	74,9	81,4	85,6	..	4,2	
Andel elever som har sluttet i løpet av året	..	4,1	4,6	4,5	..	-0,1	

* Fra og med 2004 er årsverkstatistikken registerbasert personellstatistikk i KOSTRA. Statistikken er sammenlignbar med statistikken fra tidligere år som er innhentet fra STS (Statens tjenestemannsregister).

Antall 16-18-åringar har økt kraftig i flere år, og den demografiske utfordringen har som følge av dette vært større for fylkeskommunene enn for kommunene. Det var en relativt sterk vekst i aldersgruppen 16-18 år også i 2007, selv om veksten har avtatt noe sammenlignet med foregående år. Til tross for dette har det i løpet av det siste året blitt færre elever i videregående skole. Dette ser i første rekke ut til å skyldes færre voksne i videregående opplæring. Samtidig er det en lavere andel av de unge som tar videregående opplæring, og blant disse er det en vridning i retning av at flere tar praktisk opplæring med lønn i bedrifter. Det har det siste året vært en relativt kraftig økning i antallet lærlinger, og nærmere hver fjerde lærling, både av det totale antallet og av økningen i 2007, er i alderen 16-18 år.

Mens elevtallet har gått noe ned, ligger avtalte lærerårsverk på de fylkeskommunale skolene, korrigert for legemeldt sykefravær og fødselspermisjon, på om lag samme nivå som året før. En

markert større andel av elevene i 2007 fikk oppfylt førstevalget sammenlignet med året før, mens andelen som sluttet i løpet av året ligger på om lag samme nivå som i 2006.

3 Utviklingen i tjenesteproduksjon i forhold til årsverksinnsatsen i kommunene

Kommunesektoren er en sentral produsent av nasjonale velferdstjenester. Produktivits- og effektivitetsutviklingen i sektoren vil blant annet avhenge av i hvilken grad økt ressursinnsats bidrar til mer og bedre tjenester. Fordi det er vanskelig å etablere fullstendig mål på utviklingen i tjenesteproduksjonen, er det vanskelig å måle produktivitet og effektivitet. Tidligere i dette notatet er det presentert en rekke kvantitative indikatorer for tjenesteproduksjonen som antall barnehageplasser, antall årstimer i grunnskolen og antall mottaker av pleie- og omsorgstjenester. Det finnes også relevante kvalitetsindikatorer som brukertilfredshet, karakterer og andel enerom i institusjon, men det er vanskelig å etablere et sett av indikatorer som fanger opp alle aspekter ved kvalitetsbegrepet.

I det følgende studeres utviklingen i kvantitative mål på tjenesteproduksjonen i forhold til utviklingen i antall årsverk. Den sentrale indikatoren er forholdet mellom et kvantitativt mål på tjenesteproduksjonen og antall avtalte årsverk, og omtales som kvantitetsindikator per årsverk. En økning i kvantitetsindikatoren per årsverk betyr at det kvantitative målet på tjenesteproduksjonen har økt relativt mer enn årsverksinnsatsen, mens en reduksjon betyr at tjenesteproduksjonen har økt relativt mindre enn årsverksinnsatsen. Det er av betydelig interesse å undersøke om utviklingen i tjenesteproduksjon holder tritt med årsverksinnsatsen, men utviklingen i kvantitetsindikatoren vil ikke nødvendigvis gi uttrykk for produktivitsutviklingen. Utviklingen i kvantitetsindikator per årsverk vil overvurdere produktivitsutviklingen i situasjoner hvor kvaliteten reduseres, og undervurdere produktivitsutviklingen i situasjoner hvor kvaliteten øker.

I beregningene benyttes avtalte årsverk. Det innebærer at også de ansatte som er fraværende som følge av sykdom eller fødselspermisjon, inngår i tallene. Avtalte årsverk sier dermed noe om hvor mange som er ansatt til å gjøre jobben, både fast ansatte, ekstrahjelper og vikarer. Kvantitetsindikatoren for produksjon per årsverk, slik den brukes i dette kapitlet, sier derfor ikke nødvendigvis noe om hvor mye som blir produsert i forhold til antall utførte årsverk av de som faktisk er på jobb, men indikerer kun hvor mye som blir produsert av de ressursene samfunnet bruker. Det betyr at også endringer i forholdet mellom ansatte og antallet som er på jobb utgjør en potensiell feilkilde i beregningene. For eksempel vil en vekst i sykefraværet som gjør det nødvendig å benytte vikarer, trekke i retning av at indikatoren undervurderer den faktiske utviklingen i produksjon per årsverk.

Beregningene omfatter barnhage og grunnskole og tar utgangspunkt i ett eller flere kvantitative mål for tjenesteproduksjonen. Endringene i indikatorene for tjenesteproduksjon og årsverk er vist i tabell 6.

Pleie og omsorg er ikke inkludert fordi innføringen av IPLOS som nevnt har medført at tjenesteindikatorer for hjemmetjenesten ikke er direkte sammenliknbare med tilsvarende tall for tidligere år. Datagrunnlaget for barnehage er KOSTRA-data publisert i juni 2008, mens dataene for grunnskolen er hentet fra GSI. Beregningene av kvantitetsindikatorer per årsverk omfatter kun kommunale barnehager og kommunale grunnskoler. De rapporterte tallene for utviklingen i produksjon og årsverk i tabell 6 kan derfor avvike noe fra tabellene 2 og 3 som omfatter både private og kommunale enheter.

For barnehagesektoren benyttes korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager som kvantitetsmål på tjenesteproduksjonen. Korrigerte oppholdstimer fanger opp utviklingen i antall plasser, gjennomsnittlig oppholdstid og det forhold at de yngste barna er mer ressurskrevende enn de eldste. Målt på denne måten har produksjonen i kommunale barnehager økt med 10,5 prosent fra 2006 til 2007. Dette er samme vekst som for antall årsverk slik at kvantitetsindikatoren per årsverk for kommunale barnehager er uendret fra 2006 til 2007. Dette indikerer at det forhold at årsverksinnsatsen økte relativt mer enn antall korrigerte oppholdstimer for sektoren som helhet, jf. del 2, har sammenheng med utviklingen i de private barnehagene.

I grunnskolen benyttes antall årstimer til undervisning og antall elever i SFO som kvantitetsmål på tjenesteproduksjonen, der de relative vektene for de to indikatorene er henholdsvis 94,7 og 5,3 prosent. Antall årstimer til undervisning økte med 1,0 prosent fra 2006 til 2007, og antall elever i SFO med nærmere 5 prosent, noe som medfører at den samlede kvantitetsindikatoren økte med 1,2 prosent. På grunn av endrede definisjoner i GSI er det noe usikkerhet knyttet til årsverksutviklingen i grunnskolen. I tabell 6 er det forsøkt å gjøre tallene for 2007 mest mulig sammenliknbare med tallene for 2006 ved å inkludere årsverk til undervisning til annet enn undervisning (lesetimer o.l.). Dette gir en årsverksvekst på 2,8 prosent og en reduksjon i kvantitetsindikatoren per årsverk på 1,5 prosent. Det er mulig at denne korrigeringen overvurderer årsverksveksten, og i så fall vil reduksjonen i kvantitetsindikatoren per årsverk være mindre enn det som framgår av tabell 6.

*Tabell 6 Endring fra 2006 til 2007 i indikatorer for tjenesteproduksjon og ressursinnsats i kommunene**

	Prosentvis endring 2006-2007
Barnehager	
Kvantitetsindikator	10,5
Korrigerte oppholdstimer	10,5
Årsverk	10,5
Kvantitetsindikator per årsverk	0,0
Grunnskole	
Kvantitetsindikator	1,2
Årstimer til undervisning	1,0
Elever i SFO	4,9
Årsverk	2,8
Undervisning**	2,8
SFO	4,1
Kvantitetsindikator per årsverk	-1,5

*Vektene for kvantitetsindikatoren for grunnskolen er basert på budsjettandeler 2006. Det gir en vekt på 0,947 for årstimer og 0,053 for antall elever i SFO. og antall elever i SFO en vekt på 0,053. Beregningene for grunnskole er basert på samtlige kommuner. For barnehager er beregningene basert på 428 grunn av manglende data i ett av årene for 3 kommuner.

**Årsverk til undervisning til annet enn undervisning (lesetimer o.l.) er inkludert i tallet for 2007 slik at det blir sammenliknbart med tilsvarende tall for 2006, jf. note til tabell 3.

Vedlegg

Vedlegg 1**Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen 2006-2009.
Nasjonalregnskapets gruppering***Tabell 1.1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt, 2006-2009. Mill. kroner og endring i prosent.*

	Millioner kroner				Endring i prosent		
	2006*	2007*	2008**	2009**	06/07*	07/08**	08/09**
A. Brutto inntekter (B+C)	278 554	294 688	316 996	338 984	5,8	7,6	6,9
B. Løpende inntekter	275 694	292 178	314 441	336 427	6,0	7,6	7,0
Gebyrer	35 062	36 917	38 951	40 903	5,3	5,5	5,0
Formuesinntekter	15 795	18 108	20 991	21 386	14,6	15,9	1,9
Renter	5 234	6 568	25,5
Utbytte	4 659	6 107	31,1
Uttak fra forretningsdrift	2 485	1 407	-43,4
Korreksjon indirekte målte finansielle tj.	3 417	4 026	17,8
Skatter i alt	120 268	122 569	128 380	136 990	1,9	4,7	6,7
Produksjonsskatter	5 484	6 219	6 350	6 460	13,4	2,1	1,7
Eiendomsskatt	4 887	5 542	5 675	5 775	13,4	2,4	1,8
Andre produksjonsskatter	597	677	675	685	13,4	-0,3	1,5
Skatt på inntekt og formue	114 784	116 350	122 030	130 530	1,4	4,9	7,0
Overføringer fra staten	101 065	110 317	121 651	132 510	9,2	10,3	8,9
Rammeoverføringer	53 931	57 804	62 196	69 205	7,2	7,6	11,3
Andre overføringer	47 134	52 513	59 455	63 305	11,4	13,2	6,5
Andre innenlandske løpende overføringer	3 504	4 267	4 468	4 638	21,8	4,7	3,8
C. Kapitalinntekter	2 860	2 510	2 555	2 557	-12,2	1,8	0,1
Salg av fast realkapital	288	50	55	57	-82,6	10,0	3,6
Salg av fast eiendom	2 572	2 460	2 500	2 500	-4,4	1,6	0,0
D. Brutto utgifter (E+F)	277 854	306 732	334 387	355 636	10,4	9,0	6,4
E. Løpende utgifter	246 610	269 934	294 618	314 221	9,5	9,1	6,7
Lønnskostnader	144 682	155 548	169 800	181 856	7,5	9,2	7,1
Produktinnsats	56 818	60 914	66 011	69 621	7,2	8,4	5,5
Produktkjøp til husholdninger	12 489	14 989	15 931	16 731	20,0	6,3	5,0
Renter	7 504	11 052	14 263	15 946	47,3	29,1	11,8
Overføringer til private	23 604	25 318	26 513	27 845	7,3	4,7	5,0
Produksjonssubsidier	8 871	9 416	9 861	10 356	6,1	4,7	5,0
Stønader til husholdninger	7 857	7 930	8 304	8 721	0,9	4,7	5,0
Sosialhjelpsstønader	4 769	4 479	4 690	4 926	-6,1	4,7	5,0
Andre stønader til husholdninger	3 088	3 451	3 614	3 795	11,8	4,7	5,0
Ideelle organisasjoner	6 876	7 972	8 348	8 768	15,9	4,7	5,0
Overføringer til staten	1 513	2 113	2 100	2 222	39,7	-0,6	5,8
F. Kapitalutgifter	31 244	36 798	39 769	41 415	17,8	8,1	4,1
Anskaffelse av fast realkapital	29 647	35 045	38 269	39 915	18,2	9,2	4,3
Kjøp av fast eiendom	928	1 110	900	900	19,6	-18,9	0,0
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	669	643	600	600	-3,9	-6,7	0,0
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	700	-12 044	-17 391	-16 652			
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	29 359	34 995	38 214	39 858	19,2	9,2	4,3

* foreløpige tall

** anslag

Kilde: SSB og Finansdepartementet

Tabell 1.2 Inntekter og utgifter i kommunene inkl. Oslo 2005-2007. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2005	2006*	2007*	05/06*	06/07*
A. Brutto inntekter (B+C)	216 822	237 821	251 289	9,7	5,7
B. Løpende inntekter	214 294	235 186	249 045	9,7	5,9
Gebyrer	32 644	33 369	35 104	2,2	5,2
Formuesinntekter	9 791	11 520	12 847	17,7	11,5
Renter	4 561	4 877	5 944	6,9	21,9
Utbytte	2 764	4 158	5 496	50,4	32,2
Uttak fra forretningsdrift	2 466	2 485	1 407	0,8	-43,4
Skatter i alt	92 781	103 672	105 941	11,7	2,2
Produksjonsskatter	5 053	5 484	6 208	8,5	13,2
Eiendomsskatt	4 324	4 887	5 542	13,0	13,4
Andre produksjonsskatter	729	597	666	-18,1	11,6
Skatt på inntekt og formue	87 728	98 188	99 733	11,9	1,6
Overføringer fra staten	74 935	82 289	90 047	9,8	9,4
Rammeoverføringer	36 437	40 737	43 167	11,8	6,0
Andre overføringer	38 498	41 552	46 880	7,9	12,8
Overføring fra fylkeskommunen	1 158	1 380	1 456	19,2	5,5
Andre innenlandske løpende overføringer	2 985	2 956	3 650	-1,0	23,5
C. Kapitalinntekter	2 528	2 635	2 244	4,2	-14,8
Salg av fast realkapital	453	283	44	-37,5	-84,5
Salg av fast eiendom	2 075	2 352	2 200	13,3	-6,5
D. Brutto utgifter (E+F)	219 790	236 589	261 599	7,6	10,6
E. Løpende utgifter	195 652	210 018	230 508	7,3	9,8
Lønnskostnader	120 754	127 856	137 492	5,9	7,5
Produktinnsats	42 546	46 147	48 945	8,5	6,1
Produktkjøp til husholdninger	8 621	11 129	13 479	29,1	21,1
Renter	6 187	6 885	10 196	11,3	48,1
Overføringer til private	15 981	16 741	18 649	4,8	11,4
Produksjonssubsidier	3 703	3 819	4 370	3,1	14,4
Stønader til husholdninger	7 202	7 521	7 558	4,4	0,5
Sosialhjelpsstønader	4 938	4 760	4 469	-3,6	-6,1
Andre stønader til husholdninger	2 264	2 761	3 089	22,0	11,9
Ideelle organisasjoner	5 076	5 401	6 721	6,4	24,4
Overføringer til staten	1 191	874	1 342	-26,6	53,5
Overføringer til fylkeskommunen	372	386	405	3,8	4,9
F. Kapitalutgifter	24 138	26 571	31 091	10,1	17,0
Anskaffelse av fast realkapital	23 333	25 603	30 098	9,7	17,6
Kjøp av fast eiendom	667	853	993	27,9	16,4
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	138	115	0	-16,7	-100,0
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-2 968	1 232	-10 310		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	22 880	25 320	30 054	10,7	18,7

*Foreløpige tall

Kilde: SSB

Tabell 1.3 Inntekter og utgifter i fylkeskommunene ekskl. Oslo. 2005-2007. Mill. kroner og endring i prosent.

	Millioner kroner			Endring i prosent	
	2005	2006*	2007*	05/06*	06/07*
A. Brutto inntekter (B+C)	36 118	39 082	41 234	8,2	5,5
B. Løpende inntekter	35 778	38 857	40 968	8,6	5,4
Gebyrer	1 799	1 693	1 813	-5,9	7,1
Formuesinntekter	1 007	858	1 235	-14,8	43,9
Renter	375	357	624	-4,8	74,8
Utbytte	632	501	611	-20,7	22,0
Skatter i alt	14 965	16 596	16 628	10,9	0,2
Produksjonsskatter	1	0	0	-100,0	-
Skatt på inntekt og formue	14 964	16 596	16 628	10,9	0,2
Overføringer fra staten	17 193	18 776	20 270	9,2	8,0
Rammeoverføringer	12 137	13 194	14 637	8,7	10,9
Andre overføringer	5 056	5 582	5 633	10,4	0,9
Overføring fra kommunene	372	386	405	3,8	4,9
Andre innenlandske løpende overføringer	442	548	617	24,0	12,6
C. Kapitalinntekter	340	225	266	-33,8	18,2
Salg av fast realkapital	4	5	6	25,0	20,0
Salg av fast eiendom	336	220	260	-34,5	18,2
D. Brutto utgifter (E+F)	36 450	39 614	42 968	8,7	8,5
E. Løpende utgifter	32 331	34 941	37 261	8,1	6,6
Lønnskostnader	16 143	16 826	18 056	4,2	7,3
Produktinnsats	6 691	7 254	7 943	8,4	9,5
Produktkjøp til husholdninger	1 190	1 360	1 510	14,3	11,0
Renter	571	619	856	8,4	38,3
Overføringer til private	5 803	6 863	6 669	18,3	-2,8
Produksjonssubsidier	4 134	5 052	5 046	22,2	-0,1
Stønader til husholdninger	382	336	372	-12,0	10,7
Sosialhjelpsstønader	5	9	10	80,0	11,1
Andre stønader til husholdninger	377	327	362	-13,3	10,7
Ideelle organisasjoner	1 287	1 475	1 251	14,6	-15,2
Overføringer til staten	775	639	771	-17,5	20,7
Overføring til kommunene	1 158	1 380	1 456	19,2	5,5
F. Kapitalutgifter	4 119	4 673	5 707	13,4	22,1
Anskaffelse av fast realkapital	3 330	4 044	4 947	21,4	22,3
Kjøp av fast eiendom	6	75	117	1150,0	56,0
Kapitaloverføringer til næringsvirksomhet	783	554	643	-29,2	16,1
G. Overskudd før lånetransaksjoner (A-D)	-332	-532	-1 734		
Memo: Bruttoinvesteringer eksklusiv eiendom	3 326	4 039	4 941	21,4	22,3

*Foreløpige tall

Kilde: SSB

Vedlegg 2a**Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 2007
Kommuner og fylkeskommuner***Tabell 2.1 Hovedtall for drift, investering og finansiering. Millioner kroner*

	2007				2006
	Kommunene eksk. Oslo	Oslo	Fylkes- kommunene	Sum	Sum
Drift					
1. Driftsinntekter	209 501	32 222	40 812	282 535	269 225
2. Driftsutgifter (ekskl. avskrivninger)	198 262	31 057	38 785	268 104	249 164
3. Brutto driftsres. (1-2)	11 239	1 164	2 027	14 431	20 061
4. Renteinntekter	7 983	1 598	1 272	10 852	8 877
4.a Herav utbytte	2 970	790	646	4 407	3 858
5. Renteutgifter	8 819	657	833	10 309	6 858
Netto renteutg.	836	-941	-439	-544	-2 019
6. Netto avdrag	6 359	629	830	7 819	7 188
7. Netto driftsres. (3+4-5-6)	4 044	1 476	1 636	7 156	14 892
Investeringer					
8. Brutto investeringsutg.	27 703	2 288	4 980	34 971	28 832
9. Tilskudd, refusjon, salg fast eiendom	6 386	1 838	733	8 957	8 955
10. Overskudd før lån (3+4-5-8+9)	-10 914	1 655	-1 781	-11 040	2 203
Finansiering					
11. Bruk av lån netto	17 226	760	3 168	21 154	16 611
12. Netto premieavvik	-1 943	-728	-149	-2 820	-2 412
13. Netto anskaffelse av midler (11+9+7-8+12+6a)	-1 990	1 058	408	-524	9 214
Nøkkeltall					
Brutto dr.res i % av innt.	5,4 %	3,6 %	5,0 %	5,1 %	7,5 %
Renter/avdrag i % av innt.	-3,4 %	1,0 %	-1,0 %	-2,6 %	-1,9 %
Netto dr.res. i % av innt.	1,9 %	4,6 %	4,0 %	2,5 %	5,5 %
Bruttoinvest. i % av innt.	13,2 %	7,1 %	12,2 %	12,4 %	10,7 %
Overskudd i % av innt.	-5,2 %	5,1 %	-4,4 %	-3,9 %	0,8 %
Lån i % av bruttoinvest.	62,2 %	33,2 %	63,6 %	60,5 %	57,6 %

Vedlegg 2b**Driftsutgifter 2007 etter funksjon og art. Kommunene, Oslo og fylkeskommunene***2.1 Kommunene utenom Oslo. 1000 kr*

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	-6-7-8)
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Av-skrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykelønn	Kom mva. påløpt i driftsregn	Brutto driftsutgifter
Kommunene utenom Oslo									
100 Politisk styring og kontrollorganer	932 927	410 824	273 995	167 704	2 592	11 184	6 498	48 255	1 722 105
120 Administrasjon	7 914 530	3 628 799	419 814	747 648	603 886	799 748	251 913	603 409	11 659 607
130 Administrasjonslokaler	316 373	827 655	49 314	134 991	221 806	125 670	15 624	131 043	1 277 802
Administrasjon	9 163 830	4 867 278	743 123	1 050 343	828 284	936 602	274 035	782 707	14 659 514
170 Årets premieavvik	-2 388 239	686	0	7	0	-87	0	7	-2 387 466
171 Amortisering av tidl års premieavvik	454 698	15	0	0	0	17	0	0	454 696
180 Diverse fellesutgifter	749 975	340 061	31 898	107 676	23 995	210 927	14 215	17 964	1 010 499
190 Interne serviceenheter	2 605 102	4 749 406	132 209	198 632	378 926	7 386 926	105 357	184 012	387 980
Fellesutgifter	1 421 536	5 090 168	164 107	306 315	402 921	7 597 783	119 572	201 983	-534 291
201 Førskole	10 062 340	1 186 006	1 811 419	6 827 088	11 679	313 701	670 412	125 780	18 788 639
211 Styrket tilbud til førskolebarn	1 260 609	112 474	236 201	84 366	301	78 308	72 547	4 500	1 538 596
221 Førskolelokaler og skyss	328 556	771 012	91 377	170 367	211 647	133 261	23 927	82 183	1 333 588
Barnehager	11 651 505	2 069 492	2 138 997	7 081 821	223 627	525 270	766 886	212 463	21 660 823
202 Grunnskole	31 395 934	3 381 890	1 013 139	457 115	184 790	200 038	1 554 476	374 739	34 303 615
214 Spesialskoler	413 067	65 638	91 676	8 984	5 431	20 045	21 323	4 343	539 085
215 Skolefritidstilbud	2 471 182	233 091	12 547	46 353	3 377	21 136	134 877	32 459	2 578 078
222 Skolelokaler og skyss	2 001 382	4 563 776	281 216	524 472	1 529 729	455 711	115 476	506 480	7 822 908
383 Musikk- og kulturskoler	1 093 313	161 635	57 719	25 581	5 393	13 143	41 346	17 138	1 272 014
Grunnskoler	37 374 878	8 406 030	1 456 297	1 062 505	1 728 720	710 073	1 867 498	935 159	46 515 700
213 Voksenopplæring	1 326 172	250 186	108 841	62 040	5 020	44 759	53 005	29 829	1 624 666
Voksenopplæring	1 326 172	250 186	108 841	62 040	5 020	44 759	53 005	29 829	1 624 666
232 Forebyggings-, skole- og helsesstasjonstjeneste	1 351 063	273 771	38 935	33 109	11 619	74 360	58 412	27 768	1 547 957
233 Forebyggende arbeid, helse og sosial	335 537	147 263	62 721	67 741	3 716	11 237	13 943	15 689	576 109
241 Diagnose, behandling, rehabilitering	2 948 546	1 118 730	1 880 952	196 228	39 795	97 709	124 587	82 960	5 878 995
Kommunehelsetjeneste	4 635 146	1 539 764	1 982 608	297 078	55 130	183 306	196 942	126 417	8 003 061
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	1 712 877	453 643	84 055	204 339	9 145	67 344	104 469	40 637	2 251 609
243 Tilbud til personer med rusproblemer	445 985	124 077	193 365	64 261	4 284	17 662	23 341	11 564	779 405
281 Økonomisk sosialhjelp	17 060	50 884	16 791	3 378 747	204	49 060	3 032	4 140	3 407 454
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig m.v	62 547	16 137	5 601	548 837	3 242	807	1 907	2 981	630 669

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	-6-7-8)
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykelønn	Kom mva. påløpt i driftsregn	Brutto driftsutgifter
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	261 253	277 162	33 081	222 549	14 464	15 245	11 694	13 907	767 663
Sosialtjeneste	2 499 722	921 903	332 893	4 418 733	31 339	150 118	144 443	73 229	7 836 800
244 Barneverntjeneste	1 264 896	300 460	79 141	55 646	5 333	23 305	84 075	34 443	1 563 653
251 Barneverntiltak i familien	306 368	169 739	142 162	193 195	167	15 846	6 133	2 788	786 864
252 Barneverntiltak utenfor familien	1 018 077	547 079	717 580	246 563	328	39 944	6 537	5 287	2 477 859
Barnevern	2 589 341	1 017 278	938 883	495 404	5 828	79 095	96 745	42 518	4 828 376
234 Aktivisering eldre og funksjonshemmede	2 192 559	715 686	228 315	154 636	41 887	99 814	101 026	55 770	3 076 473
253 Pleie, omsorg, hjelp i institusjon	20 469 316	3 785 336	2 127 564	508 552	164 888	1 033 017	1 215 816	461 504	24 345 319
254 Pleie, omsorg, hjelp i hjemmet	24 493 356	2 798 967	1 137 905	252 137	48 294	942 896	1 384 771	185 156	26 217 836
261 Institusjonslokaler	391 531	1 372 637	221 782	247 259	726 353	156 040	19 140	193 248	2 591 134
Pleie og omsorg	47 546 762	8 672 626	3 715 566	1 162 584	981 422	2 231 767	2 720 753	895 678	56 230 762
265 Kommunalt disponerte boliger	323 566	1 577 362	88 552	218 268	628 528	105 578	14 462	148 641	2 567 595
Kommunale boliger	323 566	1 577 362	88 552	218 268	628 528	105 578	14 462	148 641	2 567 595
273 Kommunalt sysselsettningstiltak	349 848	113 066	181 947	119 765	3 136	29 344	11 939	8 629	717 850
275 Indroduksjonsordningen	683 432	103 545	12 537	52 760	139	61 787	5 652	4 207	780 767
Indroduksjon/sysselsetting	1 033 280	216 611	194 484	172 525	3 275	91 131	17 591	12 836	1 498 617
301 Plansaksbehandling	555 314	211 931	9 385	45 566	9 571	25 121	17 289	31 319	758 038
302 Bygge-, delings- og seksjoneringsaker	583 443	123 355	5 173	23 210	3 945	16 677	19 388	12 337	690 724
303 Kart og oppmåling	516 439	246 112	26 745	36 129	30 292	21 654	11 072	33 336	789 655
315 Boligbygging og fysisk bomiljøtiltak	44 264	70 291	2 948	30 179	35 722	5 488	907	4 732	172 277
335 Rekreasjon i tettsted	210 640	288 008	37 583	53 210	58 342	25 268	7 064	45 287	570 164
360 Naturforvaltning og friluftsliv	143 644	165 652	26 634	78 171	28 006	11 533	2 817	21 562	406 195
Fysisk planlegging, miljø med mer	2 053 744	1 105 349	108 468	266 465	165 878	105 741	58 537	148 573	3 387 053
320 Kommunal næringsvirksomhet	196 044	407 793	109 653	203 569	56 533	174 317	8 014	13 474	777 787
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	648 208	391 008	186 315	701 543	66 090	30 178	19 389	61 891	1 881 706
Bistand næringslivet med mer	844 252	798 801	295 968	905 112	122 623	204 495	27 403	75 365	2 659 493
330 Samferdselsbedrifter/transp ortiltak	51 722	62 609	54 479	108 465	44 641	12 499	1 777	5 215	302 425
333 Kommunale veier, nyanlegg, drift og vedlikehold	508 716	1 777 925	107 911	242 500	443 434	97 548	15 766	180 556	2 786 616
334 Kommunale veier, miljø- og trafiksikkerhetstiltak	41 575	345 661	20 924	72 353	65 506	8 011	2 258	60 917	474 833
Veier med mer	602 013	2 186 195	183 314	423 318	553 581	118 058	19 801	246 688	3 563 874
338 Forebygging av branner og andre ulykker	277 764	85 475	112 735	19 456	6 728	4 292	8 016	4 398	485 452

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5 -6-7-8)
Kommuneregnskap 2007	010-099 Lønn og sosiale utgifter	100-290 Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	300-380 Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm. tjeneste-prod.	400-480 Overføringer	590 Av-skrivninger	690+790 Fordelte utgifter og internsalg	710 Refusjon sykelønn	729 Kom mva. påløpt i driftsregn	Brutto drifts-utgifter
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	1 271 143	331 931	602 982	230 711	74 003	63 563	23 681	47 683	2 375 843
Brann- og ulykkesvern	1 548 907	417 406	715 717	250 167	80 731	67 855	31 697	52 081	2 861 295
340 Produksjon av vann	147 344	363 474	335 710	19 950	224 085	4 259	3 490	823	1 081 991
345 Distribusjon av vann	410 662	939 274	103 660	16 226	543 301	79 382	11 369	1 541	1 920 831
350 Avløpsrensing	233 886	539 016	396 785	20 721	291 064	40 972	7 001	370	1 433 129
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	394 053	1 045 826	101 707	26 475	620 347	82 530	10 910	1 658	2 093 310
354 Tømming av slamavskillere, septiktanker o.l	16 802	69 583	156 810	1 819	5 074	1 961	1 141	480	246 506
355 Innsamling av forbruksavfall	103 119	223 194	1 205 531	11 704	54 477	5 245	3 423	802	1 588 555
357 Gjenvinning og sluttbehandling av forbruksavfall	37 222	144 325	676 465	24 497	30 469	14 603	1 145	313	896 917
Vann, avløp og renovasjon (VAR)	1 343 088	3 324 692	2 976 668	121 392	1 768 817	228 952	38 479	5 987	9 261 239
231 Aktivitetstilbud barn og unge	437 397	223 486	24 964	136 598	13 318	30 234	16 078	27 855	761 596
365 Kulturminnevern	18 040	11 332	1 874	11 188	3 818	1 234	274	2 169	42 575
370 Bibliotek	694 070	358 439	17 902	77 115	33 467	18 900	24 467	39 203	1 098 423
373 Kino	84 709	134 941	8 005	12 513	10 692	1 088	2 220	3 797	243 755
375 Muséer	35 543	41 562	25 834	200 028	14 573	547	1 346	6 808	308 839
377 Kunstformidling	30 078	66 725	9 508	308 319	5 249	2 753	548	6 313	410 265
380 Idrett	525 023	761 122	141 211	716 739	335 046	99 281	20 606	101 353	2 257 901
385 Andre kulturaktiviteter	422 757	458 404	56 740	446 781	105 602	34 427	16 719	51 667	1 387 471
750 Kulturminnevern	1 903	167	0	679	0	401	44	10	2 294
Kultur	2 249 520	2 056 178	286 038	1 909 960	521 765	188 865	82 302	239 175	6 513 119
390 Den norske kirke	4817	49614	17300	1728991	11213	5895	97	3121	1 802 822
392 Andre religiøse formål	36	231	2452	112095	122	0	0	20	114 916
393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier	21011	36303	4408	106886	4038	2895	751	2049	166 951
Kirke	25 864	86 148	24 160	1 947 972	15 373	8 790	848	5 190	2 084 689
720 Fylkesveier - nyanlegg, drift og vedlikehold	1 626	35 415	0	1 280	0	22 437	5	1 281	14 598
721 Fylkesveier - miljø- og trafikksikkerhetstiltak	407	4 883	0	216	0	233	39	221	5 013
Fylkesveier	2 033	40 298	0	1 496	0	22 670	44	1 502	19 611
730 Bilruter	3 027	10 482	80 013	161 590	0	224	0	985	253 903
733 Transport(ordninger) for funksjonshemmede	429	7 867	0	644	0	0	60	644	8 236
734 Sporveier og forstadsbaner	66	4	6 737	0	0	0	0	0	6 807
Rutegående samferdsel	3 522	18 353	86 750	162 234	0	224	60	1 629	268 946
800 Skatt på inntekt og formue	9 611	16 686	904	63 541	0	-20	535	3 259	86 968
840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statsstilskudd	10	7 713	902	31 250	0	-2 125	2 186	31 319	8 495

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	-6-7-8)
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykelønn	Kom mva. påløpt i driftsregn	Brutto driftsutgifter
850 Generelt statsstilskudd vedrørende fyktninger m.v	0	32 584	1 323	29 706	0	100	0	4	63 509
860 Motpost avskrivninger	0	12	0	22	0	58 227	0	3	-58 196
870 Renter/utbytte og lån	-226	42 264	1 794	8 450	0	170 530	0	3 556	-121 804
880 Interne finansieringstransaksjoner	-3 570	42 754	5 460	4 914	0	94 457	0	-161	-44 738
Felles finansiering med mer	5 825	142 013	10 383	137 883	0	321 169	2 721	37 980	-65 766
I alt	128 244 506	44 804 131	16 551 817	22 453 615	8 122 862	13 922 301	6 533 824	4 275 630	195 445 176
Prosentvis fordeling:									
Adm. og fellesutgifter	8,3 %	22,5 %	5,5 %	6,7 %	15,2 %	63,6 %	6,1 %	23,9 %	7,2 %
Oppvekst (barnehage/skole)	39,3 %	23,9 %	22,4 %	36,5 %	24,1 %	9,2 %	41,1 %	27,5 %	35,7 %
Helse, sosial og eldreomsorg	44,7 %	27,1 %	42,1 %	28,4 %	13,2 %	19,0 %	48,3 %	26,6 %	39,3 %
Tekniske oppgaver med mer	2,7 %	13,4 %	23,9 %	4,3 %	29,6 %	3,1 %	1,4 %	7,2 %	8,2 %
Kirke og kultur	1,8 %	4,8 %	1,9 %	17,2 %	6,6 %	1,4 %	1,3 %	5,7 %	4,4 %
Bolig, sysselsetting, næringsliv med mer	3,3 %	8,3 %	4,2 %	7,0 %	11,3 %	3,6 %	1,8 %	9,0 %	5,2 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabell 2.2. Oslo. 1000 kroner

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								(1+2+3+4 +5-6-7-8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tj. som inngår i komm tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tj. som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Av-skrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Ref. sykelønn	Komm. mva påløpt i driftsregn.	Brutto drifts-utgifter
Oslo									
100 Politisk styring og kontrollorganer	92 479	26 312	215	16 011		11 593	887	2 592	119 945
120 Administrasjon	1 146 722	828 041	27 209	140 095	59 984	274 919	37 677	126 459	1 762 996
130 Administrasjonslokaler	17 885	103 173	22 248	19 948	637	8 898	694	19 852	134 447
400 Politisk styring og kontrollorganer	2 811	233		22			46	17	3 003
420 Administrasjon	43 224	14 973		3 042		1 559	959	1 842	56 879
430 Administrasjonslokaler	7	880	4 374	1				-1	5 263
Administrasjon	1 303 128	973 612	54 046	179 119	60 621	296 969	40 263	150 761	2 082 533
170 Årets premieavvik	-887 696								-887 696
171 Amortisering av tidl års premieavvik	159 702								159 702
180 Diverse fellesutgifter	805 868	8 731	6 826	38 071		741	591	1 164	857 000
190 Interne serviceenheter	43 338	221 818	2 217	26 118		282 128	2 668	6 540	2 155
450 Interne servicefunksjoner	23 311	22 845	8 569	5 438	230	1 735	1 122	5 391	52 145
480 Diverse fellesutgifter	327	174		35				13	523
Fellesutgifter	144 850	253 568	17 612	69 662	230	284 604	4 381	13 108	183 829
201 Førskole	1 689 017	196 704	321 025	776 349	13 413	33 886	116 721	17 260	2 828 641
211 Styrket tilbud til førskolebarn	213 400	93 802	8 270	3 007	43	54 636	13 585	1 500	248 801
221 Førskolelokaler og skyss	18 142	64 760	184 595	19 765	8 705	6 696	1 049	9 399	278 823
Barnehager	1 920 559	355 266	513 890	799 121	22 161	95 218	131 355	28 159	3 356 265
202 Grunnskole	2 667 045	382 937	74 376	49 557	1 330	46 149	139 406	48 404	2 941 286
214 Spesialskoler	221 930	24 351	6 933	2 524	229	6 546	10 622	2 469	236 330
215 Skolefritidstilbud	319 276	57 307	8 787	5 389		16 135	17 531	4 682	352 411
222 Skolelokaler og skyss	165 559	299 009	1 540 395	23 520	13 301	48 753	8 365	23 464	1 961 202
383 Musikk- og kulturskoler	35 297	6 621	184	428		1 639	952	420	39 519
Grunnskoler	3 409 107	770 225	1 630 675	81 418	14 860	119 222	176 876	79 439	5 530 748
213 Voksenopplæring	247 581	41 094	19 271	5 857		5 744	10 049	5 293	292 717
Voksenopplæring	247 581	41 094	19 271	5 857	-	5 744	10 049	5 293	292 717
232 Forebygging-, skole- og helsestasjonstjeneste	173 309	50 793	2 928	4 839	28	1 975	9 191	4 821	215 910
233 Forebyggende arbeid, helse og sosial	52 337	21 511	1 054	22 984		1 540	2 513	2 080	91 753
241 Diagnose, behandling, rehabilitering	275 790	68 356	313 664	15 472	2 833	2 706	15 082	7 453	650 874
Kommunehelsetjeneste	501 436	140 660	317 646	43 295	2 861	6 221	26 786	14 354	958 537
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	403 354	102 619	4 717	74 908	3 783	19 592	26 743	11 522	531 524
243 Tilbud til personer med rusproblemer	259 259	124 181	137 989	37 878	1 524	54 291	13 550	10 228	482 762
281 Økonomisk sosialhjelp	0	126		882 512		1		1	882 636
283 Bistand til etablering og opprettholdelse av egen bolig m.v	38 807	7 133	175	342 091		253	1 094	806	386 053
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde	253 893	55 522	38 750	194 427		43 030	14 295	3 380	481 887
Sosialtjeneste	955 313	289 581	181 631	1 531 816	5 307	117 167	55 682	25 937	2 764 862
244 Barneverntjeneste	185 151	49 610	285	26 196		109	11 628	6 278	243 227

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								(1+2+3+4 +5-6-7-8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tj. som inngår i komm tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tj. som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Av-skrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Ref. sykelønn	Komm. mva påløpt i driftsregn.	Brutto drifts-utgifter
251 Barneverntiltak i familien	18 832	28 228	27 351	79 115		142	152	264	152 968
252 Barneverntiltak utenfor familien	111 855	71 448	258 052	68 321		5	50	268	509 353
Barnevern	315 838	149 286	285 688	173 632	-	256	11 830	6 810	905 548
234 Aktivisering eldre og funksjonshemmede	158 139	73 202	139 853	10 169		6 928	8 229	6 050	360 156
253 Pleie, omsorg, hjelp i institusjon	1 861 487	3 245 263	1 532 991	50 747	15 273	3 002 381	99 373	41 762	3 562 245
254 Pleie, omsorg, hjelp i hjemmet	1 926 667	374 523	260 253	22 989		149 015	91 714	16 231	2 327 472
261 Institusjonslokaler	9 794	46 387	394 310	11 020		15 547	395	10 704	434 865
Pleie og omsorg	3 956 087	3 739 375	2 327 407	94 925	15 273	3 173 871	199 711	74 747	6 684 738
265 Kommunalt disponerte boliger	24 875	85 436	81 171	11 305	3 108	33 088	2 122	5 381	165 304
Kommunale boliger	24 875	85 436	81 171	11 305	3 108	33 088	2 122	5 381	165 304
273 Kommunalt sysselsettningstiltak	71 096	47 046	8 875	25 020		3 304	4 265	2 072	142 396
275 Indroduksjonsordningen	84 481	9 572	6	723		1 656	1 105	448	91 573
Indroduksjon/sysselsetting	155 577	56 618	8 881	25 743	-	4 960	5 370	2 520	233 969
301 Plansaksbehandling	62 432	22 156	8 535	5 844	3 836	1 676	3 128	3 567	94 432
302 Bygge-, delings- og seksjoneringsaker	83 154	13 873	10 850	8 523	622	6 265	3 386	2 087	105 284
303 Kart og oppmåling	31 988	10 078	5 425	997		230	1 309	925	46 024
315 Boligbygging og fysisk bomiljøtiltak	25 026	27 752		17 223	2 592	96	1 209	5 964	65 324
335 Rekreasjon i tettsted	13 800	27 983	30 653	24 219	3 610	8 786	785	13 552	77 142
360 Naturforvaltning og friluftsliv	30 741	10 980	1 773	7 446	2 429	6 962	1 667	2 026	42 714
Fysisk planlegging, miljø med mer	247 141	112 822	57 236	64 252	13 089	24 015	11 484	28 121	430 920
320 Kommunal næringsvirksomhet	34 768	214 679	30 183	56 919	14 236	78 260	2 448	8 326	261 751
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	3 017	2 889	32	24 760		256	283	360	29 799
Bistand næringslivet med mer	37 785	217 568	30 215	81 679	14 236	78 516	2 731	8 686	291 550
333 Kommunale veier, nyanlegg, drift og vedlikehold	77 617	179 468		14 877	4 068	272	273	12 852	262 633
334 Kommunale veier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak	15 692	120 047		9 531	4 607	5 399	611	9 519	134 348
Veier med mer	93 309	299 515	-	24 408	8 675	5 671	884	22 371	396 981
338 Forebygging av branner og andre ulykker	26 884	5 684		283	31		1 250	283	31 349
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	195 386	22 229	35	208	4 657		4 587	208	217 720
Brann- og ulykkesvern	222 270	27 913	35	491	4 688	-	5 837	491	249 069
340 Produksjon av vann	35 384	47 068	389	2 000	32 289	24	834		116 272
345 Distribusjon av vann	46 793	51 627	389	2 194	81 177	729	2 110		179 341
350 Avløpsrensing	20 327	13 361	167 807		30 045	21	549		230 970
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	62 502	52 725	864	8 306	61 110	1 091	1 759		182 657
354 Tømming av slamskillere, septiktanker o.l.		1							
355 Innsamling av forbruksavfall	15 654	38 973	110 309	1 080	4 872	596	75	1 045	169 172
357 Gjenvinning og sluttbehandling av forbruksavfall	88 296	77 582	-1 753	31	44 071	57 522	2 885		147 820
Vann, avløp og renovasjon (VAR)	268 956	281 337	278 005	13 611	253 564	59 983	8 212	1 045	1 026 232

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4 +5-6-7-8)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tj. som inngår i komm tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tj. som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Av-skrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Ref. sykelønn	Komm. mva påløpt i driftsregn.	Brutto drifts-utgifter
231 Aktivitetstilbud barn og unge	123 552	55 224	20 635	54 618	482	7 610	5 255	6 738	234 908
365 Kulturminnevern	14 083	5 545		4 921			229	453	23 867
370 Bibliotek	90 177	36 003	9 332	4 731	36	2 104	2 885	4 715	130 575
375 Muséer	34 716	30 766	12 824	3 980	29	2 315	1 125	3 969	74 906
377 Kunstformidling	71	2 932		39		309	85	36	2 612
380 Idrett	34 459	87 931	58 086	145 099	87 682	37 696	1 199	21 292	353 070
385 Andre kulturaktiviteter	22 111	52 928	4 501	183 074	3 692	6 101	569	3 747	255 889
Kultur (kommune)	319 169	271 329	105 378	396 462	91 921	56 135	11 347	40 950	1 075 827
740 Bibliotek	12 424	4 830		402		299	208	399	16 750
750 Kulturminnevern		1							1
Kultur (fylkeskommune)	12 424	4 831	-	402	-	299	208	399	16 751
390 Den norske kirke				129 800					129 800
392 Andre religiøse formål				47 841					47 841
393 Kirkegårder, gravlunder og krematorier	62 012	19 637		2 783	71	360	1 830	2 770	79 543
Kirke	62 012	19 637	-	180 424	71	360	1 830	2 770	257 184
510 Skolelokaler, forvaltning, skyss og internater	127 546	243 427	493 068	33 297		9 918	6 055	32 347	849 018
520 Pedagogisk ledelse, pedagogisk fellesutgifter og gjesteelevoppgjør	119 478	28 136	13 910	3 159		4 991	3 470	3 061	153 161
521 Studiespesialisering	130 824	17 893		1 968		170	2 971	1 965	145 579
522 Bygg- og anleggsteknikk	20 285	3 728		907		121	285	903	23 611
523 Elektrofag	21 639	3 999		817		308	527	805	24 815
524 Design og håndverksfag	16 369	2 304		490		210	921	485	17 547
525 Restaurant- og næringsmiddelfag	8 730	1 378		179		147	533	179	9 428
526 Helse- og sosialfag	34 122	1 614	225	203		147	1 264	200	34 553
527 Idrettsfag	15 812	1 851		231			206	231	17 457
528 Teknikk og industriell produksjon	14 922	2 260		411		75	224	405	16 889
529 Musikk, dans og drama	20 100	1 215		201			512	201	20 803
530 Medier og kommunikasjon	21 741	4 792		1 015		33	535	1 006	25 974
531 Naturbruk	1 880	46		7				5	1 928
532 Service og samferdsel	18 083	891		112		2	472	111	18 501
538 Allmennfaglige studieretninger (gammel ordn)	246 021	7 503		959		1 238	10 049	957	242 239
539 Yrkesfaglige studieretninger (gammel ordn)	88 388	4 387	211	746		680	5 619	730	86 703
554 Fagskoler	9 597	11 034		1 564		767	524	1 541	19 363
560 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	117 707	6 427		918		2 715	4 124	894	117 319
590 Andre undervisningsformål	34 975	9 182	680	803		2 940	830	793	41 077
Videregående skole	1 068 219	352 067	508 094	47 987	-	24 462	39 121	46 819	1 865 965
570 Fagopplæring i arbeidslivet	5 755	6 024	119 804	182		1	-2	177	131 589
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	28 957	10 476	524	233		10 955	894	226	28 115
Voksenopplæring/fagopplæring	34 712	16 500	120 328	415	-	10 956	892	403	159 704

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5-6-7-8)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tj. som inngår i komm tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tj. som erstatte komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Av-skrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Ref. sykelønn	Komm. mva påløpt i driftsregn.	Brutto drifts-utgifter
660 Tannhelsetjeneste – Fellesfunksjoner									0
665 Tannhelsetjeneste - Pasientbehandling		547	402	107 128					108 077
Tannhelse	-	547	402	107 128	-	-	-	-	108 077
705 Finansieringsbistand overfor næringslivet	1 028	1 355	6	1 140		450	168	99	2 812
Regionalutvikling, næring, miljø	1 028	1 355	6	1 140	-	450	168	99	2 812
720 Fylkesveier - nyanlegg, drift og vedlikehold									-
721 Fylkesveier - miljø- og trafikksikkerhetstiltak									-
Fylkesveier	-	-	-	-	-	-	-	-	-
730 Bilruter		1 303		74				73	1 304
733 Transport(ordninger) for funksjonshemmede	7 472	184 921	169 189	15 270		168 111	921	15 137	192 683
734 Sporveier og forstadsbaner		7 615	927 381		31 543		-1		966 540
Rutegående samferdsel	7 472	193 839	1 096 570	15 344	31 543	168 111	920	15 210	1 160 527
840 Statlig rammetilskudd og øvrige generelle statstilskudd				59 238					
850 Generelt statstilskudd vedrørende fyktninger m.v				5 886					5 886
870 Renter/utbytte og lån		3 064		115					3 179
880 Interne finansieringstransaksjoner				7 602					7 602
Felles finansiering med mer	-	3 064	-	72 841	-	-	-	-	16 667
I alt	15 308 848	8 657 045	7 634 187	4 022 477	542 208	4 566 278	748 059	573 873	30 217 316
Prosentvis fordeling:									
Administrasjon og fellesutgifter	9,5 %	14,2 %	0,9 %	8,0 %	11,2 %	12,7 %	6,0 %	28,6 %	7,6 %
Oppvekst (barnehage/skole)	43,6 %	17,7 %	36,6 %	23,2 %	6,8 %	5,6 %	47,9 %	27,9 %	37,1 %
Helse, sosial og eldreomsorg	37,4 %	49,9 %	40,8 %	48,5 %	4,3 %	72,2 %	39,3 %	21,2 %	37,8 %
Tekniske oppgaver med mer	3,9 %	9,3 %	18,0 %	1,3 %	55,0 %	5,1 %	2,1 %	6,8 %	9,4 %
Kirke og kultur	2,6 %	3,4 %	1,4 %	14,4 %	17,0 %	1,2 %	1,8 %	7,7 %	4,5 %
Bolig, sysselsetting, næringsliv med mer	3,0 %	5,5 %	2,3 %	4,6 %	5,6 %	3,1 %	2,9 %	7,8 %	3,7 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabell 2.3 Fylkeskommunene. 1000 kr

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5-6-7-8)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykelønn	Kom mva. påløpt i driftsregnskapet	Brutto driftsutgifter
Fylkeskommunene (utenom Oslo)									
400 Politisk styring og kontrollorganer	209 619	81 049	26 478	78 240	193	73	1 681	6 394	387 431
420 Administrasjon	739 593	299 053	6 522	56 314	5 753	22 762	19 103	30 219	1 035 151
430 Administrasjonslokaler	25 826	110 823	1 864	21 018	51 724	26 491	1 813	19 448	163 503
Administrasjon	975 038	490 925	34 864	155 572	57 670	49 326	22 597	56 061	1 586 085
440 Personal- og rekrutteringspolitiske tiltak	6 229	31 952		1 089	7 904	383	482	493	45 816
450 Interne servicefunksjoner	279 580	248 698	8 093	56 991	39 091	10 114	9 616	51 878	560 845
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	39 694	35 346	1 768	66 159	368	2 888	1 338	3 738	135 371
470 Årets premieavvik	-257 386	7		2				2	-257 379
471 Amortifisering av tidl års premieavvik	111 652								111 652
480 Diverse fellesutgifter	182 854	83 371	17 656	28 325	1 563	3 755	-2 194	8 552	303 656
490 Interne serviceenheter	29 862	61 657		5 770	105	63 192	771	5 742	27 689
Fellesutgifter (internt service)	392 485	461 031	27 517	158 336	49 031	80 332	10 013	70 405	927 650
510 Skolelokaler, forvaltning, skyss og internater	2 138 301	2 151 889	38 073	381 042	747 977	65 360	88 157	370 632	4 933 133
520 Pedagogisk ledelse, pedagogisk fellesutgifter og gjesteelevoppgjør	1 743 879	392 803	183 511	92 641	8 787	76 480	53 154	39 474	2 252 513
521 Studiespesialisering	1 294 463	113 128	1 035	16 197	2 209	2 836	24 973	9 538	1 389 685
522 Bygg- og anleggsteknikk	410 514	57 418	457	12 193	496	533	9 926	11 010	459 609
523 Elektrofag	344 818	45 094	204	9 926	460	895	6 474	8 667	384 466
524 Design og håndverksfag	253 559	25 376	51	5 042	425	468	9 092	4 232	270 661
525 Restaurant- og næringsmiddelfag	255 107	44 060	104	7 530	277	1 100	8 029	6 603	291 346
526 Helse- og sosialfag	565 456	30 604	347	5 205	1 063	68	14 913	3 443	584 251
527 Idrettsfag	225 763	29 864	1 150	3 613	401	578	2 551	2 960	254 702
528 Teknikk og industriell produksjon	532 017	74 657	911	15 753	812	1 231	14 229	13 251	595 439
529 Musikk, dans og drama	185 439	18 720	1 444	1 791	389	390	3 589	1 215	202 589
530 Medier og kommunikasjon	193 096	25 288	23	5 334	881	204	5 477	4 369	214 572
531 Naturbruk	152 040	41 298	1 455	2 733	2 082	1 081	3 534	2 137	192 856
532 Service og samferdsel	272 108	15 424	277	2 045	208	227	3 931	1 471	284 433
538 Allmennfaglige studieretninger (gammel ordn)	2 116 403	110 267	6 091	14 013	5 555	2 797	78 191	8 703	2 162 638
539 Yrkesfaglige studieretninger (gammel ordn)	1 820 291	210 031	5 117	29 146	18 450	7 010	82 845	24 096	1 969 084
554 Fagskoler	227 091	63 122	3 980	6 066	999	1 242	5 155	5 668	289 193
559 Landslinjer	114 307	43 768	172	11 602	1 966	1 013	3 148	6 137	161 517
560 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	1 614 693	202 912	215 826	23 248	1 183	99 291	61 147	10 573	1 886 851
590 Andre undervisningsformål	658 919	251 692	178 725	65 050	5 756	61 130	20 097	26 160	1 052 755

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5-6-7-8)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tjenester som erstatter komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Kom mva. påløpt i driftsregnskapet	Brutto driftsutgifter
Videregående skoler	15 118 264	3 947 415	638 953	710 170	800 376	323 934	498 612	560 339	19 832 293
570 Fagopplæring i arbeidslivet	198 823	67 743	1 371 279	145 079	49	3 646	3 237	2 905	1 773 185
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	177 156	93 233	30 006	25 492	321	60 739	3 818	2 319	259 332
Voksenopplæring/fagopplæring	375 979	160 976	1 401 285	170 571	370	64 385	7 055	5 224	2 032 517
660 Tannhelsetjeneste - Fellesfunksjoner	61 961	228 418	79 681	150 758	31 649	1 086	1 244	28 775	521 362
665 Tannhelsetjeneste - Pasientbehandling	1 153 124	201 969	56 150	33 500	7 540	2 429	54 401	28 594	1 366 859
Tannhelse	1 215 085	430 387	135 831	184 258	39 189	3 515	55 645	57 369	1 888 221
700 Tilrettelegging og støttefunksjoner for næringslivet	81 289	116 968	126 993	647 523	1 029	39 996	2 476	11 421	919 909
705 Finansieringsbistand overfor næringslivet	9 335	13 376	146 659	632 928		2 599	563	476	798 660
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	10 816	73 169	1	49 945	5 416	14 285	291	2 875	121 896
715 Lokal og regional utvikling	103 270	105 169	56 922	644 247	2 441	16 769	1 872	18 577	874 831
716 Friluftsliv og miljø	4 452	5 750	3 433	25 593		180	24	665	38 359
Regionalutvikling, næring, miljø	209 162	314 432	334 008	2 000 236	8 886	73 829	5 226	34 014	2 753 655
720 Fylkesveier - nyanlegg, drift og vedlikehold	1 125	1 205 177	87 074	92 094	402 543	-14	83	95 015	1 692 929
721 Fylkesveier - miljø- og trafiksikkerhetstiltak	414	157 281	6 849	25 157	34 633		1	6 467	217 866
Fylkesveier	1 539	1 362 458	93 923	117 251	437 176	-14	84	101 482	1 910 795
730 Bilruter	48 115	615 670	3 254 431	537 202	5 950	18 236	833	61 750	4 380 549
731 Fylkesveiferjer	212	775	263 360	13 726				155	277 918
732 Båtruter	719	9 871	704 476	1 584	697		4	945	716 398
733 Transport(ordninger) for funksjonshemmede	2 773	47 210	160 188	27 209			192	16 513	220 675
734 Sporveier og forstadsbaner		1 496		3 326				74	4 748
Rutegående samferdsel	51 819	675 022	4 382 455	583 047	6 647	18 236	1 029	79 437	5 600 288
740 Bibliotek	69 474	46 426	10 755	9 823	1 599	1 847	2 003	5 630	128 597
750 Kulturminnevern	112 736	49 023	6 851	74 810	1 527	6 277	3 196	5 703	229 771
760 Muséer	8 143	10 666	7 608	248 616	2 486	3 579	-6	1 508	272 438
771 Kunstformidling	68 812	79 673	18 279	274 095	844	6 690	2 602	4 102	428 309
772 Kunstforproduksjon	33 024	33 069	612	52 288	343	1 046	1 391	1 861	115 038
775 Idrett	10 966	5 918	889	609 056	17	6 605	483	423	619 335
790 Andre kulturaktiviteter	50 926	47 465	4 795	188 893	791	11 382	1 770	3 247	276 471
Kultur	354 081	272 240	49 789	1 457 581	7 607	37 426	11 439	22 474	2 069 959
870 Renter/utbytte og lån		10 903		3 444		622		1 525	12 200
880 Interne finansieringstransaksjoner				4 865		26 292			-21 427
Felles finansiering med mer	0	10 903	0	8 309	0	26 914	0	1 525	-9 227
I alt	18 693 452	8 125 789	7 098 625	5 545 331	1 406 952	677 883	611 700	988 330	38 592 236

Funksjonsfordeling	Artsinndeling								
	1	2	3	4	5	6	7	8	(1+2+3+4+5-6-7-8)
Kommuneregnskap 2007	010-099	100-290	300-380	400-480	590	690+790	710	729	
	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester som inngår i komm. tjeneste-prod.	Kjøp av varer og tjenester som erstatte komm. tjeneste-prod.	Overføringer	Avskrivninger	Fordelte utgifter og internsalg	Refusjon sykkelønn	Kom mva. påløpt i driftsregnskapet	Brutto driftsutgifter
Prosentvis fordeling:									
Administrasjon og fellesutgifter	7,3 %	11,8 %	0,9 %	5,8 %	7,6 %	23,1 %	5,3 %	13,0 %	6,5 %
Undervisningsformål	82,9 %	50,6 %	28,7 %	15,9 %	56,9 %	57,3 %	82,7 %	57,2 %	56,7 %
Tannhelse	6,5 %	5,3 %	1,9 %	3,3 %	2,8 %	0,5 %	9,1 %	5,8 %	4,9 %
Regionalutvikling med mer	1,1 %	3,9 %	4,7 %	36,1 %	0,6 %	10,9 %	0,9 %	3,4 %	7,1 %
Samferdsel	0,3 %	25,1 %	63,1 %	12,6 %	31,5 %	2,7 %	0,2 %	18,3 %	19,5 %
Kultur	1,9 %	3,4 %	0,7 %	26,3 %	0,5 %	5,5 %	1,9 %	2,3 %	5,4 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Vedlegg 3

Statlige overføringer til kommunesektoren i 2008 og 2009. 1000 kr.

Tabell 3.1 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2008 og 2009. 1000 kr.

Øremerkede tilskudd			Vedtatt budsjett etter RNB 2008	Forslag budsjett 2009
Kap.	Post	Navn		
Kunnskapsdepartementet				
225		Tiltak i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	156 405	163 287
	63	Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	45 503	47 505
	66	Tilskudd til leirskoleopplæring	37 285	38 926
	67	Tilskudd til opplæring i finsk	10 566	8 973
	68	Tilskudd til opplæring innenfor kriminalomsorgen	175 611	183 338
	69	Kompensasjon for investeringskostnader ved grunnskole reformen	324 032	333 695
227		Tilskudd til særskilte skoler		
	60	Tilskudd til Moskvaskolen	1 233	1 287
	61	Tilskudd til Nordland kunst- og filmskole	2 547	
	62	Tilskudd til Fjellheimen leirskole	4 690	4 896
231		Barnehager		
	60	Driftstilskudd til barnehager	16 139 180	18 120 880
	61	Investeringstilskudd	261 500	173 000
	62	Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage	794 707	829 674
	64	Tilskudd til midlertidige lokaler	58 000	33 000
	65	Skjønnsmidler til barnehager	4 127 528	4 938 731
		Sum	22 138 787	24 877 192
Justisdepartementet				
430		Kriminalomsorgens sentrale forvaltning		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	27 200	37 000
		Sum	27 200	37 000
Kommunal- og regionaldepartementet				
551		Regional utvikling og nyskaping		
	60	Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling	1 231 850	1 314 200
	61	Næringsrettede midler til regional utvikling, kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	663 750	631 600
	64	Utviklingsmidler til Oppland fylkeskommune	67 129	70 650
575		Ressurskrevende tjenester		
	60	Toppfinansieringsordning	2 741 000	3 285 000
582		Rentekompensasjon skoleanlegg og kirkebygg		
	60	Rentekompensasjon – skole- og svømmeanlegg	828 400	930 000
	61	Rentekompensasjon - kirkebygg	74 100	105 400
586		Tilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser		
	63	Tilskudd til kompensasjon for utgifter til renter og avdrag	1 757 600	1 796 900
	64	Investeringstilskudd	100 000	279 400
		Sum	7 463 829	8 413 150
Arbeids- og inkluderingsdepartementet				
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
	62	Kvalifiseringsprogrammet	230 000	559 700
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	163 300	170 485
		Sum	393 300	730 185

Øremerkede tilskudd			Vedtatt	Forslag
Kap.	Post	Navn	budsjett etter RNB 2008	budsjett 2009
<i>Helse- og omsorgsdepartementet</i>				
718		Alkohol og narkotika		
	63	Rusmiddeltiltak	17 199	41 956
719		Folkehelse		
	60	Kommunetilskudd	52 584	54 898
724		Helsepersonell og tilskudd til personelltiltak		
	61	Tilskudd til turnustjenesten	128 607	146 354
729		Annen helsetjeneste		
	60	Helsetjeneste til innsatte i fengsel	107 556	113 959
743		Statlige stimulerings tiltak for psykisk helse		
	62	Tilskudd til psykisk helsearbeid i kommuner	3 512 791	94 900
761		Tilskudd forvaltet av Helsedirektoratet		
	60	Tilskudd til omsorgstjenester	126 038	161 584
	61	Tilskudd til vertskommuner	481 033	941 098
	63	Tilskudd til rusmiddeltiltak	189 730	258 078
	66	Tilskudd til brukerstyrt personlig assistanse	77 842	81 267
	67	Tilskudd til særskilte utviklingstiltak	19 864	35 738
		Sum	4 713 244	1 929 832
<i>Barne- og likestillingsdepartementet</i>				
840		Krisetiltak		
	60	Tilskudd til krisesentre	154 966	165 000
	61	Tilskudd til incestsentre	54 858	57 272
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	60	Tilskudd til kommunene	134 600	164 678
		Sum	344 424	386 950
<i>Fiskeri- og kystdepartementet</i>				
1062		Kystverket		
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	30 100	30 800
		Sum	30 100	30 800
<i>Landbruks- og matdepartementet</i>				
1143		Statens landbruksforvaltning		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	98 910	114 224
		Sum	98 910	114 224
<i>Samferdselsdepartementet</i>				
1320		Statens vegvesen		
	60	Forsøk	17 000	17 700
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Særskilt tilskudd til kollektivtransport	233 800	415 800
1351		Persontransport med tog		
	60	Kompensasjon for ansvarsoverføring kjøp av persontransport med tog	15 800	10 200
		Sum	266 600	443 700
<i>Miljøverndepartementet</i>				
1425		Vilt- og fisketiltak		
	61	Tilskudd til kommunale vilttiltak	4 000	3 500
1427		Direktoratet for naturforvaltning		
	60	Tilskudd til lokalt utviklingsfond	6 000	6 000
		Sum	10 000	9 500

Øremerkede tilskudd			Vedtatt	Forslag
Kap.	Post	Navn	budsjett etter RNB 2008	budsjett 2009
<i>Forsvarsdepartementet</i>				
1795		Kulturelle og allmenntilgittige formål		
	60	Tilskudd til kommuner	19 500	2 000
		Sum	19 500	2 000
<i>Olje- og energidepartementet</i>				
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60	Tilskudd til skredforebygging	0	10 000
		Sum	0	10 000
<i>Folketrygden</i>				
2755		Helsetjeneste i kommunene		
	62	Tilskudd til fastlønsordning fysioterapeuter	210 000	220 000
		Sum	210 000	220 000
Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)			35 715 894	37 204 533
Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾				
225		Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge asylsøkere	97 836	173 379
	65	Tilskudd til opplæring for språklige minoriteter i videregående opplæring	31 135	0
231		Barnehager		
	63	Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder	106 829	111 529
651		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd	2 894 400	3 455 840
	62	Kommunale innvandreriltak	79 200	83 520
653		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	60	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (kap. 651.61 t.o.m. 2008)	1 323 100	1 527 460
690		Utlendingsdirektoratet		
	60	Vertskommunetilskudd (kap. 690.21 t.o.m. 2008)		132 200
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	64	Tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	112 608	142 863
	65	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak knyttet til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger	176 619	268 910
		Sum	4 821 727	5 895 701
Andre poster utenfor kommuneopplegget¹⁾				
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	11 200 000	13 650 000
		Sum	11 200 000	13 650 000
Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget			16 021 727	19 545 701
Rammeoverføringer til kommunesektoren				
571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	37 215 812	46 531 818
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	0	310 661
	62	Nord-Norge og Namdalstilskudd (tidl. Nord_Norgetilskudd)	1 269 995	1 384 069
	63	Småkommunetilskudd (tidl. regionaltilskudd)	855 763	964 791
	64	Skjønnstilskudd	1 511 500	1 636 000
	65	Hovedstadstilskudd	0	300 000
	66	Vekstilskudd	0	218 492
	69	Kommunal selskapskatt	5 374 865	0

Øremerkede tilskudd			Vedtatt	Forslag
Kap.	Post	Navn	budsjett etter RNB 2008	budsjett 2009
		Sum rammeoverføringer kommuner	46 227 935	51 345 831
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	14 118 862	15 963 827
	62	Nord-Norge-tilskudd	479 509	500 791
	64	Skjønnstilskudd	887 000	890 000
	65	Tilskudd til barnevern/hovedstadstilskudd	482 845	504 573
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	15 968 216	17 859 191
		Sum overføringer gjennom inntektssystemet	62 196 151	69 205 022

1) Øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget medregnes ikke ved beregning av vekst i kommunesektorens inntekter.

Vedlegg 4

Kommuneforvaltningens samlede inntekter 1990-2009

Tabell 4.1 Kommuneforvaltningens inntekter. I hht. nasjonalregnskapets definisjoner

Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, unntatt linje 9 og 10 som viser kommuneopplegget i faste 2009-priser.

	Regnskap										Anslag									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 (6)	2003	2004 (7)	2005	2006	2007	2008	2009
1. Skatteinntekter	61 552	64 019	65 322	68 306	74 986	75 898	80 751	85 185	88 640	89 968	93 634	107 644	90 881	96 943	101 255	107 746	120 602	122 569	128 380	136 990
1.1 Skatt på inntekt og formue	58 925	61 411	62 382	65 269	71 763	72 570	77 187	81 789	85 469	86 861	90 295	104 435	87 474	93 204	97 157	102 693	114 785	116 350	122 030	130 530
1.2 Eiendomsskatt, andre prod.skatte	2 627	2 608	2 940	3 037	3 223	3 328	3 564	3 396	3 171	3 107	3 339	3 209	3 407	3 739	4 098	5 053	5 483	6 219	6 350	6 460
2. Overføringer fra staten 1)	54 326	58 800	63 489	63 888	65 820	67 281	68 852	73 649	79 263	86 363	93 876	99 197	97 341	82 141	85 981	92 128	101 065	110 317	121 651	132 511
2.1 Rammetilskudd	41 034	40 887	42 951	40 697	41 823	42 453	42 701	46 242	46 699	49 199	54 186	52 944	53 063	53 425	47 052	48 573	53 931	57 804	62 196	69 205
2.2 Ørem. tilsk. innenf. k. opplegget 2)	10 472	14 768	16 557	17 755	16 833	18 354	19 863	21 271	26 121	30 883	33 457	36 124	14 632	17 619	21 480	24 030	29 605	33 908	37 913	39 532
2.3 Øremerkede tilsk. utenf. k. oppl. 3)	2 820	3 145	3 981	5 436	7 164	6 474	6 288	6 136	6 443	6 281	6 233	10 129	29 646	9 591	9 393	8 811	7 749	7 757	8 742	10 124
2.4 Moms-kompensasjon	13 221	15 253	16 418	17 313	18 485	19 505	20 882	22 491	23 333	25 624	27 629	30 576	29 767	31 271	33 184	34 443	35 062	36 917	38 951	40 903
3. Gebyrer 4)	2 591	2 947	3 120	3 028	2 500	4 128	4 518	6 359	6 307	8 705	10 838	14 575	13 340	15 537	14 753	14 154	15 795	18 108	20 991	21 387
4. Renteinntekter mv.	-4 072	-2 093	-400	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Tilskudd til folketrygden	1 771	2 227	2 428	2 373	2 380	2 559	2 398	2 416	2 641	2 679	2 751	2 902	2 957	2 773	3 039	3 427	3 504	4 267	4 468	4 638
6. Andre innenlandske løpende overføringer	129 389	141 153	150 377	154 908	164 171	169 371	177 401	190 100	200 184	213 339	228 728	254 894	234 286	228 665	238 212	251 898	275 694	292 178	314 441	336 429
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	123 978	135 061	143 276	146 444	154 507	158 769	166 595	177 605	187 434	198 353	211 657	230 190	191 300	203 537	214 066	228 933	252 150	266 313	284 708	304 918
8. Sum innt. kommuneopplegget (7-2.3-4)	246 891	259 866	270 267	274 051	282 639	282 250	285 596	295 315	295 411	301 757	307 542	314 648	250 709	257 228	262 655	273 246	289 939	293 882	297 520	304 918
9. Faste priser 5)	55 324	61 147	63 241	63 745	65 353	64 909	65 354	67 228	66 871	67 882	68 671	69 868	55 417	56 506	57 380	59 319	62 484	62 780	62 805	63 615
10. Kroner per innbygger	1) Se også vedlegg 3																			

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 2.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flom/hjemfyll, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes

4) Eksklusive bygg- og anleggsgebyrer til og med 2001

5) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6

6) Inntektsnedgangen må ses i sammenheng med statens overtakelse av sykehusene. Engangsbevilling på 21,6 mrd. kr til sletting av gjeld m.v. i forbindelse med sykehusreformen er holdt utenom kommuneopplegget (inngår i pkt. 2.3)

7) Reduksjonen i rammetilskuddet må bli ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004.

Videre er ny moms-kompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

Tabell 4.2. Utriklingen i kommunesektorens frie inntekter 1990-2009

	Regnskap																	Anslag		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
I. Frie innt. (tab.4.1 linje 1+2.1+5). Mill. kr	98 514	102 813	107 873	109 003	116 809	118 351	123 452	131 427	135 339	139 167	147 820	160 588	143 944	150 368	148 307	156 319	174 199	180 373	190 576	206 195
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	58,3	60,2	60,2	62,7	64,2	64,1	65,4	64,8	65,5	64,6	63,3	67,0	63,1	64,5	68,3	68,9	69,0	68,0	67,4	66,4
III. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	41,7	39,8	39,8	37,3	35,8	35,9	34,6	35,2	34,5	35,4	36,7	33,0	36,9	35,5	31,7	31,1	31,0	32,0	32,6	33,6
IV. Frie inntekter i pst. Av samlede inntekter	79,5	76,1	75,3	74,4	75,6	74,5	74,1	74,0	72,2	70,2	69,8	69,8	75,2	73,9	69,3	68,3	69,1	67,7	66,9	67,6

Tabell 4.3. Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 1991-2009

	Regnskap																	Anslag		
	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002(1)	2003	2004(2)	2005	2006	2007	2008	2009	
1. Skatteinntekter	4,0	2,0	4,6	9,8	1,2	6,4	5,5	4,1	1,5	4,1	15,0	-15,6	6,7	4,4	6,4	11,6	1,9	4,7	6,7	
1.1 Skatt på inntekt og formue	4,2	1,6	4,6	9,9	1,1	6,4	6,0	4,5	1,6	4,0	15,7	-16,2	6,6	4,2	5,7	11,8	1,4	4,9	7,0	
1.2 Eiendomsskatt, andre prod.skatter	-0,7	12,7	3,3	6,1	3,3	7,1	-4,7	-6,6	-2,0	7,5	-3,9	6,2	9,7	9,6	23,3	8,5	13,4	2,1	1,7	
2. Overføringer fra staten	8,2	8,0	0,6	3,0	2,2	2,3	7,0	7,6	9,0	8,7	5,7	-1,9	-15,6	4,7	7,1	9,7	9,2	10,3	8,9	
2.1 Rammetilskudd	-0,4	5,0	-5,2	2,8	1,5	0,6	8,3	1,0	5,4	10,1	-2,3	0,2	0,7	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,6	11,3	
2.2 Ørem.tilsk. innenf. kommuneopplegget	41,0	12,1	7,2	-5,2	9,0	8,2	7,1	22,8	18,2	8,3	8,0	-59,5	20,4	21,9	11,9	23,2	14,5	11,8	4,3	
2.3 Ørem.tilsk. utenf. kommuneopplegget	11,5	26,6	36,5	31,8	-9,6	-2,9	-2,4	5,0	-2,5	-0,8	62,5	192,7	-67,6	-2,1	-6,2	-12,1	0,1	12,7	15,8	
2.4. Momskompensasjon														434,9	33,0	-8,7	10,9	18,0	6,6	
3. Gebyrer	15,4	7,6	5,5	6,8	5,5	7,1	7,7	3,7	9,8	7,8	10,7	-2,6	5,1	6,1	3,8	1,8	5,3	5,5	5,0	
4. Renteinntekter	13,7	5,9	-2,9	-17,4	65,1	9,4	40,7	-0,8	38,0	24,5	34,5	-8,5	16,5	-5,0	-4,1	11,6	14,6	15,9	1,9	
5. Tilskudd til folketrygden	-48,6	-80,9	-100,0																	
6. Andre innenlandske løpende overføringer	25,7	9,0	-2,3	0,3	7,5	-6,3	0,8	9,3	1,4	2,7	5,5	1,9	-6,2	9,6	12,8	2,2	21,8	4,7	3,8	
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	9,1	6,5	3,0	6,0	3,2	4,7	7,2	5,3	6,6	7,2	11,4	-8,1	-2,4	4,2	5,7	9,4	6,0	7,6	7,0	
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7+2.3-4)	8,9	6,1	2,2	5,5	2,8	4,9	6,6	5,5	5,8	6,7	8,8	-16,9	6,4	5,2	6,9	10,1	5,6	6,9	7,4	
9. Kommuneopplegget, faste priser	5,3	4,0	1,4	3,1	-0,1	1,2	3,4	0,0	2,1	1,9	2,3	-20,3	2,6	2,1	4,0	6,1	1,4	1,2	2,5	
10. Kroner per innbygger	4,8	3,4	0,8	2,5	-0,7	0,7	2,9	-0,5	1,5	1,2	1,7	-20,7	2,0	1,5	3,4	5,3	0,5	0,0	1,3	

1) Se note 5 tabell 4.1

2) Se note 6 tabell 4.1

Vedlegg 5

Kommuneregnskapets og nasjonalregnskapets gruppering

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over i nasjonalregnskapets gruppering oppnår man imidlertid en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter etter nasjonalregnskapets grupperinger er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor. For å vurdere utviklingen i kommunesektoren over tid, kan det også være en fordel å bruke nasjonalregnskapets tall. Nasjonalregnskapets tall blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, vareinnsats/produktinnsats, lønninger mv. I tillegg kan det i nasjonalregnskapet være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune.

Med forbehold om virkningen av de ulikeheter i omfang mv. som nevnes i punkt 2 nedenfor, gir de to tabellsett opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommunesektoren i de to tabellsett

Med basis i forskriftene av 15. desember 2000 vil kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet omfatte den virksomhet som kommunene fører på de ulike kostrafunksjonene med unntak av funksjonene 320 (Kommunal næringsvirksomhet), 330 (Samferdselsbedrifter/transporttiltak) og 373 (Kino). Kommunal næringsvirksomhet, kinoer etc. regnes i nasjonalregnskapet som forretningsdrift. Hos fylkeskommunene er funksjon 710 (Fylkeskommunal næringsvirksomhet) holdt utenfor og behandlet som forretningsdrift i nasjonalregnskapet. Som en del av kommuneforvaltningen regnes også kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF) og interkommunale selskaper som anses drive med forvaltningsvirksomhet.

Nasjonalregnskapets noe bredere definisjon og oppdeling av kommuneforvaltningen som forvaltningssektor, medfører f.eks. at lønnskostnadene i en rekke kommunale foretak grupperes sammen med lønnskostnadene i kommunene. Tilsvarende gjelder for tallene for bruttoinvesteringer.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte omfatter bare de ordinære fylkes- og kommunekasser. Felleskommunal virksomhet er her bare med i form av de tilskudd som blir bokført i kommunekassenes regnskap. De ulikheter i omfang som er nevnt over er imidlertid ikke så omfattende at de to tabellsett ikke kan sees i sammenheng.

3 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter nasjonalregnskapets gruppering er "underskudd før lånetransaksjoner" en viktig indikator ved vurdering av utviklingen i kommuneforvaltningen. I oppstillinger etter

kommuneregnskapets føringsmåte er det tilsvarende begrep "underskudd før lån og avsetning".

4 Sammenhengen mellom nasjonalregnskapets artsinndeling og kostraarter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene. De funksjonene som er definert som kommuneforvaltningens forretningsdrift ifølge nasjonalregnskapets gruppering holdes utenfor. Summering over alle andre funksjoner i kostra vil generelt kunne frembringe følgende nasjonalregnskapsarter:

Lønnskostnader	Artene 010 - 099 i kostra, fratrukket sykkelønnsrefusjoner (710).
Produktinnsats	Kostraartene 100 - 270, minus artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets gruppering defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgiftene) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen <i>indirekte målte finansielle tjenester</i> .
Gebyrer	Summering av artene 600 - 650 i kostra. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.
Renteinntekter/ formuesinntekter	Art 900 (renter) + art 905 (utbytte og eieruttak).

Andre nasjonalregnskapsarter vil være litt vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter. Dette gjelder særlig skillet mellom produktinnsats og bruttoinvesteringer.

5 Enkelte avledede begreper

I tabeller og kommentarer som bygger på nasjonalregnskapets grupperinger blir det ofte brukt en del begreper som er avledet fra de som er ført opp under punkt 4. De viktigste av disse er:

a) **Konsum i kommuneforvaltningen** = Lønnskostnader
+ Produktinnsats
+ Kapitalslit
+ Produktkjøp til husholdninger
- Gebyrer
+ Driftsresultat i VAR-sektoren
(funksjonene 340 - 357)

b) **Bruttoprodukt** = Lønnskostnader
+ Kapitalslit
+ Driftsresultat i VAR-sektoren

Kapitalslitet fremkommer ikke direkte i kommuneregnskapet, men er beregnet ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

c) **Nettoinvesteringer** = Bruttoinvesteringer
- Kapitalslit

Vedlegg 6

Kostnadsdeflator for kommunesektoren

Beregningsopplegget for kostnadsdeflatoren er justert fra og med 2004, jf. tabell 6.1. Det er gitt en nærmere omtale av beregningsopplegget i kapittel 8. Deflator for tidligere år er vist i tabell 6.2.

Tabell 6.1 Kommunal deflator. Prosent endring fra året før

	2004	2005 ¹⁾	2006	2007	2008	2009 ²⁾
Deflator	3,0	2,8	3,8	4,2	5,6	4,5
Sysselsetting, lønnsvekst	3,8	3,4	3,9	4,8	6,5	5,0
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	1,7	3,6	3,0	4,1	3,7
Lønnsandel i prosent	63,7	63,5	64,5	63,6	62,9	62,9

¹⁾ Deflatoren for 2005 er eksklusive virkningen av en økning i momssatsene fra 1. januar 2005 med 1 prosentpoeng, som antas å trekke opp prisene på varekjøp med ½ prosentpoeng i 2005.

²⁾ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2009, bl.a. basert på 5 pst. lønnsvekst.

Tabell 6.2 Nasjonale prisindekser for produktinnsats, bruttoinvestering i fast realkapital 1989-2003. Veid samlet prisendring (TBU's indikator). Prosent endring fra året før.

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000 ³⁾	2001 ⁴⁾	2002	2003
Veid samlet prisendring (deflator)	3,8	2,4	3,5	2,0	0,8	2,3	2,9	3,7	3,1	5,5	3,6	4,7	6,3	4,3	3,7
Lønnskostnader per årsverk utenom tiltak ¹⁾	5,4	3,6	5,2	3,7	0,7	2,6	3,4	4,9	3,7	7,2	4,8	4,7	8,0	6,0	4,4
Lønn per årsverk utenom tiltak	5,4	4,5	4,7	3,6	2,7	2,2	2,9	4,5	3,7	5,9	5,0	4,4	4,5		
Sosiale utgifter mv., vekstbidrag ²⁾	0,0	-0,9	0,5	0,1	-2,0	0,4	0,5	0,4	0,0	1,3	-0,2	0,3	3,5	8,0	3,2
Produktinnsats	3,1	1,8	0,8	-0,4	1,6	1,8	1,9	2,6	3,0	2,6	1,5	5,1	2,7	0,8	3,2
Bruttoinvestering	-1,3	-1,8	-0,5	-1,7	-1,1	1,1	2,1	-1,2	0,1	2,4	1,0	3,6	3,3	1,6	0,9

¹⁾ Når det forekommer arbeidstidsforkortelser, må det korrigeres for endring i normalarbeidstid per full uke.

²⁾ Vekstbidrag utover årslønnsveksten fra endrede satser for arbeidsgiveravgift og kommunale pensjonspremier mv.

³⁾ Deflatoren for 2000 er påvirket av økt ferienesats pga. utvidet ferie fra 2001.

⁴⁾ Deflatoren for 2001 er påvirket av utvidet ferie, ny arbeidstidsavtale for lærere og økte kommunale pensjonspremier.

Vedlegg 7

Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 7.1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²⁾	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ³⁾
Kommuner	13,50	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20	13,30	12,25	12,05	12,80
Fylkeskomm.	7,50	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00	2,90	2,70	2,65	2,65
Kommuneforv.	21,00	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20	16,20	14,95	14,70	15,45
Fellesskatt	7,00	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80	11,80	13,05	13,30	12,55
Alminnelig innt.	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

²⁾ Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³⁾ Forslag i Nasjonalbudsjettet 2009

Tabell 7.2 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere¹⁾

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsåret. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Vedlegg 8

Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget der endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultat effekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigert for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.
Se gjerne under begrepet "netto driftsresultat" i tillegg.

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)-690-790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)-690-790).

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet.

Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. I BNP for Fastlands-Norge medregnes kun fastlandsøkonomien, dvs petroleumsvirksomhet og utenrikssjøfart er holdt utenom.

Brutto investeringsutgifter

Brutto investeringsutgifter viser investeringsutgifter i investeringsregnskapet korrigert for fordelte utgifter og internsalg. Brutto investeringsutgifter omfatter alle utgifter til investeringer i fast eiendom, utgifter til vedlikehold etter GKRS sitt regelverk samt utgifter til annet inventar og utstyr. Denne definisjonen bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene (Kontoklasse:0, artene (010...500)-690-790).

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift og gebyrer/salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) - 690 - 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på Kostra.

Driftsutgifter

Driftsutgiftene er summen av lønnsutgifter inkl. sosiale utgifter, inventar og utstyr til driftsformål, andre kostnader til driftsformål, stønader, subsidier og overføringer til stat/andre kommuner/andre fylkeskommuner. Driftsutgiftene er kontoklasse 1, alle funksjoner og artene (010... 480) + 590 - 690 - 790". Art 590 er avskrivninger. Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigerert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp. Definisjonen bygger på Kostra.

Eiendomsskatt

Ny lov om eiendomsskatt ble innført f.o.m. 1.1.2007. Det er kun kommuner som kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk". Utskriving av eiendomsskatt på verker og bruk kan også skje i tillegg til utskrivning av eiendomsskatt i områder utbygd på byvis. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter.

Fast realkapital

Omfatter både materiell produksjonskapital (boliger, andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonskapital, livdyr- og frukttrebestand mv.) og immateriell produksjonskapital (lete- og undersøkelseskostnader, EDB-software, varemerke og annen immateriell kapital). Lagerkapital og verdigjenstander (f.eks. edle metaller og antikviteter), som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjonen, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital som ikke er produsert. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Frie inntekter

Frie inntekter er inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter. Summen av ordinære skatter på inntekt og formue (eksklusive eiendomsskatt) og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet. Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigererte frie

inntekter”). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

Kapitalslit

Uttrykk for den verdiforringelse av realkapital som skjer i løpet av året. Kapitalslitet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og kirkelige fellesråd. Den gjelder likevel ikke den virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710. Dette regnes som markedsrettede aktiviteter og holdes utenfor forvaltningen. Se for øvrig vedlegg 5.

Korrigerede frie inntekter

Frie inntekter korrigeret for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Indeks som brukes ved korrigering er kostnadsnøkkelen i inntektssystemet. Korrigerede frie inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i inntektsgrunnlaget.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig lånegjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår. Langsiktig gjeld er kontoklasse 2, kapittel (41...45), sektor (00...99). Data hentes fra kommunens balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat viser hvor stor andel av kommunenes inntekter som går med til å betjene renter og avdrag. Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
(900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990

Netto gjeld

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.)

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringskattene er knyttet til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.).

Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lånetransaksjoner

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Tidligere betegnet som "vareinnsats". Det foreligger mer presise definisjoner, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte, og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusive prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og andre produksjonsskatter. Overføringer fra staten

omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs faste vedlegg 4.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vektet. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertid fraværenede fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lånetransaksjoner

Se under begrepet "overskudd før lånetransaksjoner".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og

eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommunesektoren

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Vedlegg 9

Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen

Tabell 9.1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i prosent av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Utgifter i alt	23,2	23,0	22,4	22,0	21,7	21,7	21,5	21,4	21,8	21,5	22,7	18,8	19,3	18,5	17,8	17,6	17,9
Bruttoprodukt	13,2	13,5	13,5	13,4	13,2	13,4	13,1	13,3	13,5	13,5	14,0	11,3	11,4	11,0	10,7	10,4	10,4
Konsum	15,2	15,6	15,4	15,3	15,0	15,1	14,9	15,2	15,4	15,5	16,4	13,0	13,4	13,0	12,6	12,6	12,6

Tabell 9.2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Utførte timeverk (Mill.)	543,2	562,6	577,8	588,0	590,5	604,2	611,0	625,8	636,3	633,6	633,3	506,3	494,8	497,5	501,6	508,9	524,4
I pst. av utførte timeverk i alt	17,8	18,3	18,7	18,8	18,7	18,8	18,6	18,6	18,7	18,8	19,0	15,3	15,3	15,1	15,1	14,9	14,7
Sysselsatte personer	436,2	450,1	463,6	474,1	484,9	496,4	505,3	519,2	531,4	536,1	549,4	450,9	450,3	446,0	447,5	459,8	473,1
Sysselsatte normalårsverk (1000)	337,6	347,8	358,9	366,4	373,6	382,0	388,2	397,6	405,8	409,2	415,0	335,0	334,4	330,1	332,6	340,3	350,5

Vedlegg 10

Korreksjon i inntektsvekst av endringer i befolkningens sammensetning

For å korrigere inntektsveksten for endringer i alderssammensetningen, benyttes en forenklet kostnadsnøkkel¹⁾ som gjenspeiler at kostnadene ved å produsere kommunale tjenester varierer for de ulike aldersgruppene. Når aldersgruppen 0 til 5 år har en vekt på 0,104, betyr det at 10,4 prosent av kommunesektorens utgifter kan knyttes til denne aldersgruppen.

Tabell 10.1 Kostnadsnøkkelen

<u>Alder</u>	<u>Vekt</u>
0-5	0,104
6-15	0,355
16-18	0,125
19-66	0,123
67-79	0,091
80-89	0,148
90-	0,054
<u>Sum</u>	<u>1,000</u>

I tabell 10.2 legges samme utgiftsfordeling som i den forenklede kostnadsnøkkelen i tabellen over til grunn i utgangsåret, som er 2002. I årene deretter justeres vektene for relativ befolkningsendring i de respektive aldersgruppene, for å vise virkningen av endringer i befolkningssammensetningen. Endring i vekt i forhold til utgangsåret vil slik representere endringen i utgiftsbidrag for aldersgruppa.

1) se utvalgets aprilrapport 2005, kapittel 7

Tabell 10.2 Endringer i befolkningens alderssammensetning 2002 – 2008 målt i prosent av totalbefolkningen. Endringer i kostnadsindeks som følge av årlige befolkningsendringer i forhold til befolkningens sammensetning i 2002.

Alder		2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
0-5	Befolkningsandel, pst.	7,9	7,8	7,6	7,5	7,5	7,4	7,4
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,104	0,102	0,100	0,099	0,098	0,107	0,107
6-15	Befolkningsandel, pst.	13,3	13,4	13,5	13,5	13,4	13,3	13,1
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,355	0,358	0,360	0,359	0,358	0,349	0,344
16-18	Befolkningsandel, pst.	3,5	3,6	3,6	3,7	3,9	4,0	4,0
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,125	0,126	0,129	0,133	0,137	0,139	0,141
19-66	Befolkningsandel, pst.	61,8	61,9	62,1	62,2	62,2	62,3	62,5
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,123	0,123	0,124	0,124	0,124	0,121	0,121
67-79	Befolkningsandel, pst.	9,0	8,8	8,6	8,5	8,4	8,4	8,3
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,091	0,089	0,087	0,086	0,085	0,084	0,083
80-89	Befolkningsandel, pst.	3,9	3,9	3,9	4,0	4,0	4,0	3,9
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,148	0,150	0,151	0,152	0,153	0,153	0,150
90-	Befolkningsandel, pst.	0,6	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7
	Utgiftsbidrag (Vekt)	0,054	0,055	0,057	0,059	0,060	0,063	0,065
I alt	Befolkningsandel, pst.	100	100	100	100	100	100	100
	Utgiftsbidrag (Vekt)	1,000	1,003	1,007	1,011	1,015	1,016	1,011
Memo: Befolkningsvekst i landet		100,0	100,6	101,2	101,8	102,6	103,5	104,7

Tabell 10.2 viser en nedgang i andelen barn i alderen 0-15 år og økning i andelen unge i alderen 16 til 18 år. Blant de eldre har andelen mellom 67 og 89 år gått ned, mens andelen 90 år og eldre har gått opp. Tabellen viser videre at utviklingen i befolkningens alderssammensetning i perioden fram til 2007 har bidratt til å øke kostnadene i kommunesektoren, fra 2007 til 2008 bidro alderssammensetningen til å redusere kostnadene. Effekten av endringer i befolkningens alderssammensetning innebærer isolert sett en kostnadsøkning på 1,1 prosent fra 2002 til 2008. I alt har befolkningen økt med 4,7 prosent i samme periode.

Vedlegg 11**Inntekter og utgifter etter kommuneregnskapets definisjoner. 1992-2007 Hovedtall for drift, investering og finansiering 1992-2007***Tabell 11.1 Hovedtall for drift, investering og finansiering. Millioner kroner*

	1992	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Drift											
1. Driftsinntekter	157 233	212 149	227 408	241 237	251 413	212 406	221 711	231 540	246 441	269 225	282 535
2. Driftsutgifter	143 784	201 027	218 842	231 302	241 793	205 695	216 068	221 154	232 973	249 164	268 104
3. Brutto driftsresultat (1-2)	13 449	11 122	8 566	9 935	9 620	6 711	5 643	10 385	13 468	20 061	14 431
4. Nto enteinntekter	4 728	408	-230	-1 409	62	-516	-1 664	-954	-2 060	-2 019	-544
5. Nto avdrag	4 016	6 537	6 616	7 228	7 356	6 057	5 979	6 234	6 654	7 188	7 819
5* Kapitaltil/avskrivninger	9 648	13 269	14 204	15 739	16 651	14 834	15 258	16 509	17 570	19 187	21 397
6. Netto driftsresultat (3-4-5)	4 705	4 177	2 180	4 116	2 202	1 170	1 328	5 105	8 874	14 892	7 156
6* Korrigeret netto driftsresultat (3-4-5*)	-927	-2 555	-5 408	-4 395	-7 093	-7 607	-7 951	-5 170	-2 042	2 893	-6 423
Investeringer											
7. Brutto investeringsutg.	13 654	23 927	26 565	26 189	31 104	29 546	31 068	29 472	26 474	28 832	34 971
9. Tilskudd, refusjon, salg fast eiendom	4 315	6 211	7 272	7 947	12 024	7 860	7 697	7 053	6 970	8 955	8 957
Finansiering											
9. Overskudd for lån (3-4-7+8)	-618	-7 002	-10 497	-6 898	-9 522	-14 459	-16 065	-11 080	-3 976	2 203	-11 040
10. Bruk av lån netto	6 248	10 056	16 245	21 540	23 760	9 761	18 161	17 246	18 285	16 611	21 154
11. Netto premieavvik	1 614	-3 148	-775	7 974	6 882	-10 755	-1 816	-1 870	293	-2 412	-2 820
12. Netto anskaffelse av midler (10+8+6-7+11)							-3 884	-1 938	7 948	9 214	-524
Netto driftsresultat i % av dr.inntektene	3,0	2,0	1,0	1,7	0,9	0,6	0,6	2,2	3,6	5,5	2,5
Korrigeret netto driftsresultat i % av dr. inntektene	-0,6	-1,2	-2,4	-1,8	-2,8	-3,6	-3,6	-2,2	-0,8	1,1	-2,3

Vedlegg 12

Produksjonsindekser for kommunale tjenester for 2007

Det er i tidligere rapporter fra Utvalget (høst 2001-vår 2008) blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2006. Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2007.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern og sosialkontortjenester. Når det gjelder pleie og omsorg foreligger det ennå ikke data på kommunenivå for 2007 og for å unngå at sektoren falt ut av produksjonsindeksen benyttes indeksen for 2006. Det beregnes også en delindeks for tekniske tjenester, men denne er utelatt fra totalindeksen for å unngå betydelig reduksjon i antall kommuner. De øvrige sektorer (kultur, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 75 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2007.

Tabell 12.1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Den produksjonsindeksen som beregnes for 2007 består av de samme indikatorer som produksjonsindeksen som ble beregnet for 2006. Vektene i delindeksene og totalindeksen er imidlertid oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. Endringene er små, men barnehage har fått noe økt vekt i totalindeksen, mens grunnskole og sosialkontortjenester har fått noe redusert vekt. I alt 392 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i analysen for 2007. Det er noe høyere enn i tilsvarende analyse for 2006 som omfattet 377 kommuner. Delindeksen for teknisk sektor kan beregnes for 278 kommuner.

Tabell 12.2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for de 392 kommunene som inngår i analysen, samt fylkesvise gjennomsnitt. Både sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekter) er lik 100 for de 392 kommunene som inngår i analysen. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vekter. I tillegg vises netto driftsresultat for 2007. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren. Det vises til kapittel 4.2 nærmere diskusjon av egenskaper ved produksjonsindeksen.

Tabell 12.1 Oversikt over indikatorer og vektorer i delindeksene og i totalindeksen

Sektor/ Indikator	Vekt
Barnehage	
Korrigerte oppholdstimer i kommunale barnehager i forhold til antall barn 0-5 år (alderskorrigert)	0,8776
Antall m ² leke og uteareal per barn i kommunale barnehager	0,085
Kommunale overføringer til private barnehager per barn 0-5 år (alderskorrigert)	0,139
Grunnskole	
Lærertimer per elev	0,939
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,0305
Andel av brukerne av kommunal SFO med fulltidsplass	0,0305
Primærhelsetjeneste	
Antall timer per uke av leger per 10 000 innbyggere	0,4015
Antall timer per uke av fysioterapeuter per 10 000 innbyggere	0,4015
Antall timer per uke av helsesøstere per 10 000 innbyggere 0-6 år (f 232)	0,197
Pleie og omsorg	
Andel av innbyggerne over 80 år som mottar hjemmetjenester	0,273
Andel av innbyggerne over 80 år med plass i institusjon	0,227
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,227
Andel brukere av hjemmetjeneste med både praktisk bistand og hjemmesykepleie	0,273
Barnevern	
Andel barn 0-17 år omfattet av barnevernsundersøkelse	0,315
Andel barn 0-17 år omfattet av tiltak	0,685
Sosialkontortjenester	
Andel innbyggere 20-66 år som mottar økonomisk sosialhjelp	0,500
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,500
Teknisk sektor	
Andel av innbyggerne tilknyttet kommunal vannforsyning	0,114
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht e-coli	0,114
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht ph	0,114
Andel av innbyggerne tilknyttet med tilfredsstillende kvalitet mht farge	0,114
Andel av innbyggerne tilknyttet kommunal avløpsordning	0,544
Samlet indeks	
Barnehager	0,150
Grunnskole	0,325
Primærhelsetjeneste	0,054
Pleie og omsorg	0,377
Barnevern	0,034
Sosialkontortjenester	0,060

Tabell 12.2 Produksjonsindekser og nettodriftsresultat

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres
101 Halden	58,0	100,7	90,4	95,2	105,3	121,8	93,1	93,1	0,5
104 Moss	95,1	91,8	92,1	87,2	118,6	129,9	93,7	100,1	3,1
105 Sarpsborg	68,3	104,6	96,8	83,3	88,4	121,1	91,1	95,1	2,6
106 Fredrikstad	72,9	91,5	100,8	99,2	90,1	128,9	94,3	98,1	1,8
111 Hvaler	173,2	101,9	90,7	135,2	86,7	110,7	124,6	91,1	-2,1
118 Aremark	120,7	112,3	98,4	113,2	55,8	99,5	110,5	107,1	2,4
119 Marker	85,1	96,8	104,2	86,1	84,9	115,1	92,1	90,1	4,3
122 Trøgstad	122,9	94,7	77,9	102,2	140,2	75,4	101,3	90,1	1,9
123 Spydeberg	98,5	102,1	102,9	83,0	105,9	92,3	94,0	95,1	2,5
124 Askim	102,7	100,3	95,9	92,2	91,9	104,0	97,3	101,1	3,3
125 Eidsberg	79,2	99,5	87,3	84,8	101,8	88,1	89,6	89,1	2,9
127 Skiptvet	136,0	81,8	85,4	104,9	109,3	83,2	99,8	99,1	9,9
128 Rakkestad	99,1	95,0	94,7	96,7	142,5	112,1	98,9	90,1	0,6
135 Råde	87,1	91,8	100,1	84,0	136,1	85,3	89,7	90,1	-4,1
136 Rygge	74,2	94,9	113,4	75,5	90,7	86,9	84,8	89,1	1,2
137 Våler	47,5	111,8	124,3	104,0	93,6	88,8	97,9	90,1	2,2
138 Hobøl	37,0	99,8	92,5	112,6	116,3	71,0	93,6	91,1	4,6
<i>Østfold</i>	<i>79,1</i>	<i>97,0</i>	<i>97,1</i>	<i>92,3</i>	<i>99,5</i>	<i>115,4</i>	<i>93,8</i>	<i>95,5</i>	<i>2,1</i>
211 Vestby	113,4	102,6	91,4	119,7	87,8	68,6	107,5	93,1	9,3
214 Ås	95,7	92,6	85,3	110,0	54,1	71,8	96,7	93,1	2,1
215 Frogn	109,6	87,9	104,8	97,5	93,6	74,8	95,1	96,1	0,5
216 Nesodden	104,3	90,0	86,3	112,5	60,5	92,0	99,6	92,1	-1,8
217 Oppegård	172,0	90,0	113,3	94,7	76,8	84,6	104,6	100,1	-1,6
219 Bærum	96,7	92,1	107,3	85,2	69,8	93,2	90,3	108,1	7,3
220 Asker	108,3	86,9	95,0	95,3	80,3	86,5	93,5	106,1	1,0
221 Aurskog-Høland	100,3	83,7	89,6	98,9	142,5	95,1	94,9	89,1	1,2
226 Sørum	78,7	80,6	84,3	97,8	123,3	65,5	87,6	96,1	2,2
227 Fet	95,3	87,7	74,8	92,8	91,3	87,3	90,2	93,1	2,8
228 Rælingen	110,3	88,2	81,8	105,1	81,4	83,0	97,0	93,1	3,8
229 Enebakk	53,3	88,4	71,8	99,7	137,8	72,7	87,2	91,1	0,6
230 Lørenskog	117,7	84,2	98,5	99,2	52,3	107,8	96,0	97,1	4,4
231 Skedsmo	106,3	89,0	91,2	89,7	59,9	113,0	92,4	96,1	7,0
233 Nittedal	68,9	87,3	76,2	106,5	81,4	71,6	90,0	99,1	6,3
234 Gjerdrum	76,7	80,9	81,7	104,9	70,4	103,0	90,3	94,1	5,6
235 Ullensaker	82,5	90,6	72,4	93,5	87,8	96,0	89,7	95,1	0,9
236 Nes	55,5	96,9	84,8	102,3	83,8	86,7	91,0	89,1	-4,7
237 Eidsvoll	84,0	89,8	82,8	101,2	86,7	98,8	93,2	90,1	-0,1
238 Nannestad	89,1	91,4	74,9	100,0	104,7	88,9	93,7	93,1	0,0
239 Hurdal	136,9	103,9	104,1	81,7	143,1	102,6	101,7	96,1	-0,4
<i>Akershus</i>	<i>99,9</i>	<i>89,6</i>	<i>92,9</i>	<i>96,1</i>	<i>79,2</i>	<i>90,6</i>	<i>93,5</i>	<i>98,8</i>	<i>3,4</i>
301 Oslo	104,4	94,1	97,1	95,2	108,2	125,0	98,5	106,1	4,6
402 Kongsvinger	112,6	96,3	96,3	96,4	99,5	109,6	99,7	93,1	2,6
403 Hamar	116,0	93,9	116,5	91,0	61,1	118,5	97,7	98,1	4,6
412 Ringsaker	74,5	103,9	102,7	104,1	77,9	104,3	98,6	91,1	5,1
415 Løten	81,5	104,4	109,2	96,0	137,8	86,0	98,1	89,1	2,5
417 Stange	91,8	100,5	107,2	94,5	87,2	94,5	96,5	91,1	3,0
418 Nord-Odal	141,8	104,6	102,0	92,6	117,5	107,3	106,1	93,1	-2,0
419 Sør-Odal	103,3	98,5	111,5	91,5	111,1	108,3	98,3	91,1	2,8
420 Eidskog	127,8	113,2	107,0	108,7	92,5	136,6	114,1	91,1	-2,2
423 Grue	94,4	105,8	98,0	104,7	126,2	136,8	105,8	97,1	4,1
425 Åsnes	97,4	111,0	117,0	99,0	91,3	128,6	105,1	93,1	0,1

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres	
426	Våler	104,1	125,1	133,7	91,0	145,4	109,0	109,2	95,1	1,6
427	Elverum	113,5	89,4	113,8	81,6	72,1	106,9	91,8	91,1	6,7
428	Trysil	114,4	119,1	111,7	105,4	91,3	110,7	111,4	98,1	-0,1
429	Åmot	125,2	102,7	111,8	100,2	93,1	115,8	106,0	110,1	2,2
430	Stor-Elvdal	96,9	142,7	135,6	106,9	111,1	146,1	121,1	101,1	-1,1
432	Rendalen	150,9	131,5	165,5	103,5	104,7	97,4	122,7	119,1	3,7
434	Engerdal	116,8	153,4	145,0	93,7	108,2	79,2	118,9	106,1	0,7
436	Tolga	134,2	123,5	118,9	110,3	88,4	146,5	120,1	101,1	0,7
437	Tynset	131,1	110,6	127,0	99,9	122,1	112,8	111,1	102,1	1,7
438	Alvdal	98,3	114,4	114,0	101,9	65,1	76,8	103,3	103,1	6,0
439	Folldal	101,4	116,0	149,2	101,3	114,0	110,8	109,7	108,1	10,2
441	Os	122,4	105,0	136,2	111,9	154,7	86,5	112,5	101,1	-0,6
<i>Hedmark</i>		<i>104,2</i>	<i>103,1</i>	<i>111,3</i>	<i>96,6</i>	<i>90,3</i>	<i>109,7</i>	<i>101,2</i>	<i>94,7</i>	<i>3,2</i>
501	Lillehammer	114,9	105,3	108,0	85,1	75,0	97,3	97,8	97,1	-2,2
502	Gjøvik	91,7	103,3	115,3	99,7	105,3	111,1	101,4	93,1	2,7
511	Dovre	135,5	125,2	115,1	93,2	155,3	161,4	117,3	96,1	-0,1
512	Lesja	111,6	126,1	134,9	107,6	65,7	94,3	113,5	113,1	11,2
513	Skjåk	115,2	136,5	108,3	119,9	95,4	108,0	122,4	111,1	4,9
514	Lom	112,8	132,7	122,2	106,9	90,7	83,4	115,0	98,1	8,0
515	Vågå	109,3	110,2	130,9	75,3	119,8	87,6	97,0	97,1	2,7
516	Nord-Fron	95,3	122,9	115,3	95,8	122,7	77,7	105,4	103,1	4,6
517	Sel	105,3	120,5	107,9	99,7	103,0	129,1	109,6	92,1	2,1
519	Sør-Fron	138,2	125,4	164,8	105,2	96,0	103,0	119,5	100,1	4,7
520	Ringebu	73,7	110,5	114,4	105,5	70,4	70,9	99,6	92,1	2,9
521	Øyer	89,1	99,7	98,6	88,8	117,5	102,4	94,7	95,1	4,5
522	Gausdal	130,2	105,5	94,7	103,3	113,4	72,9	106,1	91,1	2,8
528	Østre	93,8	105,7	103,9	92,7	117,5	86,0	98,1	90,1	3,1
529	Vestre	60,3	104,8	109,4	98,0	109,3	91,5	95,2	92,1	0,5
532	Jevnaker	111,8	94,1	123,0	118,6	144,8	85,4	108,7	90,1	-0,5
533	Lunner	98,5	93,1	101,9	89,0	89,6	79,0	91,9	92,1	0,9
534	Gran	73,8	107,0	107,2	105,3	111,1	89,1	100,5	90,1	0,0
536	Søndre	128,0	106,3	132,5	126,2	254,2	72,8	121,5	94,1	1,1
538	Nordre	121,7	100,2	117,8	101,9	178,0	76,2	106,2	98,1	1,3
540	Sør-Aurdal	99,4	134,8	114,6	110,3	100,0	92,9	115,5	95,1	-4,3
541	Etnedal	115,1	118,7	161,5	117,2	138,4	89,3	118,8	109,1	7,0
542	Nord-Aurdal	134,5	107,6	118,3	105,2	111,1	89,5	110,3	96,1	-0,1
543	Vestre	145,8	127,5	152,5	130,5	117,5	100,8	130,8	112,1	4,4
544	Øystre	125,3	121,9	114,8	107,0	46,5	102,7	112,7	102,1	-0,2
545	Vang	141,2	147,2	178,7	137,8	57,6	91,8	138,1	136,2	7,8
<i>Oppland</i>		<i>102,4</i>	<i>108,4</i>	<i>114,1</i>	<i>99,6</i>	<i>110,1</i>	<i>94,3</i>	<i>103,7</i>	<i>95,3</i>	<i>1,7</i>
602	Drammen	94,1	86,7	125,2	88,0	101,2	109,4	92,3	93,1	0,3
604	Kongsberg	73,5	96,8	112,5	100,0	102,4	110,2	96,4	103,1	3,4
605	Ringerike	96,5	99,7	111,7	100,1	88,4	85,2	98,8	93,1	-0,8
615	Flå	140,3	134,1	129,7	108,2	227,4	92,0	125,7	113,1	8,8
616	Nes	146,5	119,4	135,1	92,7	196,6	78,1	114,4	104,1	5,2
617	Gol	129,8	109,1	136,4	91,0	150,6	125,2	109,2	102,1	6,3
618	Hemsedal	150,6	107,3	128,7	106,5	156,4	96,2	115,6	108,1	0,3
619	Ål	124,6	114,9	131,8	97,9	137,8	89,7	110,1	102,1	16,3
620	Hol	142,0	132,2	165,1	106,6	111,7	52,6	120,3	121,1	13,6
622	Krødsherad	140,6	125,3	103,0	94,5	167,5	102,1	114,8	101,1	3,2
623	Modum	104,3	111,2	107,5	102,6	115,7	81,2	105,1	94,1	5,0
624	Øvre	81,2	99,3	109,3	104,5	88,4	86,0	97,9	90,1	0,2

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres
625 Nedre	83,4	94,7	78,4	100,5	108,8	116,6	96,1	90,1	-0,1
626 Lier	48,3	105,1	91,9	108,0	95,4	95,4	96,0	96,1	2,6
628 Hurum	94,3	95,1	83,9	91,4	156,5	121,3	96,6	91,1	1,8
631 Flesberg	120,2	108,4	103,7	99,3	198,3	94,2	108,7	103,1	2,6
632 Rollag	156,6	115,1	144,2	109,9	122,1	65,4	118,2	123,1	6,5
633 Nore	146,2	118,6	159,7	106,4	106,4	72,4	117,2	159,2	12,2
<i>Buskerud</i>	<i>91,7</i>	<i>98,7</i>	<i>111,7</i>	<i>97,8</i>	<i>108,4</i>	<i>100,1</i>	<i>98,4</i>	<i>96,4</i>	<i>2,6</i>
701 Horten	116,4	88,6	85,9	97,2	102,4	101,4	97,1	89,1	1,2
702 Holmestrand	97,9	103,7	104,4	122,1	132,6	115,0	111,5	91,1	1,0
704 Tønsberg	119,0	90,8	89,5	100,3	98,9	101,8	99,5	93,1	-0,9
706 Sandefjord	76,6	97,6	88,5	89,7	85,5	120,3	91,9	91,1	4,6
709 Larvik	100,4	93,5	95,0	94,7	110,5	101,8	96,1	90,1	1,3
711 Svelvik	128,7	102,1	95,0	101,7	84,3	106,7	105,2	90,1	-1,9
713 Sande	64,2	87,1	81,7	104,2	79,1	83,4	89,3	90,1	-1,2
716 Re	111,6	110,5	89,5	103,2	168,1	109,1	108,7	93,1	-5,2
719 Andebu	147,5	108,6	77,1	93,2	102,9	99,7	106,2	90,1	-1,2
720 Stokke	121,5	104,1	108,0	96,7	88,4	92,9	102,9	90,1	-1,6
722 Nøtterøy	117,2	97,6	85,7	88,6	84,3	109,1	96,7	92,1	-1,1
723 Tjøme	70,8	102,6	95,3	100,4	96,0	100,0	96,3	91,1	1,1
728 Lardal	117,4	108,7	101,0	98,1	89,0	114,6	105,3	98,1	3,7
<i>Vestfold</i>	<i>103,9</i>	<i>95,9</i>	<i>91,0</i>	<i>96,7</i>	<i>100,0</i>	<i>105,9</i>	<i>97,9</i>	<i>91,1</i>	<i>0,7</i>
805 Porsgrunn	85,8	100,0	100,4	88,1	101,2	91,6	93,0	98,1	5,2
806 Skien	94,2	91,6	84,6	83,2	121,0	111,5	90,6	93,1	3,3
807 Notodden	73,1	108,9	93,9	101,2	129,7	91,2	99,5	95,1	2,8
814 Bamble	85,0	90,6	92,1	87,7	83,2	109,5	89,6	100,1	2,3
815 Kragerø	148,8	101,5	106,2	101,4	134,9	118,0	110,9	95,1	-2,6
817 Drangedal	131,3	102,6	99,3	87,4	121,0	103,0	101,6	94,1	0,0
819 Nome	155,8	120,1	116,5	105,7	165,8	159,1	123,7	100,1	-2,6
821 Bø	88,0	98,8	125,9	94,2	141,9	124,5	99,9	92,1	-1,0
822 Sauherad	131,6	115,2	115,3	87,0	138,4	121,5	108,2	94,1	4,6
826 Tinn	139,2	120,5	131,2	95,3	158,2	99,8	114,4	135,2	9,8
827 Hjartdal	122,4	144,1	151,8	101,0	27,9	116,0	119,4	122,1	5,6
828 Seljord	150,1	126,7	122,7	89,6	107,0	91,5	113,2	106,1	5,1
829 Kviteseid	116,7	108,1	118,2	115,4	72,1	84,0	110,0	106,1	11,0
831 Fyresdal	151,1	102,9	157,6	122,5	90,7	74,5	118,3	131,1	11,0
833 Tokke	134,3	165,0	143,3	118,7	117,5	85,7	135,4	139,2	8,3
834 Vinje	146,5	128,8	171,0	118,4	84,9	123,7	128,0	147,2	10,3
<i>Telemark</i>	<i>103,4</i>	<i>102,0</i>	<i>101,5</i>	<i>91,5</i>	<i>116,4</i>	<i>106,9</i>	<i>99,0</i>	<i>99,8</i>	<i>3,8</i>
901 Risør	93,0	99,8	89,2	91,4	104,1	128,4	96,9	93,1	2,1
904 Grimstad	61,1	82,9	93,5	94,5	82,0	100,5	85,6	95,1	-0,7
906 Arendal	73,9	92,5	92,5	100,6	94,2	111,1	93,9	92,1	-0,6
912 Vegårshei	86,7	93,4	100,5	109,9	105,9	71,4	98,1	102,1	4,8
914 Tvedestrand	93,8	105,4	128,2	112,7	186,1	123,3	111,5	89,1	0,5
919 Froland	85,5	97,4	78,9	111,7	107,6	112,8	101,3	95,1	3,2
926 Lillesand	78,6	97,8	107,7	99,5	90,1	75,5	94,5	91,1	1,5
928 Birkenes	72,1	102,3	87,3	115,9	115,2	68,5	100,5	91,1	0,0
935 Iveland	155,7	135,1	106,2	121,0	142,5	81,7	128,4	122,1	19,2
937 Evje	101,7	106,2	113,8	93,4	64,6	96,3	99,1	91,1	0,1
938 Bygland	144,0	130,8	130,4	135,5	97,1	134,7	133,6	122,1	2,8
940 Valle	134,9	119,2	213,9	107,9	20,9	92,1	117,4	163,2	7,1
941 Bykle	185,4	171,7	190,1	154,0	34,9	57,0	156,6	380,4	31,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres
<i>Aust-Agder</i>	<i>79,5</i>	<i>95,5</i>	<i>99,0</i>	<i>101,8</i>	<i>97,4</i>	<i>103,9</i>	<i>96,2</i>	<i>97,0</i>	<i>2,3</i>
1001 Kristiansand	85,2	89,9	98,5	103,8	82,0	105,5	95,6	99,1	0,6
1002 Mandal	57,1	93,1	94,7	100,1	116,9	91,8	91,1	89,1	0,8
1003 Farsund	58,9	85,3	89,3	101,7	101,2	92,2	88,7	95,1	-0,5
1004 Flekkefjord	73,1	104,7	114,6	100,2	84,9	84,1	96,9	94,1	-0,2
1014 Vennesla	67,1	93,3	92,3	90,8	148,3	104,6	90,9	95,1	4,6
1017 Songdalen	108,9	92,2	100,5	122,6	118,6	94,5	107,7	89,1	-3,4
1021 Marnardal	113,6	109,7	109,0	103,2	77,3	100,8	106,1	108,1	19,4
1027 Audnedal	143,6	114,2	117,3	120,9	40,1	64,4	115,8	106,1	9,1
1029 Lindesnes	103,2	112,0	102,7	97,9	134,4	89,7	104,3	92,1	1,7
1032 Lyngdal	71,8	94,4	92,8	104,7	87,8	90,9	94,4	89,1	2,8
1034 Hægebostad	106,2	128,0	142,1	137,3	95,4	77,9	124,9	104,1	7,0
1037 Kvinesdal	114,9	115,8	121,2	108,9	82,6	84,0	110,3	115,1	-1,6
1046 Sirdal	117,9	136,6	174,3	106,1	128,5	70,4	120,1	236,3	13,8
<i>Vest-Agder</i>	<i>82,2</i>	<i>94,4</i>	<i>100,4</i>	<i>103,3</i>	<i>95,4</i>	<i>98,5</i>	<i>96,5</i>	<i>98,6</i>	<i>1,9</i>
1101 Eigersund	65,9	106,2	102,9	103,0	113,4	94,3	98,3	96,1	4,1
1102 Sandnes	69,9	95,2	72,1	88,9	76,8	74,2	85,9	97,1	5,3
1103 Stavanger	109,6	101,4	85,9	99,5	94,8	91,1	100,3	111,1	8,9
1106 Haugesund	67,7	91,9	93,6	102,2	121,5	94,8	93,4	97,1	-2,5
1112 Lund	59,2	119,1	118,1	98,8	72,7	70,8	97,9	93,1	3,1
1114 Bjerkreim	142,4	109,4	102,5	101,0	64,6	70,4	106,9	98,1	7,1
1119 Hå	93,0	96,9	81,2	107,9	68,6	88,1	98,1	91,1	6,2
1120 Klepp	107,1	96,9	75,8	94,3	69,8	65,8	93,5	94,1	3,4
1121 Time	88,5	99,1	83,7	110,1	108,2	87,5	100,4	93,1	1,1
1122 Gjesdal	117,1	98,8	70,1	96,1	99,5	72,3	97,4	95,1	1,4
1124 Sola	117,0	96,1	90,8	90,1	65,1	66,3	93,8	105,1	11,8
1127 Randaberg	128,3	107,9	85,4	121,6	84,9	81,1	112,5	105,1	6,6
1129 Forsand	153,4	119,3	106,4	102,2	220,4	80,1	118,4	187,2	7,6
1130 Strand	60,2	102,4	84,5	113,2	125,6	93,7	99,5	93,1	2,1
1133 Hjelmeland	139,2	155,1	114,3	112,1	122,1	86,8	129,1	123,1	0,8
1134 Suldal	152,2	142,9	130,4	108,7	125,0	97,4	127,4	172,2	8,4
1135 Sauda	128,5	126,5	101,0	111,4	129,7	87,7	117,5	120,1	6,8
1141 Finnøy	146,6	126,0	109,0	92,6	112,2	82,3	112,5	102,1	-3,4
1142 Rennesøy	175,8	97,9	80,4	95,2	79,1	61,2	104,8	99,1	3,0
1145 Bokn	127,2	127,0	97,3	105,5	39,0	56,5	110,1	136,2	8,8
1146 Tysvær	122,7	108,0	85,8	110,2	70,4	88,1	107,3	122,1	1,5
1149 Karmøy	66,7	99,8	75,7	101,8	89,0	70,7	92,2	95,1	3,6
1160 Vindafjord	100,3	106,1	70,9	118,0	85,5	67,2	104,8	97,1	1,7
<i>Rogaland</i>	<i>94,6</i>	<i>100,8</i>	<i>84,2</i>	<i>100,1</i>	<i>91,9</i>	<i>82,6</i>	<i>97,3</i>	<i>103,0</i>	<i>5,3</i>
1201 Bergen	82,2	85,9	95,7	100,9	94,8	106,8	93,1	101,1	2,7
1211 Etne	115,1	110,6	103,3	95,1	52,4	80,7	101,3	99,1	2,8
1216 Sveio	74,4	108,9	103,7	97,9	109,3	82,2	97,7	94,1	3,8
1221 Stord	64,3	90,9	98,9	97,5	87,8	93,6	89,9	90,1	-0,9
1222 Fitjar	47,8	113,8	116,7	86,1	15,1	47,7	86,3	98,1	2,3
1223 Tysnes	132,6	128,8	149,4	103,1	157,1	49,7	117,0	99,1	0,5
1224 Kvinnherad	132,7	115,4	90,8	105,2	110,5	80,5	110,6	104,1	3,6
1227 Jondal	133,1	127,5	159,2	93,7	116,9	82,7	114,3	119,1	-1,0
1228 Odda	175,1	117,1	132,1	103,4	143,1	103,0	121,5	117,1	4,2
1231 Ullensvang	141,5	140,0	148,6	115,1	72,7	30,9	122,5	112,1	4,4
1232 Eidfjord	190,2	169,4	217,5	123,0	40,7	66,9	147,1	274,3	21,8
1233 Ulvik	158,8	131,5	216,3	111,5	41,9	125,4	129,2	147,2	5,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres	
1234	Granvin	175,4	144,6	156,2	90,6	56,4	91,2	123,3	111,1	2,8
1235	Voss	90,1	100,2	111,3	94,2	90,7	102,2	96,8	95,1	3,4
1238	Kvam	142,0	114,5	139,6	97,5	107,6	89,0	111,8	99,1	3,2
1241	Fusa	135,0	109,3	98,9	103,7	86,7	60,1	106,8	99,1	3,3
1242	Samnanger	96,9	121,9	105,3	101,1	60,5	78,7	104,7	118,1	0,9
1243	Os	73,7	105,4	76,3	101,5	70,4	71,9	94,4	93,1	0,1
1245	Sund	157,9	108,8	66,2	103,6	91,9	98,8	110,7	90,1	0,1
1246	Fjell	83,6	107,3	78,7	120,1	79,1	89,3	105,0	92,1	2,4
1247	Askøy	93,6	88,3	72,5	100,7	98,9	80,4	92,8	90,1	3,1
1251	Vaksdal	112,4	130,3	91,2	99,9	119,8	83,0	110,8	117,1	2,0
1253	Osterøy	108,1	105,2	88,2	88,6	104,1	76,4	96,7	92,1	-0,4
1256	Meland	38,1	110,1	90,7	120,4	74,5	86,1	99,5	92,1	-1,8
1259	Øygarden	118,6	133,1	66,3	102,6	106,4	87,3	112,2	175,2	8,5
1260	Radøy	138,3	106,5	97,7	101,5	114,6	91,7	108,3	91,1	0,3
1263	Lindås	52,6	112,9	107,8	104,4	96,0	85,4	98,1	101,1	1,9
1264	Austrheim	181,4	111,0	113,2	124,5	152,4	75,3	126,1	114,1	6,1
<i>Hordaland</i>		<i>89,9</i>	<i>95,5</i>	<i>96,4</i>	<i>101,9</i>	<i>94,2</i>	<i>96,7</i>	<i>97,2</i>	<i>100,5</i>	<i>2,8</i>
1401	Flora	131,0	107,3	101,4	93,6	86,7	120,2	105,4	97,1	-0,7
1411	Gulen	123,4	134,4	93,6	107,5	91,9	83,1	115,9	103,1	-0,2
1413	Hyllestad	161,8	95,3	124,7	127,7	77,3	56,1	116,1	103,1	-0,7
1416	Høyanger	157,3	131,8	137,5	112,0	72,7	89,5	123,9	115,1	0,9
1417	Vik	121,0	137,4	139,5	99,0	161,7	91,5	118,7	119,1	-33,1
1418	Balestrand	150,7	138,6	124,3	133,8	171,0	81,2	135,5	129,1	-0,3
1419	Leikanger	156,9	114,0	122,3	100,9	55,3	64,5	111,0	100,1	-2,4
1420	Sogndal	105,7	102,6	105,3	93,8	80,3	68,3	97,1	99,1	4,0
1422	Lærdal	195,1	123,8	126,0	118,9	98,9	72,1	128,8	151,2	2,6
1424	Årdal	185,9	106,3	114,7	98,1	62,2	79,3	112,5	128,1	0,3
1426	Luster	147,0	126,7	130,8	113,4	74,4	68,8	119,7	137,2	5,1
1428	Askvoll	127,4	131,3	122,8	111,9	100,6	75,1	118,5	93,1	1,3
1429	Fjaler	120,1	138,8	117,7	110,9	108,2	77,3	119,6	97,1	3,0
1430	Gaular	76,4	113,5	120,2	104,4	82,6	58,8	100,5	97,1	4,8
1431	Jølster	91,6	117,3	92,5	111,1	106,4	97,7	108,2	98,1	-0,6
1432	Førde	111,1	98,4	97,8	107,4	59,3	96,9	102,2	98,1	0,8
1433	Naustdal	109,7	106,8	147,8	101,8	110,5	66,7	105,3	96,1	4,4
1438	Bremanger	141,7	150,6	118,9	100,4	69,2	60,3	120,5	115,1	-73,1
1439	Vågsøy	80,6	117,7	122,8	112,5	111,7	74,6	107,6	90,1	0,3
1441	Selje	113,3	105,8	98,5	104,6	88,4	53,5	102,4	94,1	1,2
1443	Eid	114,0	113,8	106,4	114,9	80,8	76,7	110,5	89,1	1,6
1444	Hornindal	115,8	88,5	95,4	107,5	92,5	38,2	97,2	102,1	1,6
1449	Stryn	156,6	123,4	116,2	105,6	85,5	69,3	116,8	89,1	0,2
<i>Sogn og Fjordane</i>		<i>127,9</i>	<i>115,9</i>	<i>113,5</i>	<i>105,7</i>	<i>85,9</i>	<i>81,2</i>	<i>110,6</i>	<i>103,6</i>	<i>-2,9</i>
1502	Molde	87,6	89,3	110,0	95,0	66,9	81,3	91,1	95,1	1,5
1503	Kristiansund	120,2	99,5	121,4	95,9	119,2	105,1	103,5	97,1	-8,5
1504	Ålesund	65,5	93,5	94,3	91,9	125,6	90,7	89,7	95,1	1,6
1511	Vanylven	102,7	129,4	146,4	107,5	128,0	74,6	114,7	93,1	0,2
1514	Sande	105,1	134,9	106,2	132,7	144,2	65,9	124,2	103,1	-2,3
1515	Herøy	64,9	109,0	94,2	105,9	92,5	83,6	98,4	97,1	-1,7
1516	Ulstein	42,4	91,1	99,2	107,2	98,9	77,2	89,7	97,1	-0,9
1517	Hareid	93,5	100,8	97,7	96,3	115,2	80,2	97,1	90,1	2,0
1519	Volda	92,9	109,2	101,5	105,9	100,0	59,9	101,8	89,1	2,6
1520	Ørsta	106,0	104,3	105,6	103,2	79,7	69,4	101,3	90,1	-2,8
1523	Ørskog	136,5	119,4	155,6	133,2	56,4	77,1	124,5	106,1	6,2

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres
1524 Norddal	120,8	134,1	158,7	125,8	79,7	69,2	124,6	121,1	2,8
1525 Stranda	112,5	122,4	113,9	91,7	104,1	59,4	104,5	91,1	-1,6
1528 Sykkylven	112,5	107,5	89,0	101,3	106,4	79,3	103,2	93,1	0,1
1529 Skodje	123,1	107,1	90,5	104,7	155,3	87,7	108,2	90,1	4,3
1531 Sula	90,5	102,0	68,9	101,4	127,4	69,0	97,1	90,1	1,9
1532 Giske	69,0	95,8	82,8	96,7	84,3	59,2	88,8	90,1	2,4
1534 Haram	91,2	120,2	106,0	94,2	127,9	74,2	102,8	95,1	-3,2
1535 Vestnes	128,6	112,8	93,6	119,1	152,9	60,1	114,7	91,1	-1,2
1539 Rauma	105,6	105,0	101,3	102,7	105,8	71,3	102,0	97,1	-0,6
1543 Nesset	127,7	120,0	101,2	111,4	89,6	101,4	114,7	105,1	-0,4
1545 Midsund	150,3	112,8	103,8	100,3	105,3	103,9	112,5	103,1	-4,3
1546 Sandøy	138,2	113,8	144,6	116,3	79,1	18,0	113,1	113,1	3,0
1547 Aukra	135,7	108,3	105,5	128,8	52,9	62,1	115,3	137,2	22,5
1548 Fræna	54,3	105,2	83,4	109,7	83,2	84,8	96,1	93,1	-1,6
1551 Eide	129,0	103,1	97,3	121,1	115,7	102,9	113,9	92,1	-1,5
1554 Averøy	117,9	106,6	93,5	109,2	96,5	95,4	107,5	91,1	-9,8
1557 Gjemnes	125,7	136,2	116,2	96,7	51,8	100,6	113,6	101,1	0,4
1560 Tingvoll	159,1	106,3	97,9	103,0	89,6	70,5	109,8	92,1	1,2
1563 Sunndal	175,1	124,1	86,5	110,1	93,0	77,4	120,6	125,1	6,3
1566 Surnadal	119,8	101,1	92,8	99,6	90,7	66,4	100,5	101,1	2,2
1567 Rindal	128,4	93,2	102,5	110,2	81,4	50,5	102,4	110,1	9,4
1571 Halså	132,5	137,6	79,1	93,4	121,6	86,1	113,4	100,1	2,6
1573 Smøla	121,2	124,9	128,7	113,9	140,2	73,4	117,8	109,1	-2,3
1576 Aure	132,6	124,4	137,3	96,6	98,3	62,2	111,2	126,1	-2,7
<i>Møre og Romsdal</i>	<i>97,6</i>	<i>104,4</i>	<i>101,4</i>	<i>101,6</i>	<i>104,0</i>	<i>80,0</i>	<i>100,7</i>	<i>97,1</i>	<i>0,3</i>
1601 Trondheim	121,1	93,8	86,9	102,4	84,9	111,0	101,5	99,1	1,6
1612 Hemne	95,8	111,3	96,1	94,9	100,6	80,9	99,8	95,1	4,1
1613 Snillfjord	141,9	140,2	97,0	113,4	101,2	37,4	120,5	115,1	4,1
1617 Hitra	157,5	102,3	133,5	120,9	83,2	88,1	117,8	102,1	0,6
1620 Frøya	94,1	134,5	88,5	104,1	153,0	88,9	112,4	92,1	1,8
1621 Ørland	113,4	111,9	125,8	108,4	125,6	81,3	110,2	92,1	0,5
1622 Agdenes	148,5	125,9	118,3	96,1	217,5	67,3	117,2	101,1	7,2
1624 Rissa	93,3	109,0	105,7	94,4	102,4	70,1	98,4	92,1	1,5
1627 Bjugn	108,7	106,7	101,0	100,1	100,0	64,3	101,4	92,1	-0,6
1630 Åfjord	91,8	127,5	128,6	121,7	56,4	35,3	112,1	91,1	6,7
1632 Roan	136,6	171,4	118,2	106,6	119,8	87,4	132,1	112,1	0,9
1633 Osen	165,0	130,2	164,7	135,9	137,8	81,9	136,8	105,1	-2,9
1634 Oppdal	89,2	106,3	97,9	106,4	122,7	67,2	101,5	95,1	1,7
1635 Rennebu	118,8	117,5	98,9	115,0	73,9	61,2	110,9	106,1	6,4
1636 Meldal	147,8	109,3	119,1	102,3	80,8	63,6	109,3	95,1	1,6
1638 Orkdal	145,4	95,4	91,5	103,2	96,5	85,2	105,1	90,1	4,4
1640 Røros	134,2	95,2	120,0	101,9	123,9	69,6	104,4	92,1	-0,2
1644 Holtålen	148,7	109,4	115,7	114,5	81,4	62,4	113,8	96,1	-0,8
1648 Midtre	99,3	95,5	100,2	109,1	151,2	82,7	102,6	95,1	-4,5
1653 Melhus	118,5	91,4	78,8	109,0	88,4	86,4	101,0	91,1	3,0
1662 Klæbu	126,9	97,5	83,2	123,4	93,6	75,1	109,4	98,1	-1,3
1663 Malvik	100,6	96,5	86,8	103,9	72,7	81,6	97,7	90,1	4,0
1664 Selbu	139,8	123,1	120,4	91,2	106,4	86,5	110,7	103,1	2,4
1665 Tydal	151,1	133,5	164,1	96,6	90,2	87,0	119,6	162,2	6,1
<i>Sør-Trøndelag</i>	<i>120,0</i>	<i>98,5</i>	<i>92,7</i>	<i>103,9</i>	<i>92,0</i>	<i>97,2</i>	<i>103,2</i>	<i>97,4</i>	<i>1,6</i>
1702 Steinkjer	73,2	92,9	102,9	108,9	108,8	105,2	97,8	92,1	-0,5
1703 Namsos	80,1	96,5	94,8	116,3	80,8	82,8	100,0	91,1	0,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres
1711 Meråker	183,9	115,4	136,1	106,8	116,9	84,8	121,8	115,1	6,2
1714 Stjørdal	98,9	88,7	91,9	104,5	75,6	76,9	95,2	89,1	-2,5
1717 Frosta	120,9	85,9	115,8	97,1	169,8	77,4	99,3	98,1	0,7
1718 Leksvik	102,4	120,1	136,1	96,1	127,9	57,9	105,8	92,1	-0,1
1719 Levanger	62,8	100,2	90,7	91,0	135,5	84,4	90,8	94,1	-1,0
1721 Verdal	95,0	93,9	86,1	97,8	108,8	103,9	96,2	92,1	1,0
1725 Namdalseid	132,1	121,6	147,1	104,9	64,6	67,1	113,1	100,1	1,0
1729 Inderøy	114,0	101,8	91,1	97,7	122,7	62,4	99,9	89,1	-0,7
1736 Snåsa	104,9	148,2	127,7	107,0	152,4	104,1	122,5	98,1	-1,2
1738 Lierne	143,6	143,9	147,8	118,8	71,0	76,3	128,1	121,1	-0,4
1739 Røyrvik	133,5	158,2	184,2	134,2	127,4	97,9	142,2	177,2	4,4
1742 Grong	149,5	121,7	128,8	140,8	224,5	105,8	136,0	111,1	4,8
1743 Høylandet	134,5	128,2	183,0	107,3	82,6	74,4	119,4	102,1	0,6
1744 Overhalla	144,7	116,2	107,8	114,4	47,7	84,3	115,1	90,1	-2,2
1748 Fosnes	184,6	168,6	141,4	124,7	57,0	75,1	143,6	118,1	2,0
1749 Flatanger	143,6	125,0	122,5	78,1	55,2	91,5	105,6	113,1	9,1
1750 Vikna	53,9	106,3	85,7	129,1	161,7	87,6	106,7	94,1	2,7
1751 Nærøy	83,5	104,5	106,3	109,7	130,9	117,4	105,1	91,1	2,3
1755 Leka	108,0	173,2	222,7	110,4	218,1	104,7	139,9	131,1	-0,7
<i>Nord-Trøndelag</i>	<i>92,6</i>	<i>101,0</i>	<i>101,8</i>	<i>105,3</i>	<i>109,3</i>	<i>88,6</i>	<i>100,9</i>	<i>94,1</i>	<i>0,2</i>
1804 Bodø	86,4	102,0	100,3	111,9	85,5	97,8	102,5	102,1	2,2
1805 Narvik	109,9	109,0	116,5	91,8	86,7	103,5	102,0	104,1	-11,7
1811 Bindal	125,4	175,7	189,8	124,8	129,1	76,3	142,2	130,1	7,9
1812 Sømna	111,8	123,6	153,8	112,8	76,8	93,6	116,0	101,1	-0,1
1813 Brønnøy	109,0	109,5	128,7	103,5	150,6	93,1	108,6	96,1	-2,1
1815 Vega	138,2	92,1	172,4	127,0	143,6	133,1	120,7	114,1	2,8
1818 Herøy	153,6	148,9	144,6	117,1	193,7	103,1	136,2	109,1	-0,2
1820 Alstahaug	105,3	123,0	118,9	125,6	154,7	126,4	122,4	97,1	-2,1
1822 Leirfjord	137,5	145,4	138,2	120,1	229,1	111,9	135,1	102,1	8,8
1824 Vefsn	89,5	105,4	115,1	101,5	94,2	74,0	99,8	101,1	2,6
1825 Grane	139,4	114,3	149,3	104,4	90,7	100,1	114,5	114,1	5,1
1826 Hattfjellidal	134,6	127,4	160,4	114,4	98,9	86,4	121,9	122,1	-108,2
1827 Dønna	153,9	128,3	140,0	162,6	220,4	108,6	147,7	106,1	3,7
1828 Nesna	117,5	120,0	107,0	102,1	95,4	115,6	111,1	111,1	10,0
1832 Hemnes	139,1	125,0	101,2	107,2	168,7	118,7	120,2	129,1	-19,9
1833 Rana	99,8	105,6	111,6	105,6	130,3	123,5	107,0	103,1	-17,5
1834 Lurøy	141,7	155,8	125,7	105,2	58,2	72,1	124,6	104,1	4,7
1835 Træna	129,1	148,4	162,4	147,2	141,3	143,1	145,3	138,2	6,1
1836 Rødøy	90,1	207,8	96,0	87,8	48,8	89,3	126,4	123,1	2,1
1837 Meløy	143,1	139,3	127,3	96,4	129,1	105,4	120,7	128,1	3,9
1838 Gildeskål	152,1	147,3	132,7	123,9	220,4	86,0	137,2	109,1	3,3
1840 Saltdal	141,8	120,3	128,3	119,3	183,2	108,5	125,0	99,1	1,2
1841 Fauske	101,5	115,5	101,9	107,1	155,9	123,0	111,4	109,1	2,4
1845 Sørfold	159,9	185,0	133,0	119,2	167,5	103,6	148,2	153,2	3,3
1848 Steigen	141,1	140,4	147,1	113,3	133,2	120,3	129,2	100,1	-0,9
1849 Hamarøy	163,4	160,8	164,5	113,9	110,5	95,3	138,1	122,1	2,9
1851 Lødingen	146,1	115,4	162,7	110,8	178,0	139,2	124,4	100,1	-4,6
1852 Tjeldsund	147,7	147,7	154,7	112,9	126,8	133,7	133,4	105,1	0,7
1853 Evenes	127,5	130,7	163,7	123,5	37,8	81,5	123,1	113,1	3,0
1854 Ballangen	106,2	135,8	113,6	114,3	94,2	102,7	118,7	105,1	0,2
1856 Røst	215,5	134,4	136,5	88,3	96,6	135,3	128,1	129,1	2,8
1857 Værøy	166,5	138,5	156,1	126,2	130,9	115,7	137,4	121,1	5,9
1859 Flakstad	97,3	136,6	147,6	114,4	175,0	81,5	120,9	111,1	-3,5
1860 Vestvågøy	60,0	112,5	111,9	101,5	129,1	100,1	100,2	94,1	-5,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Helse	Pleie og omsorg	Barne- vern	Sosial	Totalt	Korrigert inntekt	Netto driftsres	
1866	Hadsel	92,6	117,8	112,1	103,2	153,0	118,4	109,5	95,1	-0,5
1867	Bø	144,5	117,4	131,0	116,3	161,7	92,5	121,8	99,1	-3,9
1870	Sortland	111,2	105,7	121,3	100,8	158,8	110,3	107,6	99,1	-2,5
1871	Andøy	151,4	129,5	108,5	106,1	134,4	95,0	120,9	94,1	-4,5
1874	Moskenes	120,4	121,3	149,4	115,6	78,0	76,2	116,4	113,1	-2,3
<i>Nordland</i>		<i>107,3</i>	<i>115,8</i>	<i>117,3</i>	<i>107,7</i>	<i>122,2</i>	<i>104,7</i>	<i>111,1</i>	<i>104,4</i>	<i>-3,3</i>
1901	Harstad	120,7	111,9	106,3	114,3	107,6	85,2	112,1	102,1	-1,3
1902	Tromsø	109,9	102,7	104,9	112,5	113,4	95,5	107,6	105,1	-2,2
1911	Kvæfjord	146,5	151,2	156,6	164,6	183,2	108,7	154,4	111,1	0,5
1913	Skånland	111,2	151,7	161,9	123,2	67,5	80,1	128,3	107,1	5,8
1915	Bjarkøy	111,7	231,0	198,9	117,3	102,4	54,1	153,5	141,2	0,6
1917	Ibestad	183,5	209,8	142,7	116,0	237,9	103,2	161,4	118,1	-1,2
1919	Gratangen	174,6	161,0	132,0	109,9	55,8	106,9	135,4	120,1	3,3
1922	Bardu	172,0	143,6	112,6	110,9	139,6	53,0	128,3	136,2	7,4
1923	Salangen	142,1	110,8	180,7	118,2	245,4	100,3	126,0	109,1	1,8
1924	Målselv	162,8	126,4	96,1	108,6	134,4	81,4	121,1	104,1	1,5
1925	Sørreisa	132,7	97,7	119,1	122,0	122,1	85,3	113,3	100,1	-3,5
1926	Dyrøy	140,7	122,4	116,7	126,2	62,2	110,9	123,5	115,1	5,4
1929	Berg	178,7	164,3	165,0	131,0	140,8	68,5	147,4	126,1	-1,5
1931	Lenvik	135,8	114,0	121,9	104,2	118,1	77,0	111,9	99,1	3,6
1933	Balsfjord	102,8	120,6	131,9	133,1	108,2	74,8	120,1	100,1	0,3
1936	Karlsøy	154,6	140,8	177,8	119,4	106,4	121,4	134,5	116,1	1,8
1938	Lyngen	137,1	133,7	132,0	116,6	98,9	93,0	124,0	100,1	-2,0
1939	Storfjord	113,0	138,4	138,7	127,5	132,0	88,3	127,3	129,1	3,2
1940	Gáivuotna	172,5	171,5	181,3	102,4	99,5	101,7	139,5	132,1	3,4
1941	Skjervøy	100,1	136,2	142,2	135,1	256,5	129,3	134,4	111,1	-0,7
1942	Nordreisa	114,1	131,5	145,8	110,2	116,3	92,6	118,8	103,1	-1,8
1943	Kvænangen	172,1	180,0	221,2	121,6	147,2	92,3	152,6	148,2	4,9
<i>Troms</i>		<i>123,6</i>	<i>117,1</i>	<i>118,4</i>	<i>115,2</i>	<i>120,2</i>	<i>90,8</i>	<i>115,9</i>	<i>106,7</i>	<i>-0,1</i>
2002	Vardø	111,8	156,6	144,3	131,2	168,7	144,9	139,3	134,2	4,8
2003	Vadsø	162,3	127,7	118,8	100,8	154,1	147,7	124,4	115,1	0,5
2004	Hammerfest	139,2	130,3	133,9	125,3	118,7	92,8	127,3	161,2	13,1
2011	Guovdageaidnu	98,9	185,8	127,3	109,7	91,9	95,6	132,3	128,1	-0,5
2012	Alta	99,6	118,3	112,1	117,6	114,0	110,0	114,2	115,1	0,5
2014	Loppa	154,9	190,7	214,5	133,8	129,1	113,7	158,5	153,2	5,5
2015	Hasvik	184,6	163,4	172,3	144,4	237,9	110,2	159,2	157,2	-5,9
2017	Kvalsund	144,4	163,0	173,6	153,6	172,2	119,9	155,0	148,2	-2,7
2018	Måsøy	163,2	135,1	176,4	145,9	77,9	69,2	139,7	145,2	7,0
2019	Nordkapp	165,7	117,1	128,6	130,1	114,0	136,7	131,0	117,1	-1,9
2020	Porsanger	90,6	152,3	126,1	122,5	97,1	138,7	127,7	113,1	-1,0
2022	Lebesby	125,3	164,9	156,3	191,6	87,2	174,7	166,5	160,2	3,2
2023	Gamvik	151,4	183,4	143,9	163,9	201,3	153,7	167,9	156,2	7,6
2025	Deatnu	113,8	146,4	147,0	149,9	103,5	115,6	139,6	124,1	-0,8
2027	Unjárga	221,5	224,5	154,0	129,0	136,1	138,3	176,0	158,2	1,5
2028	Båtsfjord	152,7	110,7	174,4	133,9	161,1	137,3	132,5	148,2	7,8
2030	Sør-Varanger	143,3	143,6	113,4	120,6	125,6	79,1	128,8	115,1	1,3
<i>Finnmark</i>		<i>128,7</i>	<i>137,4</i>	<i>129,2</i>	<i>124,5</i>	<i>124,0</i>	<i>112,9</i>	<i>128,9</i>	<i>128,4</i>	<i>3,2</i>
<i>Landet</i>		<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>2,3</i>

Vedlegg 13

Kommunenes inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt 1996-2007

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konsesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konsesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konsesjonskraftinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konsesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 13.1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.

	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
>100 prosent	9	13	14	14	11	6	6	7	6	9	10	14
50-100 prosent	13	10	13	14	11	16	13	15	18	15	20	25
25-50 prosent	28	23	28	31	30	21	21	23	21	28	31	30
10-25 prosent	50	47	51	54	53	45	46	54	54	53	58	73
5-10 prosent	47	58	49	56	49	66	68	68	66	72	63	64
0-5 prosent	108	95	98	83	92	106	119	109	116	122	120	100
0 prosent	179	188	181	182	188	174	160	157	152	133	128	124
Total**	434	434	434	434	434	434	433	433	433	432	430	430

* Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

** Utenom Oslo

Tabell 13.2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.

	1996	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002*	2003*	2004*	2005*	2006*	2007*
>100 prosent	2 097	1 623	1 569	1 868	1 713	1 453	1 467	1 518	1 610	1 729	1 647	1 744
50-100 prosent	2 149	2 739	3 805	3 305	3 643	3 126	2 552	2 615	2 583	3 231	3 680	3 915
25-50 prosent	3 532	4 012	3 957	3 743	3 925	4 492	4 220	3 853	3 502	3 284	2 803	2 704
10-25 prosent	6 794	5 737	6 186	8 252	13 080	5 353	4 973	5 315	7 100	9 386	9 980	10 170
5-10 prosent	24 868	21 812	23 706	20 948	16 695	19 769	19 288	20 054	20 042	18 265	19 848	19 581
0-5 prosent	7 285	7 822	7 130	6 620	7 636	8 068	7 704	7 819	7 416	7 583	8 178	7 581
0 prosent	8 047	7 869	8 618	8 714	8 408	8 280	8 898	8 876	8 944	8 894	8 704	9 479
Total**	8 943	8 981	9 027	9 084	9 150	9 204	9 264	9 318	9 366	9 436	9 539	9 611

* Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter

** Utenom Oslo

Tabell 13.3 Kommunenes inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter i 2007 rangert etter kommunenes nivå på disse skattene målt i andel av landsgjennomsnittet for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt.

Tabell 13.3.1 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger over 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verk og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0941 Bykle	902	102 451	42 612	0	28 798	173 861	0	173 861
1232 Eidfjord	915	55 633	48 936	0	10 183	114 751	1 417	116 168
1252 Modalen	356	61 250	52 079	0	0	113 329	15 761	129 090
1046 Sirdal	1 737	52 289	32 503	0	8 025	92 818	4 282	97 099
1421 Aurland	1 715	34 718	26 041	0	6 908	67 668	4 292	71 960
1129 Forsand	1 103	42 558	29 470	0	0	72 028	14 046	86 074
1026 Åseral	893	38 651	22 709	0	5 971	67 330	16 866	84 196
1259 Øygarden	4 134	18 280	27 804	0	0	46 084	10 796	56 880
0940 Valle	1 320	36 442	17 857	0	7 789	62 089	14 609	76 698
1665 Tydal	859	37 737	18 515	0	6 455	62 707	12 214	74 921
1134 Suldal	3 874	36 098	23 295	0	677	60 069	7 923	67 993
1740 Namsskogan	933	25 733	16 559	0	5 768	48 061	22 474	70 535
1547 Aukra	3 142	35 064	22 032	0	0	57 096	4 525	61 621
0633 Nore og Uvdal	2 526	29 373	12 701	0	6 707	48 782	13 095	61 877

Tabell 13.3.2 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 50 og 100 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendomsskatt (verk og bruk)	Eiendomsskatt (annen eiendom)	Konsesjonskraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1266 Masfjorden	1 631	25 577	12 102	0	6 116	43 795	19 327	63 123
1422 Lærdal	2 153	26 841	9 537	0	8 259	44 637	12 773	57 410
1845 Sørfold	2 084	24 986	14 503	0	3 205	42 695	17 917	60 611
0834 Vinje	3 684	35 442	13 177	0	3 386	52 005	8 100	60 105
0833 Tokke	2 414	28 661	13 247	0	1 858	43 766	10 402	54 169
1739 Røyrvik	526	31 108	8 070	0	6 177	45 356	40 629	85 985
1922 Bardu	3 920	22 189	5 341	0	8 760	36 290	10 626	46 916
1426 Luster	4 884	25 782	11 012	0	2 807	39 602	11 489	51 091
1839 Beiarn	1 148	20 471	7 581	0	6 042	34 094	27 110	61 204
1233 Ulvik	1 137	29 460	7 038	0	6 398	42 896	16 890	59 786
2004 Hammerfest	9 391	29 697	12 431	812	0	42 940	7 110	50 051
1228 Odda	7 154	26 573	8 070	267	4 232	39 141	10 823	49 964
1832 Hemnes	4 510	22 333	10 679	0	1 400	34 413	15 316	49 729
0545 Vang	1 591	30 902	3 741	0	8 229	42 872	22 043	64 916
1837 Meløy	6 663	22 309	5 541	27	5 768	33 644	14 652	48 296
0826 Tinn	6 120	26 528	11 274	0	0	37 803	10 283	48 085
1563 Sunndal	7 333	20 905	9 918	329	750	31 902	9 740	41 642
1146 Tysvær	9 513	17 685	10 878	0	0	28 563	10 580	39 143
0831 Fyresdal	1 363	22 366	6 145	0	4 624	33 135	21 251	54 386
1251 Vaksdal	4 094	19 720	5 609	597	4 530	30 456	16 065	46 521
1424 Årdal	5 491	25 168	8 963	1 046	0	35 178	7 842	43 020
1231 Ullensvang	3 416	19 789	997	0	9 008	29 793	17 462	47 255
1524 Norddal	1 817	30 673	9 764	0	0	40 436	18 293	58 730
1939 Storfjord	1 911	17 768	3 728	0	5 922	27 418	21 540	48 958
1438 Bremanger	3 930	21 172	6 909	0	2 569	30 650	17 655	48 305

Tabell 13.3.3 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 25 og 50 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendomsskatt (verker og bruk)	Eiendomsskatt (annen eiendom)	Konsesjonskraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1943 Kvænanngen	1 351	15 825	3 967	0	5 371	25 164	37 346	62 510
1811 Bindal	1 692	17 465	5 504	0	3 802	26 770	27 363	54 133
1850 Tysfjord	2 052	17 712	5 440	0	3 853	27 005	28 254	55 259
1417 Vik	2 835	22 938	5 480	0	3 433	31 850	17 670	49 520
1711 Meråker	2 507	18 669	3 690	0	4 978	27 338	18 959	46 297
2022 Lebesby	1 357	16 478	4 964	0	3 569	25 010	38 970	63 980
1416 Høyanger	4 420	22 642	4 215	2 320	1 943	31 120	12 690	43 810
1145 Bokn	793	19 581	8 455	0	0	28 037	24 165	52 202
0830 Nissedal	1 375	22 004	5 575	0	2 511	30 090	21 670	51 760
1037 Kvinesdal	5 595	22 173	7 263	0	308	29 743	12 514	42 257
0938 Bygland	1 272	19 784	4 167	0	3 350	27 300	27 079	54 380
1133 Hjelmeland	2 707	32 061	7 216	0	0	39 277	9 616	48 893
1849 Hamarøy	1 771	19 963	3 252	0	3 948	27 163	26 839	54 002
0432 Rendalen	2 055	15 652	5 873	0	1 181	22 706	25 568	48 274
1135 Sauda	4 732	21 464	5 408	0	1 491	28 363	14 995	43 358
0935 Iveland	1 191	18 889	4 987	0	1 883	25 760	22 581	48 341
1576 Aure	3 515	18 051	6 830	0	0	24 881	22 069	46 951
1418 Balestrand	1 399	19 435	3 550	10	3 185	26 181	33 101	59 282
0512 Lesja	2 150	17 082	557	0	6 093	23 733	22 780	46 512
0632 Rollag	1 402	20 501	4 024	0	2 488	27 013	27 164	54 177
1940 Gáivuotna Káffjord	2 220	14 475	2 581	0	3 735	20 791	27 893	48 685
0620 Hol	4 475	33 172	6 274	0	9	39 455	4 931	44 385
1841 Fauske	9 465	17 029	162	2 336	3 654	23 180	12 765	35 945
1742 Grong	2 387	18 292	3 661	0	1 770	23 723	20 052	43 775
1567 Rindal	2 061	16 813	2 823	0	2 603	22 239	21 939	44 178
1738 Lierne	1 485	16 709	2 427	0	2 988	22 124	30 821	52 945
0827 Hjartdal	1 619	20 719	5 338	0	11	26 069	23 899	49 967
0516 Nord-Fron	5 790	19 312	4 944	344	0	24 600	11 272	35 872
1543 Nesset	3 088	21 775	3 315	0	1 658	26 748	16 725	43 472
1242 Samnanger	2 353	20 041	3 573	0	1 297	24 911	14 442	39 354

Tabell 13.3.4 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 10 og 25 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0429 Åmot	4 284	17 090	2 265	470	1 897	21 722	17 630	39 352
0616 Nes (Busk.)	3 456	21 174	4 286	238	0	25 697	13 024	38 721
0929 Åmli	1 815	17 435	3 180	0	1 321	21 936	24 564	46 499
1566 Surnadal	6 049	16 822	2 087	214	2 164	21 287	16 787	38 074
1635 Rennebu	2 635	17 388	2 922	209	1 292	21 811	20 820	42 631
1021 Marnardal	2 147	16 976	2 543	0	1 716	21 235	22 885	44 120
1805 Narvik	18 301	18 055	2 942	1 273	0	22 271	11 273	33 544
0828 Seljord	2 933	18 529	2 717	0	1 494	22 741	14 894	37 635
0619 Ål	4 642	22 343	4 070	0	2	26 414	11 969	38 383
0437 Tynset	5 371	16 386	1 236	630	2 163	20 414	16 318	36 732
0127 Skiptvet	3 413	17 053	3 534	0	400	20 987	11 946	32 933
0515 Vågå	3 724	15 365	1 582	117	2 215	19 279	17 697	36 976
1924 Målselv	6 590	18 831	1 308	1 338	1 193	22 670	13 719	36 389
1265 Fedje	620	17 905	3 813	0	0	21 718	36 592	58 310
1224 Kvinnherad	13 032	20 126	3 799	0	0	23 925	12 570	36 495
0519 Sør-Fron	3 199	18 754	3 089	305	314	22 463	14 611	37 074
1826 Hattfjelldal	1 482	19 426	1 638	0	2 024	23 088	29 692	52 779
1263 Lindås	13 594	19 205	3 557	0	0	22 763	8 840	31 603
1838 Gildeskål	2 081	20 190	3 491	0	0	23 680	27 222	50 902
1724 Verran	2 623	15 366	1 413	1 197	812	18 790	21 672	40 462
1664 Selbu	3 942	16 990	2 306	0	1 101	20 397	18 143	38 540
1264 Austrheim	2 520	22 907	3 206	0	0	26 112	12 228	38 340
1014 Vennessla	12 555	16 077	1 662	892	608	19 239	12 125	31 364
0513 Skjåk	2 329	19 768	1 577	0	1 584	22 929	16 424	39 353
1833 Rana	25 190	17 468	2 246	333	569	20 616	12 081	32 698
1573 Smøla	2 165	18 242	3 029	0	0	21 271	19 944	41 214
0814 Bamble	14 061	19 236	2 557	455	6	22 254	7 418	29 672
1825 Grane	1 540	15 617	2 349	0	597	18 562	27 863	46 425
0521 Øyer	4 893	18 371	2 721	0	179	21 270	11 563	32 833
0124 Askim	14 329	18 562	2 518	0	381	21 460	7 866	29 327
0618 Hemsedal	1 963	27 251	2 882	0	12	30 145	7 959	38 103
1612 Hemne	4 247	15 971	1 040	164	1 683	18 858	13 680	32 538
0438 Alvdal	2 430	16 477	2 426	230	7	19 141	18 900	38 041
1238 Kvam	8 230	19 102	1 415	0	1 245	21 762	15 490	37 252
0543 Vestre Slidre	2 212	18 915	1 937	0	692	21 544	15 070	36 613
0919 Froland	4 759	16 503	1 962	0	658	19 123	12 011	31 134
0807 Notodden	12 221	17 573	1 421	1 157	0	20 151	13 265	33 416
0403 Hamar	27 909	18 659	168	2 365	0	21 192	9 445	30 638
1420 Sogndal	6 822	17 881	1 251	1 110	124	20 366	9 680	30 046
0104 Moss	28 633	18 672	169	2 292	10	21 143	8 579	29 722
0604 Kongsberg	23 644	22 994	605	1 860	0	25 459	6 575	32 034
1936 Karlsøy	2 344	14 483	2 451	0	0	16 933	29 205	46 138
1824 Vefsn	13 571	17 494	1 324	857	205	19 881	12 538	32 419

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1634 Oppdal	6 531	17 101	768	894	696	19 459	12 234	31 693
1929 Berg	962	16 468	1 237	0	1 107	18 812	36 731	55 543
0428 Trysil	6 782	18 562	454	1 801	51	20 868	15 863	36 731
1003 Farsund	9 386	18 305	1 284	1 017	0	20 605	9 841	30 447
1235 Voss	13 786	18 384	1 844	371	0	20 598	12 397	32 996
0542 Nord-Aurdal	6 388	18 267	1 097	1 096	5	20 465	13 270	33 735
1503 Kristiansund (t.o.m. 2007)	17 094	19 071	2 182	0	0	21 253	9 943	31 196
0106 Fredrikstad	71 297	17 421	187	1 964	0	19 572	10 254	29 826
0617 Gol	4 435	21 775	1 532	550	52	23 909	12 023	35 932
0544 Øystre Slidre	3 166	20 435	422	0	1 686	22 543	13 266	35 809
1431 Jølster	2 928	16 276	1 764	0	344	18 384	19 078	37 461
0538 Nordre Land	6 720	16 118	1 754	324	0	18 197	16 826	35 023
1836 Rødøy	1 343	14 235	1 584	0	487	16 305	39 246	55 551
0819 Nome	6 576	18 193	1 155	721	193	20 262	15 779	36 041
1001 Kristiansand	77 840	20 097	522	1 543	0	22 162	7 409	29 571
1539 Rauma	7 325	18 750	1 512	330	215	20 807	13 225	34 032
1548 Fræna	9 131	16 753	2 041	0	0	18 794	12 317	31 111
0805 Porsgrunn	33 977	19 174	773	1 247	0	21 195	9 016	30 211
1617 Hitra	4 028	16 184	1 996	0	0	18 179	20 295	38 475
0540 Sør-Aurdal	3 194	17 658	1 928	61	0	19 647	19 146	38 793
0123 Spydeberg	4 948	19 400	1 258	0	720	21 378	8 750	30 128
1432 Førde	11 465	19 238	236	1 561	175	21 210	7 589	28 799
0501 Lillehammer	25 537	19 139	419	1 540	0	21 099	8 364	29 463
0136 Rygge	13 839	19 822	0	1 843	100	21 764	7 257	29 021
0439 Follidal	1 695	15 211	916	0	1 026	17 152	23 509	40 661
0423 Grue	5 152	15 209	85	1 764	88	17 146	21 087	38 233
1227 Jondal	1 056	24 870	1 921	0	0	26 792	26 819	53 611
1211 Etne	3 858	18 484	914	1	999	20 399	14 624	35 023
0901 Risør	6 873	15 734	318	1 576	0	17 628	15 855	33 483
0105 Sarpsborg	50 593	16 780	607	1 218	68	18 673	10 578	29 251

Tabell 13.3.5 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 5 og 10 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendomsskatt (verker og bruk)	Eiendomsskatt (annen eiendom)	Konsesjonskraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1933 Balsfjord	5 569	13 742	895	868	102	15 608	21 642	37 250
1253 Osterøy	7 186	17 104	443	1 417	0	18 963	13 416	32 379
1411 Gulen	2 406	17 361	1 680	0	179	19 220	25 052	44 272
1601 Trondheim	161 730	20 104	139	1 593	0	21 836	5 896	27 732
0623 Modum	12 589	18 620	1 712	0	0	20 332	10 307	30 639
2030 Sør-Varanger	9 490	18 091	517	1 119	0	19 728	18 476	38 204
1401 Flora	11 341	19 046	365	1 264	0	20 674	11 890	32 564
1111 Sokndal	3 266	17 590	983	601	0	19 173	15 492	34 665
1719 Levanger	18 173	15 617	407	1 156	0	17 181	11 676	28 856
1149 Karmøy	38 349	18 903	1 275	263	0	20 441	8 132	28 573
2012 Alta	18 090	16 463	865	652	0	17 980	17 180	35 160
1127 Randaberg	9 501	23 992	1 457	0	0	25 450	5 396	30 845
0829 Kviteseid	2 542	23 350	951	0	477	24 777	16 379	41 157
1804 Bodø	45 575	19 150	59	1 360	0	20 569	8 498	29 067
1736 Snåsa	2 197	14 320	1 090	0	323	15 732	23 311	39 044
1004 Flekkefjord	8 860	19 575	754	589	69	20 987	12 020	33 007
0138 Hobøl	4 578	18 791	217	1 181	0	20 189	9 641	29 830
1854 Ballangen	2 684	13 040	576	0	801	14 417	25 057	39 474
0815 Kragerø	10 481	16 911	243	1 044	81	18 279	13 045	31 323
0615 Flå	989	22 047	1 365	0	0	23 412	24 012	47 424
2019 Nordkapp	3 274	16 476	50	1 276	0	17 802	23 370	41 172
1144 Kvitsøy	527	17 712	1 326	0	0	19 038	32 433	51 471
0631 Flesberg	2 523	19 270	973	0	350	20 593	16 602	37 195
1640 Røros	5 671	16 846	806	507	0	18 160	14 075	32 235
1201 Bergen	244 620	22 228	372	940	0	23 540	6 324	29 864
0101 Halden	27 835	16 217	130	1 179	0	17 526	12 649	30 175
1840 Saltdal	4 688	15 621	368	103	835	16 926	23 689	40 615
1151 Utsira	214	18 537	1 290	0	0	19 827	73 164	92 991
0402 Kongsvinger	17 236	16 198	245	961	72	17 476	11 837	29 314
0806 Skien	50 696	18 002	127	1 140	0	19 269	9 346	28 615
1103 Stavanger	117 315	28 129	30	1 224	0	29 383	2 517	31 900
0233 Nittedal	19 968	22 018	109	1 136	0	23 262	4 668	27 930
1101 Eigersund	13 594	20 461	410	802	29	21 701	10 804	32 504
1870 Sortland	9 703	15 505	299	880	51	16 735	16 227	32 962
0502 Gjøvik	27 931	17 555	1 230	0	0	18 785	10 114	28 900
0605 Ringerike	28 385	18 603	468	679	65	19 815	9 547	29 362
2003 Vadsø	6 124	17 677	1 189	0	0	18 866	16 485	35 351
1130 Strand	10 654	19 278	307	867	0	20 452	8 883	29 335
0412 Ringsaker	31 974	15 631	72	1 034	61	16 798	13 296	30 094
0418 Nord-Odal	5 055	14 393	183	984	0	15 560	18 153	33 713
0514 Lom	2 436	16 575	901	261	0	17 737	18 417	36 155
1662 Klæbu	5 474	17 690	896	0	263	18 848	11 444	30 292
1901 Harstad	23 261	17 413	465	679	0	18 557	11 764	30 321

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1241 Fusa	3 749	19 130	881	0	237	20 248	15 821	36 069
1902 Tromsø	64 492	19 365	1 116	0	0	20 481	8 140	28 621
0226 Sørumsund	13 807	20 836	311	799	0	21 945	6 143	28 088
1502 Molde	24 254	19 958	39	1 060	2	21 060	7 754	28 814
0426 Våler (Hedm.)	3 877	14 831	878	0	213	15 922	18 872	34 794
1419 Leikanger	2 199	18 763	665	416	0	19 844	11 355	31 198
1820 Alstahaug	7 225	16 563	304	775	0	17 641	13 417	31 058
1941 Skjervøy	2 966	13 928	144	934	0	15 006	24 538	39 544
1721 Verdal	13 962	15 217	754	306	0	16 277	13 299	29 576
0517 Sel	6 099	14 139	470	398	175	15 183	17 425	32 608
1027 Audnedal	1 595	16 190	632	0	391	17 213	24 050	41 262
0904 Grimstad	19 536	20 518	307	659	55	21 540	6 596	28 136
0533 Lunner	8 522	17 847	93	916	0	18 856	8 722	27 577
2011 Guovdageaidnu Kautokeino	2 965	11 653	40	220	731	12 645	28 741	41 385
1122 Gjesdal	9 621	19 849	392	0	594	20 835	7 450	28 285
0822 Sauherad	4 277	15 744	411	570	0	16 725	15 642	32 367
1702 Steinkjer	20 624	16 139	320	640	0	17 100	12 153	29 253
1853 Evenes	1 361	15 101	960	0	0	16 061	30 694	46 755
0821 Bø (Telem.)	5 333	16 894	213	737	0	17 844	10 867	28 711
1723 Mosvik	874	14 422	950	0	0	15 372	31 776	47 148
2017 Kvalsund	1 092	15 524	948	0	0	16 472	40 117	56 589

Tabell13.3.6 Kommuner med samlet nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter pr. innbygger mellom 0 og 5 prosent av landsgjennomsnittet for ordinær skatt pr. innbygger eksklusiv Oslo.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1865 Vågan	8 992	14 883	249	674	0	15 806	15 701	31 507
0520 Ringebu	4 557	17 190	738	0	167	18 096	16 134	34 230
1750 Vikna	4 019	14 978	86	801	0	15 864	16 835	32 699
0425 Åsnes	7 604	14 637	29	858	0	15 524	19 557	35 081
1114 Bjerkreim	2 507	17 751	827	0	18	18 597	14 649	33 247
1813 Brønnøy	7 548	15 184	315	445	37	15 980	18 106	34 086
0417 Stange	18 642	15 684	64	731	0	16 479	12 519	28 997
1866 Hadsel	7 907	15 062	406	369	0	15 836	16 684	32 520
1636 Meldal	3 900	15 438	528	0	245	16 211	23 128	39 339
1106 Haugesund	32 303	21 194	23	749	0	21 966	7 564	29 530
1244 Austevoll	4 389	23 283	770	0	0	24 053	12 199	36 252
0937 Evje og Hornnes	3 315	17 465	662	0	96	18 222	11 636	29 858
0811 Siljan	2 362	16 972	757	0	0	17 729	15 420	33 149
1648 Midtre Gauldal	5 889	14 522	249	0	505	15 276	18 428	33 705
1827 Dønna	1 489	12 893	191	553	0	13 636	30 579	44 215
1751 Nærøy	5 073	13 710	512	228	0	14 449	19 771	34 220
0434 Engerdal	1 460	12 904	529	0	203	13 637	29 641	43 278
1703 Namsos	12 573	15 742	645	0	84	16 471	12 805	29 276
1430 Gaular	2 719	16 558	185	543	0	17 286	20 549	37 835
0906 Arendal	40 057	18 343	75	615	25	19 058	8 646	27 705
1942 Nordreisa	4 699	14 671	536	173	0	15 380	20 304	35 684
1938 Lyngen	3 199	14 152	157	547	0	14 856	24 239	39 095
0427 Elverum	19 260	17 377	136	567	0	18 080	10 148	28 228
1413 Hyllestad	1 492	16 647	0	0	693	17 340	24 830	42 170
1653 Melhus	14 304	16 367	442	0	246	17 056	10 671	27 727
0231 Skedsmo	44 577	21 626	93	589	0	22 309	4 678	26 986
0928 Birkenes	4 411	15 765	662	0	0	16 428	13 425	29 853
0529 Vestre Toten	12 610	16 923	643	0	0	17 565	11 453	29 018
1029 Lindesnes	4 520	15 605	593	0	0	16 198	15 472	31 670
1160 Vindafjord	8 111	20 059	577	0	0	20 635	15 133	35 768
1433 Naustdal	2 658	15 729	571	0	0	16 300	19 785	36 085
0420 Eidskog	6 385	13 823	64	502	0	14 390	20 739	35 129
1630 Åfjord	3 258	14 196	563	0	0	14 758	21 734	36 492
2002 Vardø	2 286	15 427	34	514	0	15 974	29 042	45 017
1744 Overhalla	3 505	15 427	408	0	131	15 966	16 106	32 071
1504 Ålesund	41 385	20 614	157	356	0	21 127	6 631	27 758
1822 Leirfjord	2 123	12 687	508	0	0	13 195	26 549	39 744
1557 Gjemnes	2 647	16 770	475	0	26	17 272	19 326	36 597
1729 Inderøy	5 920	15 029	475	0	0	15 504	14 903	30 407
2024 Berlevåg	1 086	15 667	0	0	467	16 134	39 627	55 761
1554 Averøy	5 367	17 300	460	0	0	17 759	12 817	30 576
1256 Meland	6 016	18 061	456	0	0	18 517	10 132	28 649

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1860 Vestvågøy	10 745	14 492	99	339	0	14 930	17 481	32 411
0817 Drangedal	4 136	15 288	3	342	59	15 692	18 967	34 659
1913 Skånland	2 883	15 417	297	0	105	15 819	26 065	41 883
1931 Lenvik	11 027	15 651	402	0	0	16 053	17 452	33 505
0511 Dovre	2 812	15 395	0	395	0	15 791	19 702	35 492
2020 Porsanger								
Porsángu Porsanki	4 141	15 522	390	0	0	15 912	20 280	36 192
1834 Lurøy	1 970	16 247	378	0	0	16 625	33 215	49 840
0621 Sigdal	3 496	21 655	0	0	363	22 018	13 759	35 777
1260 Radøy	4 658	16 732	355	0	0	17 087	14 325	31 412
1445 Gloppen	5 723	16 840	51	297	0	17 188	16 757	33 945
0419 Sør-Odal	7 754	16 080	165	166	11	16 423	14 178	30 600
0441 Os (Hedm.)	2 063	13 277	340	0	0	13 618	26 284	39 901
1644 Holtålen	2 076	14 640	329	0	0	14 968	24 325	39 293
0230 Lørenskog	31 365	23 296	326	0	0	23 621	3 042	26 664
1142 Rennesøy	3 526	22 791	317	0	0	23 108	9 149	32 257
1511 Vanylven	3 536	17 097	0	0	313	17 409	19 028	36 438
0436 Tolga	1 707	11 762	291	0	18	12 071	27 793	39 864
0534 Gran	13 110	16 999	157	137	0	17 292	13 362	30 654
1234 Granvin	977	16 050	292	0	0	16 342	29 916	46 258
0926 Lillesand	9 109	19 330	288	0	0	19 618	8 833	28 451
1743 Høylandet	1 266	14 566	284	0	0	14 849	30 024	44 873
1925 Sørreisa	3 315	15 543	52	230	0	15 825	18 287	34 112
1620 Frøya	4 052	15 761	264	0	0	16 025	18 328	34 353
2027 Unjárga								
Nesseby	884	14 070	0	0	259	14 329	46 144	60 473
1429 Fjaler	2 870	14 926	0	0	256	15 182	23 180	38 362
1725 Namdalseid	1 741	12 644	252	0	0	12 896	28 515	41 411
1919 Gratangen	1 226	12 263	221	0	0	12 485	38 684	51 169
0622 Krødsherad	2 120	20 207	212	0	0	20 418	15 610	36 029
0702 Holmestrand	9 726	17 787	181	0	0	17 968	10 546	28 514
0122 Trøgstad	4 994	17 169	0	0	180	17 349	12 703	30 052
1222 Fitjar	2 897	17 805	177	0	0	17 982	14 363	32 346
0119 Marker	3 517	15 889	177	0	0	16 066	17 132	33 198
0211 Vestby	13 414	20 567	177	0	0	20 744	4 906	25 650
1624 Rissa	6 366	14 853	0	0	172	15 024	18 022	33 046
1560 Tingvoll	3 084	14 600	166	0	0	14 767	20 970	35 737
1525 Stranda	4 500	18 558	0	0	151	18 709	13 282	31 991
1246 Fjell	20 791	19 807	0	145	0	19 952	6 011	25 963
1848 Steigen	2 680	13 308	119	0	0	13 426	27 116	40 543
1859 Flakstad	1 458	16 376	0	0	115	16 491	26 209	42 700
1514 Sande								
(M. og R.)	2 526	17 743	0	0	99	17 841	21 157	38 998
0216 Nesodden	16 791	20 595	98	0	0	20 693	4 867	25 560
0541 Etnedal	1 394	15 451	98	0	0	15 549	28 483	44 032
1032 Lyngdal	7 368	16 412	83	0	0	16 495	11 863	28 358

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms- skatt (verker og bruk)	Eiendoms- skatt (annen eiendom)	Konsesjons- kraftinntekt	Sum skatt	Ramme- tilskudd	Sum inntekter
1121 Time	15 048	20 689	0	0	79	20 769	6 024	26 793
1112 Lund	3 120	17 584	0	0	51	17 634	14 180	31 815
0532 Jevnaker	6 238	16 840	0	0	50	16 890	11 530	28 420
1034 Hægebostad	1 599	17 096	0	0	33	17 129	21 310	38 440
1632 Roan	1 030	14 288	0	0	24	14 313	35 995	50 308
2018 Måsøy	1 319	16 199	0	0	15	16 215	37 689	53 904
0125 Eidsberg	10 357	17 365	0	0	13	17 378	11 264	28 642
0624 Øvre Eiker	15 956	18 435	0	0	12	18 448	9 304	27 752
1714 Stjørdal	20 273	16 810	0	0	9	16 819	10 942	27 761
1528 Sykkylven	7 467	18 978	0	0	9	18 987	10 382	29 369
0536 Søndre Land	5 932	14 219	0	0	4	14 223	25 895	40 119
1002 Mandal	14 200	17 921	0	0	3	17 925	9 836	27 761
0227 Fet	9 799	20 923	0	0	2	20 926	5 283	26 208
0237 Eidsvoll	19 334	17 705	0	0	1	17 706	8 979	26 684
1718 Leksvik	3 484	15 154	0	0	1	15 155	20 825	35 980

Tabell 13.3.7 Kommuner uten inntekter fra eiendomsskatt og konsesjonskraftinntekter.

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
0111 Hvaler	3 880	19 301	0	0	0	19 301	10 021	29 322
0118 Aremark	1 417	22 395	0	0	0	22 395	19 008	41 403
0121 Rømskog	659	17 763	0	0	0	17 763	32 961	50 724
0128 Rakkestad	7 428	16 327	0	0	0	16 327	14 928	31 255
0135 Råde	6 654	18 368	0	0	0	18 368	9 016	27 385
0137 Våler (Østf.)	4 152	17 944	0	0	0	17 944	9 662	27 607
0213 Ski	27 247	22 326	0	0	0	22 326	4 214	26 540
0214 Ås	14 873	20 703	0	0	0	20 703	6 442	27 144
0215 Frogn	13 890	23 362	0	0	0	23 362	4 368	27 730
0217 Oppegård	23 993	25 603	0	0	0	25 603	2 622	28 225
0219 Bærum	106 932	30 859	0	0	0	30 859	2 009	32 868
0220 Asker	52 210	29 372	0	0	0	29 372	1 398	30 771
0221 Aurskog-Høland	13 587	16 650	0	0	0	16 650	11 071	27 721
0228 Rælingen	15 062	20 960	0	0	0	20 960	3 675	24 635
0229 Enebakk	9 660	18 741	0	0	0	18 741	6 804	25 545
0234 Gjerdrum	5 353	21 561	0	0	0	21 561	6 374	27 935
0235 Ullensaker	25 966	20 650	0	0	0	20 650	5 058	25 708
0236 Nes (Ak.)	18 219	17 455	0	0	0	17 455	9 782	27 237
0238 Nannestad	10 536	18 043	0	0	0	18 043	9 803	27 845
0239 Hurdal	2 594	15 687	0	0	0	15 687	18 467	34 154
0415 Løten	7 292	15 029	0	0	0	15 029	13 224	28 253
0430 Stor-Elvdal	2 705	15 851	0	0	0	15 851	22 012	37 864
0522 Gausdal	6 114	15 891	0	0	0	15 891	15 353	31 244
0528 Østre Toten	14 389	16 119	0	0	0	16 119	14 985	31 103
0602 Drammen	58 730	21 758	0	0	0	21 758	5 634	27 392
0612 Hole	5 436	29 498	0	0	0	29 498	1 511	31 009
0625 Nedre Eiker	21 877	17 333	0	0	0	17 333	8 782	26 114
0626 Lier	22 257	22 357	0	0	0	22 357	6 088	28 444
0627 Røyken	17 819	21 299	0	0	0	21 299	5 525	26 824
0628 Hurum	8 935	19 334	0	0	0	19 334	9 600	28 934
0701 Horten	25 011	18 061	0	0	0	18 061	9 176	27 237
0704 Tønsberg	37 493	20 742	0	0	0	20 742	7 735	28 477
0706 Sandefjord	41 897	19 020	0	0	0	19 020	9 207	28 227
0709 Larvik	41 364	17 923	0	0	0	17 923	10 596	28 519
0711 Svelvik	6 466	17 249	0	0	0	17 249	10 460	27 710
0713 Sande (Vestf.)	7 827	18 848	0	0	0	18 848	10 077	28 926
0714 Hof	3 099	16 478	0	0	0	16 478	14 248	30 726
0716 Re	8 321	17 566	0	0	0	17 566	12 402	29 968
0719 Andebu	5 137	16 685	0	0	0	16 685	12 543	29 228
0720 Stokke	10 245	18 039	0	0	0	18 039	9 741	27 780
0722 Nøtterøy	20 305	20 303	0	0	0	20 303	7 296	27 598
0723 Tjøme	4 493	20 096	0	0	0	20 096	9 202	29 298
0728 Lardal	2 420	16 647	0	0	0	16 647	16 598	33 245
0911 Gjerstad	2 513	15 342	0	0	0	15 342	22 792	38 135
0912 Vegårshei	1 864	14 534	0	0	0	14 534	24 488	39 022
0914 Tvedestrand	5 822	16 856	0	0	0	16 856	13 077	29 933
1017 Songdalen	5 664	16 252	0	0	0	16 252	10 939	27 192
1018 Søgne	9 743	19 396	0	0	0	19 396	6 910	26 306

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1102 Sandnes	60 507	22 753	0	0	0	22 753	4 476	27 229
1119 Hå	15 072	19 423	0	0	0	19 423	8 972	28 395
1120 Klepp	15 271	21 180	0	0	0	21 180	6 264	27 444
1124 Sola	20 666	28 136	0	0	0	28 136	1 921	30 057
1141 Finnøy	2 672	18 409	0	0	0	18 409	21 626	40 034
1216 Sveio	4 764	17 608	0	0	0	17 608	13 563	31 171
1219 Bømlo	10 892	18 887	0	0	0	18 887	11 848	30 735
1221 Stord	16 850	19 173	0	0	0	19 173	7 276	26 448
1223 Tysnes	2 753	17 054	0	0	0	17 054	23 354	40 408
1243 Os (Hord.)	15 595	20 808	0	0	0	20 808	5 246	26 054
1245 Sund	5 670	17 966	0	0	0	17 966	8 991	26 957
1247 Askøy	23 018	17 756	0	0	0	17 756	9 284	27 040
1412 Solund	871	18 421	0	0	0	18 421	32 250	50 672
1428 Askvoll	3 143	15 696	0	0	0	15 696	22 262	37 958
1439 Vågsøy	6 064	18 297	0	0	0	18 297	12 505	30 802
1441 Selje	2 911	15 608	0	0	0	15 608	19 027	34 636
1443 Eid	5 848	16 581	0	0	0	16 581	12 278	28 859
1444 Hornindal	1 201	15 606	0	0	0	15 606	25 495	41 102
1449 Stryn	6 706	17 113	0	0	0	17 113	14 027	31 140
1515 Herøy (M. og R.)	8 321	22 976	0	0	0	22 976	7 952	30 929
1516 Ulstein	6 841	23 048	0	0	0	23 048	7 743	30 791
1517 Hareid	4 675	17 811	0	0	0	17 811	10 547	28 358
1519 Volda	8 317	16 737	0	0	0	16 737	12 823	29 560
1520 Ørsta	10 162	17 120	0	0	0	17 120	11 780	28 900
1523 Ørskog	2 088	18 471	0	0	0	18 471	22 147	40 618
1526 Stordal	984	18 053	0	0	0	18 053	23 345	41 397
1529 Skodje	3 668	16 874	0	0	0	16 874	14 135	31 010
1531 Sula	7 538	16 551	0	0	0	16 551	11 962	28 514
1532 Giske	6 647	17 705	0	0	0	17 705	10 524	28 229
1534 Haram	8 606	21 057	0	0	0	21 057	11 234	32 291
1535 Vestnes	6 402	17 839	0	0	0	17 839	18 959	36 797
1545 Midsund	1 910	17 406	0	0	0	17 406	21 693	39 099
1546 Sandøy	1 276	23 276	0	0	0	23 276	22 266	45 542
1551 Eide	3 365	16 550	0	0	0	16 550	14 698	31 248
1556 Frei (t.o.m. 2007)	5 428	16 504	0	0	0	16 504	10 858	27 362
1571 Halså	1 671	17 147	0	0	0	17 147	25 287	42 433
1613 Snillfjord	1 021	15 502	0	0	0	15 502	37 092	52 595
1621 Ørland	5 091	17 097	0	0	0	17 097	12 731	29 828
1622 Agdenes	1 775	14 664	0	0	0	14 664	28 431	43 095
1627 Bjugn	4 561	14 449	0	0	0	14 449	17 178	31 627
1633 Osen	1 051	14 759	0	0	0	14 759	31 816	46 576
1638 Orkdal	10 812	16 643	0	0	0	16 643	11 021	27 664
1657 Skaun	6 211	16 148	0	0	0	16 148	11 536	27 684
1663 Malvik	12 322	18 413	0	0	0	18 413	7 798	26 211
1717 Frosta	2 461	14 470	0	0	0	14 470	21 072	35 542
1748 Fosnes	712	12 532	0	0	0	12 532	39 177	51 709
1749 Flatanger	1 168	13 508	0	0	0	13 508	34 529	48 037
1755 Leka	583	13 686	0	0	0	13 686	39 245	52 931
1812 Sømna	2 047	12 908	0	0	0	12 908	24 802	37 709
1815 Vega	1 299	13 830	0	0	0	13 830	30 255	44 085

	Folketall	Skatt på inntekt og formue	Eiendoms-skatt (verker og bruk)	Eiendoms-skatt (annen eiendom)	Konsesjons-kraftinntekt	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter
1816 Vevelstad	504	12 935	0	0	0	12 935	48 411	61 345
1818 Herøy (Nordl.)	1 682	15 319	0	0	0	15 319	26 858	42 177
1828 Nesna	1 776	13 359	0	0	0	13 359	27 680	41 039
1835 Træna	446	18 128	0	0	0	18 128	44 184	62 312
1851 Lødingen	2 257	16 452	0	0	0	16 452	23 942	40 394
1852 Tjeldsund	1 352	14 251	0	0	0	14 251	30 268	44 519
1856 Røst	591	17 259	0	0	0	17 259	35 139	52 398
1857 Værøy	748	16 973	0	0	0	16 973	32 503	49 476
1867 Bø (Nordl.)	2 899	12 247	0	0	0	12 247	28 444	40 692
1868 Øksnes	4 486	14 660	0	0	0	14 660	18 897	33 558
1871 Andøy	5 152	15 981	0	0	0	15 981	19 017	34 998
1874 Moskenes	1 156	17 463	0	0	0	17 463	27 467	44 930
1911 Kvæfjord	3 048	14 396	0	0	0	14 396	42 942	57 338
1915 Bjarkøy	523	14 249	0	0	0	14 249	52 644	66 893
1917 lbestad	1 574	11 532	0	0	0	11 532	35 925	47 457
1920 Lavangen	1 011	12 279	0	0	0	12 279	39 354	51 633
1923 Salangen	2 232	15 031	0	0	0	15 031	24 982	40 013
1926 Dyrøy	1 265	12 879	0	0	0	12 879	35 470	48 349
1927 Tranøy	1 570	13 151	0	0	0	13 151	37 091	50 242
1928 Torsken	978	14 315	0	0	0	14 315	40 169	54 484
2014 Loppa	1 150	13 911	0	0	0	13 911	47 723	61 634
2015 Hasvik	1 005	15 739	0	0	0	15 739	41 462	57 201
2021 Kárásjohka Karasjok	2 873	13 789	0	0	0	13 789	27 349	41 138
2023 Gamvik	1 046	15 597	0	0	0	15 597	44 569	60 165
2025 Deatnu Tana	2 979	14 871	0	0	0	14 871	28 380	43 251
2028 Båtsfjord	2 113	15 932	0	0	0	15 932	31 734	47 666

Vedlegg 14

Utvalgets mandat og sammensetning

I kongelig resolusjon av 2. mars 1979 om oppnevning av utvalget ble mandatet formulert slik:

«Det blir oppnemnt eit berekningsutval til å utvikle eit system for rapportering, statistisk bearbeiding og fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane».

I premissene til resolusjonen ble mandatet nærmere presisert:

«Utvalget bør ha til oppgåve å gjere opplegg til og gjennomføre faglege analyser av økonomiske tilhøve i kommunane og fylkeskommunane. Utvalget bør gje råd om kva slags data som bør hentast inn og om korleis dette bør gjerast ut frå ei fagleg vurdering. Siktemålet må vere etter kvart å utvikle eit praktisk tenleg rapporteringssystem og analyseopplegg for kommuneøkonomi med eintydig terminologi. Utvalget skal dessutan gje departementet og Regjeringa faglege vurderingar og råd i spørsmål som gjeld økonomiske tilhøve i kommunane og fylkeskommunane, dette m.a. i samband med tiltak som kan ha kommunaløkonomiske konsekvensar».

I brev av 20. januar 1981 til de berørte instanser ga departementet en ytterligere presisering av Utvalgets oppgaver. Spesielt gjaldt dette arbeidet med spørsmål som har tilknytning til fastlegging av den statlige politikk for økonomien i kommuner og fylkeskommuner. Departementet uttalte bl.a.:

1) Det blir året igjennom arbeidd med saker og gjort vedtak som har verknader for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Dei endelege rammene for kommunal og fylkeskommunal økonomi for neste år blir stort sett fastlagt og gjennom arbeidet med revidert nasjonalbudsjett og skatteutjæmningsproposisjonen om våren. Det tekniske berekningsutvalet skal til arbeidet med desse sakene og elles når departementet ber om det, leggje fram eit materiale som kan gjeve best mogleg grunnlag for utforminga av den statlege politikken som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane.

Bakgrunns materialet bør innehalde:

- ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomie i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar,
- ei analyse av korleis framlegg til statlege tiltak vil påverke økonomien i kommunane og fylkeskommunane,
- så langt utvalet finn det forsvarleg, oversyn over og analyse av hovudproblem i den næraste tida framover.

Utgreiingane bør så langt råd er, byggje på statistikk, men når statistikk manglar, bør utvalet basere analyser på overslag som utvalet sjølv utarbeider. Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunaldepartementet.

2) Ansvar for innhenting av data og det statistiske arbeidet med disse skal etter føresetnadene liggje til Statistisk Sentralbyrå. Byrået må og organisere innrapporteringsrutinane og herunder utnytte datatilfang som alt ligg føre, m.a. i dataanlegg. Men utvalet må gjeva råd om kva for data som bør hentast inn og kva tid dei bør liggje føre, med andre ord formulere krav som må stillast til analysegrunnlag og innrapporteringsystem. Det vil og vere sjølvsagt at utvalet etter kvart under sitt arbeid, peikar på manglar ved statistikken og på ny statistikk som trengst.

3) Ut over det som er nevnt under 1 og 2 meiner departementet at det er aktuelt at utvalet tek initiativ til å få utvikle berekningsmodellar slik at det etter kvart på grunnlag av dei data som vil liggje føre, kan hjelpe departementet med konsekvensberekningar både for kommuneøkonomien samla og fordelt på kommunar og fylkeskommunar og for ulike typar av kommuner».

Utvalget har for tiden følgende sammensetning

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder
Sjeføkonom Per Richard Johansen, KS
Økonomisjef Berit Koht, Troms fylkeskommune
Økonomidirektør Kristine Hernes, Stavanger kommune
Økonomisjef Thor Fjellanger, Sandefjord kommune
Seksjonsleder Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå
Forsker Audun Langørgen, Statistisk sentralbyrå
Underdirektør Ann Helen Elgsæther, Kunnskapsdepartementet
Seniorrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, Finansdepartementet
Seniorrådgiver Øyvind Brandt, Helse- og omsorgsdepartementet
Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og regionaldepartementet
Forsker Einar Bowitz, ECON analyse

Sekretariatet:

Seniorrådgiver Anders Harildstad, Finansdepartementet
Spesialrådgiver Trond Hjelmervik Hansen, KS
Fagleder Rune Bye, KS
Statistikkrådgiver Ann Kristin Brændvang, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå
Førstekonsulent Espen Ottesen Vattekar, Statistisk sentralbyrå
Seniorrådgiver Einar Bye, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og regionaldepartementet
Rådgiver Karen Nystad Byrhagen, Kommunal- og regionaldepartementet
Seniorrådgiver Solveig Kolsrud, Kommunal- og regionaldepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og regionaldepartementet
Kommunalavdelingen

Offentlige institusjoner kan bestille flere
eksemplarer fra:

Departementenes servicesenter
Kopi- og distribusjonsservice
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefaks 22 24 27 86

Husk å oppgi publikasjonsnummer: H-2227

Rapporten er tilgjengelig på internett:
<http://www.regjeringen.no/krd>

Forsidebilde: Håkon Grønning, Edelpix

Trykk: Departementenes servicesenter - 11/2008 - 1800